

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ, АУДИТУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

м. Миколаїв, 22 травня 2023 р.

Миколаїв
2023

УДК 657.1.012

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №10 від 19.06.2023 р.).

Редакційна колегія:

Головний редактор:

В.С. Шебанін – д-р техн. наук, професор, академік НААН;

Заступники головного редактора:

М.В. Дубініна – д-р екон. наук, професор;

Н.М. Сіренко – д-р екон. наук, професор;

Н.В. Потриваєва – д-р екон. наук, професор;

Ю.Ю. Чебан – канд. екон. наук, доцент.

Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції : тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22 травня 2023 р., м. Миколаїв / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. 272 с.

У збірнику наведено матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції», де викладено результати наукових досліджень провідних науковців та здобувачів вищої освіти вітчизняних ЗВО.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

УДК 657.1.012

Миколаївський національний аграрний університет, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів

Баркар Ю. С. Вибір облікової політики та її вплив на облік основних засобів.....	8
Богатирьова А. О. Вдосконалення обліку податкових розрахунків на підприємствах України в умовах євроінтеграційних процесів.....	11
Бутко Н. В. Податок на прибуток підприємств як різновид прямого оподаткування.....	14
Ванда К. Є. Внутрішній контроль дебіторської заборгованості в умовах євроінтеграційних процесів.....	17
Галкін В. В. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі.....	19
Гонта О. А. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з обліку і оподаткування в процесі вивчення спеціальних освітніх компонентів.....	23
Горошко Д. О. Удосконалення організації обліку оплати праці на підприємстві.....	25
Даниленко А. П. Роль соціального обліку в сталому розвитку компанії.....	28
Ден Ю. О. Перспективи розвитку та наслідки оподаткування в Україні.....	30
Драганова В. С. Організація обліку як основа якості інформації.....	32
Дранов В. І. Особливості методики професійної підготовки фахівців бухгалтерського обліку в умовах широкої цифровізації економіки.....	35
Dubinina M., Syrtseva S. Implementation of the accountant's professional judgment in the process of developing the company's accounting policy....	39
Єфанова Н. О. Перспективи розвитку оподаткування в умовах євроінтеграції.....	41
Замула І. В., Голіченко Д. В. Облікове забезпечення управління відходами в умовах реалізації Україною цілей сталого розвитку.....	44
Замула І. В., Шавурська О. В. Вплив специфіки операцій гірничодобувних підприємств на бухгалтерський облік.....	47
Зігунова С. А. Податковий розвиток в євроінтеграційних умовах України.....	51
Іщенко Н. В. Особливості обліку торговельної марки.....	54
Кірсанова В. В., Дудко Д. І. Вимоги до переоцінки запасів за НП(С)БО та МСБО.....	57

Крупка Я. Д. Облікові принципи щодо економічної безпеки підприємства.....	60
Крижова В. А. Організація обліку товарів на підприємствах оптової торгівлі.....	64
Кузло І. О. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів.....	67
Кузнєцова В. О. Складський облік: особливості.....	69
Кучмієва Т. С., Крамарчук А. В. Автоматизація систем бухгалтерського обліку: переваги та недоліки.....	71
Лопатовський В.Г., Король А.В., Слива А.В. Особливості заповнення податкової звітності з ПДВ в умовах застосування інформаційних систем	74
Лугова О. І. Етична складова роботи бухгалтера.....	77
Люба О. І. Курсові різниці: особливості відображення в обліку.....	79
Макарович В.К. Розвиток системи бухгалтерського обліку в умовах економіки знань.....	82
Marchuk U. O. The influence of martial law on the labor market in Ukraine.....	84
Пастернак І. О., Пастернак Ю. О. Визнання та облікове забезпечення лізингового інвестування в умовах сучасних викликів...	87
Подольська І. С. Сучасний стан та напрямки удосконалення обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва.....	90
Прокопів Ю. О. Зміни в системі оподаткування України під час євроінтеграції.....	93
Пятачук А. С., Заєць О. А. Технології штучного інтелекту в бухгалтерському обліку: перспективи впровадження.....	95
Саєнко М. В. Значення прогнозування податкових надходжень в системі оподаткування України.....	97
Селіванова Н. М. Соціально відповідальна діяльність підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку.....	99
Серкізюк У. А. Організація бухгалтерського обліку у фермерських господарствах.....	102
Сидорчук І. С. Особливості готівкових розрахунків суб'єктами малого бізнесу.....	106
Степанова С.В. Особливості бухгалтерського обліку маркетингових послуг.....	109
Чорна С. С., Федорова О. С. Принципи та обліково-інформаційні особливості відображення форс-мажору у господарських договорах.....	112

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ПІДСИСТЕМА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Давидюк Т. В. Інформаційна змістовність управлінської звітності в умовах воєнного стану.....	115
Єршова Н. Ю. Аналітичні інструменти стратегічного управлінського обліку.....	118
Котляр Д. С. Мотивація управлінського персоналу щодо використання управлінського обліку як складової менеджменту компанії.....	120
Кравцова Н. О. Інструменти і методи управлінського обліку на підприємстві.....	123
Кутей В. Ф. Управлінський облік витрат за центрами відповідальності в закладах професійно-технічної освіти.....	127
Semenov O., Yermolenko N., Titchenko Ye. The role of digitalization in the development of management accounting of enterprises.....	130
Мельник О. І., Цибулькіна А. С. Роль управлінського обліку в управлінні підприємством.....	133
Слободян Т. А. Формування системи управлінського обліку на підприємстві.....	135
Урясьєв М. О. Сутність та класифікація грошових потоків підприємства як об'єктів управління.....	139

СЕКЦІЯ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Бурунсуз К. С. Використання SWOT-аналізу при визначенні конкурентного розвитку енергетичної галузі.....	143
Волощук Л. О., Апостолова М. О. Підходи до удосконалення інструментів аналізу фінансової ефективності діяльності підприємства.....	145
Головач Т. В. Теоретичні засади сучасного економічного аналізу та напрями його удосконалення.....	147
Колєсніченко А. С., Аль-Сьюф Я. А. Діагностика показників балансу на макрорівні.....	151
Клименко Т. В., Беляков С. В. Наукові підходи до оцінювання кадрового потенціалу підприємства.....	153
Шевцова С. Ю. Економічне обґрунтування відкриття власної справи	156
Яценко В. М. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.....	160

СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Альошин В. Є. Особливості аудиту безперервності діяльності в умовах воєнного стану.....	165
Букліч М. О. Професійний скептицизм аудитора та професійна етика: взаємозв'язок.....	167
Домбровська В. М. Тенденції розвитку державного аудиту в Україні	169
Жовта Н. А. Особливості проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками.....	172
Ivanova N.A. Improving theoretical audit research: identifying and solving problems.....	175
Касаджик І. К. Оцінка якості аудиторських послуг.....	177
Кємова Я. Р. Перспективи та недоліки аудиторської діяльності в Україні.....	181
Мітрофанова Ю. В. Оскарження в публічних закупівлях: зміст скарги.....	183
Павленко І. О. Особливості аудиту логістичної діяльності.....	185
Polishchuk A., Titarenko A. Problems and challenges in the modern practice of audit of payments.....	188
Рагуліна А. О. Baker Tilly як одна з найбільших аудиторських компаній України.....	192
Таратуга Л. В. Аудиторські завдання з надання впевненості щодо майнового стану фізичних осіб – істотних учасників небанківських фінансових установ, крім страховиків.....	194
Чебан Ю. Ю. Професійна етика в публічних закупівлях.....	196
Черкасова С. О. Застосування аудиту нефінансової звітності в рамках реалізації концепції сталого розвитку в Україні.....	198
Ясінська І. В. Вплив євроінтеграції на аудиторську діяльність та перспективи її розвитку в Україні.....	202

СЕКЦІЯ 5. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ФІНАНСОВО- КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Акімова А. О. Криптовалюта під час повномасштабної війни в Україні.....	206
Акімова А. О. Вплив інфляції на фінансову безпеку держави.....	209
Боднар О. А., Сизоненко Ю. С. Основні підходи щодо оцінки ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки.....	212
Буга Є. Р. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України.....	215

Бурковська А. В., Герасименко О. Є. Застосування фінансових технологій у банківській системі.....	218
Грабчук І. Л. Можливості цифрових інструментів у сфері фінансового моніторингу.....	221
Добровольська П. А. Блокчей та штучний інтелект як основні перспективні напрями розвитку Fintech сектору.....	224
Іванюк О. М. Виконання кошторисів як інструмент управління державними фінансами.....	229
Кайдалов І.В., Смирнов І.М. Підходи до системного регулювання страхових компаній та банків.....	231
Краснокутська Л. О. Вплив євроінтеграції на діяльність банківської системи України.....	234
Кузло І. О. Євроінтеграційні процеси у фінансово-кредитній системі України.....	238
Калнауз Д. В., Кузьмінська А. С. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України.....	241
Корсун А. А. Сутність фінансової безпеки банку та її місце у фінансовій безпеці держави.....	243
Малашенко О. О. Вплив криптовалюти на банківську систему України.....	247
Мологіна Т. В. Споживчий кошик України в порівнянні із споживчим кошиком Польщі.....	250
Рагуліна А. О. Інтеграція банківської системи України у світовий простір.....	253
Семенюк А. І. Проблеми інформаційного забезпечення підприємств в умовах сучасних викликів.....	255
Слободян Т. А. Банківська система України на шляху до євроінтеграції.....	258
Снідко Є. А. Особливості управління кредитними ризиками у процесі європейської інтеграції.....	261
Телкова Д.Г. Електронні гроші як засіб платежу.....	264
Ткачук А. М. Євроінтеграційні процеси банківської системи України	267
Ткачук А. М. Фінансова безпека територіальних громад як складова національної безпеки.....	269

СЕКЦІЯ 1. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Баркар Ю.С.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Боднар О.А.**,
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів, банківської прави та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ВИБІР ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Облікова політика – це сукупність прийомів та методів бухгалтерського обліку, що застосовуються на конкретному підприємстві. Наказ, що регулює облікову політику підприємства, є важливим внутрішнім документом, який вирішує складні питання обліку, чітко встановлює засоби вирішення конкретних облікових задач, вибір методів обліку, якщо законодавчо-нормативні акти пропонують декілька альтернатив. Вирішення даних облікових питань мають вплив на вартість активів підприємства, на величину його поточних витрат та фінансового результату. Тому розробка наказу про облікову політику є важливим стратегічним обліковим рішенням, від якого залежить як складність обліку з точки зору здійснення проведення операцій згідно наказу, так і облікові показники, які можуть змінюватись залежно від обраної облікової політики.

Основні засоби не є виключенням. Вони активно регулюються обліковою політикою (якщо певні питання щодо обліку основних засобів не врегульовані наказом про облікову політику, то під час його здійснення будуть виникати проблеми), рішення щодо облікової політики з приводу основних засобів впливають як на спрощення чи ускладнення ведення обліку, так і на показники вартості основних засобів, поточних витрат тощо.

Облік основних засобів регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Саме даний законодавчо-нормативний документ вказує на різні альтернативи здійснення тієї чи іншої операції (наприклад, нарахування амортизації) [1].

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства вказують на основні питання, які може регулювати облікова політика та варіанти вирішення даних питань, якщо вони врегульовані законодавством [2].

Важливим актом є Податковий кодекс України. У розділі, що стосується податку на прибуток підприємств, встановлює вимоги до обліку

основних засобів (щодо мінімальної тривалості використання, мінімальної вартості, розрахунку амортизації), дотримання яких забезпечує єдність бухгалтерського та податкового обліку. Якщо облік об'єкта основних засобів у бухгалтерії підприємства не відповідає даним критеріям, то підприємство зобов'язане окремо вести податковий облік такого об'єкта і нараховувати податкові різниці. Якщо підприємство не є платником податку на прибуток підприємств (бо знаходиться на спрощеній системі оподаткування) або отримує річний дохід, менший за 40 млн грн за рік і вирішило не застосовувати податкові різниці, то дотримання даних вимог не є актуальним для підприємства з точки зору податкового планування [3].

Облікова політика підприємств може регулювати наступні питання щодо обліку основних засобів:

1. Вартісна ознака, згідно якої відбувається розподіл на основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи – ПКУ вказує на значення 20000 грн, але підприємство може встановити вартісну ознаку самостійно (але це може призвести до різниці між бухгалтерським та податковим обліком).

2. Строк корисного використання основних засобів – встановлює період протягом якого планується перебування на балансі того чи іншого об'єкту або групи об'єктів основних засобів, збільшений строк використання об'єкту призводить до збільшення балансової вартості та зменшення витрат у короткостроковій перспективі, зменшений – навпаки, Податковим кодексом передбачено мінімальний строк використання за кожною групою основних засобів.

3. Регулювання переоцінки основних засобів – може встановлюватись сам факт застосування переоцінки (або ні), причини та критерії суттєвості для здійснення переоцінки, особливості проведення переоцінки, періодичність тощо.

4. Вибір методу амортизації – НПСБО 7 пропонує 5 методів: прямолінійний, виробничий, зменшення залишкової вартості, подвійного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Прямолінійний метод є найлегшим для здійснення розрахунків, але за ним амортизація нараховується повільніше у перші роки застосування. Методи зменшення залишкової вартості, подвійного зменшення залишкової вартості та кумулятивний сприяють більш швидкому нарахуванню амортизації, зменшенню фінансового результату, але методика їх розрахунку є складнішою, ніж за прямолінійним методом (слід зазначити, що вони можуть більш справедливо відображати знос об'єктів, які швидко втрачають реальну вартість у перші роки застосування). Виробничий метод дає найбільше можливостей маніпулювати обсягом нарахованої амортизації (хоча й може досить адекватно відображати знос виробничих ОЗ), але його використання для цілей податкового обліку заборонено.

5. Розподіл основних засобів на виробничі та невиробничі – чіткий розподіл спрощує аналітичний облік та допомагає підприємству відповідати вимогам податкового обліку.

6. Визначення ліквідаційної вартості основних засобів – ліквідаційна вартість може бути нульовою або більше, наказ про облікову політику може регулювати дане питання, встановлювати конкретну методику визначення ліквідаційної вартості.

7. Дата первісного визнання необоротних активів та групи вибуття як утримуваних для продажу [4].

Слід зазначити, що у довгостроковій перспективі вплив облікової політики на показники балансової вартості, витрат та прибутку вирівнюється, хоча по різному розподіляє їх у часі. Наприклад, кумулятивний метод амортизації, у порівнянні із прямолінійним, дозволяє у перші роки застосування активу збільшити витрати (бо більше амортизація), що зменшує фінансовий результат, що може допомогти зменшити фінансові зобов'язання, але у останні роки застосування спостерігається протилежна ситуація – розмір річної амортизації за кумулятивним методом зменшується, зменшуються витрати, зростає фінансовий результат та податкові зобов'язання підприємства у порівнянні із прямолінійним методом. За весь період використання об'єкту основних засобів нараховується однаковий обсяг амортизації, по завершенню його використання спостерігається однакова балансова вартість активу, але обліковець може перерозподілити вартість у часі, що може бути актуальним в умовах високої інфляції чи специфічних цілей підприємства (наприклад, воно намагається знизити балансову вартість активів, щоб вважатись меншим за розміром відповідно до облікової класифікації підприємств) [5, 6, 7, 8].

Отже, розробка облікової політики є важливим процесом, якій впливає на облікову діяльність бухгалтерської служби підприємства, методи, які вона буде застосовувати. Наказ про облікову політику може регулювати багато питань, що стосуються основних засобів. Облікова політика у сфері основних засобів впливає на щорічну оцінку первісної, залишкової вартості (яка відображається в балансі) основних засобів, сумі амортизації та накопиченого зносу, що впливає на фінансовий результат.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів від 27.04.2000 № 92 ; станом на 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 11.05.2023).

2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів від 27.06.2013 № 635 ; станом на 14.01.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (дата звернення: 11.05.2023).

3. Податковий кодекс України : кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI ; станом на 06.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.05.2023).

4. Колісник О.П., Поліщук М.С. Формування елементів облікової політики щодо основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1152-1157.

5. Кафка С.М. Облікова політика щодо основних засобів. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2017. № 2 (16). С. 59-70.

6. Боднар О.А. Жовта Н.А. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / Міжгалузеві наукові дослідження: можливості та варіанти впровадження: збірник наукових праць. Ніжин: НДУ Гоголя., 2021. С.150-152.

7. Сирцева С. В., Ізвоцик Т. М. Фактори, що впливають на формування облікової політики сільськогосподарських підприємств. *Modern Economics*. 2020. № 24(2020). С. 177-182. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-28](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-28).

8. Дубініна М.В., Фалько Р.В., Янюк М.О. Поняття та сутність формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 294-297.

Богатирьова А.О.,
студентка 3 курсу, спеціальність «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Косата І.А.**,
канд. екон. наук., доцент кафедри обліку і оподаткування
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
М. Харків

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Фінансовий облік відіграє важливу роль у формуванні достовірної інформації про податковий режим конкретного суб'єкта господарювання або цілу країну. Податкова політика ЄС складається з двох компонентів: прямого оподаткування, яке залишається виключною відповідальністю держав-членів, і непрямого оподаткування, яке впливає на вільний рух

товарів і свободу надання послуг на єдиному ринку. Існують також правила адміністративної співпраці, які забезпечують належне функціонування податкової системи.

Україна вже впровадила в національне законодавство певні глобальні, а отже, і європейські стандарти оподаткування щодо подолання ухилення від сплати податків та уникнення подвійного оподаткування [3]. Слід зазначити, що право ЄС у цій сфері є дещо більш вимогливим і потребує подальшої імплементації такого законодавства.

Податкові розрахунки є основною складовою економічного потенціалу підприємства, заснованого на національній системі регулювання. В обліку розрахунків податків в основному існують такі проблеми:

- підготовка сучасних бухгалтерів не завжди відповідає практичним вимогам;
- умови зовнішнього економічного середовища мають значний вплив на обліковий процес;
- бухгалтерське та податкове законодавство не повністю узгоджено;
- механізми нарахування, оподаткування та звітності - складні, що приводе до витрачання часу;
- дублювання інформації в податкових звітах;
- облік податкових розрахунків, недоступний і не зрозумілий для керівників підприємств;
- складність процедур реєстрації коригувальних розрахунків [2].

Оцінимо середньостатистичне підприємство на легкість сплати та обліку податків, окремої держави, а саме: Україна, Молдова, Польща, Литва, Чорногорія. В розрізі податкового навантаження, адміністрування та сплати податкових платежів, платниками яких є підприємство (рис. 1).

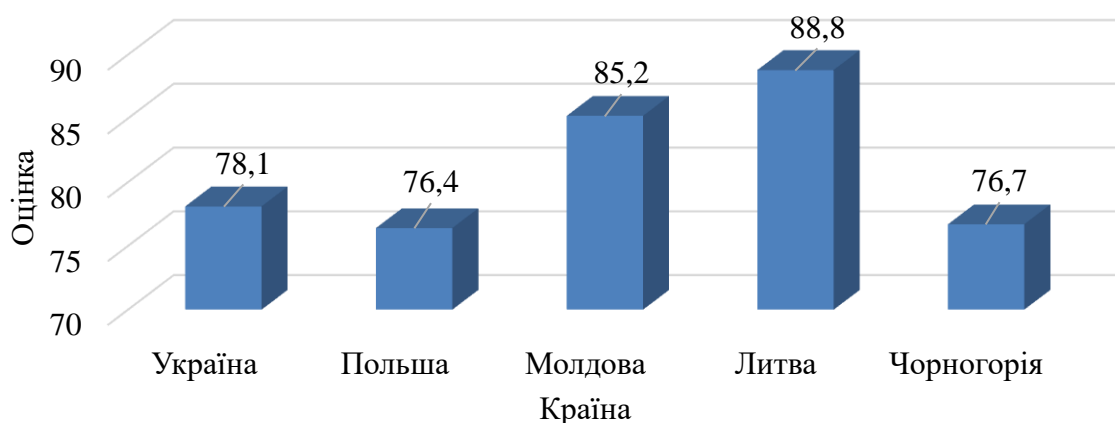

Рисунок 1 – Оцінка легкості сплати та обліку податків в країнах ЄС, 2020 рік [1]

Можна зробити висновок, що становище України в розрізі легкості сплати є майже найгіршим.

Суттєвою умовою для поліпшення позиції України є спрощення обліку податкових розрахунків і відповідних форм звітності. Сьогодні в багатьох розвинутих країнах світу поширено методику використання одного рахунку для сукупності податкових платежів, сплачуваних підприємством.

Для вдосконалення сучасного стану обліку податкових розрахунків українських підприємств в умовах євроінтеграції, необхідно зосередити увагу на реформуванні податкової звітності, складання якої потребує більше часу та зусиль, ніж звітність у фінансово-статистичній формі. Потреба у вдосконаленні в основному пов'язана з дублюванням інформації з окремих секторів. Крім того, численні додатки до заяви не містять важливої інформації, а слугують лише допоміжними таблицями. Для доказу важливості даного вдосконалення, наведено рис. 2, який показує наскільки швидко легко може відбуватися облік та сплата податків у країнах Європи.

Тим не менш, покращення податкових декларацій починається зі зменшення додатків до податкових декларацій, які не містять необхідної інформації для подання податкової звітності та сплати податків.

З даного рисунку можна зробити висновок Україна витрачає майже найбільше часу для обліку і сплати податків. Оптимізація податкової звітності забезпечить суттєве скорочення часу підготовки, що в кінцевому підсумку призведе до підвищення рівня продуктивності праці та забезпечить більший контроль за веденням податкового обліку бухгалтерами суб'єктів господарювання.

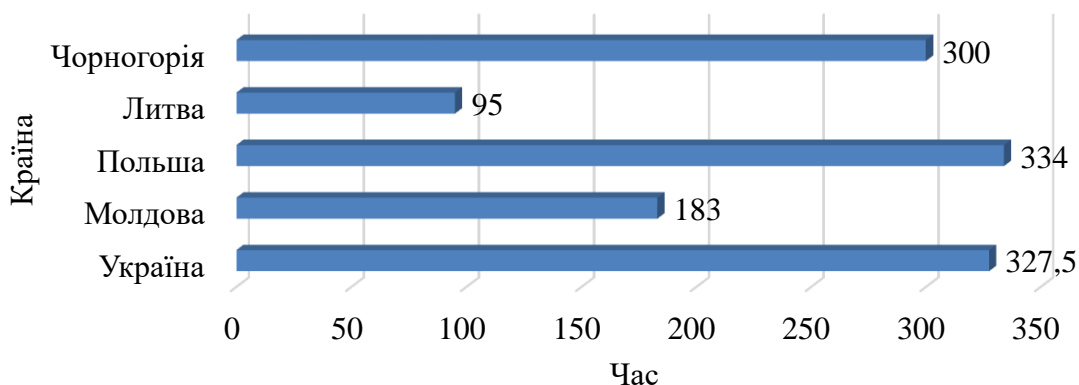

Рисунок 2 - Затрати часу середньостатистичного підприємства на формування звітності та сплату податкових платежів за 2020 рік, год [1]

Облік розрахунків із бюджетом є однією з найбільш складних, трудомістких, і відповідальних ділянок у бухгалтерському обліку. Проблеми, які виникають під час визначення об'єкта оподаткування, документального та облікового відображення, нарахування податків, звітування, вимагають постійного вдосконалення як в організаційному, так і в методичному плані.

Реалії функціонування підприємств вимагають сучасних шляхів удосконалення організації податкових розрахунків, особливо в умовах євроінтеграції, тому доцільно:

– здійснювати розрахунок податкового навантаження на фінансовий стан підприємств;

– створити відділ податкового планування (для великих платників податків) або ж увести в штат професіоналів з податкового планування;

– ретельно аналізувати договори та складати первинну документацію, які мають безпосередній вплив на податкові наслідки.

Вдосконалення податкового законодавства та обліку України до ЄС недостатньо, необхідно розбудовувати адміністративний потенціал податкової адміністрації для застосування таких норм.

Список використаних джерел

1. PWC. Paying Taxes 2020. Overall ranking and data tables. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/overall-ranking-and-data-tables.html> (дата звернення 01.05.2023).

2. Zhyryda H. V., Savchuk D. G., (2022). Improvement of accounting of tax calculations at enterprises of Ukraine. Economy and Society, (22) (дата звернення 05.05.2023).

3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 01.05.2023).

Бутко Н.В.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК РІЗНОВИД ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Податок на прибуток підприємств являється основним видом прямих податків та невід'ємною складовою податкової системи України. Відіграючи значну роль у формуванні дохідної частини бюджетів держави, цей платіж пройшов значний розвиток у межах становлення системи оподаткування в країні. Саме податкова система виступає системоутворюючим фактором, що дозволяє цілком правильно і повною мірою реалізувати податковий обов'язок за всіма податковими платежами.

Одним з найбільш поширених розумінь податкової системи, що зустрічаються у науковій літературі, є визначення її як сукупності податків[1; 2]. Змістовне наповнення поняття «податкова система» характеризується тим, що включає до її змісту ті види податків, які справлялися на території держави в той чи інший час. Крім того стає очевидним, що значення податкової системи для держави, є невід’ємною та важливою частиною її існування.

Податкова система України почала розвиватися з часів незалежності нашої країни і пройшла багатоетапний процес свого становлення. Проте з 1991 року відбувалися значні перетворення у становленні сучасної податкової системи України, якому передувала значна кількість реформ та змін. Але починаючи з початку і дотепер незмінною складовою такої системи був податок на прибуток підприємств, кошти від сплати якого становлять великий обсяг надходжень до держбюджету та завжди розподілялися у підсумку на потреби всієї країни.

Важливою характеристикою податку на прибуток є його належність до прямих податків, тобто до таких, які прямо або безпосередньо накладаються на особу чи на нерухомий капітал та сплачуються безпосередньо тією особою, яку держава мала на меті обкласти цим податком. Вчені-фінансисти вказують на наступні ознаки прямих податків:

1. Прямі податки дають дохід, згідно з правилами, більш надійний і певний.

2. Прямі податки за своєю суттю, більшою мірою є пропорційними дійсній платіжній здатності підданих.

3. При сплаті прямих податків уряд входить у безпосередні відносини з кожним платником, а тому ясно і точно визначає його податний обов’язок як громадянина; для кожного є зрозумілим розмір його участі в суспільному навантаженні, і тому він прямо і безпосередньо зацікавлений у стані фінансового господарства своєї батьківщини.

4. Прямі податки не потребують великих втрат при їх стягненні.

Важливим критерієм необхідності функціонування того чи іншого податку в податковій системі є показник бюджетних надходжень. Щодо податку на прибуток підприємств, то до 2021 р. в нашій країні він знаходився на другій позиції за сумами надходжень до держбюджету, проте нині – займає третю, що пов’язано зі зменшенням його надходжень через складнощі функціонування підприємств через збройну агресію росії проти нашої країни. Так аналіз розмірів надходжень від податку на прибуток підприємств до дохідної частини держбюджету України показав їх коливання протягом 2020-2022 рр. від 6,6 до 11,4 % за окремими роками (табл. 1).

Таблиця 1 Доходи державного бюджету України за статтями доходів

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Усього	1076016,7	100,0	1296852,9	100,0	1787395,6	100,0
Податкові надходження	851115,6	79,1	1107090,9	85,3	949764,4	53,1
з них: податок на прибуток	108695,0	10,1	147751,7	11,4	117049,9	6,6
Неподаткові надходження	212946,9	19,8	175358,0	13,5	346327,7	19,4
Доходи від операцій з капіталом	79,4	0,0	328,7	0,0	611,0	0,1
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1029,7	0,1	1289,9	0,1	481090,7	26,9
Цільові фонди	187,1	0,0	209,4	0,0	136,2	0,0
Офіційні трансферти	10658,0	1,0	12576,1	1,0	9465,6	0,5

Джерело: сформовано автором з використанням [3]

Слід зазначити, що найважливішими категоріями користувачів, яким необхідна інформація щодо розмірів нарахованих та перерахованих сум податку на прибуток підприємств, являються власники суб'єктів підприємництва та держава через уповноважених податкових органів. Ці користувачі зацікавлені в максимізації прибутку, оскільки при більшому розмірі прибутку держава отримає більші надходження податку на прибуток до держбюджету, а для власників більший прибуток виступає джерелом отримання доходів, джерелом реінвестування прибутку в функціонування підприємства та важливим критерієм його привабливості для інвесторів. Як наслідок, кожен з цих користувачів представляє власні інтереси, які є досить протилежними, так як стосуються прибутку, який є базою оподаткування податком на прибуток.

Список використаних джерел

1. Голубка С.М., Чинчик А.А. Сутність базових понять теорії оподаткування в українській фінансово-економічній науці. *Економічний вісник*. 2016. № 4. С. 72-80.
2. Зайцев О.В., Могильний В.В. Проблеми оптимізації оподаткування прибутку підприємств в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 22. С. 177-182.
3. Доходи держбюджету України 2022 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2022/> (дата звернення: 19.05.2023).

Ванда К.Є.,
1 курс, освітній ступінь «Магістр»,
обліково-фінансовий факультет,
Науковий керівник: **Сирцева С.В.,**
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У фінансово-господарській діяльності кожне підприємство вступає в економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, в результаті цього відбуваються господарські операції, які є дебіторською заборгованістю. У розвинутих країнах підприємства не покладаються на те, що покупці своєчасно розрахуються за отримані продукцію, товари, роботи або послуги. Вони можуть конвертувати грошові вимоги безпосередньо у валюту під заставу боргових вимог. Проте в українській практиці такий механізм управління дебіторською заборгованістю ще не налагоджений, і лише тоді, коли він буде встановлений, можна вирішити проблему несвоєчасності платежів.

На сучасному етапі розвитку своєчасне і повне виконання платіжних зобов'язань є умовами стійкого функціонування підприємства в розвиненій ринковій економіці. На сьогодні, коли Україна знаходиться в нестабільному стані, спостерігається зворотна тенденція – криза неплатежів. Тому однією з важливих задач є вивчення, керування і аналіз дебіторської заборгованості, оскільки недбале ставлення до дебіторської заборгованості приводить до уповільнення розрахунків, затримання виплат по заробітній платі і взагалі до погіршення фінансового стану підприємства. Одним із найважливіших чинників фінансової стабільності підприємства є стан дебіторської заборгованості, що виникає в ході здійснення економічних взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання.

Тому важливо проводити постійний контроль дійсного стану дебіторської заборгованості з метою забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності відносно достовірності, реальності, повноти і законності приведеної про неї інформації.

Організація дієвої системи внутрішньогосподарського контролю повинна ґрунтуватися на своєчасності повідомлення про відхилення, відповідальності, збалансованості, інтеграції, постійності, комплексності, розподілу обов'язків.

Метою внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є встановлення повноти, достовірності та своєчасності відображення даних в первинних документах підприємства, облікових регістрах і звітності. Контроль передбачає здійснення перевірки за дотриманням планових показників; налагодження системи спостереження за строками оплати платежів; контроль за виконанням договірних відносин; виявлення резервів зростання платоспроможності підприємства та контроль за результатами виконання оптимізаційних управлінських рішень. По-друге, встановлення найбільш комфортного для підприємства співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю, важливо для прискорення оборотності цих двох показників.

Вважається, що сприятливою є ситуація, коли період обороту дебіторської заборгованості підприємства менший, ніж період обороту кредиторської, оскільки за таких умов підприємство може погасити свої зобов'язання за рахунок коштів, що надходять від дебіторів [1].

Надалі необхідно систематично проводити підрахунок заборгованості шляхом перевірки основних документів, які є підставою для бухгалтерських розрахунків і відображення операцій, а також шляхом звірки сальдо з контрагентами. Особливо важливо відзначити, що кожна операція має бути дозволеною та законною. Дані контрольні процедури дозволяють розподілити дебіторську заборгованість залежно від строків її погашення на нормальну, прострочену та безнадійну.

У свою чергу отримані відомості дають можливість вжити заходи стосовно простроченої заборгованості, а саме, враховуючи вимоги законодавства та договорів, можна розпочати претензійну роботу, застосувати економічні санкції (нарахування штрафів, пені, неустойки) та інші. Доцільним буде також з'ясувати, хто несе відповідальність за своєчасність розрахунків з дебіторами, та з'ясувати причини порушення строків надходження коштів [2].

Отже, аналіз ситуації, в якій перебувають українські суб'єкти господарювання, свідчить про необхідність повсюдного впровадження ефективного економічного внутрішнього контролю за розрахунками з дебіторами, який забезпечить керівників достовірною, своєчасною та максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з дебіторами. Контрагенти, допоможуть правильно визначити основні напрями діяльності та завдання, які постали перед суб'єктом господарювання. Основними завданнями здійснення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є:

- необхідно ввести структурний підрозділ для контролю складу та структури
- забезпечити юридичну силу кожної дебіторської заборгованості;

- моніторинг та діагностика причин заборгованості та розрахунків її наслідків;

- розробити ефективну методику аналізу розрахунків з покупцями, замовниками, іншими дебіторами та розробити робочі документи для контролерів;

- активне використання основних форм рефінансування: факторинг, облік векселів, форфейтинг, які прискорять трансформацію дебіторської заборгованості у грошові кошти.

Таким чином, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою й юридичною обґрунтованістю розрахунків з дебіторами – запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості вітчизняних підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Кондукова Е.В., Лісовий А.В. Аналітичні аспекти податкового дослідження стану розрахунків з контрагентами. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 3. С. 285–290.

2. Бутова Т.А., Волошина В.В. Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості: проблеми, напрями удосконалення. *Ефективна економіка*. 2014. №11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3490>.

3. Сирцева С.В., Форошевська О.Р. Роль бухгалтерського обліку у забезпеченні ефективності внутрішнього контролю на підприємстві. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України* : матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 10-12 листопада 2021 р. Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2021. С.79-80.

Галкін В.В.,

старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

На сьогодні в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, розроблених на основі міжнародних стандартів [1].

Цей складний процес вимагає своєчасного і точного інформування про результати виконання бюджетів для забезпечення середньо- та довгострокового бюджетного планування, а також постійного ефективного контролю над цільовим використанням бюджетних коштів [2].

Реформування системи обліку в державному секторі в Європейському Союзі (ЄС) має суттєву специфіку, оскільки держави-члени ЄС виступають в якості гаранта для державного боргу інших держав-членів, тому непрозорі та дуже різноманітні системи обліку не задовольняють вимоги користувачів та не забезпечують транспарентності [3].

Створення інституту транспарентності - багаторічна тенденція, що спостерігається у розвинутих країнах світу, тому підвищення рівня прозорості у сфері управління державними фінансами є вагомим складовою подальшої розбудови України в контексті європейської та міжнародної співпраці.

Управління державними фінансами на рівні ЄС вимагає врахування особливостей кожної країни, в той же час, на думку фахівців, щоб сприяти єдиному підходу для формування бюджетів неможливо допускати для кожної держави-члена застосовувати своє власне бачення та регулювати облік і звітність у державному секторі на основі притаманних певній країні стандартів. За висновками експертів, лише узгоджені стандарти бухгалтерського в державному секторі мають вирішальне значення для підвищення транспарентності, дозволяють здійснювати транскордонний бенчмаркінг (вимагає доступу до певної інформації про конкурентів, без якої він не може бути ефективним), підвищують підзвітність держав і сприяють справедливості в формуванні податково-бюджетної політики державних утворень.

За останні роки Україна зробила ряд кроків у напрямку покращення транспарентності в державному секторі. Прийнято важливі нормативні документи, зокрема Закон України «Про відкритість використання публічних коштів», Стратегію підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, створено єдиний державний веб-портал відкритих даних, єдиний веб-портал використання публічних коштів, електронну систему у сфері публічних закупівель PROZORRO, портал «Відкритий бюджет» тощо. Недостатність врегулювання питань розкриття показників виконання державного бюджету та порушення транспарентності бюджетного процесу зумовили прийняття Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі та Стратегії розвитку системи управління державними фінансами. Серед інших завдань особлива увага приділяється саме адаптації законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі до міжнародних стандартів; забезпечення транспарентності даних фінансової звітності в державному секторі і

можливості їх зіставлення з аналогічними даними інших країн; підвищення ефективності використання фінансових і матеріальних ресурсів держави та прозорість бюджетного процесу; можливість проведення аналізу інформації про державний сектор країни з метою створення сталої та ефективної системи управління державними фінансами.

Позитивним досвідом у вирішенні проблеми облікового забезпечення транспарентності є кроки, які зроблені багатьма країнами світу, зокрема країнами-членами Європейського союзу. Особливо актуальним є використання такого досвіду з позиції прагнення України стати повноправним членом ЄС [4].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка є чинною з 1 вересня 2017 року, визначає, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності [5].

За результатами оцінки стану управління державними фінансами відповідно до міжнародно визнаної методології Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA), яка проведена експертами Світового банку за підтримки ЄС та інших міжнародних партнерів у 2019 році, відзначено поступовий прогрес України у таких компонентах системи управління державними фінансами, як запровадження середньострокового бюджетного планування, імплементація міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у державному секторі, удосконалення інструментів макроекономічного та бюджетного прогнозування, підвищення рівня прозорості в управлінні державними фінансами шляхом створення порталу “Відкритий бюджет”, управління фіскальними ризиками та поступове впровадження гендерно орієнтованого підходу у бюджетному процесі. Водночас визначено сфери, що потребують додаткової уваги та покращення, включаючи державне стратегічне планування, управління державними інвестиціями, управління ліквідністю та управління публічними фінансами на місцевому рівні [6].

Подальше реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі має покращувати транспарентність - підвищення рівня прозорості у сфері управління державними фінансами у співробітництві з Європейським Союзом. Саме транспарентність дозволить об’єктивно оцінити результати облікової інформації в державному секторі.

Реалізація Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі сприятиме адаптації законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі до міжнародних стандартів, підвищенню рівня достовірності та

прозорості фінансової звітності для забезпечення ефективного управління публічними фінансами.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text>.

2. Ксьонжик І. В., Дубініна М. В. Реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі України. *Перспективи обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів* : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 90-річчю з дня заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, 30 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 61-64.

3. Мельник Н. Г. Транспарентність обліку в державному секторі : досвід України та ЄС. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні. 2016. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5380/1/%d0%9c%d0%b5%d0%bb_%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d0%9d_%d0%93..pdf.

4. Мельник Н. Г. Облікове забезпечення транспарентності в державному секторі: проблеми України та досвід ЄС / Н. Г. Мельник // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки. - 2016. - Вип. 24(3). - С. 147-155. URL: [file:///C:/Users/Toma/Downloads/ZnpPdatue_2016_24\(3\)_20.pdf](file:///C:/Users/Toma/Downloads/ZnpPdatue_2016_24(3)_20.pdf).

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Верховна Рада України та Європейський парламент синхронно, в режимі телемосту, ратифікували цю Угоду 16 вересня 2014 року. Чинна з 1 вересня 2017 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text.

6. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text>.

Гонта О.А.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
відокремленого структурного підрозділу
«Вознесенського фахового коледжу Миколаївського
національного аграрного університету»
м. Вознесенськ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

Підвищення уваги до проблем якісної підготовки фахівців в закладах освіти є об'єктивною потребою сучасного освітнього процесу і виробництва. Інноваційний розвиток освіти вимагає використання нових технологій навчання, які дозволяють забезпечити готовність високоосвічених, компетентних і кваліфікованих випускників до діяльності за фахом [1].

Після реформування освіти і прийнятих низки законодавчих актів кожен освітній заклад фахової передвищої освіти та вищої освіти за спеціальностями галузі знань 07 Управління та адміністрування розробляє та затверджує відповідними органами закладу освіти освітньо-професійні програми з затвердженням переліком компетентностей визначених Стандартами МОН України [3].

А саме грамотність, мовна компетентність, математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії, цифрова компетентність, особиста, соціальна та навчальна компетентність, громадянська компетентність, підприємницька компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження [4].

Усі ключові компетентності вважаються однаково важливими для здобувачів освіти і формують такі необхідні навички, як критичне мислення, аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкування та проводити переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, які необхідні для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства [4].

Але сьогодні хочу зупинитися на цифровій компетентності. Зараз з усіх сторін йде цифровізація освіти, що дає нам змогу інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння і засвоювання знань [2].

Вже четвертий рік поспіль ми в умовах Пандемії COVID-19 та пов'язаних з нею карантинних обмежень, а також другий рік

повномасштабної війни РФ проти України, перебуваємо на дистанційному навчанні, і якщо педагогічні працівники вже по трохи звикають до нових порядків проведення занять і використання затверджених і новостворених освітніх платформ навчання, то деякі наші здобувачі освіти не розуміють, що цифрове навчання – це нове навчання, яке на постійній основі буде середовищем для отримання знань.

Цифрове навчання можна визначити як веб-навчання, яке ефективно використовує інформаційні технології для передачі знань здобувачам освіти.

Для навчання і оцінювання здобувачів освіти педагогічні працівники освоїли та використовують освітню платформу GoogleClassroom. Постійно удосконалюють свої знання, та вивчають додаткові можливості Google-класу. Куратори груп та викладачі освітніх компонентів роз'яснюють здобувачам освіти порядок роботи в Google-класі. Для проведення інтерактивних вправ використовують такі платформи, як Наурок, LearningApps та Всеосвіта. Також для урізноманітнення інтерактивних методів та форм проведення занять на дистанційному етапі застосовуємо хмарні технології і за допомогою сервісів Google також (Google диск, форми Google тощо). Для відео конференцій застосовують Google Meet, Zoom та Skype.

Але найбільш ефективним для формування професійних компетентностей у здобувачів освіти є застосування змішаного навчання. Що дає змогу активізувати роботу здобувача освіти, побачити його активність, творчість та професійне мислення(опрацьовані лекції, інструкційні картки онлайн ,у вигляді самостійної роботи, відоконференції, демонстрації відео, чи у формі гри, знаходять своє застосування офлайн (у приміщенні коледжу). Всі активності та заняття поєднуються і на практиці закріплюються. Для розвитку професійних навичок викладачі спеціальних освітніх компонентів використовують у своїх практичних роботах прикладне і спеціальне програмне забезпечення як FreeZvit, Project,Publisher, Excel, IT-Enterprise, Розрахунок для банків, що дає змогу здобувачам освіти вивчити принципи роботи фахівця та наблизити їх до отримання програмних результатів навчання за фахом.

З метою обговорення проблемних питань, як додатковий елемент спілкування після онлайн або офлайн лекцій, семінарів та інших видів занять за певною тематикою, куратори та викладачі на дистанційному етапі в своїх навчальних групах використовують такі інтерактивні методи навчання, як форуми.

Взаємодія з цифровими технологіями та змістом передбачає відкрите та перспективне ставлення до їхньої еволюції. Водночас це потребує критичного аналізу обґрунтованості, надійності та впливу інформації і

даних, які доступні через цифрові засоби, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до використання цих інструментів [1].

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт щодо професійно-кваліфікаційного прогнозування в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analitichni-materialy/2-analitichniy-zvit-shchodo-profesiynokvalifikatsiynogo-prognozuvannya-v-ukraini.pdf>.

2. Козловський Ю.М., Яремко І.Й. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з обліку та аналізу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 940-944. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/22-2018/176.pdf>

3. Закон України «Про фахову перевищу освіту» від 6 червня 2019 року № 2745-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

4. Стандарт фахової передвищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. №698.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvysycha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/07/08/071.Oblik.opodatкування.08.07.docx>.

Горошко Д.О.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр»,

обліково-фінансовий факультет,

Науковий керівник: **Лугова О.І.,**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У рамках європейської інтеграції сучасна політика держави спрямована на ефективність функціонування та розвиток суб'єктів господарювання, забезпечення формування відповідних індивідуальних і колективних стимулів, основною формою яких є оплата праці різних категорій працівників. Облік праці та заробітної плати є одним із найважливіших процесів у всій системі обліку на підприємстві. На будь-якому підприємстві цей етап обліку ведеться в обов'язковому порядку, він є складним та трудомістким. Саме тому проблемні питання бухгалтерського обліку нарахування заробітної плати потребують

глибоких досліджень, оскільки їх розв'язання у свою чергу позитивно вплине на формування достовірної інформації про розрахунки з оплати праці найманих працівників як податкового, так і статистичного обліку в цілому.

Організація оплати праці є важливою складовою організації праці на підприємстві, роботодавець зобов'язаний вести звітність, що підтверджує зобов'язання щодо нарахування заробітної плати та утримання з неї. Система оплати праці охоплюють також обставини, порядок виплати та величини доплат та надбавок компенсаційного характеру, умови, порядок виплати та величини доплат та надбавок стимулюючого характеру, премій. Облікова політика підприємства є тим важливим інструментом, завдяки якому існує можливість розумного поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку [1, 2].

Організація заробітної плати на підприємстві визначається трьома елементами: тарифною системою, нормуванням праці та формами оплати праці. Безпосередньо робота по організації оплати праці полягає у виборі моделі формування заробітної плати (тарифної чи безтарифної), виборі форм і систем заробітної плати, розробці умов і правил преміювання. При цьому категорією економічної ефективності організації заробітної плати повинно бути випереджаюче зростання доходу підприємства порівняно зі зростанням фонду заробітної плати.

Одним з важливих питань удосконалення бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг виробленої продукції кожним працівником, фонд заробітної плати і його структура. Аналітичний облік незамінний при визначенні розміру оплати праці та відрахувань з неї за кожною особою окремо та при віднесенні витрат на рахунки, субрахунки та різного роду аналітичні рахунки [3].

Наступний напрям удосконалення організації обліку заробітної плати – пошук нових форм оплати праці. На сьогодні міжнародні системи оплати праці більше орієнтовані на мотивацію працівника ніж вітчизняні, вони спрямовані на те, щоб працівник хотів працювати більше та ефективніше. Системи оплати праці, які використовують в Україні, характеризуються недостатньою гнучкістю й слабкою мотивацією, оскільки розмір заробітної плати не пов'язують із якістю та продуктивністю праці. Відсутність ефективності системи оплати праці й матеріального стимулювання призводять до великої різниці в оплаті праці спеціалістів різних підрозділів і одного регіону. Це стає причиною плинності кадрів, нестабільності роботи

колективів, зростання матеріальних витрат, пов'язаних із навчанням нових працівників [4].

Актуальним на сьогоднішній день є запровадження окремого обліку додаткових виплат працівникам, які працюють поза межами робочого місця тобто дистанційно. Додаткові виплати, доплати будуть стимулом для працівників виконувати роботу так само, як і на звичайному робочому місці. Доплати пов'язані з тим, що працівник застосовує свої методи та засоби отримання інформації, яка необхідна для виконання роботи [5, 6].

За допомогою пропозицій відносно удосконалення обліку виплат працівникам можливо проведення більш точного та ефективного інформаційного забезпечення управління підприємством при великій чисельності працівників підприємства.

Отже, на основі вище сказаного, можна зробити висновок, що удосконалення систем оплати праці, пошук нових рішень, глибоке вивчення досвіду західних високорозвинених країн дасть змогу вирішити в Україні чималу кількість уже існуючих проблем, пов'язаних із заробітною платою, можуть якісно поліпшити її стан та створити підґрунтя для підвищення зацікавленості працівників до високопродуктивної праці вже в найближчому майбутньому.

Список використаних джерел

1. Чебан Ю. Ю., Лугова О. І., Боева О. В. Особливості формування облікової політики сільськогосподарських підприємств: методологічний аспект. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 1447-1450.

2. Калягіна О. М., Дубініна М. В. Нормативно-правове регулювання та забезпечення обліку розрахунків з оплати праці на сільськогосподарських підприємствах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. С. 149-152.

3. Семенов Г. А., Андрущенко Л. О. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці. *Держава і регіони*. Серія : економіка і підприємництво. 2009. № 2. С. 180–186.

4. Герасимчук Л. С., Кантаєва О. В. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. Серія: Економічні науки. 2016. № 12. С. 186–194.

5. Безбатько О., Манакіна В. Удосконалення системи оплати праці: проблеми та шляхи вирішення. *Довідник економіста*. 2007. № 12. С. 70–74.

6. Горбач Т.О., Сирцева С.В. Відображення винагород працівникам в обліку сільськогосподарських підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. №4 (36). С. 160-164.

Даниленко А.П.,
студентка 4-го курсу, ННІ ЕММБ
Науковий керівник: **Єршова Н.Ю.,**
доктор екон. наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ОБЛІКУ В СТАЛОМУ РОЗВИТКУ КОМПАНІЇ

В даний час питання корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) актуальні для науки і соціальної практики, в тому числі бухгалтерського обліку. Багато досліджень свідчать про тісний взаємозв'язок концепції КСВ в та бухгалтерського обліку, особливо в частині корпоративній звітності [1-3]. Бізнес це соціально-економічна діяльність, яка постійно розвивається та отримує необхідні ресурси від суспільства. Тому соціальний облік є однією з найважливіших частин безперебійного ведення бізнесу. Зміни та зростання в структурі економіки змусили компанії прийняти культуру участі у створенні соціального обліку. До того ж соціальний облік (облік соціальної відповідальності) це важлива частка системи корпоративної звітності, яка оцінює вплив компанії на навколишнє середовище та суспільний добробут.

Соціальний облік це складова бухгалтерського обліку. Розглянемо погляди вчених щодо сутності цього поняття. Ральф Естес (Ralph Estes) визначив це як «повідомлення внутрішньої або зовнішньої міри інформації про вплив організації та її діяльності на суспільство». Сібіл Моблі (Sybil Mobley) визначила це поняття як «упорядкування, вимірювання та аналіз соціальних та економічних наслідків дій уряду та бізнесу». Річард Доббінс і Девід Феннінг (Richard Dobbins and David Fanning) визначили термін як «вимірювання та представлення інформації про вплив організації та її діяльності на суспільство».

Соціально відповідальні компанії не обмежують використання ресурсів для здійснення діяльності, яка лише збільшує прибуток. Вони поєднують економічні, екологічні та соціальні цілі з діяльністю та зростанням компанії. Соціальний облік визначає, чи виконуються цілі, політика, програми та стратегії громадських організацій. Тому компанії підзвітні не лише своїм акціонерам, а й іншим зацікавленим сторонам, включаючи навколишнє середовище, клієнтів, співробітників, постачальників, ділових партнерів, громади та регулятори [4, 5].

На рисунку 1 систематизовані підходи до соціального обліку, особливості, переваги та обмеження. Є обмеження, на які наголошують практики в сфері обліку: трудомісткість облікового процесу, відсутність

стандартизації (це може привести до того, що фінансові звіти будуть несумісними), вартість обслуговування такої системи може переважувати її переваги, а також те, що соціальний облік може бути не дуже корисним для інвесторів, які інвестують виключно на основі фінансових факторів.

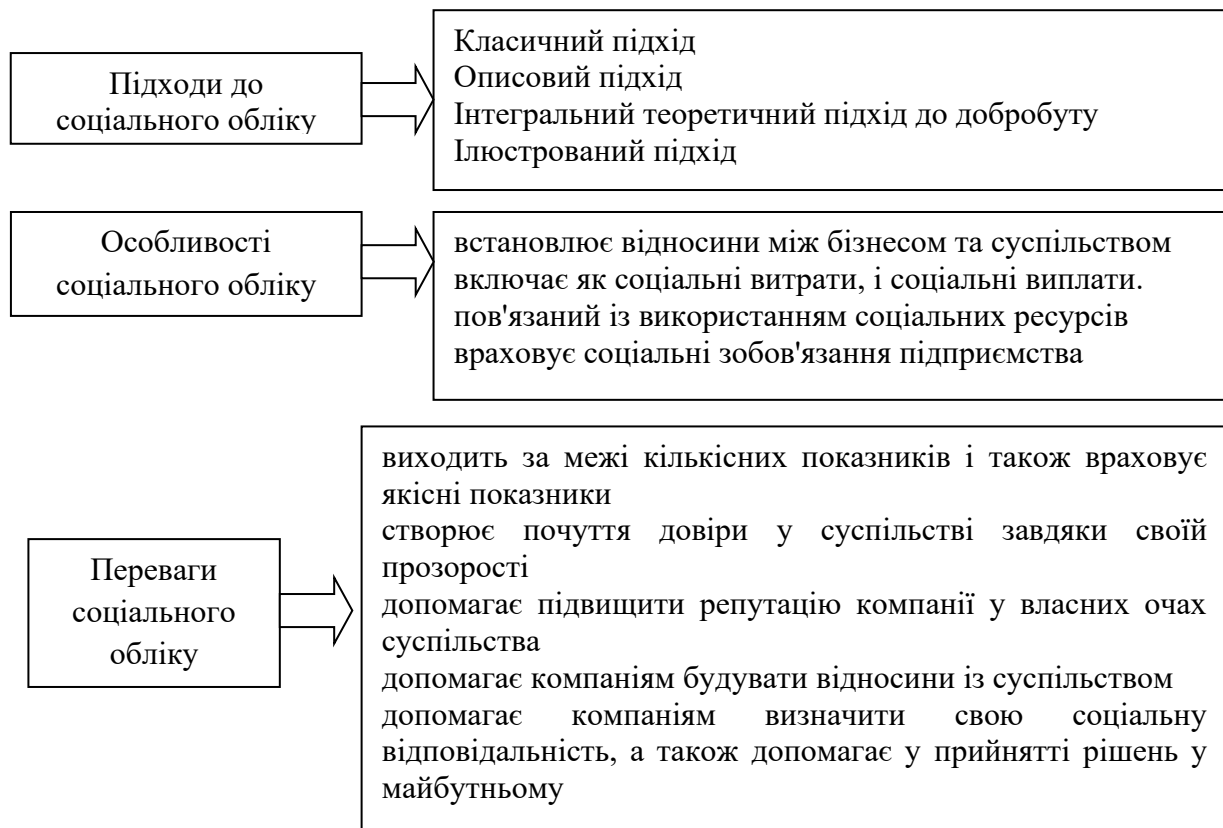

Рисунок 1. Систематизовані підходи до соціального обліку, особливості, переваги та обмеження

Загалом, соціальний облік сприяє інтеграції соціальної відповідальності в стратегію та операційну діяльність компанії. Він допомагає забезпечити баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами бізнесу і сприяє досягненню сталого розвитку компанії в цілому.

Список використаних джерел

1. Линник О.І., Єршова Н.Ю. Проблеми функціонування та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу сфери послуг в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. №2 (29). С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope>.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/52769>.

2. Єршова Н. Ю. Розвиток теоретичних засад стратегічного управлінського обліку у світлі трансформації управлінських парадигм. *Вісник Одеського національного університету*. 2017. Т.22. Вип. 2(55). С. 156–161. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/eaacc17a-60d5-4f71-a9fe-f491667ef999/content>.

3. Єршова Н. Ю. Організаційне забезпечення функціонування управлінського обліку на підприємствах. *Науковий вісник Ужгородського університету* – Ужгород: УжНУ. 2017. №1 (49). Т. 1. С. 338-346 <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15459>.

4. Єршова Н. Ю. Концепція управління витратами підприємства: стратегічний аспект. *Економічні студії*. 2015. № 2(06). С. 48-53. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/24205>.

5. Єршова Н.Ю. Концептуальні основи внутрішньої регламентації управлінського обліку на рівні економічного суб'єкта. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. №17(1). С. 142-145 <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/23552> <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/545468de-a77f-4216-aac7-ba0e8a80e686/content>.

Ден Ю.О.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Бурковська А.В.,**
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА НАСЛІДКИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Оподаткування в Україні є важливою складовою фінансової системи країни. Загальний рівень оподаткування в Україні досить високий порівняно з іншими країнами світу, що може створювати певні перешкоди для розвитку бізнесу та економіки в цілому.

Однак при правильному використанні доходів від оподаткування, ця складова може стати джерелом фінансування розвитку держави та її інфраструктури. Україна може розвиватись шляхом збільшення обсягів доходів до бюджету та їх ефективного використання в інвестиційних проектах і програмах підтримки бізнесу та населення.

Україна має ряд переваг, які можуть сприяти розвитку оподаткування та економіки в цілому, такі як висококваліфікована робоча сила, розгалужена транспортна і логістична інфраструктура, потужний сільськогосподарський сектор, великі запаси корисних копалин та інші.

Важливим фактором розвитку оподаткування є вдосконалення законодавства та забезпечення його виконання. Також необхідно продовжувати розвивати систему електронного декларування та звітності, щоб забезпечити прозорість та ефективний збір податків [1].

Основною перспективою розвитку оподаткування в Україні є зменшення тінізації економіки та збільшення обсягів надходжень до бюджету. Для цього необхідно здійснювати податкову реформу, яка передбачатиме:

1) Зменшення кількості податків і їх спрощення. В Україні існує ще багато різних податків, що створює проблеми для бізнесу та населення. Слід зменшити їх кількість та спростити процедуру їх сплати;

2) Підвищення ефективності збору податків. Для цього слід використовувати сучасні технології, наприклад, електронний податковий звіт, електронну систему моніторингу та контролю за платниками податків;

3) Стимулювання розвитку бізнесу та інвестицій. Наприклад, застосовувати податкові пільги та знижки для підприємств, які інвестують у виробництво, науку, технології, екологію тощо.

4) Розвиток міжнародного податкового співробітництва. Україна повинна активніше співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами з питань податкової політики та боротьби з ухиленням від сплати податків [2].

Розвиток оподаткування в Україні може мати різні наслідки, залежно від того, як будуть проводитись реформи та який буде результат їхнього впровадження. Зазначимо можливі наслідки розвитку оподаткування в Україні:

1) Збільшення доходів до державного бюджету може бути використано для фінансування інвестиційних проєктів і програм, спрямованих на підтримку економіки та населення;

2) Зростання обсягів податкових надходжень може бути використано для забезпечення соціальної захищеності населення, розвитку інфраструктури, підвищення рівня освіти та медичних послуг тощо;

3) Зменшення тіньової економіки та підвищення рівня економічної активності в країні;

4) Посилення конкурентоспроможності країни. Збільшення інвестицій в економіку може позитивно вплинути на конкурентоспроможність країни в глобальному економічному просторі;

5) Зниження покувної спроможності населення, якщо розмір податків і їх ставки будуть високими та нерівномірними. Це може вплинути на споживчі можливості населення та зростання економіки в цілому [3];

6) Зниження інвестицій в економіку: високі податкові ставки можуть відлякувати інвесторів від інвестування в підприємства України, що може призвести до зниження розвитку економіки;

7) Зростання рівня корупції та нелегальних схем у сфері оподаткування спричинюються високими податковими ставками та складністю податкової системи;

8) Зростання соціальної напруги в країні, особливо серед тих, хто не отримує достатньо високого доходу та платить велику частину свого доходу в якості податків [4].

Отже, розвиток оподаткування в Україні має як позитивні, так і негативні наслідки. Щоб забезпечити максимально позитивні наслідки та зменшити негативний вплив, необхідно проводити реформи оподаткування, які сприятимуть підвищенню обсягу надходжень до бюджету та зменшенню тіньової економіки, з одночасним збереженням прийнятних для населення податкових ставок та сприянням інвестиційному клімату в країні.

Список використаних джерел

1. Шеремета О. Л. Оподаткування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічні науки*. 2020. № 5 (88). С. 80-85.

2. Мельничук Л. С. Трансформація оподаткування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2021. Т. 31. С. 77-84.

3. Кондратюк В. Л. Сучасні тенденції розвитку оподаткування в Україні. *Наукові записки. Серія: Економіка*. 2019. Т. 28. С. 34-39.

4. Лисенко В. І. Система оподаткування в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2020. Т. 30. С. 59-65.

Драганова В.С.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр», обліково-фінансовий факультет

Науковий керівник: **Чебан Ю.Ю.,**

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ОСНОВА ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЇ

Організація обліку є система умов та елементів створення та функціонування облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих та інших

ресурсів. Якість інформації характеризується, насамперед, її корисністю для споживачів.

Основними чинниками, від яких залежить якість облікової інформації, є: організація бухгалтерського обліку; компетентність працівників бухгалтерії; ефективність системи внутрішнього контролю; якість нормативно-правових актів, які регулюють бухгалтерський облік; усвідомлення керівництвом підприємства мети обліку; корпоративна культура; організація робочого місця облікового працівника.

Організація бухгалтерського обліку є компетенцією власника або відповідної посадової особи. До елементів організації обліку, які підприємство визначає самостійно, відносять: вибір облікової політики, форми бухгалтерського обліку, порядок ведення управлінського обліку, правила документообігу, доцільність застосування міжнародних стандартів (крім підприємств, які зобов'язані їх застосовувати).

Правильно обрані методи оцінки об'єктів обліку, обґрунтоване відображення доходів і витрат, належним чином сформований робочий план рахунків, наявність графіків документообігу тощо, сприятиме правдивому поданню інформації про діяльність підприємства.

Отже, саме організація обліку на підприємстві є першим чинником, який впливатиме на якість інформації. Оскільки такий чинник є внутрішнім і таким, що підлягає корегуванню, то маємо за мету дослідити його на накреслити певні напрями підвищення якості інформації завдяки безпосередній організації обліку. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства формується, виходячи насамперед із визначення бухгалтерського обліку. Оскільки бухгалтерський облік є процесом виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень, то його значення у забезпеченні інформацією перебільшити неможливо [1]. Водночас, на якість такої інформації мають вплив певні внутрішні та зовнішні чинники. Нівелювати вплив таких чинників та забезпечити належну якість інформації є можливим через використання принципів та методів бухгалтерського обліку та формування й постійне удосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві.

Питання якості облікової інформації є напрямом дослідження значного кола обліковців. Зокрема, можемо відзначити наукові праці С.Л. Безручук, О.А. Подолянчук, А.Ю. Щирська та інших. Разом з тим, маємо визначити особливості обліку і контролю та їх вплив на рівень якості інформації аграрних підприємств.

Інформаційні потреби суб'єкта господарювання є основними індикаторами розвитку якості бухгалтерського обліку. Якщо оцінювати якісні характеристики облікової інформації, то основними з них виділяють

«її доречність, зрозумілість для всіх груп користувачів, об'єктивність, повнота, своєчасність представлення у процесі прийняття важливих бізнес-рішень, що у сукупності дозволить оцінити усі сторони об'єкту при прийнятті управлінських рішень» [2, 3].

Дослідження факторів, що впливають на якість облікової інформації, дозволяє підтримати думку науковців, що основними з них є законодавче регулювання; правові норми, стандарти і ступінь застосування професійного судження, процес формування і подання, джерела подання, суб'єкт подання, користувачі інформації (або кінцеві споживачі) [4].

Прямий вплив на якість облікової інформації чинить стан законодавства, його невідповідності та двоякі трактування. Тут починає працювати професійне судження бухгалтера. Для вищої якості інформації є необхідними більш конкретні законодавчі межі обліково-контрольного процесу. Значна частина підприємств аграрного сектору дещо занижує значення первинного обліку і договірної роботи, що безпосередньо впливає на якість інформації. За цим напрямом необхідно налагодити способи збору та обробки інформації та контролю за її оборотом.

На нашу думку, внутрішнім чинником, що впливає на якість інформації, є професійна компетенція працівників, що її формують та аналізують.

Отже, якість облікової інформації, яка задовольнятиме потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів, має в основі застосування системи принципів обліку, правильно обраної облікової політики за наявності всіх видів ефективного внутрішнього контролю.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Щирська А.Ю. Вимоги користувачів до якості облікової інформації. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2018. №139. С. 213-228.

3. Лугова О. І. Якість облікової інформації та система її забезпечення. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України* : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 31 травня – 1 червня 2018 р. Одеса : Бондаренко М.О., 2018. - С. 47-48.

3. Безручук С.Л. Шляхи підвищення якості облікової інформації через аналіз факторів, що на неї впливають. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/3-2.pdf>.

Дранов В.І.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
відокремленого структурного підрозділу
«Вознесенського фахового коледжу Миколаївського
національного аграрного університету»
м. Вознесенськ

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ШИРОКОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Професія бухгалтера відноситься до порівняно давніх. Відокремившись з торгівлі, вона успішно розвивалася на протязі сторічч, набуваючи нові компетентності та охоплюючи нові галузі застосування. Формально майбутнє облікової професії забезпечує обов'язковість ведення бухгалтерського обліку усіма суб'єктами господарювання, по суті – потреба інформаційної підтримки управлінських рішень, що забезпечується обліковою системою. У той же час автоматизація бізнес-процесів не залишила осторонь і бухгалтерію.

Сучасний бухгалтер – це і менеджер-управлінець, і аналітик, і досвідчений різнобічний фахівець, що приймає рішення, обґрунтовані законодавчими вимогами, які мінімізують ризики операційної діяльності, демонструє лідерські та комунікативні навички, вміння швидко оцінювати ситуацію і прораховувати можливі ризики, що особливо важливо в бізнесі.

Вважають, що бухгалтера – це консерватори. Але для сучасного бухгалтера таке визначення давно не актуальне. У сучасному світі цінується нестандартне мислення – саме воно дозволяє приймати рішення на поєднанні сухих цифр і різноманітності зовнішніх факторів [8].

Наявність пакетів прикладних програм для організації обліку та управління на підприємствах, в установах і організаціях та мобільних застосунків для обліку діяльності, доходів та витрат підприємствах різних форм власності та розмірів ставить питання щодо актуальності професії бухгалтера в умовах діджиталізації вітчизняної та світової економіки чи, принаймні, змісту професійних знань та навичок. Саме це обумовило потребу у змінах в підготовці фахівців за освітньою програмою «Облік і оподаткування» [1].

Сучасний бухгалтер приймає різноманітність програм для ведення бухгалтерського і податкового обліку, вільно орієнтується в їх перевагах і сам обирає краще рішення для свого підприємства. Він створює бізнес-процеси й ставить розробникам завдання відповідно до облікових політик підприємства. Він управляє новою технологією [9].

На практиці важливу роль дотримання пріоритетів професійної діяльності бухгалтера відіграє те, що у зв'язку з обмеженим штатом йому доводиться:

- самостійно добирати програмні й апаратні засоби для автоматизації роботи системи бухгалтерського обліку;
- налаштовувати бухгалтерське програмне забезпечення;
- самостійно шукати шляхи опанування нових програмних продуктів.

А це потребує наявності належного рівня компетенцій, здобутих при підготовці в учбових закладах, розвитку і вдосконалення компетенцій організаційного характеру, необхідних в умовах конкретного господарюючого суб'єкта.

Сьогодні бухгалтерський облік зазнає змін, у яких задіяні інноваційні процеси створення, зберігання та передачі інформації. Але, необхідно зазначити, що діюча методологія ведення бухгалтерського обліку в нашій державі не завжди відповідає сучасним реаліям, що провокує виникнення низки проблем з впровадженням цифрових рішень.

В останні декілька років у всьому світі трендом розвитку економіки стає цифровізація. Це пов'язано з тим, що проблема єдності інформаційного простору обґрунтована необхідністю прийняття адекватних і повноцінних управлінських рішень та зумовлена достовірністю та своєчасністю вихідних даних.

Завдяки цифровізації з'явилися спеціальні стандарти для ведення бухгалтерського обліку. Також цифровізація сприяє появі нових можливостей для системи бухгалтерського обліку, де збиратимуться дані, що визначають стан внутрішніх соціально-економічних процесів компанії.

Оновлення структури бухгалтерського обліку дозволить зберегти актуальність системи та підвищить конкурентоспроможність з іншими цифровими інформаційними системами.

Розвиток цифрової економіки суттєво впливає на всі сфери людської життєдіяльності, а також на бухгалтерський облік. Саме тому облікові процеси зазнають змін, пов'язаних з інноваційними технологіями передачі та зберігання інформації [7].

Активне впровадження в практику обліку електронного документообігу передбачає цифровий формат всіх документів. Їх можна зберігати у хмарі, отримуючи доступ до даних через спеціальні веб-програми.

В умовах цифрової економіки стало доступним складати бухгалтерську (фінансову) та податкову звітність онлайн, котра формується та публікується на офіційному сайті економічного суб'єкта у будь-який момент часу після реєстрації кожної господарської операції методом подвійного запису безпосередньо у статтях звітності.

У цьому випадку статті фінансової звітності одночасно відіграють роль синтетичних рахунків бухгалтерського обліку. Аналітична інформація про об'єкти обліку заводиться в систему окремо на спеціальних картках, що формуються до кожного об'єкта під час реєстрації господарських операцій, пов'язаних із відповідними об'єктами [2].

Обов'язковими навичками бухгалтера в умовах цифрової економіки є ІТ-навички, що формуються в рамках вивчення дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку». З урахуванням динаміки нормативних змін щодо господарської діяльності та бухгалтерського обліку, а також економічних процесів в Україні та світі доцільно було б ввести в програму дисципліни за освітньою програмою «Облік і оподаткування» елементи чисельного моделювання та програмування. Саме ці навички допоможуть зрозуміти принципи роботи програмного забезпечення при автоматизації обліку та управління і, відповідно, дозволять вирішувати окремі завдання із самостійного програмування облікових рішень за необхідності [5].

Отже, цифрова трансформація економіки та бухгалтерського обліку – це певна сукупність економічних відносин між контрагентами з допомогою електронних каналів інтерактивності з метою зниження трансакційних витрат, тобто звичні відносини замінюються електронним аналогом. Ці перетворення зумовлюють необхідність забезпечення певного рівня довіри до електронної сфери. Необхідне створення безпечних глобальних сервісів, забезпечених міжнародними сертифікатами, універсальними для України та інших країн.

Цифровізація дозволяє підвищити ефективність виробництва та управління, а також дає широкі можливості для нових моделей управлінських рішень на основі прогресивних технологій [3, 4].

З урахуванням вище наведеного, основними перевагами цифрових технологій бухгалтерського обліку є такі:

- розширення функцій віртуального середовища;
- удосконалення методів побудови стратегії ведення бізнесу з урахуванням позицій цифровізації основних процесів, зокрема інструментарію застосування бухгалтерського обліку;
- оптимізація та спрощення цифрових платформ для роботи апарату бухгалтерського обліку;
- мінімізація помилок у обчислювальних розрахунках апаратом бухгалтерії;
- скорочення терміну виконання трудомістких завдань апаратом бухгалтерії.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.gov.ua/>

2. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витoki та актуальний дискурс. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 3-4. С.7-20.
3. Єршова Н. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах переходу до цифрової економіки. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2020. № 2. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6194ce40-65f7-4b75-bb68-a3b93c411309/content>.
4. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2022/Tezy.pdf>.
5. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1. С.70-76.
6. Жук В.М., Попко Є.Ю., Шендерівська Ю.Л. Бухгалтерський облік: перегляд предмету і назви професії. *Облік і фінанси*. 2020. № 1. С.36-44.
7. Король С. Я., Польовик Є. В., Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. *Modern Economics*. 2019. №18. С.67-73.
8. Головай Н.М., Волинець В.І., Гордополова Н.В. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та їх вплив на розвиток бухгалтерської професії в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 806–809. URL: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3223-golovaj-n-m-volinets-v-i-gordopolova-n-vsuchasni-tendantsiji-rozvitku-bukhgalterskogo-obliku-tajikh-vpliv-na-rozvitok-bukhgalterskoji-profesiji-v-ukrajini>.
9. Качмар О.В. Професія бухгалтера в сучасних умовах. Науковий вісник *Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 5., Ч.4. С.178-182.

Dubinina M.,

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
Mykolaiv National Agrarian University
Mykolaiv

Syrtseva S.,

PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department Accounting and taxation
Mykolaiv National Agrarian University
Mykolaiv

IMPLEMENTATION OF THE ACCOUNTANT'S PROFESSIONAL JUDGMENT IN THE PROCESS OF DEVELOPING THE COMPANY'S ACCOUNTING POLICY

The choice of methods of organization and accounting is carried out in the process of practical implementation of the accountant's professional judgment. This explains the significant growth of interest in the accounting policy of enterprises, as well as in such a direction of the accountant's professional activity as expressing his professional judgment.

Professional judgment is a mandatory component of the accountant's professional activity, determines the quality of decisions made in the direction of accounting policy formation, building an adequate internal control system, tax planning, accounting and tax risk management, etc.

The object of professional judgment in accounting is an economic fact (transaction) or an event in conditions of uncertainty that affect the form and content of the reporting of a business entity.

On issues of displaying economic facts (operations) in accounting and reporting under conditions of uncertainty, the accountant must make decisions using the mechanism of professional judgment.

The task of the accountant is reduced not only to finding alternative solutions, but, first of all, to analyzing risks and choosing between risk minimization and maximization of possible expected results from embodied professional judgment in accounting practice [1].

Thus, the accountant's professional judgment is the main tool that determines the specific content and meaning of accounting policy provisions. Professional judgment should be at all stages of accounting policy modeling and is an integral part of it. Accordingly, the accounting policy is the result of the accountant's professional opinion, as it acts as a tool for choosing the values of the parameters of the main standard of the business entity in the direction of accounting organization. Professional judgment is important in the formation of reliable, comparable information about the financial condition and financial results of the business entity.

The formation of the professional judgment of the accountant, including during the development of the accounting policy of the business entity, should be based on the following principles [2]:

- the principle of a systemic approach to the formation of professional judgment - during the formation of a professional judgment, not only the internal structure of the object as a system, but also the entire set of connections of the investigated object with the mandatory determination of its place among other objects must be analyzed accounting and financial reporting;

- the principle of reasonableness of professional judgment - determines that a quality professional judgment is not just an accountant's point of view, but also a reasonable point of view based on the balanced processing of any information about the objects in respect of which the professional judgment is formed. The implementation of this principle ensures the reliability of accounting information formed on the basis of professional judgment;

- the principle of consistency in the formation of professional judgment - ensures mutual consistency of different professional judgments with each other. Changing a previously formed judgment is possible only in the case of extreme necessity, when it is proven that the new judgment is justified and reliably reflects the content of the actions that must be taken during the accounting of this or that object;

- the principle of the ability to implement professional judgment - the essence of the principle is that the developed professional judgment will exist not only theoretically, but can also be successfully implemented practically taking into account the modern level of development of technologies in the field of accounting.

In the scientific literature, three qualitatively different types of application of the accountant's professional judgment are distinguished:

- 1 - means choosing an accounting alternative based on professional judgment from a limited list of acceptable alternatives defined in regulatory documents. In this case, knowledge of the list of these accounting options and the ability to apply professional judgment to choose the appropriate option, taking into account the specifics of a specific business transaction, is necessary.

- 2 - involves the selection of accounting alternatives based on professional judgment from the list of options defined in regulatory documents. At the same time, relevant knowledge of these options is necessary, as well as the ability to apply professional judgment to choose such an option that is suitable for a specific operation.

- 3 - occurs in the case of a direct reference in regulatory documents to the need to use the accountant's professional judgment regarding the choice of one or another accounting value or option. The degree of application of the professional opinion of a type 3 accountant is the highest. To determine the necessary accounting option, the accountant needs to apply knowledge of the

general principles of accounting and financial reporting to a specific situation, taking into account all the features of the business operation in question.

Thus, the formation of the accounting system of a business entity is determined by the specifics of its activity, which has been established by the system of regulatory regulation of accounting and the professional judgment of the accountant.

Professional judgment plays an important role in the formation of reliable, complete, comparable information about the financial condition, results of the enterprise and improvement of its accounting policy.

References

1. Romaniv, R. (2018). Professionally accountant and accounting policy: regulatory and legal aspect. *Accounting and auditing*. №4. P.42-49.

2. Razborsjka, O.O., Lesik L.S. (2019). Formation of professional judgment in the field of accounting and auditing practice. *Finance, accounting, banks*. №1 (24). P.158-168.

Єфанова Н.О.,

викладач вищої кваліфікаційної категорії
відокремленого структурного підрозділу
«Вознесенського фахового коледжу Миколаївського
національного аграрного університету»
м. Вознесенськ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Одна з найбільш важливих проблем будь-якої країни - створення ефективної системи оподаткування. Адже податки це не лише основне джерело поповнення доходів держави, тобто резерв для фінансування соціальних та інших загальнодержавних програм, а й головний важіль впливу країни на ринкову економіку.

Податкова політика є невід'ємним атрибутом, а право вибору її формування її змісту — ознакою зрілості та самодостатності держави. Тільки та країна, яка формує власну економічну політику, в т. ч. податкову, може вважатися незалежною [1].

При цьому за різними напрямками і у різних сферах на податкову систему країни впливає глобалізація. Навіть на рівні теорії, податкової доктрини вона має свої вияви та наслідки, оскільки основна ознака глобалізації — прискорення обміну інформацією, інноваціями та науковими ідеями [2].

Питання інтеграції нашої держави з ЄС сьогодні є дуже актуальним та стратегічним, в контексті якого не менш важливим є питання гармонізації податкової політики в Україні відповідно до норм ЄС. Даний процес є складним завданням адже в основу податкових політик України та країн ЄС покладено різні принципи [3].

Досвід податкового реформування в європейських країнах є для України вкрай цікавим, так як дозволить обрати власну податкову стратегію уже з врахуванням позитивних і негативних наслідків.

При цьому слід враховувати, що в країнах ЄС надається перевага стандартизації податкової політики. На правовому рівні встановлено обов'язок країн ЄС дотримуватися спільних правил та норм у сфері оподаткування [4]. А національне податкове законодавство не повинно суперечити нормам загального податкового права ЄС.

Проте єдина уніфікована податкова система в зоні Євросоюзу заснована на національних пріоритетах, що надає індивідуальності системі оподаткування в кожній країні [5].

Основні напрями податкової інтеграції в ЄС – узгодження ПДВ та акцизів і уніфікація податків компаній. Мети передачі податкових надходжень органам ЄС не встановлено. Доходи країн-членів від стягнення податків продовжують надходити до своїх національних бюджетів, крім певної частини ПДВ, що перераховується до єдиного бюджету союзу. ЄС не створює єдиного податкового простору, який ускладнює функціонування внутрішнього ринку. Законодавство щодо всіх видів оподаткування (прямого та непрямого) Рада ЄС приймає одноголосно, оформлюючи у формі директив, які визначають мету та терміни роботи. Конкретні методи їх реалізації лежать у межах компетенції національних органів влади, що відповідальні за прийняття відповідних законів. Країни, що наближаються до вступу до ЄС, мають повністю асимілювати законодавство ЄС та утриматись від запровадження будь-яких заходів, що суперечать законодавству ЄС. Дане питання стосується і України, яка вже законодавчо закріпила дане завдання [3].

Розвиток інтеграційних процесів у Європі вимагає спільної податкової політики та вдосконаленої системи оподаткування з поступовим переходом до створення спільного податкового режиму на основі таких принципів:

- національна податкова політика не повинна перешкоджати вільному переміщенню продукції;
- податкова політика країни не повинна перешкоджати вільному переміщенню робочої сили;
- податкова політика країни не повинна суперечити політиці ЄС [6].

Договір про функціонування ЄС (TEU) не виокремлює податкову політику в якості окремого напрямку, проте вона є однією з найважливіших складових як внутрішньої, так і зовнішньої політики Європейського Союзу

[7]. В той же час він містить декілька розділів щодо її регламентації: основні податкові положення (ст. 110-113) TEU та щодо гармонізації законодавства про податки, акцизні збори та інші форми непрямого оподаткування; розділ про наближення законів (ст.ст. 114- 118), який охоплює податки, що мають опосередкований вплив на створення внутрішнього ринку, з фіскальними положеннями, що не підпадають під звичайну законодавчу процедуру; інші положення, що стосуються податкової політики, вільного руху людей, послуг та капіталу (ст. 45-66); положення щодо покращеного співробітництва (ст. 326-334) стосовно податкових питань [8].

Беручи до уваги проблеми й перспективи, які відкриваються перед Україною в процесі євроінтеграції, стає зрозуміло, що першочерговими напрямками реалізації державної податкової політики в нашій країні повинні стати:

- переорієнтація податкової системи з метою розширення бази оподаткування на основі вдосконалення оподаткування майна;
- подальша оптимізація контролю за трансфертним ціноутворенням, боротьба з агресивним податковим плануванням;
- підвищення рівня довіри громадськості до запланованих урядом реформ, зокрема, шляхом залучення до прийняття управлінських рішень наукових шкіл і посилення партнерської складової у відносинах фіскальних органів і платників податків [9].

Незважаючи на значну кількість розроблених різними структурами заходів вдосконалення податкової політики як на національних, так і на міждержавних рівнях, дане питання все ще потребує розробки ефективних стратегій та залишається невирішеним. На жаль. Адже, ефективна організація податкової політики є запорукою стійкого економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Швабій К.І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. *Фінанси України*. 2015. № 10. С.90–103.
2. Швабій К.І. Вплив глобалізації на систему оподаткування та податкову політику України. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1 (10). С.137–144.
3. Галушак І.Є., Кохан І.В., Дмитровська В.С. Формування податкової політики в контексті Євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. С.10-17.
4. Дубовик О. Конвергенція механізмів оподаткування доданої вартості України та Євросоюзу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 8 (240). С. 16–18.
5. Горобей К. Д., Цимбаленко Я. Ю. Сучасний стан податкових надходжень у розрізі ВВП країн ЄС та України. *Вісник КНУТД*. 2018. № 1 (119). С. 18-26.

6. Якубенко В.П., Моторна А.С., Овчарук О.С. Україна у сфері наближення оподаткування до європейських стандартів. URL: <http://intkonf.org/yakubenko-yp-motorna-asovcharuk-os-ukrayina-u-sferinablizhennya-opodatkuvannya-do-evropeyskih-standartiv>.

7. Податкове право Європейського Союзу. URL: http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/podatkove-pravo-evropeys%60kogo-soyuzu.

8. Consolidated version of the Treaty on European Union / Document 12012M/TXT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

9. Ватаманюк О.С., Славкова О.С. Податкова політика України в умовах євроінтеграції: проблеми і перспективи. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. № 1. С.119-136.

Замула І.В.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку

Голіченко Д.В.,

студентка 1 ОР «Магістр»

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНОЮ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогоднішня ситуація у сфері утилізації промислових відходів є однією з найсерйозніших проблем у всіх країнах світу, а особливо в Україні. Наразі спостерігається значне утворення і накопичення відходів у навколишньому середовищі.

Всі підприємства, незалежно від форм власності є утворювачами відходів. Навіть якщо підприємство не займається виробництвом, а спеціалізується виключно на наданні послуг з обслуговування, наприклад, як заправні станції, які в подальшому ми будемо розглядати, то в будь-якому випадку в офісі чи в іншому приміщенні, де надаються послуги, утворюється макулатура, побутове сміття, неремонтопридатна офісна техніка (відпрацьовані комп'ютери, мишки, клавіатура, факси, телефони тощо), батарейки, відпрацьовані освітлювальні прилади тощо. А все це веде до екологічної катастрофи, тож питання утилізації та обліку відходів набирає актуальності кожного дня все більше та більше.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку відходів та способів поводження з ними для забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку. Завданням роботи є: розвиток теоретичні аспекти бухгалтерського обліку відходів та способів поводження з ними в умовах сталого розвитку; удосконалення організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку відходів і способів поводження з ними як засіб реалізації Цілей сталого розвитку України.

Згідно з оцінкою голландської миротворчої організації РАХ війни, Україна вже перебувала на межі екологічної катастрофи з початку війни на Донбасі у 2014 році. Цього вдалося уникнути шляхом створення ліній деескалації для запобігання бомбардування хімічних заводів і постійний моніторинг з боку ОБСЄ [1].

Однак з цього періоду багато промислових установок, які зберігають величезну кількість токсичних і радіоактивних відходів, перебувають у поганому стані через наслідки попередніх атак і відсутність технічного обслуговування.

Варто зазначити, що на підприємствах, які надають послуги розливу палива, виникають відходи. Спробуємо зануритись в цю проблему глибше. Отож, відходами називаються будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються в процесі людської діяльності та не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення, та яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення (згідно зі ст. 1 ЗУ «Про Відходи») [2].

На підприємствах, які тримають заправні станції можна виділити три середовища утворення відходів.

По-перше, це безпосередньо самі заправні станції. Зазвичай, до таких відходів відносять використані бочки, після спустошення палива в них чи, наприклад, зношений спецодяг працівників на заправках.

По-друге, як і на всіх підприємствах є адміністративна частина, а саме відділ бухгалтерії, де зводяться усі взаєморозрахунки з постачальниками та покупцями. Отож, офіс бухгалтерії також є утворювачами відходів, а саме таких як макулатура. Хоча сучасні технології намагаються вийти на повністю комп'ютеризоване ведення бухгалтерії, щоб зарадити екологічній катастрофі у світі та не відставати від тенденцій сталого розвитку, записи на папері ще поки залишаються майже на всіх підприємствах. До речі, стосовно механізованої бухгалтерії, то відпрацьоване технічне обладнання, таке як комп'ютерна мишка чи клавіатура, принтер чи навіть той ж комп'ютер, також вважаються відходами на підприємстві після закінчення строку їх експлуатації.

По-третє, паливо від постачальників на склади та між заправками перевозяться машинами, тобто газо- та бензовозами. Звичайно деталі в

машинах мають схильність зношуватись, тож відпрацьовані запчастини чи навіть шини також відносяться до відходів на ТОВ «Люкспромгаз».

Бухгалтерський облік відходів підприємства ведеться відповідно до Типового плану рахунків бухгалтерського обліку. Діючим планом рахунків не передбачено спеціального рахунка для обліку відходів. Але існує субрахунок 209 «Інші матеріали», який чудово підходить для відображення на ньому обліку відходів. Аналітичний облік краще вести за рівнем їх небезпечності.

Отже, синтетичний рахунок 209 поділено на аналітичні рахунки 2-х порядків. Перший порядок розділяє відходи за місцем походження: спецодяг – 209.1, так як ці відходи утворюються на заправних станціях; макулатура – 209.2, так як ці відходи утворюються у відділі бухгалтерії; та відпрацьовані шини – 209.3, так як ці відходи утворюються від використання машин. Щодо аналітичного обліку другого порядку, то тут все логічно, так як існує за класифікацією безпеки категорії: 1 – безпечні та 2 – небезпечні. Так як раніше спецодяг та відпрацьовані шини віднесено до небезпечних, тож для них призначено 2-ий рівень аналітичного обліку, відповідно їх рахунки 209.1.2 та 209.3.2, а так як макулатура відноситься до розкладаючих відходів то її присвоєний аналітичний рахунок 209.2.1.

Методи поводження з відходами повинні мінімізувати утворення відходів і раціонально використовувати їх у підприємстві. Тож, ТОВ «Люкспромгаз» поводить з відходами наступним чином:

1. Спецодяг працівників заправки здають сторонній організації на переробку.
2. Макулатуру здають в центри переробки паперу та пластику.
3. Відпрацьовані шини вивозять сторонньою фірмою, як побутові відходи.

З метою забезпечення інформацією про формування та поводження з виходами управлінський персонал підприємства, запропоновано формувати управлінський звіт конкретно під напрям підприємства. Розроблений управлінський звіт призначений для керівництва та вищого рівня управління підприємством. Управлінський звіт щодо формування та способів поводження з відходами має містити необхідну інформацію для прийняття рішень на рівні структурних підрозділів. Його наповнення може бути уточнене підприємством самостійно з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта господарювання та відповідно до інформаційних запитів.

Пропозиції спрямовані на формування можливості управляти відходами, контролювати їх утворення та поводження з ними відповідно до положень концепції сталого розвитку, а також дозволяють надавати повну та достовірну інформацію керівництву та управлінському персоналу про основні показники утворення та шляхи поводження з відходами. Такий

управлінський звіт дасть можливість управляти відходами, контролювати їх утворення та поводження з ними відповідно до положень сталого розвитку, а також дозволяють надавати повну та достовірну інформацію керівництву та управлінському персоналу про основні показники утворення та шляхи поводження з відходами.

За рахунок того, що підприємства здійснюватимуть діяльність відповідно до положень концепції сталого розвитку, то це дозволить залучати імпаکت-інвестиції для відбудови галузі та країни в цілому. Імпакт-інвестиції допоможуть зміцнити організації та підприємства соціального сектора, надаючи їм доступ до повного спектру варіантів фінансування, доступних для регулярного бізнесу, також стимулюватимуть створення та зростання інноваційних підприємств, а отже, і розширюватимуть всю економіку.

Список використаних джерел

1. Випалена земля і забруднена вода: катастрофічні екологічні наслідки війни Росії проти України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ekolohichna-katastrofa-cherez-viynu-rosiyi/31921705.html>.

2. Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР, із змінами та доповненнями. Всеукраїнська мережа ЛІГА:ЗАКОН. URL: <http://www.ligazakon.ua>.

Замула І.В.,

д-р екон. наук, професор, професор
кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

Шавурська О.В.,

канд. екон. наук, викладач

ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

м. Житомир

ВПЛИВ СПЕЦИФІКИ ОПЕРАЦІЙ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Сучасний стан підприємств гірничодобувної галузі перебуває на досить низькому рівні в порівнянні з країнами Європи. Чинниками, що стримують розвиток підприємств є: висока зношеність виробничих потужностей, відсутність фінансових ресурсів для впровадження інновацій в виробничий процес, важка доступність до розробки родовищ, втрата контролю за частиною підприємств, що перебувають на окупованих територіях. Тому

виникає потреба не тільки в ефективному та раціональному веденні господарської діяльності, а і в належному відображенні її результатів в бухгалтерському обліку, який є основним джерелом інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Станом на 01.03.2023 року за оцінкою аналітиків Forbers запаси корисних копалин України становлять 111 млрд. т вартістю 14,8 трильйона доларів [1]. Крім того, понад 70 % з запасів знаходяться в Донецькій (3,8 трильйона доларів), Дніпропетровській (3,5 трильйона доларів), та Луганській (3,2 трильйона доларів) областях. В структурі корисних копалин переважає кам'яне вугілля – 62 %, частка залізної руди – 14 %. Гірничодобувні підприємства промисловості, що розташовані в окупованих Донецькій, Луганській та Запорізькій областях, нині не мають можливості функціонувати, а інші підприємства цієї галузі не можуть працювати на повну потужність через постійні обстріли окупантами енергетичної та виробничої інфраструктури, тому ефективність їхньої діяльності є невисокою. Дана ситуація обумовлює необхідність пошуку засобів і способів, які можуть покращити стан вітчизняних підприємств видобувної промисловості, підвищити їх виробничий потенціал.

Ефективне управління природними ресурсами можливе тільки у випадку наявності достовірної та повної інформації про ці природні ресурси. Бухгалтерський облік є інформаційною системою, що надає внутрішнім користувачам інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень, що спрямовані на експлуатацію та раціональне використання ресурсів.

Не менш важливого значення в рамках відновлення та розвитку України відіграють затверджені та прийняті до досягнення Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року []. Проте, вже сьогодні, чітко постає потреба в їхній адаптації та підсиленні закладених заходів з урахуванням специфіки гірничодобувної галузі України.

До ключових завдань розвитку гірничодобувних підприємств на засадах сталого розвитку відноситься:

- 1) забезпечення вільного доступу всіх громадян країни про природних ресурсів;
- 2) раціонального споживання водних і мінерально-сировинних ресурсів;
- 3) перехід від екстенсивного природокористування до сталого;
- 4) впровадження інноваційних технологій в виробничий процес;
- 5) створення гідних і безпечних умов праці особливо при видобуванні природних ресурсів, а також забезпечення справедливої оплати праці;
- 6) забезпечення постійного економічного зростання;
- 7) екологізація (низьковуглецеві безвідходні виробництва, технологія відновлення екосистем і контролю забруднення).

8) забезпечення екологічної безпеки.

Підвищення економічної конкурентоспроможності гірничодобувних підприємств це ключова складова політики сталого розвитку і вона повинна бути у центрі довгострокової політики розвитку промислового комплексу України.

Облік запасів невідтворювальних природних ресурсів в Україні не в повній мірі регламентується національними положеннями бухгалтерського обліку. Врегульоване лише методичне забезпечення бухгалтерського обліку земельної ділянки, на яких розміщені природні ресурси, нормами П(С)БО 7 «Основні засоби». У цьому документі при класифікації груп основних засобів та їх елементів, в складі інших необоротних матеріальних ресурсів згадується такий об'єкт бухгалтерського обліку як природні ресурси, але пункті 3.2 зазначено, що норми цього стандарту не поширюються на невідтворювані природні ресурси. В жодному з діючих П(С)БО не розкрита методика обліку невідтворюваних природних ресурсів.

Лише відповідно до Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» № 2545-VIII [2] підприємства видобувної промисловості зобов'язані формувати повну та об'єктивну інформацію щодо обсягів своєї діяльності в частині видобутих природних ресурсів, здійснених платежів на користь держави (рентна плати за користування надрами для видобування корисних копалин, плати за землю та екологічний податок за кожним видом платежів щодо кожної окремої проектної діяльності), розкривати інформацію про спеціальні дозволи на користування надрами та про умови договорів (угод) щодо користування надрами. Звіти (консолідовані звіти) про платежі на користь держави складаються щорічно, не пізніше 1 вересня року, що настає після звітного періоду, та суб'єкти господарювання зобов'язані залишалися їх публічно відкритими протягом щонайменше трьох років з дня розкриття.

Для формування повної та достовірної інформації про запаси невідтворюваних природних ресурсів необхідним є удосконалення їх нормативного регулювання в частині їх визнання та оцінки як об'єкта бухгалтерського обліку.

У таблиця 1 узагальнено вплив операцій гірничодобувних підприємств на організацію та методику бухгалтерського обліку.

Основною перешкодою для впровадження концепції сталого розвитку в практичну діяльність гірничодобувних підприємств є неврегульованість методичного забезпечення бухгалтерського обліку невідтворювальних природних ресурсів.

Таблиця 1 Вплив специфіки операцій гірничодобувних підприємств на організацію та методика бухгалтерського обліку

№ з/п	Специфічна ознака	Вплив на організацію та методика бухгалтерського обліку
1	Основними активами підприємств видобувної галузі є запаси корисних копалин	необхідність розробки методичного забезпечення бухгалтерського обліку невідтворювальних природних ресурсів, що дозволить включити їх до складу активів гірничодобувних підприємств
2	Нерозривний зв'язок із земельною ділянкою, на якій видобуваються природні ресурси	бухгалтерський облік земельної ділянки та корисних копалин повинен здійснюватися з врахуванням норм П(С)БО і МСФЗ. Нині виключно деякі земельні ділянки, на яких знаходяться природні ресурси, як частина поверхні землі, визнаються об'єктом основних засобів, а самі невідтворювальні природні ресурси не відображаються в системі бухгалтерського обліку
3	Природне походження	необхідність уточнення методики оцінки невідтворювальних природних ресурсів, що дозволить включити їх до складу активів гірничодобувних підприємств та до показника національного багатства країни
4	Неоднорідність корисних копалин в одному родовищі	виникає необхідність у розмежуванні видобутих корисних копалин на рахунках бухгалтерського обліку для задоволення інформаційних запитів управлінського персоналу, статистичних органів щодо обсягів, доходу і витрат на їх видобуток

Засобом усунення цієї перешкоди ми вважаємо такі шляхи вдосконалення системи інформаційного забезпечення природокористування відповідно до положень концепції сталого розвитку:

1) розроблення організаційно-методичного забезпечення обліку невідтворювальних природних ресурсів з урахуванням галузевих особливостей;

2) розширення показників форм фінансової звітності та розвиток форм внутрішньої звітності з метою задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Список використаних джерел

1. Корисні копалини України коштують майже \$15 трильйонів (2023) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/04/25/699464>.

2. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: Закон України від 07.08.2018 № 9015 зі змінами та доповненнями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332>.

Зігунова С.А.,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Бурковська А.В.,**
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ПОДАТКОВИЙ РОЗВИТОК В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Податковий розвиток в умовах євроінтеграції є одним із ключових завдань для України. Він передбачає не тільки адаптацію податкової системи до європейських стандартів, але й зміну підходу до оподаткування в цілому.

Одним з головних завдань є впровадження принципів прозорості та справедливості в податкову систему. Це передбачає зменшення або повне усунення податкових пільг та інших форм зниження податкового навантаження, які призводять до несправедливих умов для різних платників податків. Також важливо забезпечити максимальну доступність та зрозумілість податкової інформації для всіх громадян і підприємств.

Іншим важливим аспектом є удосконалення податкового адміністрування та контролю за використанням бюджетних коштів. Для цього потрібно забезпечити більш ефективну роботу податкової служби, зменшити адміністративні бар'єри та спростити процедуру подання податкової звітності. Також важливо забезпечити більш прозорий і відкритий процес розподілу та використання бюджетних коштів.

Окрім цього, важливо підвищити рівень фінансової грамотності серед громадян і підприємств. Це дозволить зменшити ризики податкових порушень та збільшити свідомість платників податків щодо своїх прав та обов'язків.

Узагалі, податковий розвиток в умовах євроінтеграційних процесів потребує комплексного підходу та залучення різних зацікавлених сторін, таких як уряд, парламент, податкова служба, підприємства та громадяни. Крім того, важливо враховувати світові тенденції в оподаткуванні та

використовувати передові практики для підвищення ефективності податкової системи [1].

Україна, як країна, що прагне до європейської інтеграції, здійснює значні зусилля для підвищення рівня свого податкового розвитку. Зокрема, прийнято значну кількість законодавчих актів, які спрямовані на розвиток податкової системи та забезпечення виконання зобов'язань перед Міжнародним валютним фондом та іншими міжнародними організаціями.

Одним із головних напрямків розвитку податкової системи України є зниження податкових тарифів і спрощення процедур оподаткування для підприємств і фізичних осіб, що є сприятливим кроком для підвищення податкової привабливості країни [2].

Уряд України активно працює над забезпеченням ефективного контролю за сплатою податків та боротьбою з податковими ухиляннями. Для цього було запроваджено нові електронні сервіси та інструменти, які дозволяють контролювати сплату податків і зменшувати можливості для ухилення від оподаткування.

Напрямок розвитку податкової системи України є також впровадження електронної системи податкового адміністрування та збільшення ролі цифрових технологій у податковому процесі. Наприклад, запровадження системи електронного декларування дозволяє підприємствам і фізичним особам спрощувати та прискорювати процедуру подання податкової звітності.

Розвиток податкової системи України є незавершеним процесом і є деякі проблеми, які потрібно вирішувати. В Україні ще високий рівень тіньової економіки, що призводить до зменшення надходжень до бюджету та погіршення якості податкових послуг. Існують проблеми з корупцією та виконанням податкових законів. Деякі підприємства намагаються ухилятися від сплати податків шляхом використання різноманітних схем і методів, сплачують хабарі для уникнення податкових платежів [3].

Інтеграція України до Європейського Союзу потребує відповідності податковому законодавству ЄС, що може створити додаткові труднощі для українських підприємств і громадян. Тому слід забезпечити вдосконалення податкової системи та її відповідність європейським стандартам.

Крім того, важливо враховувати потреби та інтереси платників податків під час розробки та впровадження податкових реформ. Наприклад, зменшення податкового тягаря на малі та середні підприємства може стимулювати їхній розвиток і збільшення виробництва.

Успішний податковий розвиток в євроінтеграційних умовах потребує комплексного підходу та співпраці між державними органами, підприємствами та громадськістю. Це дозволить досягти більшої прозорості, ефективності та довіри до податкової системи, що в свою чергу забезпечить стабільний розвиток економіки та соціальної сфери країни.

Крім того, для успішного податкового розвитку в умовах євроінтеграції, необхідно забезпечити належний рівень кваліфікації і професійності співробітників податкових органів, що дозволить забезпечити більш ефективний контроль за сплатою податків і виконанням податкового законодавства.

Важливо забезпечити належну інформаційну підтримку і консультування платників податків щодо вимог податкового законодавства і процедур податкового обліку і звітності. Це дозволить підприємствам і громадянам уникнути помилок і ухилення від сплати податків.

Загалом, розвиток податкової системи України в умовах євроінтеграції є важливим кроком на шляху до стабільного розвитку країни. Це потребує комплексного підходу та співпраці різних сторін, забезпечення належної професійності та ефективності роботи податкових органів, а також знищення тінізації економіки та забезпечення відповідності податкового законодавства європейським стандартам.

Необхідно забезпечити стимулювання розвитку бізнесу та зменшення бюрократичних процедур. Також важливо забезпечити ефективність податкової системи та боротьбу з ухиленням від сплати податків. Для цього можуть бути введені нові методи контролю та моніторингу за платежами, а також більш жорсткі санкції за порушення податкового законодавства.

Окрім цього, для підвищення ефективності податкової системи можуть бути введені нові технології та електронні сервіси, що дозволять зменшити бюрократію та спростити процес сплати податків [3].

Податковий розвиток в умовах євроінтеграції вимагає комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін. Це дозволить забезпечити більш ефективну та прозору податкову систему і стабільний розвиток економіки та соціальної сфери країни.

Отже, для подальшого розвитку податкової системи України необхідно продовжувати запровадження нових сучасних сервісів та інструментів задля покращення контролю за сплатою податків і зменшення можливостей щодо ухилення від оподаткування. Слід забезпечити більш ефективний контроль за виконанням законів і боротьбу з корупцією в системі оподаткування.

Досягнення податкової стабільності та збільшення податкових надходжень важливо для розвитку держави і забезпечення соціальної захищеності громадян. Однак це має відбуватися в межах справедливих і прозорих правил, які не створюватимуть несприятливих умов для підприємств і громадян.

Список використаних джерел

1. Глушко А.Д., Колінчук Д.В., Власенко В.А. Реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-

конф. (м. Полтава, 29 верес. 2022 р.). Полтава : НУПП, 2022. С. 180-183. URL: https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2022/mnp-ebdrp/zbirnik_bezpeki2022.pdf. (дата звернення : 19.04.2023).

2. Загорельська Т. Ю., Ступнікер Г. Л., Крутиков К. М. Особливості податкового регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6. С. 189-193. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/36.pdf. (дата звернення : 19.04.2023).

3. Славкова А. А., Ватаманюк О. С. Податкова політика України в умовах євроінтеграції: проблеми і перспективи. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. Вип. 1 (31). С. 119-136. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/27616/foa_18_1_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення : 19.04.2023).

4. Замасло О. Т. Податкова система України: теорія, методологія, практика : моногр. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 420 с. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/Zamaslo_Tax-system-of-Ukraine-2017.pdf. (дата звернення : 19.04.2023).

Іщенко Н.В.,

студентка 1 курсу ОС «Магістр», 2 групи спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Гуцаленко Л.В.,**

д-р екон. наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ

В сучасному світі торговельні марки або бренди мають особливе значення в діяльності суб'єктів господарювання. Це обумовлене тим, що торговельна марка допомагає зробити товар чи послуги впізнаваними, а отже покупці більше довіряють бренду. Популярні торговельні марки створюють додаткову вартість продукції, що збільшує фінансовий результат компанії. Тому для підприємства важливо здійснювати облік торговельної марки, як виду нематеріального активу відповідно до діючих вимог міжнародних стандартів, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Облік торговельної марки досліджували зарубіжні та українські вчені, зокрема: Д. Мейсон, Д.А. Аакер, Дж. Кол, Дж. Траут, Р. Барта, А. Фальковський, В. Хоєр, О.В. Кохановська, О.А., О.В. Піхурець, Л.Д.

Романадзе, О.А. Россомахіна, та інші. Проте, залишається багато проблем, пов'язаних з визнанням, оцінкою та відображенням торговельної марки в системі бухгалтерського обліку, а також необхідність полегшити процес її реєстрації.

Визначення торговельної марки в нормативних документах представлено в Цивільному кодексі України. Згідно з Цивільним кодексом України торговельною маркою визнається будь-яке позначення чи будь-яка комбінація позначень, придатних для виділення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншою особою [1].

Торговельні марки можна розділити на декілька видів, представлених в таблиці 1.

Таблиця 1 Класифікація торговельних марок

Знаки для товарів і послуг	Форма виразу
Словесні	Позначення зі слів та літер, що легко запам'ятовуються, наприклад, Nestle, Columbia.
Зображувальні (графічні)	Позначення з малюнків, геометричних фігур, наприклад, Apple.
Об'ємні	Просторові об'єкти, частіше за все оригінальні упаковки, пляшки, флакони, наприклад, Соса Cola.
Комбіновані	Позначення, що поєднують всі або деякі елементи, що вказані вище. Наприклад, Світоч, Puma.

Джерело: узагальнено автором

Торговельна марка є результатом творчої діяльності, тому відносно неї виникає право інтелектуальної власності [1].

Для відображення в обліку при створенні та придбанні торговельної марки використовують наступні методичні прийоми, наведені в рис. 1.

При придбанні готової торговельної марки, витрати пов'язані з її створенням потрібно відобразити на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

На підставі виконання п. 17 НП(С)БО 8 первісна вартість торговельної марки буде включати такі витрати:

1. Прямі витрати на оплату праці;
2. Прямі матеріальні витрати;
3. Інші витрати, безпосередньо пов'язані із створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо)[2].

Методи обліку торгівельної марки

Капіталізація витрат на створення торгівельної марки	Списання витрат на створення торгівельної марки у витрати звітного періоду	Списання витрат на дизайн торгівельної марки на витрати звітного періоду; Капіталізація витрат на реєстрацію об'єкта права
--	--	---

Рисунок 1 - Методи обліку торгівельної марки

Джерело: сформовано автором

Після одержання свідоцтва на знаки для товарів та послуг вищезазначені витрати з субрахунку 154 переносяться на субрахунок 123 «Права на комерційні позначення». До одержання свідоцтва знак для товарів та послуг буде обліковуватися як капітальна інвестиція.

Спірним питанням є відображення в обліку створеної на підприємстві торгівельної марки. Торгівельну марку, що створена на підприємстві, як правило, неможливо відокремити від витрат на рекламу та просування продукції на ринку. Таким чином, витрати на створення торгівельної марки слід розглядати як витрати періоду. У МСБО 38 «Нематеріальні активи» вказується, що витрати на внутрішньо генеровані торгівельні марки не визнаються нематеріальним активом, тому що їх не можна ідентифікувати [3].

Згідно НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків) не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені [2].

Зазначені витрати доцільно відобразити на рахунку 93 «Витрати на збут», адже вони пов'язані з просуванням продукції на ринку під торгівельною маркою та сприяють збільшенню вартості бренду.

Отже, для бухгалтерського обліку торгівельних марок необхідно ретельно визначати джерела її походження та вартість виготовлення, адже від цього буде залежати визнання торгівельної марки як нематеріального активу підприємства або прав на її використання у складі поточних витрат його діяльності.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-1> (дата звернення: 05.05.2023).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%85#w1_1 (дата звернення: 05.05.2023).

3. Міжнародні стандарти фінансової звітності / переклад з англ. за ред. С.Ф. Голова. К.: ФПБАУ, 2005. 578 с.

Кірсанова В.В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри обліку, аналізу і аудиту

Дудко Д.І.,

студентка 4 курсу, інституту економіки та менеджменту,
кафедри обліку, аналізу і аудиту

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса

ВИМОГИ ДО ПЕРЕОЦІНКИ ЗАПАСІВ ЗА НП(С)БО ТА МСБО

Запаси є одними з базових ресурсів підприємства і необхідною умовою діяльності. Обґрунтована стратегія управління запасами позитивно впливає на розвиток організації. Для розробки такої стратегії необхідно мати повну, достовірну, своєчасну інформацію про стан, рух, структуру, ефективність використання запасів.

Запаси, згідно НП(С)БО 9 «Запаси» [1] та МСБО 2 «Запаси» [2] є активами підприємства, інформація про які відображається у другому розділі активу Балансу «Оборотні активи».

Основними завданнями обліку запасів є:

- розробка інформаційного забезпечення необхідною управлінською інформацією менеджменту підприємства;
- детальне спостереження та контроль за обігом запасів;
- з'ясування вартості запасів, як підґрунтя для прийняття рішень стосовно списання з Балансу в результаті використання, реалізації або уцінки.

Центральним питанням в обліку запасів є методичні аспекти оцінки запасів. Обидва стандарти мають схожі положення щодо визначення вартості запасів при визнанні, вибутті, оцінки на дату балансу.

Оцінка запасів на дату балансу має безпосередній вплив на показники фінансової стійкості підприємства, використовуються при оцінці ділової

активності. Це пояснює актуальність та доречність використання інструментів переоцінки запасів, розробку методичних засад відображення операцій переоцінки запасів, документів внутрішньої звітності для створення підґрунтя для формування та доказовості професійного судження обліковців з приводу необхідності переоцінки запасів. У таблиці 1 наведено порівняння положень щодо переоцінки запасів за НП(С)БО та МСФЗ.

Таблиця 1 **Порівняння положень щодо переоцінки запасів за НП(С)БО та МСФЗ**

Критерії	НП(С)БО 9	МСБО 2
Оцінка запасів на дату балансу	Запаси відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації (п.24)	Запаси оцінюються за меншою з таких двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації (п.9)
Умови уцінки	Запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо на дату балансу їх ціна знизилась або вони зіпсовані, застаріли, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду (п.25)	Собівартість запасів не може бути відшкодована, якщо ці запаси пошкоджені, якщо вони повністю або частково застаріли або ціна їх продажу знизилася (п.28)
Відображення в обліку	Сума, на яку первісна вартість запасів перевищує чисту вартість їх реалізації, та вартість повністю втрачених (зіпсованих або тих, що не вистачає) запасів списуються на витрати звітного періоду (п.27)	Сума будь-якого часткового списання запасів до їх чистої вартості реалізації та всі втрати запасів повинні визнаватися витратами періоду, в якому відбувається часткове списання або збиток (п.34)
Умови дооцінки	Якщо чиста вартість реалізації тих запасів, що раніше були уцінені та є активами на дату балансу, надалі збільшується, то на суму збільшення чистої вартості реалізації, але не більше суми попереднього зменшення, визнається інший операційний дохід із збільшенням вартості цих запасів (п.28)	Якщо тих обставин, які раніше спричинили часткове списання запасів нижче собівартості, більше немає, або якщо є чітке свідчення збільшення чистої вартості реалізації внаслідок зміни економічних обставин, сума часткового списання сторнується так, що новою балансовою вартістю є нижча з оцінок - собівартість або переглянута чиста вартість реалізації.(п.33)

Джерело: [1, 2]

НП(С)БО та МСБО передбачають, як правило, списання до чистої вартості реалізації на індивідуальній основі (п.29 МСБО, п.26 НП(С)БО). У кожному наступному періоді проводиться нова оцінка чистої вартості реалізації(п.33 МСБО).

Аналіз вимог до розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності за національними та міжнародними стандартами показує їх майже повну ідентичність (див. табл. 2).

Таблиця 2 Порівняння вимог щодо розкриття інформації у фінансовій звітності за НП(С)БО та МСБО

НП(С)БО 9	МСБО 2
29. У примітках до фінансової звітності наводиться інформація про:	6. У фінансовій звітності слід розкривати:
методи оцінки запасів;	а) облікові політики, прийняті для оцінки запасів, включаючи використані формули собівартості;
балансову (облікову) вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп;	б) загальну балансову вартість запасів та балансову вартість згідно з класифікаціями, прийнятими для суб'єкта господарювання;
балансову (облікову) вартість запасів, які відображені за чистою вартістю реалізації;	в) балансову вартість запасів, відображених за чистою вартістю реалізації мінус витрати на продаж
суму запасів, визнаних витратами протягом періоду;	г) суму запасів, визнаних як витрати протягом періоду;
суму часткового списання вартості запасів до чистої вартості їх реалізації, визнану витратами,	г) суму будь-якого часткового списання запасів, визнану як витрати протягом періоду згідно з параграфом 34;
суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена оцінка запасів відповідно до пункту 28 цього Національного положення (стандарту).	д) суму будь-якого сторнування будь-якого часткового списання, визнану як зменшення суми запасів, яка визнана як витрати періоду згідно з параграфом 34;
	е) обставини або події, що спричинили сторнування часткового списання запасів згідно з параграфом 34;
балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу.	є) балансову вартість запасів, переданих під заставу для гарантії зобов'язань.

Джерело: [1,2]

МСБО 2 потребують розкриття облікової політики щодо оцінки запасів, що досить нечасто зустрічається у звітності українських підприємств. Також НП(С)БО 9 у відмінності від МСБО 2 не потребують розкриття обставин, що спричинили сторнування списання запасів.

МСБО 2 зазначаються, що попередні оцінки чистої вартості реалізації базуються на найбільш достовірних фактах, які були на момент здійснення попередніх оцінок очікуваної суми реалізації запасів. При цих попередніх оцінках беруть до уваги коливання ціни або собівартості, безпосередньо пов'язані з подіями, які відбуваються після закінчення періоду, тією мірою, наскільки такі події підтверджують умови, що існували на кінець періоду. Попередні оцінки чистої вартості реалізації враховують також призначення, для якого утримують запаси. (п.30,31 МСБО). Ці положення дозволяють розробити вимоги до розробки аналітичних форм та внутрішньої звітності, що дозволяють обґрунтовано проводити уцінку (дооцінку у межах попередньої уцінки) запасів, а саме відображати перелік ідентифікованих одиниць запасів, вартість одиниці запасів, загальну вартість, відображати динаміку оновлення запасів за періодами часу

(звітності), посилання щодо методу оцінки вибуття запасів, дані щодо останньої проведеної інвентаризації(що підтверджують вартість залишків запасів на складі), призначення запасів, умови проведення уцінки (дооцінки в межах попередньої уцінки). Така інформація повинна відображати у динаміці за обраний підприємством період часу [1].

Напрямом подальших досліджень є розробка методичних засад, щодо визначення резервів знецінення запасів і відображення їх в обліку, що передбачається положеннями МСФЗ.

Список використаних джерел

1. НП(С)БО 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246/ Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.
2. МСБО №2 «Запаси». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17029>.

Крупка Я.Д.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОБЛІКОВІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У даний час вітчизняні підприємства потребують ефективних заходів з економічної безпеки. Особливо гостро постала ця проблема в умовах воєнного стану, російської агресії, коли виникли великі загрози фізичного знищення бізнесу, необхідності його переорієнтації, перебазування у більш віддалені регіони, подалі від фронту. Значні ризики виникають через розірвані економічні зв'язки, переорієнтацію вітчизняного бізнесу на західні ринки поставки сировини і збуту продукції.

Для безпечної, ефективної діяльності особливе значення має облікова інформація, що має бути відповідним чином захищена і використовуватись для прийняття управлінських рішень з метою забезпечення безперервної діяльності, вирішення стратегічних завдань власниками та менеджерами.

Кожне підприємство повинне мати власну концепцію економічної безпеки. Серед інших питань, нею має бути чітко визначено ряд завдань, що стосуються безпекового характеру щодо облікової та звітної інформації. Головні з них:

- облікова інформація повинна використовуватись для попередження небажаних зовнішніх та внутрішніх загроз стосовно забезпечення

ефективної діяльності, досягнення високих її результатів, фінансової стійкості та незалежності підприємства;

- на підприємстві треба створити систему захисту самої інформації з метою недопущення її знищення, фальсифікації, розголошення чи використання в цілях нанесення матеріальної та іншої шкоди фірмі та її власникам. Це стосується найперше внутрішньої управлінської інформації, що містить комерційну таємницю. Облікова та звітна інформація, котра офіційно оприлюднюється, не потребує захисту на предмет її не розголошення, оскільки вона має бути доступною для будь-якого користувача.

У найпоширенішому розумінні, економічну безпеку підприємства трактують як визначену систему заходів, що сприяє забезпеченню збереження майна та інформації суб'єкта господарювання з метою дотримання принципу безперервності діяльності відповідно до обраної стратегії роботи підприємства. У більш звуженому трактуванні з позиції облікових принципів безпеку розглядають лише через призму захисту облікової та звітної інформації.

Важливішим, ніж сам захист облікових даних, є, на наш погляд, вироблення обліковою системою інформації про забезпечення бухгалтерською службою контролю за збереженням та ефективним використанням ресурсів та майна підприємства, недопущення негативні наслідки діяльності, схильності підприємства до банкрутства та інше.

Дотримання правил та вимог економічної безпеки закладено в основних принципах бухгалтерського обліку, що передбачені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1].

Одним із них донедавна був принцип обачності – консерватизму, що передбачав обережність в оцінці активів і доходів та недопущення недооцінки власних зобов'язань та витрат. Змінами до вищезазначеного Закону від 5.10 2017 року даний принцип не зовсім обґрунтовано вилучено зі складу основоположних принципів бухгалтерського обліку.

Виходячи з принципу обачності, при встановленні нового формату балансу вилучено зі складу власного капіталу створені резерви під майбутні виплати та віднесено їх до складу довгострокових та поточних забезпечень з відображенням окремими статтями відповідно у II і III розділах пасиву балансу. За структурою побудови пасиву балансу забезпечення на виплату відпусток, гарантійних зобов'язань, інші страхові резерви вважаються залученим капіталом, тобто зобов'язаннями. За логікою, такі забезпечення вважати зобов'язаннями не зовсім коректно, оскільки вони не є ідентифікованими, невідомо, кому персонально мають здійснюватися виплати. В окремих випадках виплати за ними можуть й не наступити взагалі. А головне, вилучення створених резервів зі складу власного капіталу формально знижує показники фінансової стійкості, незалежності

підприємств, робить їх непривабливими. Для порівняння, у багатьох країнах (США, деяких країнах західної Європи) створені резерви рахуються складовою власного капіталу.

В умовах, коли у майбутньому прийдеться відбудовувати зруйновану війною економіку України, необхідно як найпривабливіше подавати у звітності майно та результати діяльності підприємств для того, зацікавити іноземних інвесторів, залучити якомога більше ресурсів на відбудову країни.

Але найбільше значення у плані економічної безпеки, на наш погляд, має визначення рамок і правил дотримання принципу безперервності, за яким оцінка активів і зобов'язань підприємства має здійснюватися, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі. Важливість проблеми безперервності діяльності як складової економічної безпеки підприємства зараз пов'язують із настанням кризових явищ, нестабільності в суспільстві через всесвітню пандемію Covid-19, а в Україні – ще й прямою військовою агресією росії. Власники, інвестори хочуть мати впевненість у тому, що підприємства, проекти, програми, у які вкладаються кошти, будуть ефективно функціонувати й надалі, їм не загрожує скорочення чи банкрутство. І таку впевненість вони очікують отримати на підставі показників звітності, яка складена за даними обліку.

За Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку як і у Міжнародних стандартах фінансової звітності безперервність – це важливий принцип, коли вважається, що підприємство й надалі буде функціонувати у звичному режимі з достатнім ступенем ефективності, незмінною буде оцінка активів та зобов'язань.

У науковій літературі та практиці цей принцип трактується по-різному, що в деякій мірі суперечить діючому законодавству. Найбільш типовими відхиленнями від нормативного визначення принципу безперервності є:

- безперервність діяльності підміняється безперервністю ведення обліку;
- розглядається безперервність діяльності взагалі, а не оцінка активів і зобов'язань, як цього вимагають НП(С)БО;
- тривалість безперервності обмежується у часі: звітним періодом чи роком;
- безперервність прив'язується до виконання усіх зобов'язань, реалізації активів, ліквідації підприємства;
- замість безперервності використовуються інші терміни: неперервність, принцип діючого підприємства.

Звідси можна зробити висновок, що, з одного боку, допускається недооцінювання даного принципу (як, наприклад, підміна безперервності діяльності безперервністю обліку, або обмеження його часовими рамками). З іншого – на бухгалтерську службу підприємства покладається непосильна

для неї, нереальна для виконання функція – передбачати, чи буде підприємство функціонувати ефективно й надалі, а чи його діяльність буде згорнута.

Більше того, в НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» зазначено, якщо події свідчать про наміри підприємства припинити діяльність, або про неможливість її продовження, то фінансова звітність складається без застосування принципу безперервності. А це означає, що:

1. Оцінка активів і зобов'язань здійснюється виключно за ринковою вартістю з метою їх реалізації та погашення боргів.

2. Втрачає доречність поділ активів на необоротні та оборотні, усі вони стають оборотними з метою якнайшвидшої реалізації та погашення зобов'язань.

3. Довгострокові зобов'язання стають короткотерміновими.

4. При цьому втрачається сенс застосування майже усіх принципів ведення обліку і формування звітності безперервно діючого підприємства.

Чи може бухгалтер за таких умов самостійно визначати дотримується принцип безперервності на підприємстві? Чи може він самостійно вирішувати усі питання, пов'язані з переоцінкою та перегрупуванням активів та зобов'язань? Звичайно ж – ні. Для того, щоб таким чином кардинально змінити систему обліку, має бути прийняте рішення власниками, управлінцями і доведене для виконання обліковій службі.

Отже, концепція економічної безпеки підприємства має будуватися з врахуванням установлених принципів бухгалтерського обліку. Визначення безперервності діяльності як в системі бухгалтерського обліку, так і в менеджменті загалом – це умовність, припущення, рамки якого мають бути установленні при розробці облікової політики. Вона має бути оголошена при складанні фінансової звітності, визначена і зафіксована у аудиторському висновку щодо підтвердження показників фінансової звітності. Рішення щодо проблеми безперервності, зміни системи менеджменту повинні приймати власники підприємства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16 липня 1999 року № 966-XIV (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

Крижова В.А.,
студентка групи Б1/1 обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Довгаль О.В.,**
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Оптова торгівля – це сфера підприємницької діяльності, спрямована на власне придбання та переробку товарів для подальшого продажу в торговельних точках та інших комерційних цілях. Сюди входять прямі комерційні відносини, засновані на умовах договору в купівлі-продажу і постачання між виробниками та споживачами, а також спілкування між ними через комерційних посередників. Основою роботи оптового підприємства є комерційно-фінансове планування (бізнес-планування), яке визначає загальний товарообіг і партії товарів (включаючи складські місця і транспортний оборот), розміри запасів, плани розподілу витрат, виручку та інші показники [1].

На тлі гострої конкуренції як виробників, так і торгових компаній необхідно завжди дбати про ефективну організацію руху товарів, для задоволення постійних потреб споживачів у різноманітних товарах і послугах. Своєчасне та безперебійне переміщення товарів від виробників до споживачів у необхідні терміни з кількістю, широким вибором, високою якістю та мінімальними витратами праці, використовуючи фізичні та часові ресурси, компанії отримують значну конкурентну перевагу. Варто оптимізувати рівні витрат, щоб забезпечити прибутковість. Проте, слід підкреслити, що неадекватність вивчення складних проблем облікових операцій з товарами на всіх етапах їх руху від виробника до споживача, залишаються не вирішені такі проблеми: 1) інформаційне забезпечення детальної інформації про отримані доходи та втрачені бізнес-можливості; 2) контроль продажу продукції; 3) Організоване та системне управління; 4) Забезпечення облікових операцій для поставок і транзакцій через Інтернет [2].

Існують випадки, коли у процесі приймання товару виявляється нестача. У цьому разі, товар оприбутковується на складі. Облік надходження товарів на підприємство слід розділити на чотири етапи: планування вимог до продукції, ринок продукції, отримання товару, домовленості з постачальниками.

Найкращий спосіб спланувати свої потреби – це метод обліку, який може керувати всім процесом від замовлення до покупки, але виникає

необхідність контролю та аналізу обсягів товарних замовлень для автоматичного розміщення замовлень постачальникам на основі планування попиту. Споживчий ринок потребує значного розширення спектра послуг, що надаються, для того, щоб знизити витрати (їх вартість). Однак, перш ніж розробити номенклатуру послуг і включити в неї нові типи, необхідно проаналізувати ефективність впровадження та стану попиту, що вже надається оптове підприємство своїм партнерам. Саме через це варто розрахувати такі показники : коефіцієнт ефективності циклічних витрат, відображення відсотка продажів, агрегація, що включає кількість реалізацій сервісу, витрати, які пов'язані з процесом продажу та компаратор частки обсягу продажів товарів і послуг [3].

Розглянемо ситуацію, яка є дуже важливою та проблематичною як для продавця так і для покупця через невідповідність положень податкового законодавства України, а також через відсутність прописаної методики обліку. Зокрема, продавці, не можуть списувати з балансу відвантажені цінності, оскільки до продавця не переходить право власності на данні цінності. Тільки в момент зарахування грошових коштів від покупця продавець зобов'язаний визнати дохід від продажу запасів для цілей оподаткування (у зв'язку з переходом права власності в цей момент) та витрати, які складають собівартість реалізованих товарів. Якщо ви продаєте товари у власному інтернет-магазині, то за умовами дохід від продажу слід визнавати після того, як споживач оплатить отриманий фізичний товар [2].

Для цілей бухгалтерського обліку важливо визначити дату визнання доходу від реалізації товарів, адже відповідно до положень п. 8 НП(С)БО 15 дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в момент одночасного виконання всіх наведених нижче умов: передача покупцеві ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на продукт (товар або інші активи), компанія не здійснює управління та подальший контроль за реалізованою продукцією, сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена.

Існує ймовірність того, що операція призведе до збільшення економічних вигод суб'єкта господарювання, а витрати, пов'язані з нею, можуть бути достовірно оцінені. Суб'єкт господарювання на власний розсуд визначає, коли ці критерії виконуються. Визначення "нестандартної" дати, визначення того, що дохід заробляється на дату передачі товару покупцеві від третьої сторони-перевізника, має бути чітко обґрунтоване в заяві про облікову політику. Нарешті, існують податкові ризики, пов'язані з розрахунком податку на прибуток. Компанії, які визнають витрати одразу, а доходи не визнають до певного моменту часу, можуть призвести до неправильного нарахування податку на прибуток [4].

Ключовим викликом для ритейлерів сьогодні є зосередження на споживача. Іншими словами, управлінське рішення про те, який метод

продажу використовувати для конкретного споживача, тобто які методи продажу для маркетингової діяльності від імені конкретної компанії, метод стимулювання збуту використовувати, який тип дисконтної картки запровадити, як часто її використовувати, на яких умовах видавати дисконтну картку та які знижки надавати її власникам, слід визначати на основі аналізу бухгалтерської інформації про бізнес тощо.

Враховуючи те, що суб'єкти господарювання приймають власні рішення на основі аналітичних даних бухгалтерського обліку, доцільно запровадити облік з метою деталізації інформації. Такий складений рахунок дозволив би виокремити із загального рахунку валові надходження торговельного підприємства за вирахуванням надходжень від реалізації товарів шляхом продажу. Це дозволяє детально проаналізувати ситуацію з продажами і може допомогти у вирішенні проблем з товарами. Цьому сприяє доцільність застосування тих чи інших маркетингових інструментів процесу формування чистого прибутку, для прийняття більш ефективних бізнес-рішень компанії [5].

Питання, що розглядаються в аналітичному обліку, дозволяють сформувати інформаційну базу. Для потреб управління продуктовою лінійкою, конкурентоспроможністю та ефективністю, ефективності процесів накопичення, передачі та розвитку підприємства, використання інформації про рух товарів для задоволення потреб управління оптимізація витрат, понесених при закупівлі, зберіганні та реалізації товарів необхідно розробити методичний підхід, який відображає облікове відображення доходу від реалізації товарів в умовах діяльності підприємства бізнесу в умовах здійснення діяльності з інтернет-торгівлі. Виходячи з вищезазначеного, запропоновано методичні удосконалення : обліковий підхід до руху товарів в середині та через торговельне підприємство, поглиблення та розширення систем аналітичного обліку дозволило використовувати мережу Інтернет.

Список використаних джерел

1. Захожай В.Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки. Облік на підприємствах оптової торгівлі URL : <http://surl.li/fwyje> (дата звернення 29.03.2023).
2. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2022. 297 с.
3. Особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі. URL : <http://surl.li/fwyyq> (дата звернення 29.03.2023).
4. Інтернет-торгівля: податковий і бухгалтерський облік URL : <http://surl.li/fzara> (дата звернення 29.03.2023).
5. Калініченко А. В., Наріжна О. С. Проблемні питання обліку операцій з продажу товарів на підприємствах торгівлі та шляхи їх

вирішення

URL:

http://www.confcontact.com/2013-specproekt/ek9_kalinich_nar.htm (дата звернення 29.03.2023).

Кузло І.О.,

1 курс, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник: **Ратушна О.П.,**
канд. екон. наук, викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет садівництва
м. Умань

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

З розвитком євроінтеграційних процесів, бухгалтерський облік та оподаткування стають ще більш важливими аспектами для підприємств та держави в цілому. У зв'язку з цим, можна виділити наступні перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування:

1. Застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) і міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) - це дозволить підприємствам уніфікувати звітність, забезпечить можливість взаємодії з іноземними партнерами та інвесторами. Також це забезпечить більш точний та прозорий облік.

2. Розвиток фіскальної та податкової політики - це дозволить зменшити ризики податкових ризиків для підприємств, а також спростить процедуру сплати податків.

3. Впровадження сучасних інформаційних технологій та систем бухгалтерського обліку та оподаткування - це дозволить автоматизувати процеси обліку та звітності в частині електронного документообігу та подачі звітності, що зменшить час та витрати на її підготовку, а також дозволить підприємствам отримувати більш точну та оперативну інформацію про свою діяльність. Крім того дозволить зменшити кількість помилок в обліку та декларуванні.

4. Розвиток національного ринку капіталу - це дозволить залучати інвестиції в українські підприємства, що збільшить їхню конкурентоспроможність та сприятиме розвитку економіки країни в цілому.

5. Зміни в законодавстві щодо оподаткування та обліку - це дозволить підприємствам більш точно відображати свою діяльність та зменшити податкові ризики, а також спростить процедуру сплати податків.

6. Підвищення кваліфікації бухгалтерів та фахівців з оподаткування - це дозволить підприємствам максимально використовувати можливості законодавства та зменшити ризики порушення податкових правил.

7. Розвиток аудиторської діяльності - це дозволить підприємствам збільшити рівень довіри інвесторів та партнерів, а також зменшити ризики порушення законодавства.

8. Розвиток ринку фінансових послуг - це дозволить підприємствам отримувати доступ до більш широкого спектру фінансових інструментів та послуг, що допоможе управляти ризиками та забезпечить сталість розвитку.

9. Зменшення адміністративних бар'єрів для підприємств - це дозволить підприємствам ефективніше взаємодіяти з державними органами та зменшить час та витрати на виконання різноманітних процедур.

Усі ці перспективи мають значний потенціал для розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів, які дозволять підприємствам ефективніше вести свою діяльність та забезпечити сталість їх розвитку.

Однак, для успішного впровадження цих перспектив необхідно ретельно вивчити і врахувати особливості законодавства та економічних умов кожної конкретної країни.

Важливим залишається високий рівень професійної підготовки бухгалтерів та фахівців з оподаткування, а також підтримка їх у прагненні підвищення кваліфікації та професійної майстерності. Також необхідно забезпечити відкритість та прозорість у процесах бухгалтерського обліку та оподаткування, що забезпечить довіру до підприємств та держави в цілому.

Окрім цього, важливим є належний рівень захисту даних підприємств та їх клієнтів у інформаційному середовищі бухгалтерського обліку та оподаткування. З цією метою можна використовувати сучасні технології шифрування та інші методи захисту даних.

Усі ці фактори мають велике значення для розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів. Важливо розуміти, що успішне впровадження перспектив розвитку залежить не лише від держави, але й від самого підприємства та його здатності адаптуватися до нових умов.

Кузнєцова В.О.,
1 курс, освітній ступінь «Магістр», обліково-фінансовий факультет
Науковий керівник: **Чебан Ю.Ю.,**
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

СКЛАДСЬКИЙ ОБЛІК: ОСОБЛИВОСТІ

За сучасних економічних умов під час переходу діяльності економічних суб'єктів на ринкові відносини правильна організація бухгалтерського обліку виробничих запасів є необхідною умовою для діяльності підприємства. Для оцінки рівнів виробничих запасів та визначення того, який запас доцільно поповнювати і яким може бути обсяг замовлення, важливу роль відіграє система управління запасами.

Складський облік є значною і важливою частиною загального фінансового обліку суб'єкта господарювання, організація та удосконалення якого має бути одним з основних завдань виробничої діяльності та організації обліку. В середині складів матеріали повинні розміщуватися по секціях, за типом, сортом, розмірами у штабелях, на стелажах і на полицях з таким розрахунком, щоб забезпечити можливість швидкого їх приймання, відпускання і перевірки наявності.

Складський облік є тісно пов'язаним із складським господарством, метою якого є збереження запасів і продукції. Усі складські операції мають відображення в обліку. Це надходження, відпуск та внутрішнє переміщення запасів та продукції. Водночас, складський облік включає операції кількісного характеру, які не знаходять відображення в бухгалтерському обліку. Зокрема, це зберігання та визначення залишків. Організують складський облік за видами об'єктів, що зберігаються, за місцями зберігання, за кількістю матеріальних цінностей. За необхідності складський облік організують за партіями надходження матеріальних цінностей. Кожному виду виробничих запасів присвоюється номенклатурний номер, що дублюється у всіх первинних документах. Перші три цифри номенклатурного номера означають номер рахунка і субрахунка, наступні дві - номер групи, а інші - порядковий номер виробничих запасів у групі. За цими номерами організують і бухгалтерський облік виробничих запасів, що дає змогу провадити кількісну звірку даних оперативного складського й аналітичного бухгалтерського обліку.

Існує два способи ведення складського обліку: кількісно-сумовий, який передбачає одночасне ведення кількісно-сумових і кількісно-видових реєстрів в бухгалтерії і на складі, і оперативний, який передбачає відкриття

бухгалтерією карток складського обліку або книги і здає їх завідувачу складом під розписку в журналі реєстрації [1, 2, 3].

Склади повинні бути забезпечені справними вагами, вимірювальними приладами та мірною тарою. Складський облік і контроль проводять з використанням картки складського обліку, яка виписується матеріально-відповідальною особою. У картку складського обліку комірник заносить дані з прибутково-видаткових документів, щодо руху запасів протягом дня, включаючи запис залишку після кожного руху запасів, також існують інші форми документів для складського обліку та контролю за матеріальними цінностями та для внутрішнього переміщення. На основі даних з картки складського обліку в кінці місяця комірник подає до бухгалтерії відомості обліку залишків матеріалів на складі [4].

Взаємозв'язок між кількісно-сортним обліком на складі та синтетичним обліком у бухгалтерії забезпечується за допомогою відомості обліку залишків запасів на складі. Вона відкривається в бухгалтерії на весь рік за кожним складом (коморою) та за групами, підгрупами й номенклатурними номерами з зазначенням одиниць виміру, облікових цін і залишків у натуральному і грошовому виразі на кожне перше число місяця. У кінці місяця відомість передається з бухгалтерії для занесення даних про залишки на кінець місяця з карток чи книг на склад. Правильність перенесення даних підтверджує підписом працівник бухгалтерії. У кінці місяця відомість передається до бухгалтерії для таксування за кожним номенклатурним номером і підрахування підсумків за субрахунками, групами, матеріально відповідальними особами. Ці результати звіряються з даними оборотної відомості, яка ведеться у грошовому виразі. Установлена під час звіряння тотожність підтверджує правильність ведення складського обліку та його точність. Виявлені розбіжності усуваються.

Оперативно-сальдовий метод є найбільш прогресивним, оскільки забезпечує скорочення трудомісткості облікових робіт бухгалтерії, дає змогу здійснювати постійний контроль за збереженням і наявністю запасів на складі, спрощує звіряння даних аналітичного й синтетичного обліку [4].

Автоматизований складський облік сприяє оптимізації бізнес-процесів та ефективності роботи працівників. Основними завданнями автоматизованого складського обліку є: контроль залишків і запасів; об'єктивне планування закупівель; спрощення процесу інвентаризації та пошуку необхідних запасів; систематизація довідника товарів; зменшення кількості помилок; підвищення рівня внутрішнього контролю; оптимізація та зонування території складу тощо.

Отже, за умов правильної організації складського обліку, буде ефективним і облік у бухгалтерії. Одним з напрямів удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація

форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки інформації. Складський облік є важливим фактором контролю за зберіганням виробничих запасів підприємства.

Список використаних джерел

1. Світлична В. Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України. URL : http://www.economy-confer.com.ua/full_article/716.

2. Дубініна М. В. Сутність виробничих запасів як складової частини процесу виробництва. *Тенденції та закономірності розвитку обліково-аналітичного забезпечення в Україні*: тези доп. на вузівській наук.-практ. конф.–Миколаїв: НУК. 2007. 156 с.

3. Сирцева С. В., Криклива А. С., Співаченко Р. О. Облік запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. С. 1031-1035.

4. Онищенко В. Запаси підприємства 2023. *Головбух*. URL : <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsya>.

Кучмійова Т.С.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри інформаційних систем та технологій

Крамарчук А.В.,

студентка 4 курсу спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В сучасному світі кожна сфера потребує впровадження новітніх технологій. Автоматизація систем бухгалтерського обліку є важливим елементом ефективного управління бізнесом. За допомогою комп'ютеризованих технологій та програмного забезпечення, бізнес може збирати, обробляти та аналізувати дані про фінансові операції, контролювати запаси та управляти проектами. Автоматизація забезпечує своєчасне надання облікової інформації та зменшує ручну працю, покращує точність та швидкість обробки даних.

Дослідженням питання автоматизації систем бухгалтерського обліку займались багато відомих вчених, а саме: М. Т. Білуха, В. Г. Швець, В. В. Сопка, С. Ф. Голова, В. В. Ковальова, В. Ф. Палій, С. К. Татура, Дж. Фостер та ін.

Метою роботи є дослідження необхідності оснащення автоматизованим програмним забезпеченням працівників у сфері бухгалтерського обліку.

Для ефективного управління підприємством необхідно відповідно опрацювати велику кількість різноманітної інформації, яка міститься в різних документах. Ця інформація повинна бути правильно оброблена та згрупована за певними характеристиками, оскільки недостатньої або невірної інформації може призвести до неправильних управлінських рішень.

Отже, одним із важливих елементів системи управління є бухгалтерський облік, який забезпечує збір, опрацювання та аналіз фінансової інформації і надає можливість керівництву приймати обґрунтовані рішення [1].

Програми для автоматизації можна поділити на такі групи:

1. Електронні таблиці.
2. Бухгалтерські програми для ведення різних видів обліку.
3. Програми, написанні власними силами.
4. Профільні програми для різних видів обліку.
5. ERP-системи, в рамках яких використовується блок з ведення обліку

[2].

Організація на підприємстві автоматизованого бухгалтерського обліку є запорукою успішної діяльності. Автоматизація забезпечує більш точний та швидкий обмін даних, полегшує процес прийняття рішень та зменшує кількість помилок. Автоматизація дозволяє ефективно використовувати ресурси, зокрема час та працю, забезпечує якісне ведення обліку та є надійними і зручними в експлуатації, незалежно від їх вартості програмно-апаратної платформи та масштабу.

При прийнятті рішення про впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку можемо виділити основні цілі, такі як:

1. Єдиний інформаційний простір.
2. Автоматизований документообіг.
3. Автоматизований облік.
4. Управління фінансами та бухгалтерією.
5. Управління сировиною та готовою продукцією
6. Управління виробництвом [2].

Важливою перевагою автоматизації бухгалтерського обліку є можливість підприємств виходити на міжнародний рівень та залучати іноземні інвестиції. Завдяки автоматизованому обліку, підприємства можуть забезпечувати зовнішніх користувачів повною, узагальненою та якісною інформацією, що допомагає збільшувати довіру до підприємства та підвищувати його конкурентоспроможність [3, 4].

Незважаючи на те, що автоматизація бухгалтерського обліку має багато переваг, вона також має деякі недоліки, серед яких можна виділити наступні:

1. Високі витрати на впровадження та підтримку системи автоматизації, зокрема, на придбання та оновлення необхідного програмного забезпечення, обладнання та на навчання персоналу.

2. Ризики втрати даних через віруси або неправильну експлуатацію системи.

3. Потенційна залежність від технологій та відсутність ручного контролю, що може призвести до помилок у веденні обліку.

4. Необхідність постійного оновлення технологій та програмного забезпечення.

Отже, проаналізувавши переваги та недоліки ведення автоматизації бухгалтерського обліку можемо сказати що, вона є важливим елементом ефективного управління підприємством, який допомагає забезпечувати точний та достовірний облік, прийняття правильних управлінських рішень, а також швидкий доступ до інформації та підвищення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Полтавська В. Ефективне управління та автоматизація систем обліку сучасних підприємств. *Управління розвитком соціально-економічних систем* : Матеріали п'ятої міжнар. науково-практ. інтернет-конф., Харків, 2021. С. 197–199.

2. Скрипник С. В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах. *Економічна наука*. 2020. № 10. С. 39–45.

3. Плекан М. В. Переваги та недоліки програм автоматизації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 11–15.

4. Сирцева С.В., Чебан Ю.Ю., Пісоченко Т.С. Застосування інформаційних технологій в організації облікового процесу на підприємстві. *Нові інформаційні технології управління бізнесом*: збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 лютого 2011 р., Київ : Спілка автоматизаторів бізнесу, 2021. С.443-446.

Лопатовський В.Г.,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри обліку і оподаткування ім. М.П. Войнаренка
Король А.В., Слива А.В.,
магістранти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВНЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ПДВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Важливим напрямком удосконалення формування результативних показників діяльності підприємств, їх узагальнення та подачі до контролюючих органів, на нашу думку, є перехід на вітчизняні програми інформаційного забезпечення. Українські програмні продукти компаній-розробників нічим не поступаються іншим зарубіжним програмам, а навпаки користування українськими інформаційними системами є вигіднішим з позицій кращої інформаційної безпеки та врахування у базових версіях програм специфіки вітчизняного обліку та звітності. Тому можемо навести декілька вагомих аргументів, чому варто перейти на застосування вітчизняного програмного забезпечення:

1. Вітчизняні програми доцільно використовувати з точки зору інформаційної безпеки, оскільки інформація про діяльність суб'єкта господарювання не буде виходити за кордони держави.

2. Вітчизняні розробники програмного забезпечення краще розуміються на особливостях організації і методики обліку в Україні, контролю та аналізу відповідно до національних положень та вчасно реагують на їх зміни.

3. Використання інформаційного забезпечення обліку та звітності вітчизняного виробництва піде на благо саме вітчизняної економіки.

Український ринок пропонує досить велику кількість програмних продуктів для бухгалтерського обліку: «М.Е.Дос», ДЕБЕТ Плюс, MASTER: Бухгалтерія тощо. Цей перелік не є вичерпним.

Розглянемо за даними реально існуючого суб'єкта господарювання процедуру складання податкової звітності з ПДВ за допомогою програми «М.Е.Дос».

Найбільшу увагу у підготовчому етапі щодо складання податкової звітності з ПДВ належить процесу звірки та підтвердження податкового кредиту з ПДВ. Усі ці суми повинні бути наявні за звітний період у реєстрі податкових документів. У програмі існує функція «Звірка документів з ЄРПН» (рис. 1).

Звірка дозволяє порівняти кількість наявних зареєстрованих документів та документів відповідно до витягу з реєстру. Їхня кількість повинна

збігатися. Після чого, переконавшись, що кількість зареєстрованих документів у програмі та відповідно до таких витягів збігається, можна починати процедуру створення податкової декларації. До декларації формується первинний документ з назвою «Реєстр виданих та отриманих податкових накладних», на основі якого вона буде складатися.

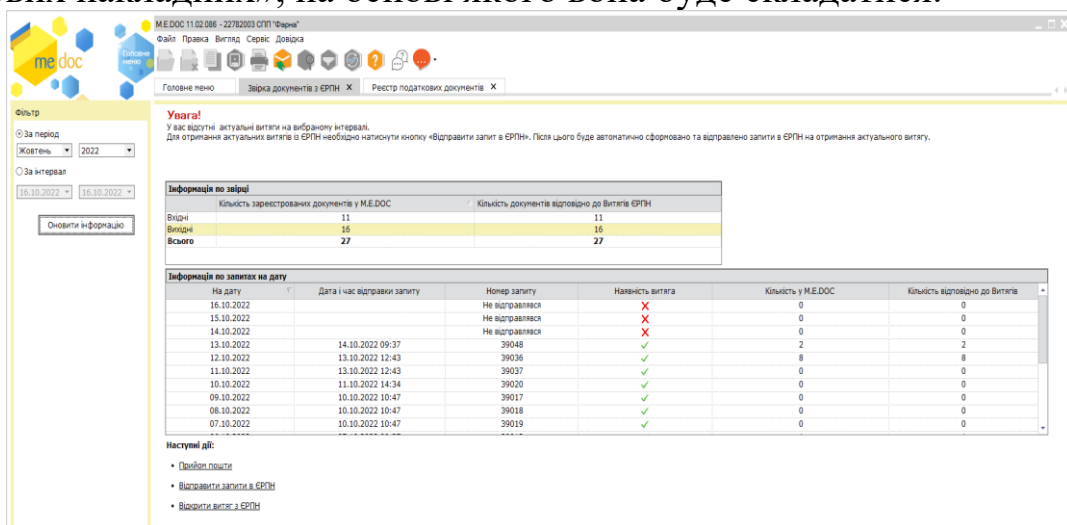

Рис. 1. Функція звірки документів з ЄРПН в програмі «М.Е.Доc»

Для цього у модулі «Облік ПДВ» обираємо пункт із такою ж назвою реєстру. У вкладенні «Відсутні в реєстрі» знаходяться усі отримані та видані податкові накладні та розрахунки коригування (далі – ПН та РК) за звітний період, а також за попередні періоди (якщо такі ПН чи РК із певних причин не були включені до реєстру в минулі періоди). Усі документи які плануються до включення у цей податковий період потрібно додати до відповідного реєстру, а саме виданих чи отриманих (цей пункт стосується отриманих ПН, адже усі, без винятку, видані ПН підлягають включенню до декларації у своєму періоді). Саме на основі таких відібраних до реєстру документів далі буде автоматично формуватися податкова декларація підприємства за звітний період (рис. 2).

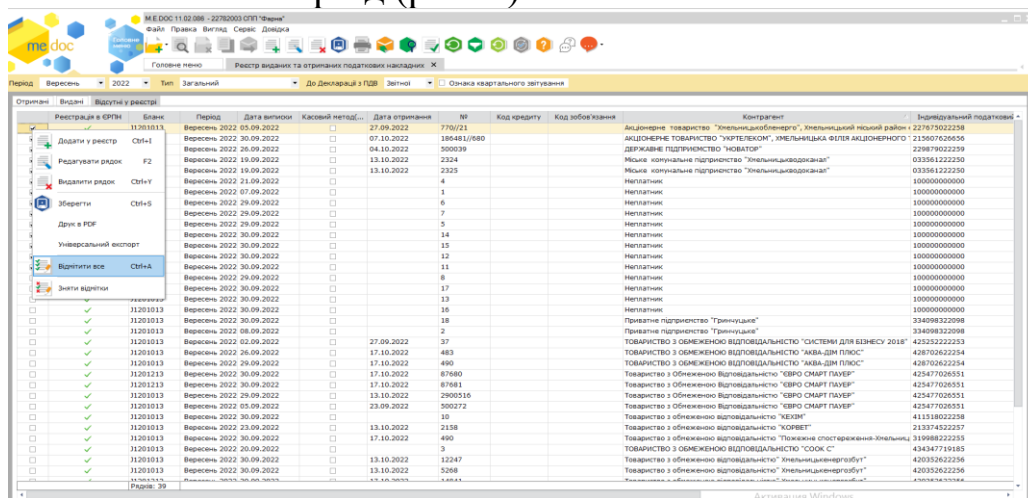

Рис. 2. Формування реєстру отриманих та виданих податкових накладних

Після формування реєстру обов'язково виконується дія «Перевірити звіт» і якщо помилок не виявлено то наступна дія – «Створити пакет звітів». З переліку запропонованих для створення звітів обираємо потрібні додатки до податкової декларації (рис. 3).

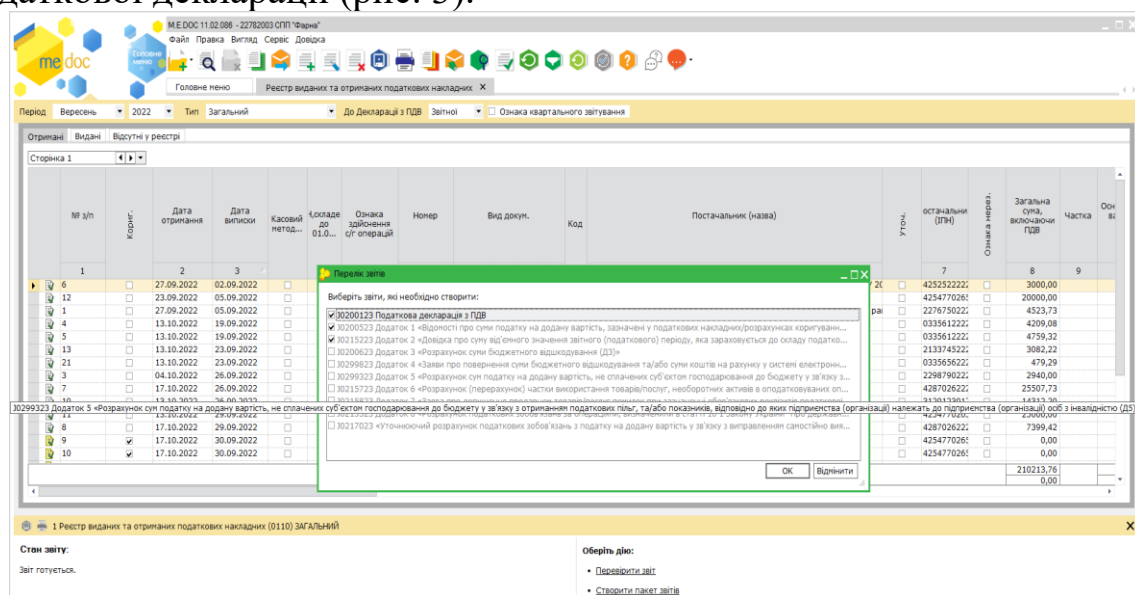

Рис. 3. Створення пакету звітності з ПДВ

Система автоматично заповнює усі потрібні графи та самостійно виводить суму, яка повинна бути сплачена до бюджету. Рядки декларації заповнюються згідно даних додатків до неї, зокрема Д1, Д5 та Д6 тощо.

Заповнену та перевірену декларацію з ПДВ відправляємо у електронній формі за основним місцем обліку (до Головного управління ДПС у Хмельницькій області, Хмельницької ДП), в результаті повинно надійти дві квитанції. При надходженні другої квитанції відповідно до її результату змінюється стан звіту – прийнятий чи, навпаки, він не прийнятий (рис. 4).

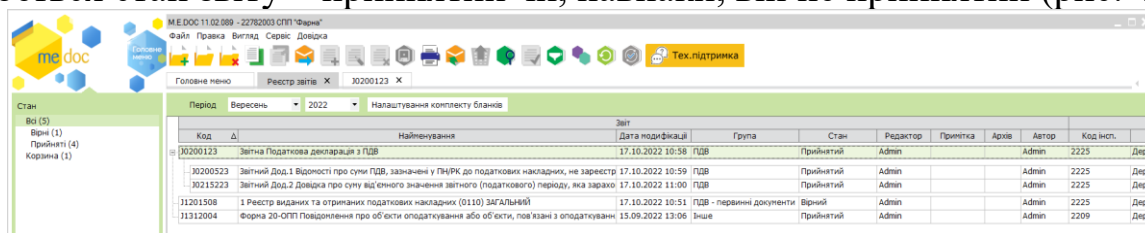

Рис. 4. Прийнята звітна декларація з ПДВ у контролюючому органі

Отже, декларація з ПДВ за допомогою програми «М.Е.doc» формується на основі реєстру виданих і отриманих податкових накладних. Процедура її заповнення вимагає ретельного вивірення даних щодо податкового кредиту з ПДВ та іншої інформації, що міститься у додатках до декларації, які згідно з законодавством є невід'ємною її частиною. За результатом подання у електронному режимі декларації з ПДВ до контролюючого органу суб'єкту господарювання надходять дві квитанції, перша з яких свідчить що документ отриманий та збережений на центральному рівні, а

друга – інформацію про доставку на районний рівень та прийняття чи не прийняття документу.

Таким чином, процес формування та подачі звітності з ПДВ за допомогою програми «М.Е.doc» є швидким та легким. Окремим питанням є проблема значного посилення блокування операцій, пов'язаних з ПДВ, які підлягають реєстрації та складання пояснень, що є дуже складною та клопіткою роботою для бухгалтера.

Лугова О.І.,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ЕТИЧНА СКЛАДОВА РОБОТИ БУХГАЛТЕРА

Дотримання бухгалтером норм професійної етики є одним із факторів довіри користувачів до фінансової звітності. Професійні правила формувалися у результаті узагальнення найбільш поширених норм поведінки бухгалтерів або виводилися з досвіду конкретних ситуацій, коли виникав конфлікт інтересів і ставився під загрозу престиж професії.

Для підтримки високого авторитету професії бухгалтера у суспільстві необхідно дотримуватися відповідних умов і фундаментальних принципів, а саме: необхідність регламентації і використання стандартів, чесність, належна ретельність (сумлінність) у роботі, об'єктивність, конфіденційність, професійна компетентність, професійна поведінка.

Чесність є обов'язковою якістю для кожної порядної людини. Якщо розглядати це поняття відносно бухгалтерів, то можна визначити його як необхідність діяти чесно і відкрито. При цьому важливо дотримуватися загальноприйнятих норм моралі, а також таких принципів як справедливість, правдивість, прямота і щирість.

Професійний бухгалтер повинен бути об'єктивним. Це означає, що він не повинен піддаватися впливу упередженості, конфлікту інтересів.

Діяльність професійного бухгалтера повинна супроводжуватися професійною компетентністю. Вона повинна забезпечуватися загальною, спеціальною і вищою освітою. Досвід практичної роботи за фахом відіграє величезну роль для формування професійної компетенції професійних бухгалтерів. Бухгалтеру необхідно постійно підтримувати свої професійні знання і навички на високому рівні, який необхідний для якісного виконання своїх обов'язків.

Діяльність професійного бухгалтера повинна супроводжуватися

сумлінністю в роботі. Без неї у бухгалтера буде більше шансів створення проблем як для себе, так і для інших. Це може привести до помилок інших співробітників, які залежать від наданої їм інформації.

Професійна поведінка бухгалтера означає, що він зобов'язаний діяти відповідно до високої репутації своєї професії і утримуватися від будь-яких дій, висловлювань і вчинків, які могли б завдати їй шкоди.

Одна з відмінних рис цієї професії - це грамотне регламентування та використання єдиних стандартів бухгалтерського обліку. Професійний бухгалтер повинен виконувати свої обов'язки згідно з чинними нормативними документами, а також стандартами обліку.

Визнаючи зростаючу відповідальність бухгалтерського професійного співтовариства перед суспільством, у 1996 році Комітет з етики опублікував Кодекс етики професійних бухгалтерів, в якому визначені етичні вимоги до професійних бухгалтерів.

Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, видання 2018 року Ради з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів, опублікований Міжнародною федерацією бухгалтерів у липні 2018 року. 25 лютого 2021 року на сайті Міністерства фінансів України з'явився переклад Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). Це Кодекс етики редакції 2018 року, основні положення якого набрали чинності з 15 червня 2019 року.

Кодекс етики професійних бухгалтерів носить нормативний характер і вважається обов'язковим для застосування і використання у всіх країнах - членах Міжнародної федерації бухгалтерів. Він встановлює стандарти поведінки професійних бухгалтерів, містить основні принципи, яких необхідно дотримуватися для досягнення головних цілей і завдань. При здійсненні своїх професійних обов'язків бухгалтер повинен керуватися в першу чергу етичними принципами, розробленими МФБ, які дозволяють оцінити якість послуг, що надаються і підвищити ступінь довіри до них [1].

При здійсненні своєї діяльності професійні бухгалтери зіткаються з обставинами, які створюють загрози порушення основних принципів етики. Очевидно, що неможливо визначити і описати кожен таку ситуацію, а також визначити, які запобіжні заходи може і повинен зробити професійний бухгалтер, щоб усунути такі загрози. Тому кодекс встановлює концептуальний підхід до дотримання основних принципів етики, тобто визначає основну ідею для розуміння і застосування його положень. Кодекс вимагає, щоб професійний бухгалтер ідентифікував (визначив) загрози, оцінив їх і зробив відповідні дії стосовно таких загроз.

Виконуючи такі дії, професійний бухгалтер керується своїм професійним судженням. Тому важливо, щоб професійний бухгалтер правильно розумів і застосовував етичні норми. Кодекс застосовується в

будь-яких обставинах, які можуть створювати загрози порушення основних принципів етики, і здатний застерегти професійного бухгалтера від помилки визнати ту чи іншу ситуацію прийнятною тільки тому, що вона прямо не визначена в кодексі як неприпустима [2].

Кодекс визнає, що задачі професії бухгалтера полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, з метою досягнення найкращих результатів роботи і в цілому у дотриманні суспільних інтересів.

Слід зазначити, що в Україні на даному етапі етичні норми до облікових працівників у письмовій формі законодавчо не закріплено. Вони ґрунтуються на традиціях і звичаях вітчизняної практики бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Лугова О. І., Єременко А. В., Кириченко І. О., Косовська Ю. С. Професійна етика в роботі бухгалтера. *Modern Economics*. 2019. Вип. 13. С. 154-160. - DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-24).

2. Дубініна М.В., Брашавецька О.В. Світові тенденції і досвід регламентації норм професійної етики бухгалтерів та аудиторів. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (28 листопада 2018 р.)*/ відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. – Луцьк, 2018. С. 478-481.

Люба О.І.,

аспірантка, третій рік навчання
кафедри обліку і оподаткування

Науковий керівник: **Задорожний З.-М. В.,**

д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи,
професор кафедри обліку і оподаткування підприємницької діяльності

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

КУРСОВІ РІЗНИЦІ: ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

Всі підприємства, що провадять зовнішньоекономічну діяльність будь-які розрахунки із іноземними суб'єктами господарювання здійснюють в іноземній валюті. Розрахунки в іноземній валюті завжди призводять до виникнення курсових різниць. Основні методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку операцій з іноземною валютою, а також порядок нарахування курсових різниць регламентує НП(С) БО 21 «Вплив змін

валютних курсів», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 року №193.

Відповідно до п.4 вище зазначеного стандарту, курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах. Валютним курсом слід вважати установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни [1].

Варто зазначити, що об'єктами при визначенні курсових різниць виступають монетарні статті балансу (п.8 НП(С) БО 21). До монетарних статей балансу відносять статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів(п.4 П(С) БО 21). Статті інші, ніж монетарні статті балансу прийнято вважати немонетарними.

Курсові різниці за монетарними статтями балансу розраховуються на:

- дату балансу;
- дату здійснення господарської операції.

Формула розрахунку курсових різниць має наступний вигляд:

$$KR = \sum \text{валюти} * (KURC2(НБУ) - KURC1(НБУ)), \text{ де}$$

$KURC2(НБУ)$ – це курс Національного Банку України на дату визначення курсової різниці;

$KURC1(НБУ)$ – курс Національного банку на дату здійснення господарської операції;

$\Sigma \text{валюти}$ – сума (вартість) господарської операції.

Курс валюти може змінюватись як в сторону збільшення, так і в сторону зменшення, тому при попередній оплаті та після оплаті курсова різниця може бути як позитивною (додатною) так і негативною (від'ємною).

Порядок відображення в обліку курсових різниць напряму залежить від статті за якою їх розраховують. В залежності від виду діяльності розрізняють курсові різниці від операційної та неопераційної діяльності.

Операційні курсові різниці виникають від основної діяльності та інших видів діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою, неопераційні – від фінансової та інвестиційної діяльності.

Якщо говорити про курсову різницю по імпортних операціях, то вона може бути як операційною (за товари, матеріали), так і не операційною (за основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, капітальні інвестиції).

Воєнний стан введений на території України, а також воєнні дії здійснили негативний вплив на розвиток валютного законодавства України, а також зовнішньоекономічної діяльності в цілому. Основним документом, що регулює порядок здійснення операцій пов'язаних із іноземною валютою є:

- Постанова Правління НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24 лютого 2022 року [2];

- Постанова Правління НБУ «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» № 102 від 20 травня 2022 року [3].

Відповідно до п.13 Постанови №18, на весь період воєнного стану встановлено фіксований курс гривні до долара США на рівні 29,25грн. Також банки мають право здійснювати операції із клієнтами стосовно купівлі-продажу валюти за курсом, що може відхилитися не більше ніж на 1 % від офіційного курсу Національного банку України, який діє в день здійснення операції [2].

Валюта придбавається резидентом та зараховується на його рахунок за офіційним курсом НБУ, що діяв на дату здійснення господарської операції, проте обслуговуючий банк здійснює придбання валюти за курсом міжбанківського валютного ринку України, саме тут виникає різниця між курсами, що в результаті зараховується до доходів або витрат при продажу валюти.

Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей від операційної діяльності відображаються у складі інших операційних доходів (714 «Дохід від операційної курсової різниці») або витрат (945 «Втрати від операційної курсової різниці»).

У випадку визначення курсових різниць від інвестиційної та фінансової діяльності, то вони відображаються у складі інших доходів (744 «Дохід від неопераційної курсової різниці») чи витрат 974 («Втрати від неопераційних курсових різниць»).

Що стосується курсових різниць, що виникають в результаті перерахунку зобов'язань засновників при створенні статутного капіталу, то їх відображення в обліку здійснюється у складі додаткового капіталу, на рахунках: 423 «Накопичені курсові різниці» / 425 «Інший додатковий капітал».

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р. №193 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>.

2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану від 24.02.2022р. № 18 / Постанова Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.

3. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» від 20.05.2022р. № 102 / Постанова Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0102500-22#Text>.

Макарович В.К.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегове

РОЗВИТОК СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Розвиток бухгалтерського обліку значною мірою відбувається під впливом зовнішніх суб'єктів, які висувають до нього нові вимоги, внаслідок чого вчені в сфері обліку намагаються його удосконалити та привести у відповідність до цих вимог. З іншого боку, структура системних складових бухгалтерського обліку є достатньо комплексною і незмінною внаслідок існування традицій щодо виділення об'єктів обліку та більш аналітичних їх елементів, виходячи з яких формується система бухгалтерських стандартів, план рахунків та структура фінансової звітності, що нормативно закріплені до використання підприємствами. Така традиційність та сталість бухгалтерської методології є однією з переваг, що забезпечує цілісність бухгалтерської науки, а з іншого боку, є причиною часткової невідповідності облікової інформації, що генерується системою обліку, зростаючим вимогам і потребам користувачів.

Одним із прикладів такої ситуації є відсутність комплексного набору об'єктів в системі обліку, що характеризують інноваційну діяльність підприємства, хоча в останні два десятиліття даний вид діяльності для значної кількості підприємств має визначальне значення в забезпеченні їх прибутковості, про що відмічають Е. Уллберг, Л. Едвінссон та К. Лін Йех-Йун [1, с. 3].

Необхідність удосконалення чинної системи обліку в умовах економіки знань визначається виходячи як з логічних висновків вчених, одержаних в результаті аналізу змін економічних умов функціонування підприємств, в результаті появи негармонізованих повною мірою з системою обліку нормативних вимог щодо складання нових форм розкриття інформації для заінтересованих користувачів, а також в результаті появи загальносуспільних вимог щодо необхідності функціонування підприємств на засадах сталого розвитку (рис. 1).

1. Нові економічні умови функціонування підприємств. Той факт, що система бухгалтерського обліку має змінюватись з розвитком економіки, з трансформацією підходів до управління підприємствами, зростанням існуючих і появою нових запитів користувачів облікової інформації, не заперечується переважною більшістю вчених в сфері обліку. Яскравим прикладом чого є поступова трансформація національної системи бухгалтерського обліку після набуття незалежності України, що зумовило

перехід від планової до ринкової економіки. Зміна економічних умов спричинила необхідність побудови нової, ринково-орієнтованої системи обліку, яка враховувала особливості функціонування приватних підприємств і корпоративного бізнесу, інформаційні потреби менеджменту та постачальників капіталу, які з'явилися на ринку (інвесторів, кредиторів, інституційних інвесторів тощо).

Рисунок 1- Фактори розвитку системи бухгалтерського обліку в умовах економіки знань

II. Нові нормативні вимоги щодо звітування підприємств. Реагуючи на зростаючі запити користувачів інформації, що стосуються екологічних, соціальних, інноваційних, етичних та інших аспектів функціонування підприємств, які виникли, зокрема, і з розвитком економіки знань, регулятори національних та міжнародних систем обліку впроваджують нові вимоги щодо звітування різних видів суб'єктів господарювання. Такі вимоги встановлюються як для підприємств, цінні папери яких (акції, облигації тощо) розміщуються на ринку капіталу, так і для некорпоративних суб'єктів, щодо яких такі вимоги ранжировані в залежності від обсягу підприємств або від розміру одержуваних ними доходів.

III. Вимоги суспільства щодо функціонування підприємств на засадах сталого розвитку передусім були формалізовані ООН у вигляді цілей сталого розвитку (2015 р.), які мають забезпечити збалансованість економічного, соціального та екологічного розвитку. Результатом їх розробки і запровадження стало формування нових та удосконалення існуючих концепцій інтегрованої та нефінансової звітності, які враховують засади сталого розвитку, тобто забезпечують розкриття фінансової та нефінансової інформації, яка б свідчила про роль конкретного підприємства в досягненні даних цілей. В окремі напрями на сьогодні також виділились «Звітність зі сталого розвитку (sustainability reporting)» та «ESG reporting», для яких розкриття інформації про цілі сталого розвитку є визначальною та пріоритетною ціллю.

В таких звітах також розкривається інформація про інноваційну діяльність підприємства, ефективність її результатів, а також наводиться їх роль в забезпеченні сталого розвитку. В останні роки вченими досить часто використовується поняття «сталі інновації (sustainable innovations)», тобто ті інновації, які зменшують негативний вплив підприємства на навколишнє екологічне та соціальне середовище. Таким чином, сталі інновації вимірюються за допомогою економічних, соціальних та екологічних показників, одночасно забезпечуючи позитивний вплив на економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємства.

Таким чином, розвиток економіки знань, що передбачає встановлення пріоритетності інноваційної діяльності та використання інтелектуального капіталу як основного джерела створення вартості, передбачає необхідність адаптації та удосконалення традиційної моделі бухгалтерського обліку для того, щоб не втратити своєї ролі як основного джерела інформації для прийняття рішень її користувачами. Лише такий шлях дозволить позбавитись вразливостей та недосконалостей системи обліку, основним наслідком яких є нездатність забезпечити реальну оцінку підприємств та надавати достовірну і релевантну інформацію про фактори створення вартості суб'єктам прийняття рішень.

Список використаних джерел

1. Ullberg, E., Edvinsson, L., Yeh-Yun Lin, C. (2021). *Intangible Asset Gap in Global Competitiveness. Mapping and Responding to the New Economy*. Springer Nature Switzerland AG. Cham, 102 p.

Marchuk U.O.,
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Department of Accounting and Consulting,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv

THE INFLUENCE OF MARTIAL LAW ON THE LABOR MARKET IN UKRAINE

The military conflict on the European continent has seriously affected the world economy, primarily the EU countries, leading to shocks for regional stability, trade and geopolitical order and new risks for GDP growth, inflation and monetary policy.

The growth rate in Europe decreased due to the increase in prices for natural gas and deteriorating supply dynamics. It is expected that the factors that largely determined the global growth in the past two decades, including increased labor

supply and rapid growth in the ratio of fixed capital to employment, will weaken significantly over the next decade, especially in emerging markets [1].

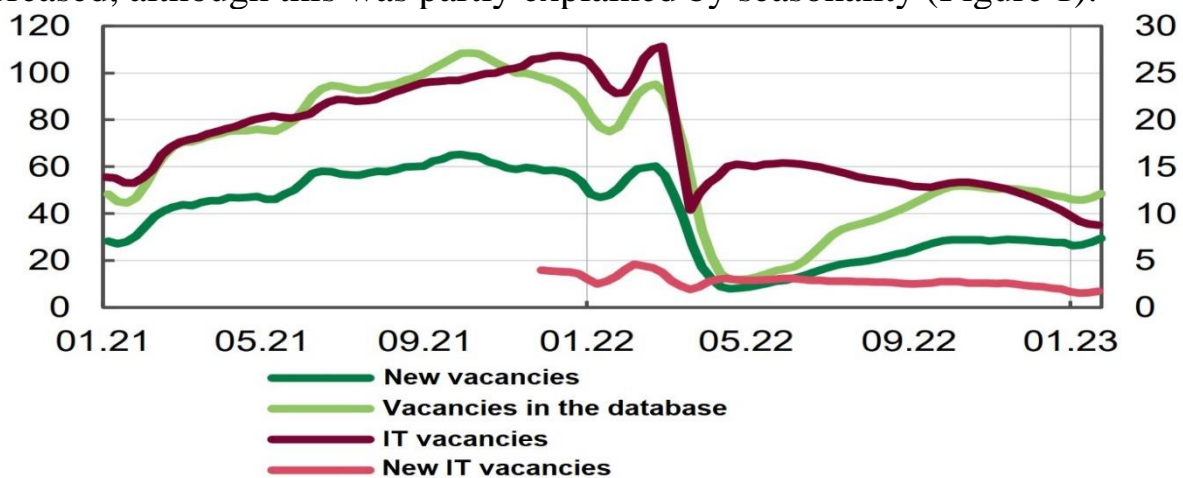
The recovery of the labor market in Ukraine slowed down after a series of large-scale Russian attacks on energy infrastructure. Labor supply and demand have decreased, and unemployment remains high. Instead, the employment of migrants increases as they adapt to life abroad

Salary is an extremely important element of labor relations between an employee and an employer, so any changes to it require special attention. The war affected all possible spheres of life in Ukraine, including labor relations, which underwent corresponding changes. Employers were faced with the need to transfer work processes and employees to relatively safe regions of the country, and were forced to look for ways to minimize costs, in particular for labor costs.

Labor compensation is regulated legislatively by the Code of Labor Laws of Ukraine, the Law of Ukraine "On Labor Compensation" [2], and now, in order to update labor legislation, the Verkhovna Rada on 15.03.2022 adopted the Law "On the Organization of Labor Relations in Martial Law" [3], which has a temporary effect and shall cease to be effective upon the termination or abolition of martial law. This law defines the specifics of the labor relations of employees of enterprises, institutions, organizations, regardless of the forms of ownership, type of activity and industry affiliation, as well as persons who work under an employment contract with natural persons, for the period of martial law.

Between 2023 and 2025, domestic employment will grow slowly due to labor market disparities that have deepened due to the effects of the war. Real wages will recover at a moderate pace due to high inflation and lower than pre-war productivity.

The recovery of the labor market and its gradual adaptation to wartime conditions continued confidently from May to September 2022. Thanks to the revival of economic activity and the liberation of territories, the demand for labor increased, although this was partly explained by seasonality (Figure 1).

Fig. 1. Labor supply and demand, four-week rolling

Source:[4]

However, the number of job seekers far outnumbers the number vacancies, so the unemployment rate remains high. The average unemployment rate for 2022 is estimated at 25–26%, which corresponds to the total number of unemployed people of 3.2 million.

The labor market will remain weak for a long time, but it will gradually recover thanks to the adaptation of the population and business to wartime conditions. Unemployment will begin to decrease this year. The process of restoring jobs to pre-war levels will take a long time due to significant damage to production facilities, logistics routes, and weak domestic demand.

Taking into account the high inflation, the real incomes of the population decreased throughout 2022, primarily salaries in the private sector, as well as pensions. The financial condition of migrants is worse: the main problems both abroad and inside Ukraine remain a lack of funds, difficulties in finding housing and work.

As a conclusion, it is worth saying that the loss and damage of production assets and infrastructure, the interruption of supply chains of trade networks have weakened the potential of the labor market, leading to the loss of employment opportunities for the majority of Ukrainians.

The demand for labor decreased dramatically due to the impossibility working in war zones, reduced demand for goods and services, logistical problems and an uncertain future.

It is currently still very difficult to estimate the exact scale of losses in the employment sector due to limited data and extremely uncertain, changing circumstances, the duration of hostilities, as well as the return of Ukrainian migrants, which affect the situation in Ukraine.

References

1. Skrypnychenko M., Kuznetsova L., Bilotserkivets O. Scenario macro assessments of the post-war reconstruction of the economy of Ukraine. *Ekonomika i prohnozuvannia*. 2022, №3: 48-74, URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1f464d8a-b019-439c-b005-2b6b656ce8f2/content>.
2. On remuneration: Law of Ukraine 24.03.1995. № 108/95-VR. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. On the organization of labor relations under martial law. Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 № 2136-IX Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
4. Inflation report. January 2023. National Bank of Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q1.pdf?v=4.

Пастернак І.О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування
Пастернак Ю.О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Науковий керівник: **Крупка Я.Д.,**
д-р екон. наук, професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІЗИНГОВОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В сучасних умовах Україна потребує значних інвестиційних вкладень для відновлення зруйнованої війною економіки. Більшість внутрішніх ресурсів спрямовується на забезпечення фронту зброєю, амуніцією та іншими засобами для стримування ворога і наближення перемоги у майбутньому. Тому виникає потреба у залученні зовнішніх джерел для забезпечення виробничої чи сільськогосподарської діяльності новою технікою, транспортними засобами, інноваційними технологіями.

Однією із форм такого залучення капіталу, що широко застосовується у світовій, а тепер й у вітчизняній практиці, є оренда основних засобів на короткий чи довгостроковий періоди, яку ще іменують лізингом. У практиці розрізняють операційну оренду, коли орендар набуває права на користування основними засобами на термін, що не перевищує строку їх амортизації, з обов'язковим поверненням таких засобів орендодавцю по закінченні строку дії договору оренди. Тобто, операційна оренда не передбачає передачу орендареві усіх ризиків та вигід, що пов'язані з правом власності на об'єкт оренди.

Іншим видом оренди інвестиційного спрямування є фінансовий лізинг. У законодавчій базі України немає єдиного визначення поняття фінансового лізингу. У Законі України «Про фінансовий лізинг» зазначається, що це вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату передати лізингоодержувачу у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника).

Податковим кодексом України (ПКУ) фінансовий лізинг трактується як господарська операція, яка передбачає передачу орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Господарський кодекс України (ГКУ) розглядає лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних або залучених фінансових коштів лізингодавця з передачею у виключне користування лізингоотримувачу майна за умови сплати останнім періодичних лізингових платежів.

Звідси видно, що фінансовий лізинг трактується по різному і розглядається як вид цивільно-правових відносин (ЗУ «Про фінансовий лізинг»), як господарська операція (ПКУ), як господарська діяльність (ГКУ). Тим більше, різні трактування спостерігаються в економічній літературі при визначенні поняття фінансового лізингу: як способу кредитування, виду оренди, форми інвестиційного фінансування, форми капітальних вкладень, правовідносин майнового найму, форми підприємницької діяльності. Це вносить певні суперечності і невизначеність при визнанні та представленні лізингових операцій в системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (далі НП(С)БО 14 «Оренда») до подібних операцій застосовується термін «фінансова оренда – це оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом, а право власності на об'єкт такої оренди після закінчення її строку може передаватися або не передаватися».

У Законі України «Про фінансовий лізинг» передбачено, що фінансовий лізинг визнається при дотриманні хоча б однієї з таких ознак (умов):

- об'єкт фінансового лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 відсотків його первісної вартості, після чого лізингоодержувач зобов'язаний придбати об'єкт фінансового лізингу з подальшим переходом права власності від лізингодавця до лізингоодержувача;

- сума лізингових платежів на момент укладення договору дорівнює первісній вартості об'єкта фінансового лізингу або перевищує її;

- балансова (залишкова) вартість об'єкта на момент закінчення строку дії договору фінансового лізингу становить не більше 25 відсотків первісної вартості такого об'єкта;

- об'єкт фінансового лізингу виготовлений на замовлення лізингоодержувача і після закінчення дії договору не може бути використаний іншими особами, крім лізингоодержувача, зважаючи на його технологічні та якісні характеристики.

В НП(С)БО 14 «Оренда» уведено дещо інші умови визнання фінансової оренди (якщо справджується хоча б одна із них):

- орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди;

- орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливу вартість на дату придбання;
- строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди, навіть якщо право власності не передаватиметься;
- теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливу вартість об'єкта оренди;
- орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання [1].

Звідси випливає, що нормативними актами застосовують різні підходи до визнання фінансової оренди та фінансового лізингу, хоча в практиці дані поняття часто ототожнюються. Однаковими за значенням та реальними для ведення обліку вважає такі операції проф. Крупка Я.Д.: «Фінансовий лізинг – це орендна операція, коли орендар бере на себе всі зобов'язання, ризики, витрати на утримання та експлуатацію орендованого майна і при цьому право власності на майно до завершення строку оренди не переходить до орендаря, а водночас останній веде облік лізингових об'єктів, як власних основних засобів [2, с.273].

І дійсно, фінансова оренда та фінансовий лізинг близькі за значенням поняття і до них має бути єдиний підхід щодо визнання та порядку відображення в обліку. Однак, необхідно узгодити критерії та умови визнання у різних нормативних актах. Досить чітко вони представлені в НП(С)БО 14 «Оренда».

Особлива умова фінансової оренди чи лізингу в обліку, що випливає з положень НП(С)БО 14, – об'єкт входить до складу основних засобів орендаря (дебет рах. 10 «Основні засоби»), тобто капіталізується у момент його отримання за договором оренди від орендодавця як інвестиційний проект за рахунок залучених джерел (кредит рах. 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»). По мірі компенсації вартості об'єкта за рахунок частини мінімальних орендних платежів такі зобов'язання зменшуються та погашаються орендодавцю разом з фіксованими відсотками.

Мінімальні терміни оренди визначені Законом «Про лізинг» - не менше 75% відамортизованої первісної вартості об'єкта, після цього лізингоодержувач має право придбати об'єкт з подальшим переходом права власності на нього. Хоча, у Нідерландах таке право настає після 100% терміну амортизації, у Великобританії – після 90%, у більшості інших країн цей термін не визначений.

Об'єкти операційної оренди в балансі орендаря не відображаються, що створює певні умови для маніпуляції майном через його передачу, повернення від однієї особи до іншої. Тим більше, строки операційної оренди зараз не обмежені. У деяких країнах (США, Великобританії)

недержавні підприємства зобов'язані капіталізувати одержане в операційну оренду майно з відображенням у балансі довго- чи короткострокових зобов'язань [3, с.420].

У практичній діяльності виникає багато питань стосовно фінансування, відображення в обліку витрат на поліпшення орендованих основних засобів. Згідно з ПКУ на вартість таких поліпшень орендар має створювати у складі власних основних засобів новий об'єкт з наступною його амортизацією за діючими нормами. У зв'язку з цим можуть виникати суперечності, які потрібно врегулювати, стосовно взаємовідносин між сторонами:

- при поверненні об'єкта, на якому проводились поліпшення;
- коли вартість поліпшень не повністю відамортизована орендарем;
- коли орендодавець не погоджується повертати орендареві затрачені на здійснення поліпшень кошти та інші.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 №181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#n16>.

2. Крупка Я.Д. Облік інвестицій. Монографія. Тернопіль: Економічна думка. 2001. 302 с.

3. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с.

Подольська І.С.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
ВСП «Вознесеньський фаховий коледж
Миколаївського національного аграрного університету
м. Вознесеньк

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Серед різних типів суб'єктів господарювання найбільшу роль у розвитку підприємництва та його основних функцій відіграє мале підприємництво. Саме мале підприємництво є базовою ланкою економіки, що сприяє зміцненню економічної бази, мобілізації фінансових і виробничих ресурсів населення, збільшує загальні обсяги виробництва та роздрібного товарообігу, сприяє розвитку конкуренції, забезпечує зайнятість значної частини населення, стимулює впровадження інноваційних технологій.

За рахунок мобільності, гнучкості, інноваційного підходу малі підприємства спроможні швидко пристосуватись до змін споживчого попиту, зайняти свою позицію, оперативно здійснювати виробництво нової продукції малими партіями.

Для забезпечення стабільності та ефективності роботи суб'єктів малого бізнесу на економічному ринку, з боку держави необхідно отримати відповідну підтримку до її членів, що на сьогодні є доволі суттєвим та проблематичним питанням для уряду України.

Вивчаючи нормативну базу, яка регулює ведення обліку та складання звітності можна зробити висновки про те, що малі підприємства недостатньо забезпечені нормативними актами для організації ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Крім того, за деякими нормативними документами виникають суперечливі висновки. У зв'язку з цим питання організації обліку на підприємствах малого бізнесу є предметом постійних досліджень.

Основні напрями державної підтримки малого підприємництва було задекларовано Законом України «Про державну підтримку малого підприємництва» №2063-III від 19.10.2000 року [1]. Проте даний закон втратив чинність у 2012 році.

З прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» №523-VI від 18.09.2008 року розширилося коло підприємств, які тепер отримали право бути кваліфіковані як малі [2]. Актуальним стало питання про ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу.

В умовах сьогодення діюча нормативна база організації обліку на підприємствах малого бізнесу має ряд недоліків, що ускладнює складання звітності, не дозволяє в оперативному режимі проводити аналіз діяльності, що в свою чергу впливає на прийняття необхідних управлінських рішень.

Враховуючи, що критерії визначення підприємств малого бізнесу збільшилися і до них увійшли не тільки ті підприємства, що сплачують єдиний податок, а також підприємства, що є платниками податку на прибуток та інших платежів до бюджету, виникає необхідність переглянути План рахунків бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва [3]. Рахунки, що рекомендовані зазначеним Планом, а їх всього 25, не дозволяють в повній мірі відображати об'єкти бухгалтерського обліку за визначеними ознаками. Так, Планом рахунків для малих підприємств не передбачені субрахунки, що в подальшому ускладнює контроль за окремими об'єктами. Тому потрібен більш детальний склад рахунків бухгалтерського обліку для малих підприємств.

Розглядаючи особливості обліку на підприємствах малого бізнесу слід також приділити увагу обліковим регістрам. Використання їх на

підприємствах малого бізнесу в більшій мірі залежить від розміру самого підприємства. Якщо доходи підприємства незначні, то цілком можливо скористуватися рекомендаціями Міністерства фінансів України щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [4]. Слід також зауважити, що згідно ст.8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996 [5] вирішення питання про форму бухгалтерського обліку, як визначену систему реєстрів, порядку та способу реєстрації і узагальнення інформації в них з додержанням єдиних принципів, встановлених цим Законом, підприємство повинно вирішувати самостійно.

Фінансовий результат кожного виду діяльності не знаходить свого відображення ні в якому реєстрі бухгалтерського обліку. Для аналізу фінансових результатів діяльності по кожному його виду доцільно вести окрему відомість, де буде відображено доходи, витрати та визначення фінансового результату по кожному виду діяльності.

Для контролю за відображенням податкового зобов'язання, податкового кредиту, сум валових витрат та валового доходу доцільно вести в окремій відомості. Це надасть можливість своєчасно виявити окремі помилки та своєчасно їх усунути.

Внесення змін до облікових реєстрів дозволить отримувати наочну і прозору інформацію необхідну для формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Доцільно розробити та ввести в дію спеціальну державну програму з розвитку бухгалтерського обліку в Україні до якої повинні бути залучені певні державні органи, громадські організації бухгалтерів і аудиторів (їх роль необхідно підняти за допомогою відповідних державних заходів) провідні вчені-обліковці.

Список використаних джерел

1. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19 жовтня 2000р. №2063-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14> (дата звернення 17.05.2023 р.).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності : Закон України від 18 вересня 2008 р. №523-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-17#Text> (дата звернення 17.05.2023 р.).

3. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р., №186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text> (дата звернення 17.05.2023 р.).

4. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : наказ Міністерства фінансів України від

25.06.2003 р. №422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422201-03#Text> (дата звернення 17.05.2023 р.).

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. №996–XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

Прокопів Ю.О.,
студентка 3 курсу, групи 3421
спеціальність «Облік та оподаткування»
Науковий керівник: **Івата В.В.,**
канд. екон. наук, доцент, декан факультету Економіки моря
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв

ЗМІНИ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Процес євроінтеграції став невід'ємною складовою української державної політики з моменту отримання незалежності. Цей шлях до європейської інтеграції має вирішальний вплив на розвиток різних сфер життя в Україні. Однією з найважливіших сфер, яка зазнає суттєвих змін під час євроінтеграції, є система оподаткування.

Зміна системи оподаткування є ключовим аспектом євроінтеграційного процесу, оскільки вона сприяє створенню ефективної економічної системи, залученню інвестицій, зміцненню конкурентоспроможності країни та забезпеченню сталого розвитку.

Впровадження європейських стандартів та норм у систему оподаткування є необхідним кроком для забезпечення відповідності українського законодавства міжнародним стандартам та вимогам.

У рамках євроінтеграції Україна активно впроваджує ряд заходів для зміни своєї системи оподаткування та наближення до європейських податкових стандартів.

Боротьба з виведенням капіталу в низькоподаткові юрисдикції є однією з головних пріоритетів. Україна приєдналася до плану BEPS, що передбачає впровадження заходів для боротьби з податковими зловживаннями [1].

У цьому контексті відбулися зміни й у правилах контролю трансфертного ціноутворення, що дозволяють узгоджувати ціни між пов'язаними особами та забезпечувати справедливе оподаткування.

Також були внесені зміни до оподаткування доходу іноземних контрольованих компаній та визначення постійних представництв, що сприяє більш ефективному оподаткуванню [1].

А у 2019 році Україна ратифікувала конвенцію MLI, яка дозволяє вносити зміни до багатьох двосторонніх конвенцій про уникнення подвійного оподаткування. Проте, боротьба з податковими ухиленнями та подвійним оподаткуванням є складним завданням, і необхідно прийняти додаткові законодавчі акти для адаптації до європейських директив [1].

Незважаючи на те, що Україна активно проводить реформи в системі оподаткування під час євроінтеграції, варто зазначити, що це лише частина необхідних змін. Для повноцінного наближення до європейських стандартів у цій сфері ще потрібно прийняти ряд законодавчих актів та реалізувати додаткові заходи.

Так, вже декілька років у плани нашої країни входить підключення до системи автоматичного обміну податковою інформацією (CRS). Хоча запуск був запланований на 2020 рік, проте він був відкладений, і перші обміни даними заплановані на кінець 2023 року [1]. Однак існує ризик, що військова агресія може ускладнити процес впровадження автоматичного обміну інформацією.

Також серед першочергових завдань, які має виконати Україна під час подальшої євроінтеграції – гармонізація внутрішнього законодавства з директивами ЄС щодо ПДВ та акцизних тарифів [2].

Основний акцент у сфері ПДВ зосереджений на процедурах відшкодування цього податку та запобіганні накопиченню заборгованості перед платниками податків [2].

І звичайно, Україна повинна привести ставки акцизних податків до рівня, що встановлено в Європейському Союзі. Цей процес вже розпочався, наприклад, щодо акцизів на тютюнові вироби. Але велике підвищення акцизів також стосуватиметься алкогольних напоїв і енергоносіїв [2]. Україна повинна вдосконалити своє внутрішнє законодавство щодо оподаткування та контролю за переказами капіталу. Це включає впровадження суворих правил та обмежень, які запобігають зловживанням та уникненню оподаткування. Цього можна досягти завдяки розробці механізмів для ефективного контролю за фінансовими транзакціями та звітністю.

Важливим кроком є також приведення норм законодавства України у відповідність до Митного кодексу ЄС. А також Україна може активно співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Європейський Союз та інші, для обміну інформацією та кращого використання міжнародних стандартів та рекомендацій у сфері оподаткування. Всі ці заходи необхідні

для боротьби з контрабандою, контрафактом та мінімізації ухилення від оподаткування.

Зміни в системі оподаткування України під час євроінтеграції вказують на активний курс країни на наближення до європейських стандартів та прагнення до побудови справедливої та прозорої податкової системи, що стимулює економічний розвиток та залучення інвестицій. Проте важно відмітити, що перераховані зміни становлять лише частину необхідних змін, які мають бути внесені в систему оподаткування. Україна і далі продовжує активно працювати над вдосконаленням податкової системи та забезпеченням відповідності стандартам ЄС.

Список використаних джерел

1. Пшеничний П. Що Україна змінить в оподаткуванні заради вступу до ЄС, 2022. URL: <https://delo.ua/economy/podatkovogo-rayu-ne-bude-shho-ukrayina-zminit-v-opodatkuvanni-zaradi-vstupu-do-jes-401946/>.

2. Присяжна Л. Податкові зміни, що необхідні Україні для вступу в ЄС, 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/news/212565_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s.

Пятачук А.С.,

Студент І-го курсу магістратури, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

Заєць О.А.,

Студентка І-го курсу магістратури, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів

Науковий керівник: **Кучмійова Т.С.,**

канд. екон. наук,
доцент кафедри інформаційних систем та технологій
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

В результаті науково-технічної революції все більшого розвитку та розповсюдження у різних сферах людської діяльності набувають технології штучного інтелекту. В цілому, вони полягають у розробці інтелектуальних машин, що здатні самостійно вивчати нову інформацію та приймати

рішення у своїй галузі, імітуючи людський інтелект. Бухгалтерський облік не є виключенням. Він вимагає обробки та аналізу значних масивів даних, а тому в даній галузі існує значний потенціал для впровадження технологій штучного інтелекту.

В сучасних умовах розвиток цифрових технологій спрямований не тільки на автоматизацію рутинних операцій, а на розробку штучного інтелекту, здатного не просто оброблювати документи, а й самостійно виявляти помилки (на виявлення яких він запрограмований), класифікувати та групувати дані та відображати їх у зручній формі, а також на інтеграцію різних програм в єдину корпоративну систему з автоматизованим обміном даних між її складовими.

У технологій штучного інтелекту є значний потенціал у наступних напрямках:

- суттєве скорочення трудомісткості рутинних операцій – з даною задачею частково справляються спеціалізовані бухгалтерські програми та ERP-системи, які працюють за традиційними програмними алгоритмами, але штучний інтелект здатний пришвидшити процес скорочення трудомісткості рутинних операцій при його впровадженні;

- більше охоплення даних – обробка інформації, вхідних документів, даних тощо за допомогою штучного інтелекту вимагає набагато менше зусиль ніж при ручній обробці чи обробці за допомогою звичайної бухгалтерської програми, штучний інтелект здатний вирішувати дану задачу замість людини, завдяки чому набагато більший об'єм даних може бути обробленим при тих самих або менших затратах людської праці;

- розширення кола діяльності бухгалтера (внаслідок вивільнення часу) – так як штучний інтелект здатний оброблювати значні масиви інформації та автоматизувати рутинні завдання, бухгалтер може зосередитись на інших задачах (наприклад, удосконалення облікової політики, обробка нетипових облікових ситуацій, налаштування програмного забезпечення, того ж штучного інтелекту, тощо);

- здійснення аудиту в режимі реального часу – штучний інтелект здатний здійснювати перевірку всіх вхідних та внутрішніх документів, нових операцій негайно після їх внесення або надходження в корпоративну інформаційну систему, яку перевіряє штучний інтелект. Також штучному інтелекту можна довірити аудит різних аспектів діяльності, за умови, що інформацію, яка перевіряється, можна представити в електронному вигляді [1].

В економічному сенсі впровадження технологій штучного інтелекту є все більш актуальним для всіх компаній, так як із плином часу застосування даних технологій в бухгалтерському обліку вже розповсюджується і стає все більш дешевим і доступним, що врешті рещт призведе до того, що

конкурентні переваги та інші економічні вигоди від їх впровадження будуть переважати витрати на рівні навіть найменших компаній [2].

Слід зазначити, що штучний інтелект має потенціал радикально змінити зміст бухгалтерської професії, його впровадження вимагатиме бухгалтера нового типу, який не вносить дані в програму та вручну заповнює документи та здійснює проведення у такій програмі (дані дії будуть делеговані штучному інтелекту), а є спеціалістом у сфері інформаційних технологій, здатним застосовувати цифрові технології, налаштовувати та керувати штучним інтелектом, віддаючи йому рутинні ділянки обліку, для того, щоб зосередитись на облікових процесах більш високого інтелектуального рівня [3].

Отже, технології штучного інтелекту мають перспективи не просто покращити ефективність здійснення бухгалтерського обліку, а докорінно зміни даний процес та професійний характер діяльності бухгалтера.

Список використаних джерел

1. Лемішовська О., Лінинська В. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23> (дата звернення : 06.05.2023).

2. Король С.Я, Клочко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство*. 2020. № 1 (112). С. 170-176. URL : http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf (дата звернення : 06.05.2023)

3. Осмятченко В.О. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. № 2. С. 131-138.

Саєнко М.В.,

студент 4 курсу економічного факультету

Науковий керівник: **Саєнко О.Р.,**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя

ЗНАЧЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Державне прогнозування соціально-економічного розвитку та бюджету України є науковим передбаченням ситуації, яка може скластися в перспективі залежно від використання тієї чи іншої стратегії розвитку. Основною функцією прогнозування є наукове дослідження конкретних

перспектив розвитку певних явищ і процесів. Прогнози взаємопов'язані із плануванням, програмуванням, проєктуванням, управлінням. Їх класифікують за такими ознаками: періодом, масштабом, функцією, об'єктом, локалізацією тощо.[1, С. 17]

Прогнозування податкових надходжень зазвичай здійснюється на основі аналізу економічних тенденцій, попиту та пропозиції на ринку, змін податкової політики та інших факторів, які можуть впливати на рівень податкових надходжень.

Формування податкових надходжень бюджету – це процес ініціації, адміністрування та акумулювання податків з застосуванням інструментів фіскального тиску. Наслідки застосування механізму мобілізації податкових надходжень та його роль у наповненні доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів відображаються на динаміці цих надходжень та їхньої частки у доходах відповідних бюджетів. Податкові надходження посідають важливе місце у бюджетних доходах, займають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджету, що у свою чергу впливає на соціально-економічний розвиток держави, а також є одним з інструментів державного регулювання економіки [2].

За допомогою прогнозування податкових надходжень уряд може визначити можливості для збільшення доходів бюджету шляхом реформування податкової системи, зменшення податкових пільг та збільшення податкових ставок.

У цілому, прогнозування податкових надходжень є важливим елементом фінансового планування країни, який дозволяє уряду ефективно управляти фінансовими ресурсами та забезпечити економічну стабільність країни.

Таблиця 1 Порядок прогнозування податкових надходжень

Етап	Опис
1	Збір та аналіз статистичних даних про попит та пропозицію на ринку
2	Аналіз економічних тенденцій та прогнозування економічного розвитку
3	Визначення змін в податковій політиці та їх впливу на податкові надходження
4	Аналіз факторів, що можуть вплинути на податкові надходження, наприклад, зміни в законодавстві, валютному курсі та ін.
5	Прогнозування рівня податкових надходжень на наступний фінансовий рік
6	Огляд прогнозованих податкових надходжень та затвердження фінансового плану для наступного фінансового року
7	Моніторинг та аналіз фактичних податкових надходжень протягом фінансового року та коригування прогнозування у випадку необхідності

Податкові надходження є однією з основних складових дохідної частини бюджету України та мають вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності країни.

Україна має складну податкову систему, що включає багато різних видів податків та зборів. Низький рівень економічного розвитку, корупція та недостатня ефективність податкової системи призвели до того, що податкові надходження українського бюджету залишаються низькими порівняно з іншими країнами.

Одним з головних завдань держави є покращення ефективності податкової системи та боротьба з корупцією в цій галузі. Уряд України проводить реформування податкової системи та здійснює заходи для зменшення податкових пільг та збільшення податкових ставок.

Помітний прогрес у збільшенні податкових надходжень було досягнуто завдяки впровадженню нових технологій та забезпеченню більшої прозорості та автоматизації податкової системи. Проте, низький рівень доходів у населення та підприємства обмежує можливості збільшення податкових надходжень.

Отже, покращення податкових надходжень є складною задачею, яка вимагає комплексного підходу та реалізації ефективних заходів щодо реформування податкової системи та боротьби з корупцією в цій сфері.

Список використаної літератури

1.Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування : монографія. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 444 с.

2. Тимошенко М.В. Роль податків в процесі формування та виконання державного бюджету України. *Ефективна економіка*. 2020. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/66.pdf.

Селіванова Н.М.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Питання щодо запровадження соціально відповідальної діяльності (СВД) господарюючими суб'єктами є сьогодні дуже важливим та актуальним, оскільки в Україні її розвиток знаходиться на початковій стадії, про що свідчить незначна частка вітчизняних підприємств, що долучилися до такого виду діяльності. До того ж, здійснення СВД потребує належного облікового відображення усіх процесів та витрат, що з нею пов'язані.

Враховуючи розвиток СВД в Україні протягом останніх років, вітчизняні науковці нове поняття «облік СВД» трактували здебільшого як

окремих вид обліку, метою якого є відображення соціальних фактів господарської діяльності підприємства. Розглянемо трактування даного поняття в табл. 1.

Таблиця 1 **Визначення поняття «облік СВД» вітчизняними вченими-економістами**

Автор, джерело	Визначення поняття
Будько О. В. [1]	Процес формування систематизованих, корисних даних з метою складання звітності, яка характеризує діяльність суб'єкта господарювання, спрямована на вирішення соціальних і екологічних завдань.
Дубініна М. В., Галкін В. В., Трум О. Ю., Височанська А. В. [2]	Окремий вид бухгалтерського обліку, що є процесом формування та надання внутрішнім і зовнішнім користувачам інформації про економічний, екологічний і соціальний вплив суб'єкта і його діяльності на суспільство.
Король С. Я. [3]	Облік, який здійснюється з метою отримання інформації про економічний, екологічний і соціальний вплив підприємства на заінтересовані сторони.
Полянська О. А. [4]	Процес формування систематизованої, релевантної інформації, що характеризує соціально відповідальну діяльність суб'єкта господарювання та спрямована на прийняття соціальних рішень в межах концепції сталого розвитку підприємства.
Руденко О. В., Кондратюк О. М., Горєва А. С. [5]	Призначений для вирішення питань, пов'язаних з соціальними і екологічними наслідками діяльності суб'єктів господарювання в усіх їх проявах та наданням інформації про виконання соціальних програм; формуванням нефінансової звітності

Джерело: [1-5]

Проведення дослідження поняття «облік СВД» в обліково-економічній літературі доводить, що більшість вчених трактують даний термін як окремих вид бухгалтерського обліку та як відповідний процес формування упорядкованої інформації, що характеризує СВД суб'єкта господарювання. Проте сутність залишається однаковою в обох випадках, адже облік СВД, перш за все, має визначатися в екологічному та соціальному аспекті.

Дійсно, облік СВД тісно пов'язаний з існуючим на підприємстві бухгалтерським обліком. Аналізуючи їх взаємозв'язок в інформаційній системі, можна вважати доречним виокремлення підсистеми соціального обліку. Окрім цього, враховуючи їх взаємозалежність, можна стверджувати, що існування обліку СВД неможливе без його поєднання з фінансовим, управлінським й податковим обліком.

Бухгалтерський облік СВД на підприємстві, в першу чергу, слід визнавати в контексті певного процесу, під час якого систематизуються усі

необхідні дані для складання достовірної та правдивої звітності. Тому з метою достовірного визначення СВД відобразимо модель її бухгалтерського обліку на рис. 1.

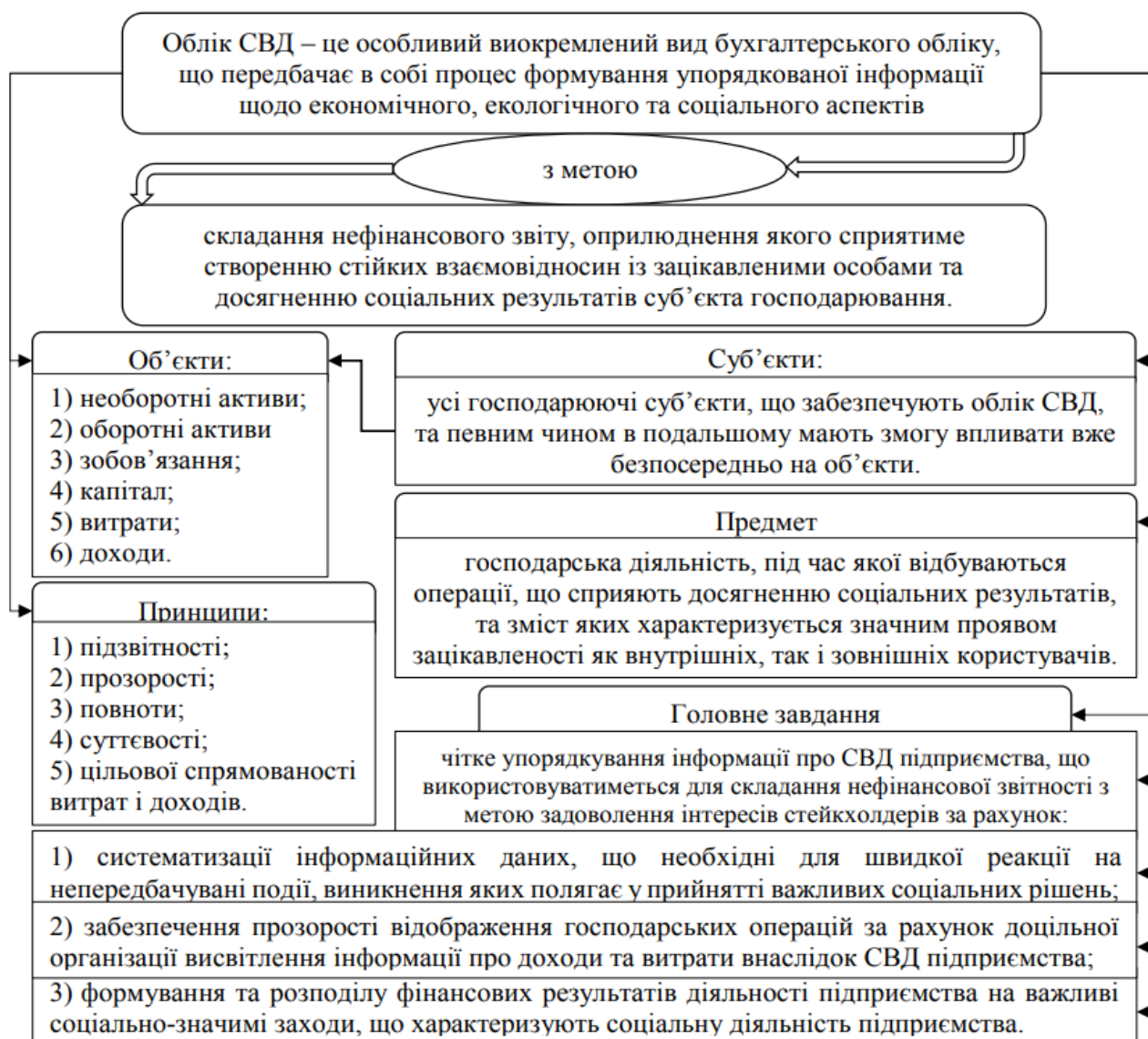

Рисунок 1 – Модель бухгалтерського обліку СВД

Побудова моделі бухгалтерського обліку СВД полягає у детальному висвітленні поняття даного виду діяльності та його головної мети, чіткому окресленні предмету, а також визначенні об'єктів та суб'єктів, між якими відображено взаємозв'язок, оскільки господарюючі суб'єкти під час діяльності підприємства мають чималий вплив на будь-який об'єкт. Зазначені на рисунку принципи соціального обліку є дещо схожими із принципами бухгалтерського, оскільки їх сутність залишається майже однаковою, чого не можна сказати про головні завдання, що мають бути поставлені керівництвом соціально відповідальних підприємств, адже в даній моделі вони побудовані із врахуванням специфіки соціального обліку.

Отже, в умовах сучасних реалій діяльності вітчизняних підприємств СВД є викликом для багатьох суб'єктів господарювання. Більш того, окремої уваги потребує належним чином організовані облік та процес звітування про СВД, джерелами інформації для яких є дані фінансового, управлінського та податкового обліку на підприємстві. Побудова моделі обліку СВД вирізняється від інших видів обліку цільовим спрямуванням, завданнями та принципами його провадження.

Список використаних джерел

1. Будько О.В. Облік соціально відповідальної діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком підприємства. *Економічна наука. Серія: Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 33–38.
2. Дубініна М.В., Галкін В.В., Трум О.Ю., Височанська А.В. Соціальний облік: закордонний та вітчизняний досвід. *Modern Economics*. 2019. № 13. С. 85–89.
3. Король С.Я. Теоретичні засади соціального обліку. *Облік і фінанси*. 2016. № 2 (72). С. 29–34.
4. Полянська О.А. Облік соціальної відповідальності в умовах стійкого розвитку. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVII Всеукраїнської наукової конференції*. К.: ДП «Інформ. – аналіт. агентство». 2019. С. 62–65.
5. Руденко О.В., Кондратюк О.М., Горєва А.С. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, обліковий аспект та нефінансова звітність. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/104.pdf.

Серкізюк У.А.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр», обліково-фінансовий факультет
Науковий керівник: **Лугова О.І.,**
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Згідно із Законом України «Про фермерське господарство» [1] на фермерське господарство поширюється вимога обов'язкового ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності. Фермерські господарства найчастіше є невеликими за розмірами і масштабами

діяльності, оскільки утворюються членами однієї родини і відносяться до суб'єктів мікро підприємництва та малих підприємств. Тому і облік у фермерських господарствах має бути максимально спрощеним та скороченим. Разом з тим, облікова система фермерського господарства повинна надавати інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів фермерського господарства, та відповідати вимогам.

Для врівноваження витрат на організацію і ведення обліку з корисністю від нього фермерським господарствам на законодавчому рівні дозволено самостійно здійснювати вибір форми обліку. Однак цей вибір фермерські господарства здійснюють з урахуванням обмежень. Облік за простою формою для фермерських господарств передбачає накопичення даних відповідно до потреб управління господарством без використання подвійного запису. Проста форма обліку зобов'язує неодмінне документування усіх господарчих операцій, ведення аналітичних відомостей обліку тварин та основних засобів за наявності у фермерського господарства таких видів активів [2].

Значення і необхідність обліку у фермерських господарствах обумовлюється, з одного боку, потребою в інформації про наявне в господарстві майно, стан зобов'язань, обсяги виробництва продукції, доходи, витрати, фінансові результати, а з іншого – необхідністю обґрунтування суми податків до бюджету, складання і подання фінансової звітності.

Бухгалтерський облік у фермерських господарствах має бути нескладним та мати потенційну інформативність, забезпечувати їх розвиток. У відповідності до діючого законодавства всім підприємствам, у тому числі фермерським господарствам, надано право самостійно визначати облікову політику. Облікова політика підприємства є тим важливим інструментом, завдяки якому існує можливість розумного поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку [3].

Вибір форми бухгалтерського обліку має бути затверджений наказом про облікову політику, що дасть змогу нормативно закріпити на внутрішньому рівні основні правила, які регламентують організацію облікового процесу фермерського господарства. Як свідчать дані анкетування, 88% фермерських господарств, як правило, які належать до суб'єктів мікро підприємництва, не мають чітко встановленої облікової політики, оскільки облік у них веде фермер або інший член господарства, який не має відповідної бухгалтерської підготовки. Великі фермерські господарства, де облік здійснює бухгалтер чи аудиторська фірма, мають визначену облікову політику, яка за даними анкетування у 12% господарств затверджена наказом про облікову політику.

Крім оформлення облікової політики, кожна форма організації обліку має свою специфіку, переваги та недоліки. Отже, найдорожче оплачуються послуги виконання робіт аудиторськими фірмами, тому на практиці їх використовують нечасто. Найбільш ефективно використовувати послуги штатного бухгалтера для середніх та великих господарств, а для сімейних господарств з незначними обсягами діяльності – використовувати послуги бухгалтера підприємця.

Основні етапи облікового процесу опрацювання інформації про господарську діяльність фермерського господарства подано поділяють на такі етапи:

I етап. Первинне документування. Типові форми первинних документів, затверджені Держкомстатом України. Спеціалізовані форми первинних документів, затверджені Міністерства аграрної політики та продовольства України.

II етап. Система реєстрів відповідно до обраної форми обліку. Систематизація первинної інформації в реєстрах певної форми та змісту, призначених для відображення наявності й руху засобів підприємства, джерел їх утворення, процесів господарської діяльності та їх результатів.

III етап. Формування фінансової звітності. Перенесення зведеної інформації з реєстрів за інформацією рахунків до відповідних статей звітності (загальна система фінансової звітності, Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва; Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва).

Сьогодні бухгалтерський облік у фермерських господарствах ведуть відповідно до Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах №189 [4] за однією з форм: простою, спрощеною, бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків, а також на загальних засадах.

Методичні рекомендації №189 потребують доопрацювання та вдосконалення, виходячи із змін у податковому законодавстві. Фермерські господарства можуть використовувати спрощену форму, передбачену Методичними рекомендаціями № 189 або Методичними рекомендаціями № 422 [5]. У разі застосування спрощеної форми обліку за Методичними рекомендаціями № 189 пропонується вести Журнал реєстрації господарських операцій, в який записи здійснюються на основі первинних і зведених облікових документів із відображенням суми операції на рахунках бухгалтерського обліку. Перед складанням фінансової звітності відповідно до Методичних рекомендацій № 189 передбачено застосування реєстра під назвою Журнал–Головна, в якому передбачено 40 граф. Разом з тим, класична форма бухгалтерського обліку, відома під назвою свого основного реєстру «Журнал–Головна», виступає одночасно і хронологічним Журналом для послідовного запису здійснюваних операцій,

і головною книгою, де підсумовуються обороти та залишки по всіх рахунках на кінець місяця для балансу [5, 6].

Великі фермерські господарства ведуть облік згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Крім того, малі фермерські господарства, які є платниками єдиного податку та не зареєстровані платниками податку на додану вартість ведуть бухгалтерський облік за Методичними рекомендаціями із застосуванням реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами № 720 [7].

Отже, існуюча різновекторність методичного забезпечення бухгалтерського обліку фермерського господарства, по-перше, ускладнює вибір оптимальної форми ведення обліку, а по-друге, перешкоджає процесу уніфікації та взаємоузгодження звітності фермерських господарств.

Вибір форми бухгалтерського обліку, з одного боку, має прямий вплив на задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів інформації даними про діяльність фермерського господарства, а з іншого боку складання фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
2. Сук Л. К. Форми обліку для підприємств малого бізнесу. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка*. 2011. Вип. 10. С. 39 – 46.
3. Чебан Ю. Ю., Лугова О. І., Боєва О. В. Особливості формування облікової політики сільськогосподарських підприємств: методологічний аспект. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 1447-1450.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Міністерство аграрної політики від 02.07.2001 р. № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0189555-01#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
5. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 25 червня 2003 р. № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422201-03#Text> (дата звернення: 12.05.2023)
6. Дубініна М.В., Скорозінська А.В. Особливості методології облікових процесів щодо порядку закриття бухгалтерських рахунків в сільськогосподарських підприємствах. *Молодий вчений*. 2015. №2 (6). С.1048-1052.

7 Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 15 червня 2011 р. № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

Сидорчук І.С.,
1 курс, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник: **Ратушна О.П.,**
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет садівництва
м. Умань

ОСОБЛИВОСТІ ГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В діяльності суб'єктів господарювання одне з найважливіших місць займають розрахунки. Це взаємодія з іншими суб'єктами господарювання, органами державної влади, банками і іншими фінансовими установами, працівниками тощо. Розрахунки можуть бути як в грошовій так і негрошовій формі (бартер, взаємозалік).

Для суб'єктів господарювання які перебувають на спрощеній системі оподаткування і є платниками єдиного податку першої-третьої груп статтею 291 п. 6 Податкового кодексу України (ПКУ) передбачено, що розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виконуються в грошовій формі - готівковій або безготівковій (у тому числі з використанням електронних грошей). Тому для суб'єктів малого бізнесу грошові розрахунки є важливою складовою їх діяльності та мають певні особливості при їх організації.

Для суб'єктів господарювання малих підприємств дохід є основним показником, який дозволяє їм перебувати на спрощеній системі оподаткування, а для третьої групи є базою нарахування єдиного податку.

Відповідно до п. 11. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні від 29.12.2017 р. № 148 (Постанова 148) «готівка, що надходить до кас, оприбутковується в день одержання готівки в повній сумі, і повинна бути відображена фізичними особами-підприємцями в книзі обліку доходів/книзі обліку доходів і витрат у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів у порядку, визначеному Податковим кодексом України» [5]. Документами, які підтверджують дохід фізичної особи - підприємця, є документи, що підтверджують надходження коштів на поточний рахунок у банку або

надходження готівкових коштів. Тому належний облік грошових коштів є важливим з огляду на достовірне визначення обсягу доходу такої фізичної особи-підприємця (ФОП).

Фізичні особи підприємці не повинні використовувати прибуткові і видаткові касові ордери (ПКО і ВКО) - це обов'язок лише юридичних осіб. Крім того такі суб'єкти господарювання не зобов'язані вести касову книгу (п. 39 Положення 148).

Що стосується організації касової роботи, то крім звільнення у веденні касової книги фізичні особи-підприємці звільняються від розробки порядку оприбуткування готівки, який відповідно до п. 12 Положення 148 є обов'язковим для юридичних осіб.

Договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність фізична особа-підприємець може укласти з найманим працівником, який здійснює операції з готівкою (п. 44 Положення 148). Якщо підприємець готівкою займається сам, то такий договір не потрібен.

Фізичні особи-підприємці не встановлюють ліміт залишку готівки в касі (п. 14 Положення 148), тому вони не зобов'язані здавати отриману готівкову виручку в банк. Якщо такий підприємець здає готівку до каси банку для зарахування її на поточний рахунок підприємця, потрібно в призначенні платежу зазначити, що це готівкова виручка за відповідний період. Аналогічний запис повинен бути в Книзі обліку доходів про готівкові надходження за цей період, інакше така виручка буде зарахована як дохід.

Санкції у вигляді адміністративного штрафу за порушення порядку проведення готівкових розрахунків та розрахунків з використанням електронних платіжних засобів за товари (послуги) визначено статтею 163-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

За порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), такі як перевищення граничних сум розрахунків готівкою, неможливість розрахунків з використанням електронних платіжних засобів - обумовлює штраф на фізичну особу – підприємця від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700-3400 грн).

Якщо матиме місце повторне порушення, за яке протягом року було піддано адміністративному стягненню, то розмір штрафу становитиме від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (8500-17000 грн).

Закінчення строку, передбаченого пунктом 61 підрозділу 10 розділу ХХ «Перехідні положення» ПКУ, обумовлює обов'язковість застосування РРО / ПРРО для фізичних осіб-підприємців, які перебувають як на загальній так і спрощеній системі оподаткування (платників єдиного податку другої - четвертої груп).

Абзацом 4 пункту 177.10 статті 177 ПКУ визначено, що «ФОП застосовують реєстратори розрахункових операцій відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265 у редакції від 01.08.2022 р. (далі Закон 265)» [1].

Відповідно до статті 3 Закону № 265 «суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням електронних платіжних засобів, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також операції з приймання готівки для подальшого її переказу зобов'язані проводити розрахункові операції на повну суму покупки (надання послуги) через РРО або ПРРО» [3].

На сьогодні ФОП другої - четвертої груп платники єдиного податку, що здійснюють розрахункові операції повинні мати РРО / ПРРО незалежно від обсягу доходу і сфери діяльності.

Для платників єдиного податку 2-4 груп діють виключення, передбачені статтею 10 Закону № 265. На виконання вказаної статті була прийнята Постанова КМУ від 23.08.2000 р. № 1336. Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг".

Санкції за порушення застосування РРО / ПРРО або їх відсутність у суб'єктів господарювання закріплені у статті 17 Закону № 265.

Так згідно з частиною 1 статті 17, «на суб'єкта господарювання накладається штраф у розмірі 100 відсотків вартості проданих з порушеннями товарів (робіт, послуг) - за порушення, вчинене вперше, а за кожне наступне - 150 відсотків, якщо:

- розрахункова операція проведена з використанням РРО, ПРРО або РК на неповну суму вартості проданих товарів (наданих послуг);

- розрахункова операція непроведена через РРО та/або ПРРО з фіскальним режимом роботи;

- невидано (в паперовому вигляді та/або електронній формі) відповідного розрахункового документа, що підтверджує виконання розрахункової операції, або проведення її без використання РК на окремому господарському об'єкті такого суб'єкта господарювання» [3].

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України в редакції від 15.04.2023р. №8073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

3. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України у редакції від 01.08.2022 р. №265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг": Постанова КМУ від 23.08.2000 р. №1336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1336-2000-%D0%BF#Text>.

5. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні Постанова КМУ від 29.12.2017 р. №148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Степанова С.В.,
здобувач вищої освіти ФТМ 2к. 9 гр.
Науковий керівник: **Кузуб М.В.,**
старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ МАРКЕТИНГОВИХ ПОСЛУГ

У сучасному світі маркетинг став ключовим елементом успішної діяльності підприємств. Останніми десятиліттями стрімко збільшується вплив якості маркетингових послуг на успішність підприємства. Маркетингові послуги надаються багатьма організаціями і включають рекламу, просування бренду, дослідження ринку, планування та управління продажами тощо. Від якості ведення бухгалтерського обліку цих послуг залежить економічне процвітання окремо взятого підприємства. У глобальному плані це має вплив і на економіку держави загалом. Зважаючи на таку важливість, організація має враховувати особливості бухгалтерського обліку маркетингових послуг.

Теоретичні та методологічні аспекти обліку та аналізу, фінансування витрат на проведення маркетингових послуг підприємства розглядаються як вітчизняними (Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, О.В. Гуменна, М.Я. Дем'яненко, Т.Г. Дудар, Г.Г. Кірейцев, Н.Л. Правдюк, М.С. Пушкар, Ю.С.Рудченко, О. Самарченко, Л.К. Сук тощо), так і закордонними авторами (І.А. Басманов, П.С. Безруких, Т.В. Бобровська, В.О. Гончарук, К. Друрі, Н.А. Краснова та ін.) [1].

І.В. Супрунова дослідила сутність та перспективи розвитку маркетингової діяльності підприємства, окреслила основні риси характерні

для аудиту маркетингових послуг, дослідила основні компоненти комплексного аудиту, висвітлила напрями позитивного впливу аудиту на діяльність підприємства та основні проблемні моменти недостатнього поширення в практичній діяльності сучасних вітчизняних підприємств даного інструменту оцінки ефективності маркетингових заходів [2]. Британський професор Колін Друрі сконцентрувався на вивченні трьох видів калькуляції витрат та приділив велику увагу міжнародним аспектам обліку[3].

Загалом варто зазначити, що впродовж останніх років спостерігається зріст уваги до обліку маркетингових послуг, зважаючи на недостатнє дослідження та невідлагодженість даної ланки обліку на тлі постійних бурхливих змін та інновацій в маркетинговій та обліковій науках.

Для обліку операцій з надання маркетингових послуг зазвичай використовують позамовний метод. За цим методом об'єктом калькулювання є виробниче замовлення, що відкривається на певну маркетингову послугу для конкретного замовника. Тобто всі прямі витрати обліковують у розрізі встановлених статей калькуляції за окремими виробничими замовленнями. Усі витрати, пов'язані з наданням послуг, обліковують на рахунку 23 «Виробництво». На дату підписання акта або іншого документа, що підтверджує факт надання маркетингових послуг, показують дохід від надання послуг (Кт 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»).

Облік маркетингових послуг буває двох типів: облік у замовника та виконавця. В обліку виконавця маркетингові послуги відображаються за загальними правилами надання послуг, а замовник включає вартість таких послуг до витрат на збут. При цьому важливе значення має оформлення документації на маркетингові послуги, яка повинна підтверджувати факт реальності їх надання (отримання).

Пакет документів, потрібних для відображення витрат на маркетинг в обліку включає:

- 1) наказ по підприємству з обґрунтуванням необхідності проведення маркетингових досліджень, із зазначенням періоду їх проведення, території, назви виду продукції, категорії потенційних споживачів тощо;
- 2) план заходів щодо поширення певного виду продукції;
- 3) договір на проведення маркетингових досліджень, оформлений відповідно до вимог чинного законодавства.

У договорі також бажано вказати, що результат маркетингових досліджень оформлюється актом приймання-передачі послуг та звітом.

Підтвердженням фактичного отримання маркетингових послуг можуть бути, зокрема (але не виключно), такі документи: акт приймання-передачі послуг або інший документ, що підтверджує фактичне надання таких

послуг; звіт про проведення маркетингових досліджень, у якому має бути наведено результати досліджень і надано рекомендації замовникові.

Окрім цих треба мати й інші документи, а саме: рахунок, платіжне доручення, податкову накладну, зареєстровану в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) [4].

У замовника витрати на маркетинг і мерчандайзинг є витратами на збут (п.19 НП(С)БО 16). Відповідно до п.7 НП(С)БО 16 такі витрати визнаються в періоді їх здійснення й обліковуються за дебетом рахунка 93 «Витрати на збут» у кореспонденції з такими рахунками та субрахунками:

- 20, 22, 131, 65, 66 – якщо послуги надаються працівниками підприємства-замовника;

- 631, 685 – якщо послуги придбаються у виконавця-резидента;

- 632 – якщо виконавцем послуг є нерезидент.

Згідно з Листом №5590 заохочувальні виплати (бонуси, премії) дистриб'юторам та іншим покупцям з метою обліку також відносяться до оплати маркетингових послуг [5].

У виконавця витрати, пов'язані з наданням маркетингових послуг і послуг мерчандайзингу, формують собівартість такої послуги (субрахунок 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»). Дохід, отриманий від надання послуги, відображається за кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт, послуг». Виплати, отримані дистриб'ютором за виконання економічних показників, є його доходом й обліковуються на субрахунок 703.

Бухгалтерський облік маркетингових послуг дійсно має свої особливості порівняно з обліком інших видів послуг. Основні риси характерні для обліку маркетингових послуг: всеосяжність, систематичність, незалежність, гнучкість та періодичність. Ці послуги є нематеріальними, характеризуються високим ступенем суб'єктивності і непередбачуваності, тож не можуть бути легко виміряні або оцінені в грошовому еквіваленті. Вони потребують гнучкості в умовах контракту, можуть бути оплачені лише за фактом надання послуг або досягнення певних результатів, тому дуже важливо докладати додаткових зусиль для визначення вартості та результатів послуг, пильно слідкувати, планувати та вести облік регулярно.

Список використаних джерел

1. Облік, оподаткування та аналіз при здійсненні операцій, що пов'язані з маркетинговою діяльністю підприємств – URL: <http://surl.li/frfdf>

2. Супрунова І.В. Аудит маркетингової діяльності підприємства: сутність та перспективи розвитку: тези доп. наук.-практ. конф., 27 березня 2020р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Житомирська політехніка“.

3. Management and Cost Accounting, 10th Edition, Colin Drury - URL: <https://goo.su/ofNz4>.

4. Маркетингові послуги: облік у замовника та виконавця - URL: <http://surl.li/frena>.

5. Лист ДФС №5590 - URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/67415.html>.

6. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. URL:

http://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/20201022/Збірник_листопад_2020.pdf/.

Чорна С.С.,

4 курс, освітній ступінь «Бакалавр», обліково-фінансовий факультет,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

Федорова О.С.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр»
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

Науковий керівник: **Чебан Ю.Ю.,**

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ПРИНЦИПИ ТА ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ФОРС-МАЖОРУ У ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРАХ

Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» форс-мажорними обставинами називає надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами, а саме: загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи, але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, військовим ембарго, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, воєнні дії, оголошена та неоголошена війна, дії суспільного ворога, піратство, безлади, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, карантину, встановленого КМУ, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська

демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух, тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані умовами відповідних рішень та актами державних органів влади, закриття морських проток, ембарго, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо, а також викликані винятковими погодними умовами і стихійним лихом, а саме: епідемія, сильний шторм, циклон, ураган, торнадо, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання й зсув, інші стихійні лиха тощо [1].

Для наявності можливості мати відтермінування зобов'язань та забезпечення відсутності прострочених зобов'язань, господарські договори мають містити інформацію про форс-мажор. Така інформація не повинна бути фіктивною, вона має бути деталізованою: відповідальність, строки, строки і вид повідомлення контрагента тощо.

Кожне управлінське рішення має базуватися на тому, що наявність форс-мажору є підставою для звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання, але не від виконання самого зобов'язання. Так, контрагент може бути звільненим від сплати штрафних санкцій за порушення умов договору, а не звільненим від виконання умов договору взагалі. Також ця сторона договору звільняється і від інших заходів відповідальності, зокрема від необхідності відшкодувати збитки у зв'язку з неналежним виконанням договірних зобов'язань. На нашу думку, доцільним є підписання додаткової угоди із зазначенням всіх нових обставин або угоди про розірвання такого договору.

Отже, кожне управлінське рішення повинне мати належне інформаційне забезпечення договірних відносин, частиною якого є визначені основні особливості форс-мажору (табл. 1).

Таблиця 1 Основні особливості форс-мажору у договірних відносинах під час воєнного стану

Особливість	Зміст особливості
Обставини, які не є звичайними	Такі обставини мають особливий, винятковий характер. Вони є поза межами впливу всіх сторін договірних відносин.
Обставини, які не є передбачуваними	Засвідчується як форс-мажор лише у договорах, що є укладеними до 24.02.2022 року, за винятковим формулюванням
Обставини, які не можна виправити	Невідворотність. Відсутність еквіваленту або альтернативи рішення.
Прямий зв'язок (причина-наслідки) між обставинами чи подією і тим фактом, що виконати конкретне зобов'язання немає можливості	Будь-який форс-мажор, зокрема й воєнний стан, є причиною невиконання зобов'язання, але не підставою для його невиконання взагалі.

Джерело: узагальнено і сформовано авторами з використанням [2,3]

Отже, господарське зобов'язання суб'єкта господарювання має міститися у договорі, який має бути відповідним чином оформленим, враховуючи інформацію про форс-мажор (обставини непереборної сили). Саме такий договір буде вагомим і впливовим фактором для прийняття ефективних управлінських рішень, зокрема й насамперед під час воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про торгово-промислові палати в Україні : закон України від 2 грудня 1997 року №671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 17.05.2023).

2. Кантерман О. Договірні зобов'язання і воєнний стан: чи завжди форс-мажор? URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-yurydycheskye-konsultatsyy-67-dogovornye-obyazatelstva-i-voennoe-polozhenie-vsegda-li-fors-mazhor> (дата звернення 17.05.2023).

3. Договірна робота 2022: нові вимоги до укладання, виконання, розірвання договорів у воєнний час згідно Корпоративної (АТ, ТОВ), Судової реформи (ГПК, ЦПК) і Податкового кодексу (податкові ризики), практики Верховного Суду. URL: https://marmaer.ua/k_course/dogovornaya-rabota (дата звернення 17.05.2023).

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ПІДСИСТЕМА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Давидюк Т.В.,

докт. екон. наук, професор,
професор кафедри обліку і фінансів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНА ЗМІСТОВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оголошений в 2022 році воєнний стан в Україні не призвів до зупинки діяльності багатьох компаній, деякі з них призупиняли свою діяльність на певний час, але згодом почали її відновлювати незважаючи на бойові дії в Україні. Чимало дослідників акцентували увагу в своїх публікаціях на важливості формування фінансової та податкової звітності, зокрема, С.В. Онешко, О.І. Лось та Стойка І.І. в своїй статті відмічають, про особливості подання фінансової та податкової звітності суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану [1], Фоміна О., Семенова С. та Березовська Д. досліджують особливості організації та методики трансформації фінансової звітності, сформованої за міжнародними стандартами вітчизняними компаніями в умовах воєнного стану [2].

Проте не втрачає своєї актуальності і питання щодо необхідності підвищення якості результативної інформації через систему управлінської звітності. Так, зокрема, Акімова Н., Наумова Т. та ін. автори в своєму дослідженні визначають напрямки щодо удосконалення теоретичних і методичних підходів щодо формування обліково-аналітичної системи управлінської звітності [3]. Визначають значення управлінської звітності в умовах нестабільного зовнішнього середовища для потреб управління підприємствами аграрного бізнесу в своїй статті Л.В. Гуцаленко та О.О. Попова [4]. Матюха М.М. досліджує питання формування системи управлінського обліку в умовах застосування зовнішнього аутсорсингу [5]. Отже, як бачимо, питання щодо формування управлінської звітності для потреб менеджменту не втратило своєї актуальності.

Однак із помилок, яку допускає управлінський персонал у відношенні управлінської звітності, що вона повинна містити фінансові показники, оскільки вважають, що управлінський облік є розширеною формою фінансового обліку через що застосовують управлінський облік не в повній мірі і не для тих цілей. Звісно ж фінансові показники представлені в управлінській звітності є важливими для прийняття управлінських рішень,

проте їх недостатньо. Повноцінною можна назвати таку систему управлінського обліку, що включає збір, узагальнення, аналіз та контроль не лише фінансових, але й нефінансових показників, адже це дозволить отримувати інформацію щодо загальної картини стану бізнесу. Щоб прогнозувати подальший розвиток компанії, приймати виважені управлінські рішення не лише враховуючи свій управлінський досвід, але й важливі відомості про: якість продукції (товарів, робіт послуг), частку ринку і темпи його зростання, продуктивність персоналу та обладнання та ін. «Управлінська звітність яка формується за запитом внутрішніх користувачів, – відмічає К. Галак, – дозволяє доповнити фінансові та нефінансові звіти необхідною для ухвалення рішень інформацією» [6, с. 47]. Враховуючи цю інформацію при прийнятті управлінських рішень менеджмент компанії краще розумітиме суть проблем, що виникають та може вжити необхідних заходів для їх найоперативнішого усунення. Дослідження міжнародної практики використання нефінансових показників як невід’ємної частини звітності підприємства проведено С.О. Левицькою [7].

Фінансові узагальнені показники функціонування підприємства не дозволяють повною мірою аналізувати ефективність і продуктивність господарських операцій, що відбуваються в компанії. Значна увага керівництва вітчизняних компаній повинна бути приділена інформації нефінансового характеру, як якість, надійність, гнучкість і терміни доставки продукції (товарів). До складу сучасних нефінансових показників варто включати такі показники, як відсоткова частка браку в загальному обсязі виробленої та реалізованої продукції, відсоток доставок замовлень з відхиленнями від необхідного часу, результати опитувань споживачів та ринкові частки щодо кожного основного продукту. Адже компанії, що користуються новими виробничими прийомами та технологіями, в яких особливу увагу приділяється мінімізації часу загального виконання замовлення, рівнів запасів та часу налаштування обладнання значно виграють в порівнянні з конкурентами. Якщо ж управляти фінансово-господарською діяльністю підприємства винятково з позиції оцінки, контролю та аналізу витрат, то виникатиме небезпека, що сформована управлінська звітність про показники функціонування мотивуватиме менеджерів приділяти увагу насамперед зниження витрат, втрачаючи пильність при цьому по відношенню до інших важливих стратегічних виробничих цілей.

Нефінансові показники мають складніший характер, адже вони можуть характеризувати операційну ефективність підприємства, його інноваційну складову, відповідність якості продукції технічним вимогам, задоволеність клієнтів продукцією (роботами, послугами) та задоволеність співробітників створеними для них умовами праці. Проте складність управлінського

звітування з використанням нефінансових показників є складність порівнювати результативність діяльності функціональних підрозділів компанії на основі нефінансових показників, адже завдання щодо їх агрегування для узагальненої оцінки ефективності кількох функціональних підрозділів значно ускладнюється.

Тож перед адміністрацією підприємства при формуванні управлінської звітності постає непросте завдання, а саме підбір нефінансових критеріїв на додаток до існуючих фінансових показників. Найбільша складність полягає не лише у визначенні одиниць виміру нефінансових показників, але й у визначенні того, що має бути оцінено, яким нефінансовим показникам варто приділяти значну увагу, а які можна до певного часу ігнорувати.

Таким чином, проблема щодо управлінської звітності, сформованої з врахуванням показників не лише фінансових, але й нефінансових, є актуальною, адже нефінансові аспекти фінансово-господарської діяльності вітчизняних компаній потенційно впливають на їхні фінансові результати, тому менеджменту потрібно вимірювати все, що пов'язане з персоналом, виробничими процесами, продукцією та покупцями.

Список використаних джерел

1. Онешко С.В., Лось О.І., Стойка І.І. Фінансова та податкова звітність в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2022. № 8(26). С. 177-185.
2. Фоміна О., Семенова С. та Березовська Д. Трансформація фінансової звітності в умовах воєнного стану. *SCIENTIA-FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. № 143(3). С. 103-113.
3. Акімова Н., Наумова Т., Азадєн А., Козуб В., Козуб С. Моделі формування обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності на основі інформаційної платформи МСФЗ. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Том 6, № 47. С. 198-217.
4. Гуцаленко Л.В., Попова О.О. Управлінська звітність в контексті удосконалення інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2022. Том 13, № 2. С. 28-41.
5. Матюха М. (2022). Постановка управлінського обліку в умовах аутсорсингу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 11. С. 102-107.
6. Галак К. Узагальнення інформації про витрати соціально-орієнтованої діяльності у звітності суб'єкта господарювання. *Міжнародний науковий журнал «Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації»*. 2018. Випуск 1-2. С. 43-51.

7. Levytska S. O. Non-financial indicators of results for enterprises activities in current market conditions. Вісник НУВГП. Економічні науки. 2020. Том 4, № 92. С. 152-166.

Єршова Н.Ю.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків

АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Дедалі більше набувають розвитку концепції, моделі та методи управління бізнесом. Особливо – стратегічний менеджмент. Аналіз діяльності бізнесу, який працює без стратегічного управління, є дуже ризикованим заняттям [1]. Сьогодні менеджери в усіх секторах економіки стикаються з подвійним викликом: як мобілізувати інформаційні ресурси та як трансформувати свої організації до нових стратегій у відповідь на високий попит користувачів та інформаційні запити клієнтів. Така динаміка висуває нові вимоги до інформаційного забезпечення аналітичної діяльності. У фаховій літературі все більше згадується про важливу роль управлінського обліку в забезпеченні ефективності організації [2, 3]. З урахуванням сучасних тенденцій, зростає потреба в додаткових зусиллях для розширення знань у стратегічному управлінському обліку [4, 5].

Аналіз еволюції концепції BSC і еволюції концепції стратегічного управління та контролю чітко показує схожість між тенденціями розвитку та альтернативами вдосконалення [6]. BSC дає можливість продемонструвати, як конкретні дії перетворюються на стратегії та як ефективність організації залежить від конкретних результатів. BSC є інструментом 1) стратегічного управління, 2) стратегічного контролю, 3) стратегічного управлінського обліку. До того ж BSC є синтетичним виразом заявленої стратегії. Логічні композиційні моделі факторів успіху – ключових індикаторів та їх залежностей – цільових значень індикаторів – стратегічних ініціатив для досягнення цільових значень створюють дуже сприятливі передумови для формування та координації інтелектуальних моделей в сучасних організаціях. Зокрема, впровадження моделі BSC забезпечує вирішення проблеми нездатності успішно реалізувати заявлені стратегії, проблеми, з якою стикаються багато сучасних організацій.

Важливим прогресом у розробці BSC є розуміння того, що успішне використання цього інструменту залежить не лише від використання відповідних методів для вибору включених критеріїв, але й від того, чи застосовують організації правильні процеси управління.

Ідея BSC 3-го покоління базується на основних концепціях управління бізнесом і управління стратегічним розвитком. Така модель фокусується на ключових питаннях

- шукайте та запитуйте: знайдіть і розробіть дії, необхідні для досягнення ключових результатів і реалізації стратегії компанії,

- навчайтеся: використовуйте відгуки, щоб покращити свою роботу та знайти способи її вдосконалення,

- комунікуйте: надавайте чітку та послідовну інформацію для уточнення цілей та оптимізації діяльності організації.

Останнім часом вчені звертають увагу, що BSC має риси командно-контрольної системи, яка підтримує такі гіпотези:

- чітке формулювання «бажаного стану» або стратегічної цілі (позиціонування);

- чітка оцінка середньострокових стратегічних цілей, які розбиваються на дії та результати, а також, на стандартні перспективи (за необхідністю),

- конкретні цілі, викладені з точки зору бачення, місії та стратегії,

- встановлення пріоритетних ініціатив для структурування та реалізації стратегічних завдань,

- аналіз очікувань і вимог організації та формування критеріїв для визначення ключових характеристик, визначених системою критеріїв.

Список використаних джерел

1. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/56842/3/visnyk_KhPI_2021_01_EN_Iershova_Informatsiino-oblikove.pdf

2. Єршова Н. Ю. Розвиток теоретичних засад стратегічного управлінського обліку в контексті трансформації управлінських парадигм. Вісник Одеського національного університету. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 156 – 162.

3. Єршова Н. Ю. Методологічні підходи до дослідження стратегічного управлінського обліку: теоретичний аналіз. Міжнародний науковий журнал «Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації». 2016. Вип. 4. С. 61–72.

4. Ojra, J., Opute, A.P. & Alsolmi, M.M. (2021). Strategic management accounting and performance implications: a literature review and research agenda. *Futur Bus J* 7, 64. <https://doi.org/10.1186/s43093-021-00109-1>.

5. Єршова Н. Ю. Розвиток інструментарію для реалізації прогностичної функції стратегічного управлінського обліку в управлінні підприємствами. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 694–701.

6. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностні сценарії та перспективи розвитку*. 2019. С. 543–546. URL:

http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/41821/1/Yershova_Zbalansovana_systema_2019.pdf.

Котляр Д.С.,

аспірантка кафедри обліку та фінансів

Науковий керівник: **Давидюк Т.В.,**

д-р. екон. наук, професор кафедри обліку та фінансів

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків

МОТИВАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК СКЛАДОВОЇ МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЇ

На глобальному рівні існують два підходи до змісту управлінського обліку. Перший, притаманний професійним організаціям управлінських бухгалтерів (ІМА, СІМА), означає включення до визначення управлінського обліку всіх сфер діяльності контролера (controllershіp), зокрема, формування зовнішньої звітності. Другий, відображений у публікації МФБ, розглядає управлінський облік, поряд із фінансовим і податковим обліком, як складову фінансового менеджменту [1].

Спершу управлінський облік у положеннях ІМА 1981 року трактувався як «процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передавання фінансової інформації, що використовується керівництвом для планування, оцінки і контролю в організації та забезпечення належного використання та підзвітності щодо ресурсів». Проте, у 2008 році ці положення були переглянуті та було надано нове визначення – «управлінський облік – це професія, що передбачає співпрацю в прийнятті управлінських рішень, створенні систем планування і

управління результатом та забезпеченні експертизи у сфері фінансового звітування і контролю для допомоги керівництву у формулюванні та втіленні стратегії компанії».

Таку зміну можна пояснити зміною ролі управлінського обліку в компаніях під впливом імплементації інформаційних технологій. Нове визначення акцентує увагу на зміщенні ролі фахівців управлінського обліку як складової частини менеджменту компанії.

В економічній літературі підходи до визначення сутності управлінського обліку поділяють на чотири типи: 1) як інформаційна система, основна ціль якої – комунікація; 2) як система обліку витрат і система калькулювання, головна ціль якої – збір і надання інформації про витрати; 3) як підсистема бухгалтерського обліку, що забезпечує необхідною інформацією управлінський персонал; 4) як механізм взаємодії різних підсистем системи управління і методів управління [2].

Управлінський облік є засобом прямого і зворотного зв'язку між різними управлінськими рівнями господарюючого суб'єкта, а також внутрішнім і зовнішнім середовищем його існування, виступає свого роду інструментом реалізації функцій управління [2].

Слід відзначити дві головні особливості управлінського обліку: спрямованість інформації на конкретного користувача і оперативність надання даних [3].

Спрямованість інформації на конкретного менеджера як користувача інформації є ключовим аспектом у характеристиці сутності управлінського обліку. Основним моментом є те, що менеджери спеціалізуються на окремих функціональних областях, а отже, управлінський облік має надавати релевантну інформацію для прийняття рішень з урахуванням спеціалізації менеджера.

Оперативність управлінського обліку полягає в тому, що інформація може бути використана при прийнятті управлінського рішення тільки у разі її своєчасного надання управлінському персоналу. Саме це зумовлює необхідність автоматизації управлінського обліку.

Діалектика взаємозв'язку стратегічного управлінського обліку та стратегічного управління багатьма вченими вбачається на рівні сполучної ланки між процесом стратегічного управління та загальним обліково-аналітичним процесом [4].

Стратегічний управлінський облік є системою, що підтримує процес прийняття рішень та забезпечує фахівців апарату управління, які приймають рішення, необхідною для цього процесу інформацією.

Техніки стратегічного управлінського обліку (СУО) поділяють на п'ять категорій: костинг (атрибутивний, життєвого циклу, таргет, витрат на якість, ланцюжка створення вартості); планування, контроль та оцінка продуктивності (бенчмаркінг, інтегрована оцінка продуктивності);

стратегічне прийняття рішень (стратегічний костинг, стратегічне ціноутворення, оцінка бренду); оцінка конкурентів (оцінка вартості конкурентів, моніторинг конкурентної позиції, оцінка роботи конкурента); оцінка споживачів (довгостроковий аналіз прибутковості клієнта, оцінка клієнтів як активів).

Отже, сучасний управлінський облік використовує не лише внутрішню, але й зовнішню інформацію, не лише фінансові, але і нефінансові показники, забезпечує потреби не лише виробництва, а й маркетингу та інших функцій бізнесу. За допомогою управлінського обліку здійснюється контроль і аналіз поточних, а також довгострокових цілей [5].

За результатами проведеного літературного огляду, автори статті виділяють такі мотиваційні фактори для впровадження СУО менеджерами підприємства [6].

По-перше, техніки СУО дають можливість оцінювати інформацію про конкурентів. Вони дозволяють організації здійснювати моніторинг ринкових умов, структури витрат конкурентів і цінової політики, які є важливими для покращення перевага організації перед конкурентами.

По-друге, СУО є важливим допоміжним інструментом для процесу прийняття рішень в організації. Існує позитивний вплив вертикалі та горизонталі інтеграції між SMA та операційним і стратегічним прийняттям рішень щодо скорочення фінансового краху промислових компаній, зареєстрованих на Амманській фондовій біржі [6].

Також застосування технік СУО полегшує процес управління та контролю витрат життєвого циклу продукту, оскільки він об'єднує планування, облік та аналіз витрат, а також для розробки бізнес-стратегій, орієнтованих на клієнта, з використанням ринкової орієнтації. Більш того, використання інструментів СУО підвищують продуктивність організації різними способами (процес прийняття рішень, що призводить до покращення ефективності діяльності компанії).

Таким чином, система управлінського обліку – це внутрішня інформаційно-аналітична система, що є, з одного боку, сполучною ланкою процесу управління компанією зі здійсненими обліковими процесами, з іншого, що є складовою частиною системи управління компанією, що служить досягненню поставлених цілей компанії.

Список використаних джерел

1. Голов С. Генезис управлінського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. №7-8. С. 2-24.
2. Косташ Т.В. Смола М.Р. *Ефективна економіка*. 2021. №10. С.2-6
3. Пушкар М.В. Управлінський облік як інформаційна система операційного менеджменту. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39587/1/263-267%20%D0%9F%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0%D1%80.pdf> (дата

4. Єршова Н.Ю., Гаркуша В.О. Діалектика взаємозв'язку стратегічного управління і стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2018. №18. С. 136-142.

5. Рожелюк В.М. Значимість та роль управлінського обліку в системі менеджменту переробних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. №5. С.120-124.

6. Nik Herda Nik Abdullah, Shamala Krishnan, Azliza Azrah Mohd Zakaria, and Grace Morris. Strategic management accounting practices in business: A systematic review of the literature and future research directions. *Cogent Business & Management*. 2022.

Кравцова Н.О.,

Лаборант кафедри фундаментальної медицини
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

Науковий керівник: **Яценко О.В.,**

завідувач кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту
д-р екон. наук, професор

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

ІНСТРУМЕНТИ І МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Великий діапазон інструментів управлінського обліку сформувався завдяки використанню загальноекономічних, дисциплінарних, міждисциплінарних та специфічних інструментів, які знайшли детальне висвітлення у працях багатьох науковців, зокрема: О.В. Вітренко, С.Ф. Голова, А.В. Глущенко, Е.Н. Самедової, О.Є. Ніколаєвої, М.С. Пушкаря, М.Г. Чумаченко, А.А. Таран, Р.М.

Існування різноманітних поглядів та методик щодо використання інструментів управлінського обліку визначає необхідність розроблення класифікації, яка дозволила більш ґрунтовно представити їх перелік та визначити проблеми практичного використання на підприємстві [2].

Інструментарій управлінського обліку – це єдиний цілісний механізм, що являє собою сукупність інструментів, призначених сприяти досягненню цілей і цільових параметрів підприємства.

Подібне формулювання інструментарію управлінського обліку дозволяє розглядати його в трьох аспектах:

1. Як єдиний цілісний механізм.
2. Як спосіб досягнення встановлених цільових параметрів.
3. Як сукупність інструментів.

Інструментами управлінського обліку є економічними засобами, які дозволяють технічно здійснити його процедури.

Процедура управлінського обліку – це методологічно визнана послідовність дій щодо спостереження, реєстрації і обробки кількісної та якісної, фінансової та нефінансової інформації, обумовлена стратегічними, тактичними і оперативними цілями підприємства.

Наявність формалізованих і неформалізованих процедур визначають процес організації та ведення управлінського обліку на підприємствах. Практична реалізація процедур управлінського обліку обґрунтовується його інструментальним і методичним забезпеченням [1].

Набір інструментів системи управлінського обліку на підприємстві залежить від поставлених управлінських цілей і розв'язуваних завдань.

Інструменти управлінського обліку розподіляють на:

1. Інформаційно-звітні інструменти, що реалізуються через постійний аналіз фінансових результатів, витрат за центрами відповідальності, коригування облікової інформації, забезпечення оперативного формування внутрішньої управлінської звітності щодо господарської діяльності підприємства.

2. Матрично-аналітичні інструменти (розрахунок витрат за життєвим циклом продукту, розрахунок цільових витрат, інвестиційні розрахунки, розрахунок собівартості і її відхилення, калькуляційний аналіз).

3. Тактично-оперативні інструменти (фінансовий аналіз показників діяльності, статичні і динамічні інструменти оцінки інвестицій, бюджетування, функціонально-вартісний аналіз, інструменти обліку витрат і калькулювання собівартості, стандарт-костинг, таргет-костинг, ABC-костинг, кайдзен-костинг, директ-костинг, аналіз непрямих витрат та ін.).

4. Стратегічно-прогнозні інструменти (SWOT-аналіз, GAP-аналіз (аналіз розривів), збалансована система показників (BSC), портфельний аналіз (аналіз розподілу діяльності за окремими стратегіями щодо товарів і ринків та ін.) .

За функціями управління і структурою процедур управлінського обліку виділено чотири групи його інструментів – облікові, аналітичні, контрольні, організаційні [3, с.196].

За напрямками інструменти управлінського обліку поділяються на оперативні та стратегічні.

Основним інструментом реалізації облікових процедур є вибір оптимальної системи формування фінансового результату підприємства та складання управлінського плану рахунків.

Методологія управлінського обліку на підприємстві обумовлює розробку не тільки інструментального, але й методичного забезпечення [2].

Під методом управлінського обліку слід розуміти сукупність певних прийомів, які дають змогу глобально розглянути та визначити сутність управлінського обліку.

Концепція методу управлінського обліку на підприємстві повинна ґрунтуватись на таких основних принципах:

1. Визнання закономірностей розвитку та перетворення понятійного апарату, важливою складовою якого є методологія управлінського обліку, здатна оцінити не тільки фінансовий стан та фінансові результати діяльності минулих років, але й критерії майбутнього та поточного потенціалів, не тільки ефективне формування корпоративної стратегії підприємства, але й управління цією стратегією.

2. Визнання існування різних методологічних прийомів, а, отже, різних систем оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності з урахуванням інформаційних потреб різних користувачів та специфіки цілей, яких треба досягти.

3. Визнання можливості створення ефективних альтернативних моделей інформаційного забезпечення функціонування та управління суб'єктами господарювання.

4. Визнання існування в системі обліку різних видів фінансових та нефінансових індикаторів з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між результуючими показниками і ключовими факторами, під впливом яких вони формуються.

Методи управлінського обліку систематизовані за трьома групами відповідно до ключових функцій управління (облік, аналіз і прийняття рішень, контроль) з поділом їх на бухгалтерські, аналітичні (управлінські) та контрольні.

Бухгалтерські методи включають: методи бухгалтерського обліку: документація та інвентаризація, оцінка і калькулювання, рахунки і подвійний запис, балансовий метод та формування звітності; бухгалтерські методи розподілу витрат; бухгалтерське моделювання [1].

Аналітичні методи управлінського обліку включають: інтерпретацію вихідної інформації; класичні методи економічного аналізу; економетричні методи; дослідження операцій; теорії прийняття рішень.

Група контрольних методів управлінського обліку є найменшою за складом. Вона представлена методами виявлення відхилень, факторного аналізу відхилень, нормування, бюджетування. У сукупності контрольні методи забезпечують бюджетний процес у системі управлінського обліку,

поєднуючи в ньому планові і облікові функції, створюючи інформаційну базу бюджетного управління [3, с.196].

Розробка методу управлінського обліку – вкрай важлива умова відповідності системи управлінського обліку сучасним вимогам управління.

Формування облікового механізму щодо завдань управління в системі управлінського обліку є умовою реалізації концепції управлінського обліку в практичній діяльності будь-яких підприємств. Сам управлінський облік є гнучкою системою, тому методи, які ця система використовує, передусім мають бути сприятливими для ефективних рішень.

Розроблені процедури, інструменти і методи управлінського обліку є головними умовами відповідності системи управлінського обліку сучасним вимогам управління [2].

Формування облікового механізму щодо завдань управління в системі управлінського обліку є важливим фактором у реалізації концепції управлінського обліку в практичній діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Левицька С.О. Управлінський облік: теорія та практика впровадження в умовах сталого національного розвитку / С.О. Левицька // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону : зб. наук. пр. – Вип. XIX. – № 4. – 2013. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/prvse_2013_19_4_7.pdf.

3. Корінько М.Д. Організація управлінського обліку діяльності підприємств / М.Д. Корінько // Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ; відп. за вип. П.О. Куцик. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2012. 196 с.

Кутей В.Ф.,
студентка факультету економіки і управління,
4 курс, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник: **Овод Л.В.,**
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Ефективне функціонування системи управлінського обліку витрат в закладах професійно-технічної освіти неможливе без впорядкування організаційної структури з метою покращення освітнього процесу, розподілу певних обов'язків для кожного структурного підрозділу, економічного групування витрат, які потребують виокремлення певних центрів відповідальності.

В процесі виокремлення центрів відповідальності в закладі професійно-технічної освіти доцільно враховувати такі фактори та умови:

1) визначення сфер відповідальності для кожного центру відповідальності (призначення посадових осіб, які повинні нести відповідальність за перелік та величину показників діяльності підконтрольного центру);

2) встановлення переліку та одиниць виміру показників діяльності центру відповідальності з урахуванням показників у формах звітності (у тому числі внутрішній);

3) врахування особливостей організації облікового процесу в установі, що впливатиме на можливість виділення центрів витрат, доходів та фінансових результатів за місцями їх виникнення (центрами відповідальності) з можливістю аналітичного їх обліку в робочому плані рахунків;

4) «деталізація обліку кожного центру відповідальності повинна бути достатньою для аналізу, проте не перенасиченою інформацією» [1, с. 73];

5) можливість виділення доходів та витрат з врахуванням базової освіти та ступеню завершеності технологічного циклу освітньої послуги (на базі 9 класів, на базі 11 класів або підвищення кваліфікації чи перепідготовка, інше)

6) ймовірність отримання прямих доходів (або їх розподілу між центрами відповідальності);

7) наявність комплексу взаємопов'язаних послуг, які утворюють єдиний безперервний технологічний ланцюжок освітньої послуги;

8) наявність у кожного центру Положення про діяльність центру відповідальності, яке регламентує діяльність окремого центру, його фінансову відповідальність за показники, а також посадової інструкції щодо обсягу повноважень та обов'язків керівників.

Формування центрів відповідальності в закладі професійно-технічної освіти дасть можливість отримати повну, деталізовану, своєчасну, достовірну інформацію про поточний стан виконання показників кошторису, сукупність витрат за елементами, що дозволить підвищити якість та аналітичність інформації щодо доходів і витрат (видатків) закладу освіти та процесу видаткових показників кошторису в розрізі КЕКВ. Це сприятиме попередженню неефективного та нецільового використання бюджетних асигнувань.

Опираючись на теоретичні та практичні надбання у сфері управлінського обліку в установах державного сектору та з урахуванням особливостей діяльності професійно-технічних закладів освіти можуть в них бути виділені такі центри відповідальності: центри фінансової відповідальності; центри витрат, центри доходів; центри фінансових результатів.

Центр фінансової відповідальності закладу професійно-технічної освіти – структурні підрозділи закладу освіти, керівник якого повністю контролює аспекти його фінансової діяльності, зокрема, формування кошторису, асигнування, видатки, витрати, а керівник самостійно приймає управлінські рішення та несе повну відповідальність за виконання планових показників. До складу таких центрів в закладі професійно-технічної освіти доцільно віднести підрозділи, що здійснюють адміністративну діяльність.

Центри витрат закладу професійно-технічної освіти – це структурні підрозділи, керівники яких несуть відповідальність тільки за витрати цих підрозділів. Особливістю діяльності таких центрів є певна складність визначення обсягів різного виду продукції (послуг) та неможливість встановлення тісного взаємозв'язку між витратами та фінансовими результатами діяльності такого центру. Керівник такого центру несе відповідальність лише за цільове використання асигнувань згідно з доведеним кошторисом. Такий центр створюється для контролю за використанням коштів.

До складу центрів витрат закладу професійно-технічної освіти можливо віднести структурні такі підрозділи:

- 1) підрозділи, що забезпечують навчальний процес (навчальні корпуси);
- 2) підрозділи, що здійснюють адміністративну діяльність (адміністрація, бухгалтерія, викладацькі тощо);
- 3) підрозділи, що здійснюють виробничу діяльність (пошиття одягу, виготовлення харчової продукції, послуги перукарень тощо);

4) обслуговуючі підрозділи (спортзал, актовий зал, етнографічний музей, а також гуртожитки).

За адміністративними, навчальними й обслуговуючими підрозділами слід здійснювати планування витрат та здійснювати контроль за недопущенням перевищення статей кошторису.

Виробнича частина підрозділів закладів професійно-технічної освіти здійснюють реалізацію продукції та послуг, тому їх керівники можуть контролювати доходи, витрати та фінансові результати. Такі підрозділи є центрами доходів та фінансових результатів і важливою сферою їх діяльності є також ціноутворення і певна фінансово-господарська автономність. На фінансовий результат цих підрозділів здебільшого впливають фактори, які його визначають: обсяг продукції та послуг, ціна продажу продукції або послуг, змінні й постійні витрати. Наприклад, для закладів професійно-технічної освіти, які надають платні освітні послуги такими факторами можуть бути кількість учнів, що навчаються, середня вартість навчання одного учня та собівартість його підготовки.

Такий поділ структурних підрозділів професійно-технічних освітніх закладів на центри відповідальності є достатньо умовним, і за певних обставин можливі зміни їхнього статусу. Водночас, виділення в організаційній структурі таких центрів та розробка певних внутрішніх нормативних документів, які регламентують їх діяльність, є базою для створення в цих закладах системи бюджетування.

Оскільки основна статутна діяльність закладів професійно-технічної освіти в Україні «більшою мірою фінансово забезпечується за рахунок асигнувань із державного та/або місцевих бюджетів, то для реалізації своїх завдань і функцій, які здійснюються протягом бюджетного періоду, навчальні заклади використовують плани формування та використання фінансових ресурсів, які називаються бюджетами» [2, с. 189].

Інформаційним джерелом для здійснення бюджетування в закладах професійно-технічної освіти є як фінансовий, так і управлінський облік, які забезпечують інформацією процес бюджетування і подальший аналіз та контроль виконання бюджетів за центрами відповідальності. Детальне обґрунтування усіх показників бюджетів за кожним центром відповідальності дозволить підвищити ефективність бюджетування, достовірність його показників, дасть змогу підвищити результативність управління закладом освіти.

Список використаних джерел

1. Парасій-Вергуненко І. М. Концептуальні засади побудови системи управлінського обліку за центрами відповідальності в закладах вищої освіти. *Фінанси України*. 2019. №6. С. 70–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_6_7 (дата звернення: 12.05.2023).

2. Харчук Ю. Ю. Управлінський облік за центрами відповідальності та його роль в обліково-аналітичному забезпеченні економічної безпеки вищих навчальних закладів державної та комунальної власності в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. № 3(31). С. 186–192. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/214> (дата звернення: 14.05.23).

Semenov O.,

Graduate Student, Faculty of Management, Administration and Law

Yermolenko N.,

Higher Education Applicant Faculty of Economic Relations and Finance

Titchenko Ye.,

Higher Education Applicant, Faculty of Economic Relations and Finance

Scientific adviser: **Rudenko S.**, PhD, Associate Professor

State Biotechnological University

Kharkiv, Ukraine

THE ROLE OF DIGITALIZATION IN THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING OF ENTERPRISES

Today, business is significantly expanding its boundaries, reaching new levels and using the latest technologies of virtual and mixed reality. Virtual assets, liabilities, goods and markets today are already becoming tools for achieving the company's business goals. Real markets and goods are increasingly operating in virtual space and the Internet environment. The digitization of the economy and social life leads to the need to use new management technologies that are based on large-scale data sets, powerful information flows, the formation, systematization and interpretation of which is designed to be provided by the accounting and analytical business support system.

Digital management is no longer the technology of the future. Such management tools are actively used in foreign management practice and in the practice of leading Ukrainian companies. Highly dynamic changes in the factors of the business environment are the incentive, reason and motive that prompt the management of companies to use proactive tools for the implementation of current and strategic management goals. One of these tools is digital management. In contrast to traditional management practices, digital management is distinguished by a set of features that are currently becoming decisive for ensuring the company's success on the market: leadership, modern communication technologies (including in the virtual and digital space), a high

degree of management adaptability, digital literacy, people-centeredness and teamwork, a high level of responsibility and readiness for a continuous learning process.

According to the Ministry of Digital Transformation, the activation of digitalization processes of the national economy will allow for additional growth of the national GDP by 4% per year. The priority strategic directions of the digitalization of the economy of Ukraine today are: the development of digital infrastructure, the development of digital skills, the development of the information and communication technology sector, the digitalization of all spheres of life and types of economic activity [1].

Despite the active process of dissemination and implementation in domestic business practice, digital management for many Ukrainian companies is currently a tool characteristic of the management process of mainly large business entities. For the successful implementation of this management model in domestic practice, it is important to comply with several key prerequisites:

- 1) changing the corporate culture and business thinking of the company's managers and personnel;
- 2) high level of project management software based on online management platforms;
- 3) active coaching of personnel, change of management philosophy and improvement of the level of corporate culture;
- 4) effective system of internal control and reverse communication with all components of the management system.

Digital trends and the active digitalization of information and analytical support for management call for the need to improve and expand the range of professional skills of managers, accountants and economists, among which the following are relevant for the present and the near future: intelligence and skills in the use of digital technologies; critical thinking, creativity and the ability to perform non-standard professional tasks; vision of future business development prospects; experience, modern communication skills and business forecasting. Accounting standards, a complex of ethical standards and professional skepticism remain the basis of professional behavior.

N. Shyshkova offers her own list of digital competencies of an accountant, related to information literacy, communication and interaction, digital content, security, problem solving [2].

As for information literacy, an accountant must acquire a significant number of skills that go somewhat beyond the usual qualifications of this profession, namely: be able to navigate the processes of filtering and selecting data among masses of information in digital content, use neural networks, identify business processes and use modern information technologies in working with accounting information, understanding the specifics of digital audit, etc.

As part of communication and interaction, the accountant must be able to use modern technologies, new platforms and services in the process of interaction with internal and external users of information, while observing the rules of etiquette and behavior that exist within this format of interaction.

Digitization of accounting is an opportunity to intensify the processes of harmonization and unification of accounting and reporting, through which the national system is gradually moving today. The implementation of digital tools, which are united by the general global goal of achieving the goals of sustainable development, integrates the national accounting and reporting system into the global space, brings it closer to the leading practice of recording and using data, promotes the transformation of organizational management structures according to key trends and requirements of the global socio-economic community. The result of the digitization of accounting is not only the acceleration and facilitation of access to information flows, but also the improvement of management decision-making technologies, strategically oriented to the creation of strategic social values, which are a priority for the further development of most developed countries.

The new technological structure encourages transformations in all spheres of socio-economic life, while also affecting the information and analytical support of management, with its key element – accounting. New tasks in the management of business entities contribute to the formation of specific requests that require appropriate accounting and analytical support. The conducted studies allow us to conclude that the field of accounting is one of the first in terms of global automation of management processes and the most promising from the point of view of further digitalization. The need of business and management for high-quality, complete and transparent information will only increase. At the same time, taking into account global trends and requirements, information requests in the field of opportunities and results of sustainable management will grow, the timely satisfaction of which is possible only at the expense of sustainable accounting based on digitization. The formation of unified information and analytical platforms, the compilation of reports on sustainable business become the necessary analytical basis for achieving the goals of sustainable development both on a national and global scale. Digital accounting and reporting tools will form the necessary basis for the integration of participants in global processes of sustainable development, which will allow for the unification of national efforts and the solution of vital social tasks for the entire world to ensure a decent level of quality of life for current and future generations.

References

1. Fedorov M. Digitization of the economy will allow to achieve a minimum of 4% additional GDP growth per year. The official website of the Ministry and the Committee for Digital Transformation of Ukraine. URL:

<https://thedigital.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ekonomiki-dozvolit-dosyagti-minimum-4-dodatkovogo-zrostannya-vvp-na-rik>.

2. Shyshkova N.L. Prospects for it-modernization of accounting: actualization of theory and practice. *Economics Bulletin*. 2019. Vol. 3. P. 146-159. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf.

3. Kryukova I., Rudenko S., Nakisko O. Digitalization as a tool for ensuring sustainability accounting. *Black sea economic studies*. 2022. Vol. 77. P. 178-184. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/77_2022/31.pdf.

4. Kryukova I., Rudenko S., Nakisko O. Digitalization as a modern tool for the development of information and analytical support for management. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Edited by T. Staverska, O. Mandych. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 195-221.

Мельник О.І.,

канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування

Цибулькіна А.С.,

здобувач вищої освіти
обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Перехід української економіки на засади ринкової зумовив появу потреби у достатній інформації для планування, контролю і прийняття управлінських рішень. Трансформаційні процеси, яких потребує українська економіка, породжують інтерес бухгалтерів і менеджерів до використання можливостей і методів управлінського обліку. Різкі зміни в економіці, як внутрішні, так і зовнішні, вимагають від менеджерів швидкого реагування, влучних та швидких управлінських рішень.

На сьогодні питання щодо місця і ролі управлінського обліку в системі управління підприємством досі залишається актуальним і є предметом досліджень багатьох науковців, вчених, бухгалтерів і економістів. Питання управлінського обліку досліджують як іноземні, так і вітчизняні науковці, зокрема: М. І. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Д. О. Грицишен, А. Ентоні, В. І. Єфіменко, І. В. Жиглей, І. В. Замула, О. В. Карпенко, Л. М. Кіндрацька, Р. О. Костирко, О. А. Лаговська, С. О.

Левицька, Н. М. Малюга, Л. В. Нападовська, Д. Раджив, С. Роберт, В. В. Сопко, М. Г. Чумаченко та інші.

У сучасних умовах управлінський облік є одним із найефективніших способів забезпечення системи управління підприємством інформацією, яка має відповідати загально визначеним вимогам, які постійно видозмінюються та доповнюються. Формування моделі управлінського обліку визначають дві його особливості – орієнтація на користувача інформації та оперативність надання даних [1].

Орієнтація на користувача інформації забезпечує передусім доступність та прозорість інформації, її легке сприйняття й ефективний аналіз. Без цієї складової управлінський облік не може бути ефективним і допомагати саме в аналізі, управлінні та контролі підприємством. Оперативність надання даних дозволяє управлінцям швидко реагувати на зовнішні і внутрішні зміни, прорахувати можливі варіанти розвитку подій і визначитись з напрямом розвитку підприємства.

Управління – це динамічний процес, спрямований на планування, організацію, раціональне використання ресурсів, здійснення контролю за виконанням виробничого плану, який є складовою системи управління підприємством [2]. Управлінський облік допомагає менеджерам у підготовці й аналізі бухгалтерської інформації, що забезпечує ефективність в управлінні, плануванні та контролі діяльності підприємства.

Не менш важливу роль відіграє управлінський облік при прогнозуванні різних процесів на підприємстві. Це можуть бути прогнози показників рентабельності нових видів продукції, оцінка очікуваного прибутку, аналіз доцільності нових інвестицій, вирішення питань «Що і скільки виробляти?».

Головною особливістю управлінського обліку є внутрішнє спрямування. Тобто кінцевою метою управлінського обліку є допомога керівництву у досягненні стратегічної мети підприємства. Тому управлінський облік є необхідним для функціонування системи управлінського контролю. Але для управління підприємством необхідна детальніша інформація, котра враховує технологію й організацію саме цього підприємства. Тому інформація управлінського обліку формується і подається саме з урахуванням потреб керівників конкретного підприємства [3].

Перехід до ринкової економіки вимагає розробки і впровадження нових форм організації діяльності підприємств, перегляду існуючої системи бухгалтерського обліку і визначення її місця та значення в системі управління. Безумовно така необхідність не може бути реалізована за одну мить. Тому важливий саме процес переходу до використання управлінського обліку як однієї з головних складових управління і контролю підприємством.

Проте складність впровадження управлінського обліку полягає у тому, що мають бути враховані конкретні методичні підходи, які б дали змогу побудувати облік та систему бюджетування відповідно до технології, узгодити з функціями обліку, а також запропонувати такі методи, які б допомогли створити належну систему контролю. Ще однією складністю виступає застаріле бачення обліку й управління вітчизняних фахівців. Для цього необхідно популяризувати методи управлінського обліку серед менеджерів та бухгалтерів, вдосконалювати систему навчання на даних спеціальностях.

Отже, управлінський облік як інструмент управління створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме – забезпечує підприємство ключовою інформацією. Проте впровадження і вдосконалення управлінського обліку на українських підприємствах залишається актуальним питанням і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Фоміна О. В. Управлінський облік у торгівлі : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 468 с.
2. Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19-26.
3. Сахно Л. А. Управлінський облік: аналітичний аспект. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2018. № 1 (29). С. 192-198.

Слободян Т.А.,
здобувач вищої освіти групи Б2/1,
Науковий керівник: **Дубініна М.В.,**
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У період трансформаційних зрушень та прискорення глобалізації усіх економічних процесів виникла необхідність формування стабільної внутрішньої організаційної структури підприємства, зокрема налагоджене ведення управлінського обліку. Сучасні підприємства мають на меті не тільки збільшити прибутки, мінімізувати витрати, зменшити плінність кадрів, але й налагодити та встановити міцні взаємозв'язки між

керівниками, працівниками, підрозділами за допомогою вдалого ведення управлінського обліку. Однак, багато вітчизняних підприємств не виявляють зацікавленості у веденні управлінського обліку на підприємстві, оскільки вбачають у даному процесі тільки додаткові витрати, які є недостатньо обґрунтованими та не настільки необхідними для того, щоб досягти високих фінансових результатів.

Слід зазначити, що управлінський облік — це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [1].

Система управлінського обліку має на меті налагодити зворотній зв'язок між керівниками та підлеглими з метою підвищення їхньої продуктивності праці, уникнення спірних питань щодо виконання трудових обов'язків та швидкого виконання поставлених завдань. В. В. Биба та Ю. І. Матюшіна наголошують, що головною метою управлінського обліку виступає «процес надання керівникам і спеціалістам підприємства і структурним підрозділам фактичної, планової і прогнозованої інформації про внутрішню та зовнішню діяльність підприємства для забезпечення можливості прийняття обґрунтованих управлінських рішень» [2, с. 61].

Основними відповідальними особами за ведення управлінського обліку є керівник підприємства або головний бухгалтер. Відсутній інноваційно-інформаційний складник управлінського обліку. Кузик В.І. наголошує на тому, що планування діяльності здійснюється на основі історичних даних шляхом установлення цільових показників обсягів продажів (реалізації) продукції, виробництва, витрат та собівартості продукції [3].

Ведення управлінського обліку є невід'ємним елементом системи управління підприємством, який формує та закріплює змістовно внутрішню документацію підприємства та забезпечує інформацією менеджерів, які швидко можуть приймати важливі рішення. За допомогою управлінського обліку більш раціональніше виконуються базові функції менеджменту, а саме: планування, організація, координація, контроль та мотивація персоналу. Тому ключовими завданнями управлінського обліку є:

- інформаційна забезпеченість вищого керівництва;
- структурування даних за окремими підрозділами, відділами, цехами;
- групування та систематизація витрат за видами та центрами відповідальності;
- контроль операційної, фінансової, інвестиційної діяльності;

- прогнозування майбутніх витрат та доходів, виходячи з минулих років функціонування суб'єкта господарювання;
- пошук скорочення витрат на основі змістовного аналізу собівартості продукції;
- розробка системи бюджетування з метою раціонального розподілу та використання ресурсів підприємства.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] встановлено перелік принципів, на яких ґрунтується бухгалтерський облік, проте не всі принципи підходять для управлінського обліку, який включає як фінансову, так і не фінансову інформацію. Так, згідно з принципом послідовності, змінювати облікову політику можна лише у випадках, передбачених національними ПСБО. Щодо управлінського обліку, то доцільним є розробка на підприємстві «Положення з ведення управлінського обліку» та внесення змін до нього, відповідно до потреб керівництва, а не змін у законодавстві. Крім того, до управлінського обліку входить інформація з інших сфер діяльності, внаслідок чого дані можуть мати інші одиниці виміру, отже принцип «єдиного грошового вимірника» не належить до управлінського обліку. А це означає, що до управлінського обліку варто застосовувати інші принципи.

Однією з найголовніших складових ведення управлінського обліку та досягнення успіху підприємства виступає якість отриманої інформації [5]. Базовими методами її формування на підприємстві виступають такі:

- розподіл витрат за центрами відповідальності для контролю виробничих витрат та змоги їх мінімізувати;
- визначення коливань витрат на продукцію за останні роки для оцінки динаміки змін змінних та постійних витрат підприємства;
- формування кошторисів виробничих витрат окремо за центрами відповідальності з метою визначення ефективності їх роботи;
- визначення заздалегідь витрат на виробництво одиниці продукції за рахунок використання системи стандарт-кост;
- формування внутрішньооблікової звітності підприємства, яка доступна для вищого керівництва, з метою контролю досягнення поставлених цілей;
- вибір розрахунку собівартості продукції за визначеним методом із метою систематизації даних та можливості їх порівняння між собою, тощо.

Для ефективної організації управлінського обліку на підприємстві потрібно розуміти, що цей процес охоплює цілий ряд етапів, які поступово впроваджуються в організації. До основних етапів управлінського обліку відносять: підготовчий, організаційний, методологічний, технічний, та завершальний [6, с. 254].

Підготовчий етап спрямований на визначення доцільності використання управлінського обліку на підприємстві.

Організаційний етап – відбувається правове затвердження даного процесу.

На методологічному етапі визначається структура та види витрат.

Технічний етап містить розробку програмного забезпечення та документообігу для ефективного ведення управлінського обліку, визначення строків подання внутрішньої звітності.

Останній (завершальний) етап пов'язаний із формуванням управлінських звітів, виявлення відхилень від нормативів, тобто здійснення контролю отриманих показників та внесення пропозицій щодо подолання дисбалансу підприємства.

Важливість формування системи управлінського обліку зумовлена необхідністю оптимізації виробничих процесів, економії ресурсів і підвищення оперативності управлінського впливу, потребою у переході до вищого рівня господарювання, відповідно до сучасного стану розвитку наукових технологій і, як наслідок, управління. При створенні системи управлінського обліку необхідно враховувати як сформульовані принципи ведення обліку, так і рекомендовані до впровадження (система бюджетного планування, застосування оцінювальних і порівняльних показників діяльності, зміна основи формування і розподілу операційних витрат та ін.).

Список використаних джерел

1. Управлінський облік. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA (дата звернення 12.05.23).

2. Биба В. В., Матюшина Ю. І. Система управлінського обліку: сутність, завдання та етапи впровадження. *Економіка та держава*. 2015. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2015/16.pdf (дата звернення 12.05.23.)

3. Кузик В.І. Features of management accounts in the enterprises of the bewing industry. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. (дата звернення 12.05.23).

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липн. 1999 р. №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 14.05.23).

5. Сирцева С. В., Кушнірук В. С., Бондаренко І. О. Управлінський облік як основа контролінгу в системі управління аграрними підприємствами *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31 С. 763–767.

6. Мельничук І.І. Організація управлінського обліку на торговельному підприємстві. *Приазовський економічний вісник*. 2020.

Урясьєв М.О.,
аспірант 1 курсу освітньої програми «Менеджмент»,
інституту економіки та менеджменту,
кафедри обліку, аналізу і аудиту
Науковий керівник: **Волощук Л.О.,**
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ

У світовій практиці фінансового менеджменту грошовий потік є одним з головних показників оцінки результатів діяльності підприємств поруч із виручкою від продукції (робіт, послуг) і прибутком.

У найширшому розумінні грошовий потік – це переміщення грошей з грошового рахунку або нього за певний період. Але на сьогоднішній день в економічній літературі існує безліч інколи суперечливих визначень терміну «грошовий потік». Це пов'язане з тим, що по-перше саме поняття грошового потоку актуалізувалось в вітчизняній науці декілька десятків років тому, і по-друге – з відмінністю трактувань поняття грошей у різних економічних школах.

Так, в умовах адміністративно-командної економіки грошові кошти розумілися як найбільш ліквідна частина активів і включали гроші на поточному рахунку і в касі підприємства. Пострадянські вчені початку 90-х років розглядали грошові кошти в контексті оборотних активів підприємства як ненормовану їх частину. Отже, зростання залишків грошових коштів однозначно сприймалось як явище позитивне, хоча зрозуміло, що за умов ринкової економіки підприємства повинні прагнути до найбільш раціонального використання коштів, так як гроші, що утримуються на поточному рахунку та в касі, тільки знецінюються і, крім того, підприємство позбавляється додаткового доходу від їх ефективного розміщення.

В англо-американській літературі грошові кошти у звичайному нам розумінні мають назву готівки. Саме поняття грошових коштів дещо ширше – включає готівку та фінансові еквіваленти, тобто інші короткострокові ліквідні активи, які можуть бути реалізовані будь-коли без

значних витрат. У французькій фінансовій школі існує інше поняття коштів – як різниці між чистим оборотним капіталом та потребою в оборотному капіталі. Поряд із цим існує поняття касової готівки, що визначається як сума грошових коштів та банківських кредитів. Звідси кошти – це касова готівка мінус банківські кредити. Таким чином кошти збігаються з готівкою тільки у випадку якщо підприємство не потребує кредитів.

Вітчизняне законодавство (НП(С)БО1) визначає грошові кошти (гроші) – як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, окремо виділяючи поняття еквівалентів грошових коштів, як короткострокових високоліквідних фінансових інвестицій, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Можна сказати, що сьогодні в Україні грошовий потік (або рух грошових коштів) трактується як надходження та вибуття грошей та їхніх еквівалентів. Щодо діяльності підприємства можна уточнити, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю підприємства .

Для визначення структури грошового потоку та джерел його формування в розрізі видів діяльності виділяють:

- грошовий потік від операційної діяльності;
- грошовий потік від фінансової діяльності;
- грошовий потік від інвестиційної діяльності.

Такий поділ відображено у Звіті про рух грошових коштів, як у міжнародних, так і у вітчизняних стандартах бухгалтерського обліку.

За масштабами обслуговування господарського процесу виділяють:

– грошовий потік по підприємству загалом. Це найбільш агрегований вид грошового потоку, що акумулює всі види грошових потоків, які обслуговують господарський процес загалом;

– грошовий потік з окремих видів господарської діяльності підприємства – характеризує результат диференціації сукупного грошового потоку у межах окремих видів діяльності;

– грошовий потік за окремими структурними підрозділами;

– грошовий потік за окремими господарськими операціями.

За методом визначення обсягу грошові потоки поділяють на:

– валовий грошовий потік – сукупність всіх надходжень та виплат за аналізований період у розрізі його окремих інтервалів;

– чистий грошовий потік – характеризує різницю між позитивними та негативними грошовими потоками (надходженнями та виплатами коштів).

За рівнем достатності обсягів виділяють:

– зайвий грошовий потік – у якому надходження коштів значно перевищують реальну потребу підприємства у цілеспрямованому його використанні;

– дефіцитний грошовий потік – у якому надходження грошових коштів значно нижчі, ніж потреба підприємства у них.

По безперервності формування виділяють:

– регулярний грошовий потік, що характеризує надходження чи виплати коштів за окремими господарськими операціями, що здійснюються регулярно. Наприклад, більшість грошових потоків від операційної діяльності, виплати за кредитами тощо;

– дискретний грошовий потік, що характеризує надходження чи виплати коштів, пов'язані із здійсненням одиничних господарських операцій. Наприклад, придбання підприємством цілісних майнових комплексів, ліцензій тощо.

У напрямку руху коштів виділяють:

– позитивний грошовий потік, що характеризує сукупність надходжень від усіх видів господарської діяльності;

– негативний грошовий потік, що характеризує сукупність виплат коштів підприємством у його виробничо-господарській діяльності.

За обов'язковістю виплат виділяють:

– пріоритетний потік – виплати комерційного характеру, необхідні для нормальної діяльності, які є пріоритетними щодо інших виплат. Цей потік завжди негативний і включає податкові платежі, погашення основної суми боргу за кредитами, сплату відсотків тощо;

– дискреційний потік – виплати чи надходження грошових коштів, які не є обов'язковими, тобто у разі потреби їх можна відкласти (наприклад, придбання цінних паперів, виплата дивідендів тощо). Часто застосовують поняття вільного грошового потоку, що визначається зменшенням операційного грошового потоку на суму коштів призначених для використання. Інакше кажучи, вільний грошовий потік – це кошти, доступні для поширення серед кредиторів і власників після фінансування всіх необхідних інвестицій, тобто повернення частини коштів від операційної діяльності у бізнес у вигляді капітальних витрат на підтримку розвитку підприємства. Цей показник може бути як позитивним, так і негативним. Негативне значення вільного грошового потоку свідчить про те, що підприємство не в змозі фінансувати виробничий процес за рахунок коштів, отриманих від операційної діяльності, і змушене залучати зовнішні джерела фінансування.

Залежно від обліку зміни вартості грошей у часі виділяють:

– недисконтований грошовий потік – що не враховує впливу чинника зміни вартості грошей у часі;

– дисконтований грошовий потік – сума коштів, які сьогодні мають таку ж вартість як і сумарні майбутні надходження та витрати. Дисконтуванням грошового потоку називається ряд методів аналізу

інвестиційних можливостей, у яких до уваги приймається зміна вартості грошей у часі.

Кошти – це найбільш обмежений ресурс в умовах транзитивної економіки. Дієздатність і успіх підприємства багато в чому визначається здатністю генерувати значні суми грошових коштів, щоб своєчасно реагувати на потреби і можливості, що виникають, і здатністю раціонально їх використовувати. У нинішніх умовах розвитку економічних систем управління грошовими потоками є одним із найактуальніших завдань організації нормальної фінансово-господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07 лютого 2013р. №73 / Міністерство фінансів України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text)

СЕКЦІЯ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Бурунсуз К.С.,

канд. техн. наук, доцент кафедри обліку і економічного аналізу
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв

ВИКОРИСТАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Проблема управління підприємствами енергетичної галузі є актуальною в будь-який час. В умовах різкого погіршення обстановки безпеки із-за наявності військових дій в Україні, великої нестабільності політичної ситуації в світі, глобалізації економічних процесів і систем особливо важливим стає проведення стратегічного аналізу для забезпечення ефективності діяльності підприємств в умовах постійної зміни зовнішнього середовища.

Усі підприємства енергетичної галузі України функціонують у динамічних умовах, які мають бути чітко оцінені для визначення їх впливу на конкурентоспроможність. Для того, щоб підприємства вижили в конкурентоспроможній промисловості, вони повинні визначати виклики і можливості в оточуючому середовищі, вміти прогнозувати, який вплив вони матимуть по відношенню до сильних і слабких сторін організації.

Для стратегічного аналізу середовища використовується метод SWOT – аналізу. Метод SWOT (у перекладі з англ. – сила (strength), слабкість (weakness), можливості (opportunities) і загрози (threats)) ґрунтується на підході, який дає змогу вивчати зовнішнє і внутрішнє середовища підприємства разом. За допомогою цього методу можна встановити взаємозв'язки між силою та слабкістю, які властиві підприємству, і зовнішніми загрозами та можливостями. Основною метою SWOT – аналізу діяльності підприємства є виявлення конкурентних переваг на основі діагностики бізнес-процесів та визначення основних перспективних шляхів розвитку підприємства в рамках конкретної ринкової ситуації [1].

Основною метою SWOT – аналізу діяльності енергопідприємств є виявлення конкурентних переваг на основі діагностики бізнес-процесів та визначення основних перспективних шляхів розвитку підприємства в рамках конкретної ринкової ситуації.

Аналітична мета SWOT – аналізу полягає у виявленні внутрішніх сильних сторін, які дозволяють підприємству, з одного боку, скористатися можливостями, що існують у зовнішньому середовищі, і, з іншого боку, уникнути зовнішніх загроз, у той же час, беручи до уваги наявні слабкі сторони.

В таблиці 1 наведена матриця SWOT – аналізу, яка була розроблена для узагальнення результатів основних тенденцій розвитку підприємств енергетичного сектору України, отриманих за допомогою залучення експертів, а також [2, 3].

Таблиця 1 Матриця SWOT – аналізу підприємств енергетичної галузі України

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>Внутрішні фактори</p> <p>Зовнішні фактори</p>	<ul style="list-style-type: none"> - зручне географічне розташування; - широкий спектр продукції енергетичної галузі країни; - конкурентна ціна енергетичної продукції в порівнянні зі світовими цінами; - низька вартість робочої сили; - добре освічений персонал; - своя наукова база та глибока співпраця з національними науково-дослідними інститутами; 	<ul style="list-style-type: none"> - енергоємне виробництво; - низька диверсифікація експорту; - високий рівень імпортних компонентів; - застаріле обладнання, а також висока амортизація основних засобів; - повільна модернізація основних засобів енергопідприємств; - неефективність управління (недосконала, складна, ієрархічна структура управління);
<p>Можливості (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - доступ до європейських ринків; - значний потенціал національних наукових досліджень; - сильна технічна освіта; - міграція енергетичних компаній ЄС до Східної Європи; - високий дослідницький потенціал; - потреба промисловості в ефективних джерелах енергії. 	<p>Стратегія SO</p> <ul style="list-style-type: none"> - вища за середню обізнаність про стан ринку дає змогу прямувати в бік більш привабливих стратегічних груп; - висококваліфіковані кадри дають змогу розробити власні антикризові заходи. 	<p>Стратегія WO</p> <ul style="list-style-type: none"> - імідж надійного партнера сприяє зменшенню труднощів при укладанні договорів з постачальниками та споживачами; - вища за середню обізнаність про стан ринку та наявність висококваліфікованих кадрів зменшують негативні наслідки від можливості виникнення нових конкурентів.
<p>Загрози (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> - військові дії на території України; - політична та економічна ситуація в світі; - соціальна уразливість через високу кількість зайнятих; - трудова міграція; - відсутність комплексної система інтелектуального захисту прав власності. 	<p>Стратегія ST</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефіцит фінансових ресурсів, недостатня прибутковість призводить до унеможливлення руху в бік більш привабливих стратегічних груп. 	<p>Стратегія WT</p> <ul style="list-style-type: none"> - висока собівартість продукції та високий рівень податків залежать від соціально-політичної ситуації в країні; - дефіцит фінансових ресурсів, недостатня прибутковість підприємства посилюється через високу інфляцію.

Список використаних джерел

1. Бурунсуз К.С. SWOT – аналіз підприємств енергетичної галузі України. Інновації в суднобудуванні та океанотехніці: матеріали X Міжнародної науково-технічної конференції. Миколаїв: Видавництво НУК, 2019. С. 221–224.
2. Тесленок І.М., Коротунова О.В., Косенко Ю.В. Аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на функціонування машинобудівного підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 78–82.
3. Yakubiv V., Hryhoruk I. Innovative Methods in Strategic Planning of Foreign Economic Activity of Enterprises. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2017. № 4. P. 42–49.

Волощук Л.О.,

д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту

Апостолова М.О.,

студентка 2 курсу, центр післядипломної освіти і перепідготовки,

кафедра обліку, аналізу і аудиту,

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса

ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження інструментів фінансового аналізу підприємств та результати їх практичного застосування дозволили виявити певні недоліки, які на наш погляд знижують об'єктивність оцінки фінансового стану та ефективності.

Так, в розрахункових моделях більшості означених показників рентабельності діяльності та оборотності активів застосовується значення чистої виручки від реалізації. Цей показник фінансової звітності визначає дохід від основної операційної діяльності підприємства. В світовій практиці ця стаття доходів є найбільш впливовою в формуванні доходів та фінансових результатів діяльності. Так як більшість показників аналізу фінансового стану були початково запозичені з іноземної практики, то зазначений в іноземних моделях показник чистих доходів (net revenues) був трансформований в показник чистої виручки від реалізації в вітчизняних моделях розрахунку показників. Водночас, ототожнення чистих доходів підприємства з чистою виручкою від реалізації є доречним лише у випадку коли доходи від іншої операційної діяльності є несуттєвими.

Практика ж діяльності промислових підприємств в останні роки показує зростаючий вплив іншої операційної діяльності на формування їх доходів та фінансових результатів. Багато підприємств, що може й залишили назву «завод...» вже перейшли з виду діяльності – промислове виробництво, до виду діяльності – надання майна в оренду (КВЕД 68.20), а отже до сфери послуг. Інші, не змінюючи офіційно основного виробничого виду діяльності на практиці компенсують неефективність останнього за рахунок надання в оренду своїх виробничих площ (що віддзеркалюється у доходах іншої операційної діяльності), або освоюють суміжні до основного виробництва види діяльності для збереження доходності.

В таких умовах нехтування доходами іншої операційної діяльності при аналізі показників ефективності діяльності – рентабельності та оборотності, на наш погляд призводить до викривлення їх значень та зниження об'єктивності оцінки ефективності як чинника розвитку підприємства.

Ще одним суперечливим аспектом аналізу ефективності є застосування показника чистого прибутку (збитку) як «кінцевого» фінансового результату діяльності підприємства. У формах фінансової звітності за національними стандартами є показник «сукупний дохід», що визначається коригуванням чистого прибутку (збитку) на вартість дооцінки (уцінки) необоротних активів, фінансових інструментів та накопичених курсових різниць. На багатьох підприємствах, особливо тих де необоротні активи характеризуються високим рівнем схильності до морального зносу, вартість уцінки суттєво впливає на коригування чистого прибутку. Таким чином, нехтування різницею між чистим прибутком (збитком) та вартістю «сукупного доходу» також викривлює результати аналізу ефективності діяльності підприємства.

Відтак, рекомендуємо альтернативний підхід до побудови розрахункових моделей аналізу оборотності активів та рентабельності діяльності підприємства, що, на відміну від традиційного, враховує в якості показника доходу не значення чистої виручки від реалізації продукції, а значення доходу від операційної діяльності підприємства D_{od} («чиста виручка від реалізації» + «дохід від іншої операційної діяльності»), загального доходу діяльності $ЗДД$ (дохід від операційної діяльності + доходи від неопераційної діяльності).

Удосконалені розрахункові моделі наведено в таблиці 1.

Аналогічно «будуються» інші удосконалені розрахункові моделі показників аналізу оборотності активів та рентабельності діяльності підприємства, в яких базові моделі передбачають застосування чистої виручки від реалізації.

Таблиця 1 Удосконалені розрахункові моделі деяких показників аналізу оборотності та рентабельності діяльності підприємства

Показники	Традиційна розрахункова модель	Удосконалена розрахункова модель
Коефіцієнт оборотності активів =	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності
	Вартість активів	Вартість активів
Коефіцієнт оборотності власного капіталу =	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності
	Вартість власного капіталу	Вартість власного капіталу
Рентабельність операційної діяльності =	Прибуток (збиток) операційної діяльності	Прибуток (збиток) операційної діяльності
	Чиста виручка від реалізації	Дохід від операційної діяльності
Загальна рентабельність діяльності =	Чистий прибуток (збиток)	Чистий прибуток (збиток)
	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності

Також рекомендується підхід до побудови розрахункових моделей показників рентабельності, що враховує не значення чистого прибутку (збитку) підприємства, а значення сукупного доходу (сума рядків 2350, 2355 та 2460), особливо за умов коли ці значення різняться.

Головач Т.В.,
старший викладач
кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій в бізнесі
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Економічний аналіз є найважливішою складовою економічної науки та практики. Він передбачає комплексне вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки результатів, виявлення можливостей дальшого підвищення ефективності господарювання. На сьогодні він стає вагомим інструментом в оптимізації

облікової, податкової, фінансово-інвестиційної, маркетингової та соціальної політики господарюючого суб'єкта. Дозволяє раціоналізувати ресурси, надходження й видатки, набути й зберегти конкурентні переваги, забезпечити фінансово-економічну стійкість й конкурентоспроможний розвиток [1].

Характеризуючи сучасний стан економічного аналізу, можна зазначити що це є досить розроблена в теоретичному та методологічному плані наука. Питанням теоретико-методологічних засад економічного аналізу приділяли увагу такі відомі науковці, як І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, І.П. Житна, Л. А. Лахтіонова, Г. В. Савицька, Є. В. Мних, Ю.С. Цал-Цалко, М. Г. Чумаченко, А. І. Сухоруков, В. В. Ковальов, А. Д. Шеремет, С Шмідт та багато інших. Не применшуючи вагомість усіх теоретико-методологічних та методичних напрацювань, слід констатувати, що змістовні та об'єктивні структурні зрушення в економіці України призводять до того, що аналітична наука повинна постійно перебувати в стані розвитку. У відповідності до цього методики аналізу, створені в попередні періоди, повинні модернізуватись та адаптуватися до нових умов господарювання.

Зазначимо, що у дослідженнях зустрічаються нові терміни «економічного аналізу», а саме це: «потенціалогічний аналіз» – дослідження можливого стану будь-якого явища або предмета; «онтологічний аналіз» – рівень аналізу знань, в основі якого лежить визначення предметної галузі в термінах сутностей, відносин між ними, а також дій над сутностями; «епістемілогічний аналіз» – дослідження понятійного, змістовного боку явища. З приводу цих термінів тривають дискусії у науковій сфері, на практиці вони майже не використовуються.

Важливим є визначення складу функцій (рис. 1), завдань та напрямків удосконалення сучасного економічного аналізу діяльності підприємств України. Основними завданнями економічного аналізу господарської діяльності підприємства є: підвищення науково-економічної обґрунтованості прогнозів, сприяння покращенню системи планування на підприємстві, визначення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу, оцінка роботи підприємства в цілому та його підрозділів за визначені проміжки часу, виявлення та вимірювання внутрішніх резервів на всіх стадіях виробничого процесу.

Незважаючи на велику кількість видів сучасного економічного аналізу, серед них найбільш важливими та такими, що потребують розвитку є: оперативний, інвестиційний, інноваційний, діагностичний, стратегічний, маркетинговий, функціонально-вартісний.

Оперативний аналіз діяльності підприємств в умовах нестабільної фінансово-господарської ситуації за допомогою сучасних комп'ютерних технологій дає змогу своєчасно втрутитись у господарські процеси та

правильно їх спрямувати, дозволяє у короткі терміни отримати інформацію про своєчасне виконання договірних зобов'язань, стан розрахунків, виконання виробничої програми тощо. Методи аналізу та оцінки ефективності інвестиційних проектів враховують такі фактори, як вид інвестиції, вартість інвестиційного проекту, обмеженість фінансових ресурсів, ризик. Вони дозволяють здійснити вибір правильного варіанта інвестиційного рішення.

Функції сучасного економічного аналізу	
	Інформаційно-аналітична: полягає у накопиченні, інтерпретації, аналізі, групуванні та наданні інформації в системі економічного аналізу
	Управління: забезпечує різні рівні суб'єктів управління аналітичною інформацією для ухвалення та виконання управлінських рішень, застосовується для виявлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами й процесами, для дослідження впливу факторів на результати діяльності тощо
	Контролю: передбачає можливість контролю за допомогою методик та процедур економічного аналізу за виконанням управлінських рішень на всіх стадіях
	Оцінювальна: застосовується для визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування й потенційним можливостям
	Діагностична: встановлюється причинно-наслідкові зміни економічної системи в цілому у кількісному та якісному вимірюванні, а також визначається вплив окремих факторів на ці зміни і розвиток
	Пошукова: спрямована на виявлення невикористаних резервів та потенційних можливостей зміни розвитку економічної системи, необхідна для обґрунтування механізмів її мобілізації
	Захисна: у відповідності до цієї функції результати економічного аналізу повинні адекватно відображати та реагувати на факти неправомірної та злочинної діяльності у сфері фінансово-економічних відносин суб'єктів господарювання
	Прогностична: полягає в обґрунтуванні можливостей, вибору найкращих стратегій та пріоритетних напрямів розвитку суб'єкта господарювання з усієї їх множини на перспективу

Рисунок 1 - Функції сучасного економічного аналізу (Джерело: побудовано автором на основі [2])

Діагностичний аналіз спрямований на обґрунтування ефективних заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Стратегічний аналіз дає змогу дослідити зовнішнє та внутрішнє середовище, сформувавши місію та стратегічні цілі підприємства, які є підґрунтям вибору стратегії, спрямовується на вирішення довгострокових глобальних проблем.

Маркетинговий аналіз спрямований на вивчення ринків збуту, попиту на продукцію, її конкурентоспроможність, формування цінової політики, тощо.

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) можна розглядати як підсистему комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Зауважимо, що нагальними питаннями щодо удосконалення інвестиційного аналізу є розроблення власних комплексних методик інвестиційного аналізу, впровадження та адаптації зарубіжного досвіду. Щодо діагностичного аналізу, нажаль, методика його проведення недосконала, потребує уточнень системи показників, методів та процедур аналізу. Це також стосується й інноваційного аналізу, який потребує нових концептуальних підходів, розвитку, ретельного визначення системи показників інноваційної діяльності. Подальший розвиток ФВА неможливий без запровадження у його методик економіко-математичних методів та комп'ютерні технології оброблення інформації [3].

Перспективними методиками економічного аналізу на сьогодні також є:

- ситуаційний аналіз: методика цього аналізу враховує дії конкурентів, дозволяє досліджувати кон'юнктуру ринку, ризики тощо;
- ABC-аналіз: надає можливість обґрунтувати пріоритети напрямки змін у виробничому процесі;
- GAP-аналіз: визначає шлях від існуючого стану суб'єкта господарювання до бажаного;
- інституційний аналіз: здійснює оцінку організаційно-правових, політичних, адміністративних умов діяльності підприємства.

Отже, подальший розвиток економічного аналізу неможливий без ґрунтовного перегляду низки методологічних підходів. Він потребує збагачення його концептуальних положень доробками вітчизняних та західних науковців. Ці положення повинні бути адаптовані до національних умов господарювання. Практики повинні ознайомитись із основними видами сучасного економічного аналізу та розширювати сфери їх застосування.

Список використаних джерел

1. Самайчук С.І. Методичні засади удосконалення економічного аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. №7. С. 55-59. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.7.55
2. Ізмайлов Я.О. Функції економічного аналізу в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку економіки. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 24. № 2. С. 50-58. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2016_24%282%29__9.
3. Шестерняк М. М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 20. Частина 3. С. 158-162. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/34.pdf

Колесніченко А.С.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Аль-Сьюф Я.А.,
здобувач вищої освіти
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків

ДІАГНОСТИКА ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ НА МАКРОРІВНІ

Стратегія економічного розвитку держави сфокусована на аналізі фінансових результатів діяльності підприємств, які надають додаткові підтвердження прогресивного або регресивного тренду, визначає напрями завдань щодо покращення кількісних характеристик підприємств як в розрізі регіонів, так і на рівні економіки країни.

Економічна сутність діагностики та її роль у прийнятті управлінських рішень розглядаються у працях зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема, необхідно виділити роботи: О.В. Коваленко, Т.О. Загорної, Т.О. Мулик [1], С.В. Онишко, Н.М. Погостинської, А.В. Рогового, В.Ф. Савченко, Г.О. Швиданенко, S. A. Ciuritu, O. C. Iacob, N. L. Popescu, M. A. Musat та ін. Особливої уваги заслуговує більш детальне обґрунтування значущості діагностики при розрахунку макропоказників фінансової звітності.

Одним з найважливіших джерел побудови інформаційної бази для аналізу і фінансової діагностики підприємства виступає бухгалтерський баланс, який являє собою моментальний знімок фінансово-господарського стану підприємства на фіксовану дату [2, с. 279].

В Україні форма бухгалтерського балансу затверджена Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3].

На основі проведеної діагностики показників балансу підприємств національної економіки протягом останніх років можна зазначити наступні зміни. На рівні національної економіки валюта балансу має тенденцію до зростання. Порівняно з 2015 р. за результатами 2021 р. загальний баланс суб'єктів господарювання збільшився з 8073,8 млрд грн до 14070,5 млрд, тобто на 74,2%. Однак, темпи зростання суттєво скорочуються, так, темп приросту цього макропоказника в порівнянні з 2020 р. склав 10,9%. Структурно серед груп балансу найбільших змін зазнали необоротні активи, частка яких значно зросла у 2020 р. відносно рівня цього показника у 2019 р. – з 26,1% до 41,9%. Оборотні активи демонструють зростаючу тенденцію, в структурі балансу вони складають близько 1,5 від розміру необоротних активів.

В структурі пасивів близько третини їх розміру становить власний капітал. Запозичені кошти протягом останніх трьох років складають близько 71%, при цьому, акцент з довгострокових зобов'язань поступово зміщується у бік поточних.

За результатами 2021 р. найбільша питома вага в структурі активу і пасиву належить оборотним активам і поточним зобов'язанням і забезпеченням, відповідно (рис. 1, 2). Більш того, обсяг цих двох груп балансу приблизно відповідає один одному і складає 58-59% всього балансу.

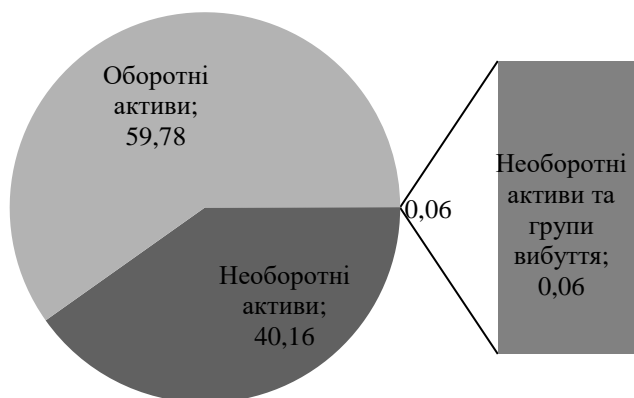

Рис. 1. Структура активів балансу національної економіки у 2021 р.

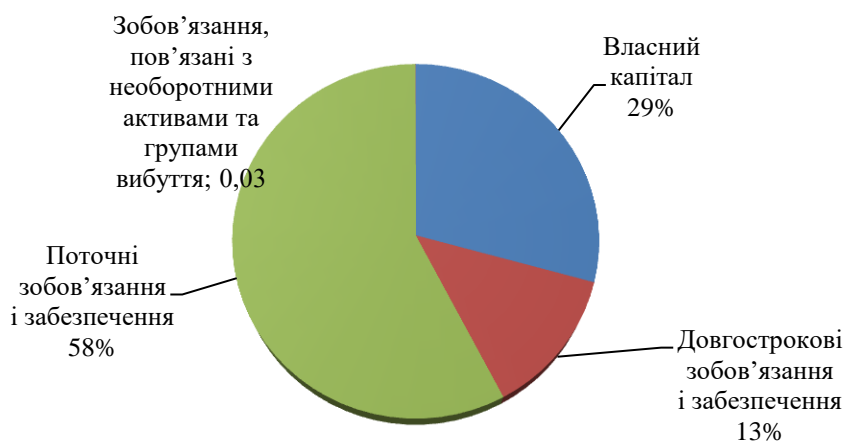

Рис. 2. Структура пасивів балансу національної економіки у 2021 р.

Якісний аналітичний інструментарій та виявлення важливих тенденцій у змінах ключових показників звітності на макрорівні дозволяють, з одного боку, будувати стратегічні плани і програми, та, з іншого боку, - забезпечити більш детальний розгляд специфіки практичного впровадження економічної діагностики підприємствами на основі їх звітної

інформації та формування основних шляхів щодо удосконалення істотних фінансових показників.

Список використаних джерел

1. Мулик Т.О. Організація діагностики діяльності підприємства та його бізнес-процесів: теоретико-методичні підходи. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 158-164.

2. Каминський П.Д. Аналіз бухгалтерського балансу: особливості та методика проведення. *Економічний форум*. 2017. № 3. С. 278–285.

3. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене Наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 20.04.2023 р.).

Клименко Т.В.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Беляков С.В.,

аспірант кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У системі управління підприємством важливою складовою є кадровий потенціал, якість якого впливає на ефективність, оперативність прийняття рішень для виконання поставлених керівництвом завдань у мінливих умовах господарювання. Не менш важливим залишаються питання оцінювання ефективності формування та реалізації кадрового потенціалу, вироблення раціональних напрямів його подальшого розвитку.

Необхідність оцінювання кадрового потенціалу пов'язана із його впливом на вартість сукупного потенціалу підприємства. При цьому, при оцінюванні кадрового потенціалу важливо визначитися з метою такого оцінювання, що може, наприклад, полягати у підвищенні кваліфікації працівників, підборі кадрів на вакантні місця, уточненні посадових функцій та обов'язків і забезпеченні якості контролю за їх виконанням, розробці заходів щодо стимулювання підвищення продуктивності праці тощо.

Окрім цього, ефективне оцінювання кадрового потенціалу залежить від дотримання сукупності принципів, серед яких: спрямованість на покращення якості виконання виробничих завдань; ретельна аналітична підготовка; ґрунтовний аналіз результатів аналітичного дослідження;

реалізація рекомендацій за результатами дослідження; конфіденційність даних, які використовуються для проведення такого дослідження.

Сутність кадрового потенціалу для цілей його оцінювання необхідно розглядати з двох позицій: як можливості окремого працівника та колективу в цілому брати участь у суспільно-корисній діяльності, а також як характеристику якостей окремого працівника та колективу, які відображають ступінь розвитку їх здатностей, придатність та підготовленість до виконання певних видів виробничих завдань, ставлення до праці, можливість та готовність працювати з повною віддачою сил [1].

Погоджуємося з науковим підходом, що оцінювання кадрового потенціалу підприємства має ґрунтуватися на дослідженні сукупності показників, які можна розподілити за такими двома напрямками:

а) економічна складова кадрового потенціалу:

1) кількісні характеристики (показники) цієї складової кадрового потенціалу (чисельність працівників і темпи її росту; показники руху кадрів (плинності кадрів, коефіцієнти обороту зі звільнення та прийому, постійного складу персоналу); показники ефективності праці (продуктивність праці, рівень прибутку на 1 працівника тощо); статтевовікова структура працівників; кваліфікаційний склад працівників та його структура; показники використання робочого часу (календарний, табельний, максимально можливий фонд робочого часу);

2) якісні характеристики (показники) цієї складової кадрового потенціалу (*психофізіологічні* (працездатність, наявність необхідних фізіологічних характеристик, стан здоров'я, тип нервової системи); *соціально-психологічні* (емоційна та нервово-психологічна стійкість; рівень інтелектуального розвитку, комунікабельність, енергійність); *інтелектуальні* (тип мислення, здатність приймати рішення); *інноваційні* (креативність, ініціативність в роботі, новизна підходів до виконання обов'язків);

б) соціальна складова кадрового потенціалу – показники соціальної захищеності працівника (рівень проходження працівниками тренінгів soft skills; оцінка заходів з покращення умов праці та зміцнення здоров'я працівників; оцінка процесу реалізації напрямків соціального захисту) [2].

Вважаємо за необхідно доповнити індикатори оцінювання якісних характеристик економічної складової кадрового потенціалу культурно-моральними показниками, які включають моральні орієнтири, загальну культуру особистості, соціальні норми, організаційну культуру підприємства [3].

Окрім цього, при оцінюванні кадрового потенціалу можуть бути застосовані такі підходи:

- доходний підхід, що пов'язаний з оцінкою реальної вигоди, яку має підприємство від праці конкретного працівника (характеризується рівнем капіталізації прибутку, який генерується цією працею);

- порівняльний підхід, який припускає визначення вартості кадрового потенціалу (або окремого працівника) за результатами порівняння його характеристик із характеристиками інших аналогічних об'єктів;

- витратний підхід, згідно якого вартість кадрового потенціалу прирівнюється до суми минулих витрат на підготовку працівників, поточне їх утримання та майбутній розвиток (тобто, ці витрати включають: заробітну плату, витрати на забезпечення умов праці, оплату соціального забезпечення, ціну компенсацій) [4].

Важливим етапом оцінювання кадрового потенціалу є дослідження його структурних елементів, що дозволить проаналізувати їх збалансованість, а також визначити рівень професійних компетентностей працівників та їх відповідність техніко-технологічним потребам підприємства.

Забезпечення відповідності рівня професійної компетенції працівників вимогам зовнішнього середовища, яке постійно змінюється під впливом різних чинників, потребує особливу увагу приділяти таким аспектам:

- ясне розуміння поставлених цілей керівництвом підприємства та чітке програмування діяльності працівників на всіх рівнях управління;

- безперервний розвиток професійних навичок і заохочення за отримання нових знань;

- постійний зворотній зв'язок, оцінка діяльності працівників;

- формування ефективної системи мотивації для працівників [5].

Отже, оцінювання кадрового потенціалу підприємства є управлінським процесом, який має бути ретельно спланованим, й орієнтований на виявлення можливостей подальшого розвитку працівників через підвищення якості виконання ними виробничих завдань, за умов дотримання принципів відкритості та соціальної справедливості. При оцінюванні кадрового потенціалу необхідно враховувати, що ця економічна категорія поєднує кількісні та якісні характеристики, що важливо, зважаючи на значний його вплив на забезпечення ефективності системи управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Світлична В.І. Розвиток кадрового потенціалу промислового підприємства за умов економіки знань: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеса, 2016. 225 с.

2. Тимохіна О.О. Управління кадровим потенціалом підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк, 2014. 237 с.

3. Смолюк В.Л. Управління розвитком трудового потенціалу підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Харківський національний економічний університет. Харків, 2008. 224 с.

4. Михайлов О.О. Формування системи управління кадровим потенціалом торговельного підприємства : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Львівська комерційна академія. Львів, 2015. 198 с.

5. Белоусова Є.В.. Механізми формування та реалізації кадрового потенціалу державної служби: дис. ... канд. держ. упр : 25.00.02 / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2021. 225 с.

Шевцова С.Ю.,
студентка 4 курсу, факультет економіки і права
Науковий керівник: **Яценко О.В.,**
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку інноваційних підходів до господарювання розпочинати новий бізнес або розширювати діюче підприємство можливо лише після визначення потреб ринку, які постійно змінюються. Динаміку ринкових тенденцій необхідно враховувати при розробці нової продукції, організації та фінансуванні її виробництва. Тобто, перед початком кожного етапу вдосконалення виробництва, розширення видів діяльності або оновлення асортименту необхідно вирішити питання: чи варто вкладати кошти та витратити зусилля на реалізацію конкретного проекту? Інструментом вирішення цієї проблеми служить бізнес-план, розробка якого дозволяє узгодити інноваційні можливості підприємства з потребами ринку на визначений період часу. В умовах ринкових відносин будь-який інноваційний захід, спрямований на впровадження та комерціалізацію новацій, прийнято розпочинати зі складання бізнес-плану.

Аналіз основних досліджень і публікацій. На сьогоднішній день для складання бізнес-планів поширеним є застосування міжнародних стандартів, зокрема TACIS, KPMG, ЄБРР, UNIDO, BFM Group [2]. Аналіз зазначених стандартів, а також наукових та науково- методичних праць [1, 3-11] дозволив дійти висновку щодо відсутності наукових підходів до

розробки бізнес-планів з врахуванням специфіки інноваційних проєктів, що й обумовило актуальність обраної теми статті.

Постановка завдання. З'ясувати економічну сутність бізнес-плану, обґрунтувати його важливість і визначити особливості для інноваційного проєкту.

Підприємництво є невід'ємною складовою будь-якої ринкової господарської системи, без якої економіка не здатна існувати. Досвід зарубіжних країн свідчить, що малі та середні підприємства відіграють велику роль в економіці, їх розвиток впливає на прискорення науково-технічного прогресу, на насичення ринку товарами необхідної якості, на створення додаткових робочих місць, тобто вирішує численні актуальні економічні, соціальні та інші проблеми. В усіх економічно розвинутих країнах держава здійснює підтримку малого та середнього підприємництва. Населення все більше займається підприємницькою діяльністю. У зв'язку з цим зростає інтерес як до вивчення малих та середніх підприємств, особливостей управління малими та середніми підприємствами, так і аналізу тенденцій, змін стану даного сектора економіки, формуються потреби у відповідній інформації і в Україні.

Питанням з'ясування сутності підприємництва присвятили свої праці Ю.Е.Губені, М.І.Долішній, М.А.Козоріз, В.П.Мікловда, М.І.Пітюлич та ін. Однак, не зважаючи на значну кількість публікацій з вищезначених питань, залишаються актуальними і недостатньо розкритими аспекти щодо засад підприємницької діяльності в процесі структурних змін в системі господарювання регіону.

Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації неможливо розглядати у відриві від інноваційних процесів. У сучасному господарюванні інновації стають найбільш вагомим чинником підвищення ефективності промислового виробництва. Інновацію визначаємо як кінцевий результат системного процесу впровадження у виробництво та комерціалізації новації, що дозволяє підвищувати ефективність діяльності підприємства та досягати конкурентних переваг. Під новацією розуміється вперше отриманий інтелектуальний результат (як матеріальний, так і нематеріальний), що може бути використаний для підтримання попиту на продукцію підприємства і забезпечує можливості його сталого розвитку [12, с. 6].

Впровадження новацій зазвичай пов'язане з інвестуванням коштів, яке являє собою відмову від споживання благ сьогодні з метою отримання доходу у майбутньому. В процесі прийняття інвестиційного рішення стосовно вкладення коштів у новації:

1) відбувається вибір серед альтернативних варіантів вкладення коштів через співставлення очікуваного прибутку над витратами на їх здійснення по кожному варіанту;

2) проводиться оцінка прибутковості, часу і ризиків по кожному варіанту.

Прибутковість та ризик – дві обов'язкові складові прийняття інвестиційного рішення. Чим вищий ризик вкладення коштів, тим більші вимоги до прибутковості інноваційного проекту. Інноваційний проект являє собою документально оформлений комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на впровадження новацій у виробництво та їх комерціалізацію. Ефективність реалізації цих заходів залежить від належного управління, яке спрямоване на досягнення поставлених цілей через реалізацію функцій планування, організації, мотивації, контролю та регулювання.

Обґрунтоване прийняття рішення щодо вибору альтернативних бізнес-ідей, спрямованих на впровадження та комерціалізацію новацій, неможливе без чітко продуманого та складеного бізнес-плану. Закордонні теоретики і практики бізнес-планування впевнені, що плануванню увесь світ навчився у Радянського Союзу [10, с. 5]. Воно має важливе значення для успішного ведення бізнесу. Бізнес являє собою економічну діяльність суб'єкта господарювання (юридичної особи або фізичної особи-підприємця) в умовах ринкової економіки, яка спрямована на отримання прибутку шляхом створення та/або реалізації економічних благ (матеріальних чи нематеріальних), які мають цінову визначеність. Бізнес – це суто комерційна діяльність, при цьому бізнесмен – це людина (підприємець-фізична особа або власник підприємства-юридичної особи), яка здійснює її відповідно до своїх інтелектуальних здібностей, систематично, на власний ризик, виявляє ініціативу при виборі бізнес-ідей, приймає рішення, розпоряджається необхідними для цього коштами (власними чи позиковими) та несе відповідальність за наслідки цієї діяльності (має проводитися відповідно до чинного законодавства і бути суспільно значимою та спрямованою на збереження навколишнього середовища у сучасних умовах).

Для реалізації вищенаведених ділових якостей, підприємець повинен володіти відповідними організаторськими здібностями, перш за все, вмінням визначати напрями вибору підприємницької діяльності, орієнтуватися на потреби споживачів, забезпечувати заходи щодо підвищення якості продукції та послуг, готовністю організувати виробництво саме тих товарів і продукції, які необхідні суспільству. До того ж, започаткувати власну справу підприємцю слід оцінити можливості залучення і формування необхідних матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. Важливим є і пошук людей, здатних до підприємницької діяльності, вміння керувати людськими ресурсами, направляти їх на досягнення кінцевих результатів, гарантувати успіх. Організаційні

здібності підприємцю слід проявити і в пошуку споживачів виробленої продукції і послуг, налагодженні каналів збуту.

Практика підприємницької діяльності також засвідчує, що організаційні навички підприємця багато в чому залежать від природних (фізіологічних) здібностей особистості. Такі риси характеру та ділові якості підприємця, як кмітливість, винахідливість і оригінальність мислення, здатність до ризику саме і забезпечують успіх підприємницької справи. Залежно від форм організації праці, підприємець може здійснювати індивідуальну трудову діяльність, сімейну трудову діяльність – коли до справи залучені родичі, набирати відповідну кількість найманих працівників та організовувати підприємницьку діяльність, а також об'єднуватися з підприємцями-партнерами для ведення спільного бізнесу. Незалежно від форм організації діяльності, підприємець зобов'язаний адаптуватися до вимог ринкової економіки, розширювати ділові контакти з оточуючим співтовариством, швидко реагувати на зміни ситуації, що виникають у навколишньому середовищі.

Список використаних джерел

1. The World Bank. Data catalog // The World. URL: <http://data.worldbank.org>.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Doing Business. Data and Rankings // The World Bank Group. URL: <http://www.doingbusiness.org>.
4. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs // European Commission of Enterprise and Industry. URL: http://ec.europa.eu/growth/index_en.htm.
5. Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. №4618-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
6. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI із змінами і доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html.
7. Кондратенко М.Б. Податкове навантаження та шляхи його оптимізації в Україні / М.Б. Кондратенко // Автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. – Київ, 2015. – 22 с.
8. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки підприємництва. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2012. . №5. С.95–97.
9. Піхняк Т. А. Світовий досвід державного управління розвитком малого підприємництва і можливості його адаптації в Україні URL: <http://intkonf.org/pihnyak-ta-svitoviy-dosvid-derzhavnogo-upravlinnya-rozvitkom-malogo-pidpriemnitstva/>.

10. Кіщак В. В. Розвиток малого та середнього підприємництва: досвід Польщі, Угорщини, Чехії. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 5. С. 26-33.

11. Проблеми державного регулювання діяльності малих підприємств: Наук.-метод. посіб. / Т.В. Березянюк, О.В. Ваганова, Р.В. Руднік / За ред. Березянюк Т.В. – К.: ІІДО НУХТ, 2012. 120 с.

Яценко В.М.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання керівнику підприємства необхідно вирішувати велику кількість оперативних і тактичних завдань, пов'язаних з розміщенням ресурсів, випуском продукції. Основним інструментом управління є економічний аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні і зовнішні відносини об'єкта, що аналізують: охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім по його результатах прийняти обґрунтовані рішення.

Програма проведення аналізу на підприємствах залежить від обсягу аналітичного дослідження, його глибини та складності, також зумовлена масштабами підприємства, наявністю коштів для аналізу, рівнем кваліфікації аналітиків, технічною базою та програмним забезпеченням аналізу. Пропонуємо наступні етапи аналітичної роботи на підприємстві (рис. 1).

На наш погляд, складати програму проведення аналізу на підприємстві необхідно відповідно до поставлених перед ним завдань (цілей). Вірно визначені пріоритети – це складова частина успіху.

Дослідження методів аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності, дозволило визначити певну однаковість науковців в розгляді цього питання у фахових джерелах. Ними пропонуються застосовувати наступні методи:

- вертикального аналізу, тобто аналізу структури звіту про фінансовий стан (баланс), визначення питомої ваги окремих статей у валюті балансу;

- горизонтального аналізу (у тому числі - трендового аналізу), а саме аналізу динаміки статей балансу за певний період часу, визначення

абсолютних і відносних показників змін за статтями звітної форми та визначення тенденцій розвитку в часі (тренду) показників звітності;
- коефіцієнтного аналізу, тобто визначення взаємозв'язків між показниками на основі розрахунку відношень між статтями балансу та/ або іншими абсолютними показниками, які розкриваються у фінансовій звітності.

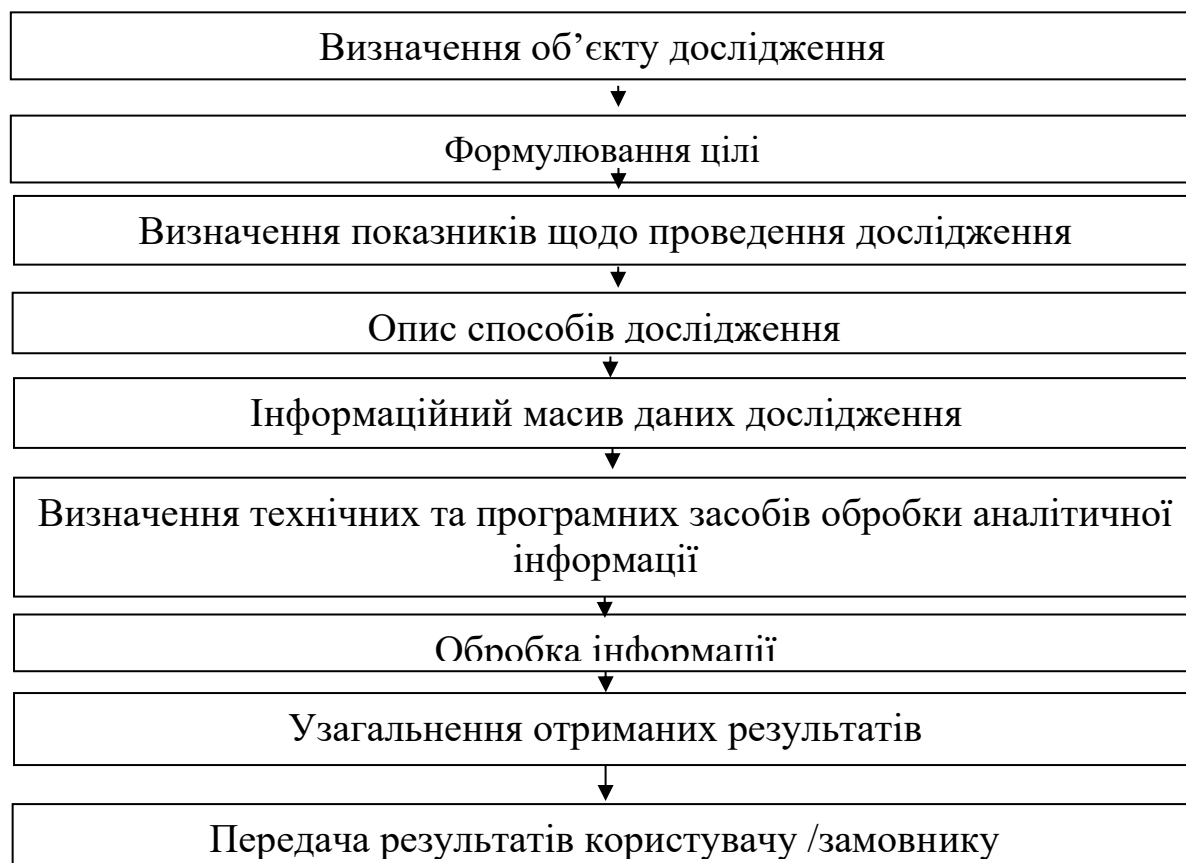

Рисунок 1 - Етапи організації аналітичної роботи на підприємстві

Можна зазначити, що методи фінансового аналізу – це система науково-методичного інструментарію для визначення фінансового стану підприємства. Виділяють такі основні методи оцінки фінансового стану: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний; беззбитковий; рівноважний. Найбільш розповсюдженим є коефіцієнтний аналіз. Саме коефіцієнти є складовою в усіх інших перелічених методиках.

Ефективне управління фінансовим станом підприємства, залежить від доцільності використання того чи іншого методу оцінки фінансового стану, його адаптації до сучасних умов розвитку, а також вимог, висунутих з боку зовнішніх суб'єктів економічного середовища. Незважаючи на те, що теоретичні та методичні засади оцінки фінансового стану підприємства і трактування його сутності зафіксовано у нормативних актах відповідних міністерств (відомств) та досить широко розглянуті в працях вчених, деякі питання потребують подальшого дослідження.

Серед діючих в Україні нормативних актів, які пропонують методики оцінки фінансового стану підприємств, що можуть бути використані як юридичною особою так і зовнішніми користувачами, на увагу заслуговують такі:

—Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. № 81 ;

—Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 (у редакції від 26 жовтня 2010 р. № 1361);

—Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 р. № 170;

—Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99);

—Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями (Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 р. № 351);

—Наказ «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» від 26.01.2001 р. № 49/121 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів N 2/23(z0188-13) від 04.01.2013 р.);

З шести досліджених методик лише Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику має прив'язку до сучасних форм фінансової звітності підприємства.

В результаті дослідження методик, виявлено, що більшість рекомендацій розрізняють три показники ліквідності: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності. Але існують і розбіжності, які є майже у кожній з наведених методик.

Важливим етапом при оцінці фінансового стану підприємства є аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості. Кількість показників, що входять у дану групу, в різних методиках різна. Але сутність аналізу даних показників полягає у оцінці наявності власного капіталу для забезпечення фінансової незалежності суб'єкту господарювання від зовнішнього середовища.

Найбільша кількість методик, діючих в Україні, пропонують розраховувати коефіцієнт автономії. Він показує яку частку у загальному капіталі, займає власний капітал. Розраховується, як відношення власного капіталу до загальної суми капіталу підприємства(підсумок балансу). Дана назва і формула розрахунку відображена у чотирьох з шести методичних рекомендаціях.

За результатами вищевикладеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. В сучасних умовах фінансовий стан підприємства потрапляє у спектр тих питань, що цікавлять не лише менеджерів підприємства, а й інших суб'єктів господарювання – так званих зовнішніх користувачів фінансової звітності. Саме тому, оцінка фінансового стану потребує системного підходу та вірної організації аналітичного процесу.

2. У ринкових умовах існує необхідність розробки методики фінансового аналізу підприємства, яка б давала можливість здійснення загальної оцінки динаміки та структури статей діючої в Україні фінансової звітності, методику фінансового аналізу з оптимальним переліком показників, яка дасть можливість створення автоматизованої бази даних агрегованих показників, в розрізі окремих регіонів, видів економічної діяльності, форм власності тощо.

3. Існуючі методичні рекомендації, затверджені на державному рівні, щодо проведення фінансового аналізу підприємства є неспівставні між собою, це в свою чергу ставить перед аналітиком (аудитором) проблему вибору необхідної методики, а проведення даного аналізу на двох підприємствах за різними методичними рекомендаціями унеможлиблює процес співставлення отриманих результатів. Тому що ряд показників маючи однакову назву за різними методиками передбачають різний порядок їх розрахунку. Або ж навпаки, однакові за змістом показники мають різну інтерпретацію своєї назви.

Отже, дана проблема потребує свого врегулювання на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. № 81. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97/page>.

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвердженими наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 року № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від

26.10.2010 року № 1361). URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>.

3. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки // Наказ Міністерства фінансів України 14.02.2006 N 170. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

4. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23.02.2001 р. № 99. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2640.html
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2640.html.

5. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями / Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://www.bank.gov.ua/document/download?docId=33378802>.

СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Альошин В.Є.,
здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
економічного факультету
Науковий керівник: **Гуцаленко Л.В.**,
д-р екон. наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування
України
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Провідну роль серед основоположних принципів складання фінансової звітності підприємства в умовах сьогодення відіграє принцип безперервності, який забезпечує припущення, що суб'єкт господарювання продовжує свою господарську діяльність і не має наміру ліквідуватися у найближчому майбутньому [1].

У рамках аудиту фінансової звітності оцінка припущення про безперервність діяльності є одним із найбільш релевантних суджень аудиторів, які можуть вплинути на ринок капіталу. Дана оцінка є дуже комплексним та складним процесом, що складається з двох етапів, коли аудитор спочатку повинен визначити можливі проблеми, пов'язані з безперервністю діяльності (що є відображенням його компетентності), а потім звітувати про цю проблему у своєму звіті незалежного аудитора (що є відображенням його незалежності).

Вагомий внесок у дослідження принципу безперервності діяльності та його аудиту здійснили такі вчені як: М. Горяєва, Л. Гуцаленко, С. Козменкова, Т. Мултанівська, А. Росман, В. Фоменко та інші.

Аудитори завжди приділяли особливу увагу відповідальності за оцінку безперервності діяльності. Міжнародний стандарт аудиту 570 «Безперервність діяльності» було кілька разів переглянуто у відповідь на низку корпоративних недоліків, які свідчать про існування можливих проблем у досягненні більшої незалежності аудитора та необхідності вдосконалення аудиторських процедур для оцінки дотримання припущення про безперервність діяльності. Основна увага була зосереджена на додаткову аудиторську роботу, насамперед на ретельнішій перевірці оцінки керівництвом компанії безперервності діяльності, більш детальному тестуванні відповідності супровідних документів та оцінці ризику упередженості керівництва [2].

Однак оголошення воєнного стану в Україні внаслідок повномасштабного військового вторгнення росії підкреслило дану проблему. Зокрема, військові дії та ракетні обстріли критичної інфраструктури України однозначно більшою чи меншою мірою негативно вплинули на всі компанії. Наразі невідомо, як довго триватиме воєнний стан, і відповідно невизначеності, що виникають, значно ускладнюють оцінку його впливу на бізнес з точки зору безперервності діяльності. Такі обставини також вимагають від аудиторів включити свій професійний скептицизм протягом усього процесу аудиту, розглянути можливі додаткові виклики, з якими стикаються підприємства під впливом воєнного стану, і розглядати його вплив як зону підвищеного ризику.

У поточних умовах аудитори зобов'язані значною мірою зосередитися на оцінці безперервної діяльності, збирати більше доказів і здійснювати це безперервно до моменту завершення аудиту та підписання аудиторського звіту. Аудитори повинні вимагати від керівництва надати їм більше доказів і чітко визначити додатковий час, який знадобиться для отримання прийнятних та достатніх аудиторських доказів стосовно безперервності діяльності. Аудитори повинні розглядати безперервну діяльність як зону підвищеного рівня ризику ще на етапі планування аудиту. Дуже важливо адекватно визначити невизначеність, яку приносить воєнний стан, а також ступінь і спосіб, у який він впливає на внутрішній ризик. Водночас недостатньо кількісно і якісно виміряти цей ризик, його необхідно постійно контролювати.

Крім того, на додаток до звичайних міркувань у контексті впливу воєнного стану аудитори повинні враховувати наступні питання під час проведення процедур оцінки ризиків на етапі планування аудиту:

- 1) Як воєнний стан вплинув на компанії на звітну дату і яким може бути вплив у майбутньому?
- 2) Чи створює характер бізнесу або сектор, до якого належить компанія, додаткові ризики?
- 3) Чи зможе компанія отримати державну підтримку (фінансову допомогу чи інші пакети підтримки)?
- 4) Які часові періоди обмежень враховуються при прогнозуванні майбутнього?
- 5) Чи ліквідна компанія та до яких фінансових активів вона має доступ?
- 6) Наскільки ймовірно, що компанія буде платоспроможною протягом наступних 12 місяців після звітної дати?
- 7) Чи вплинув воєнний стан на зайнятість і яким чином?

Сьогодні аудиторам рекомендується виділити вплив воєнного стану як ключове питання аудиту, особливо звернути на це увагу в абзаці «Суттєва

невизначеність, що стосується безперервності діяльності» звіту незалежного аудитора.

Отже, під впливом воєнного стану невизначеність щодо безперервності діяльності компаній значно зросла. Традиційне моделювання майбутніх грошових потоків, бюджетів та інших прогнозів має базуватися не лише на історичних тенденціях, але враховувати існуючі та очікувані ризики воєнного стану, які є чутливими та можуть суттєво змінюватися.

Список використаних джерел

1. Подання фінансової звітності : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1: веб-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 15.05.2023).

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2014 року. Частина I ; пер. З англ. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2015. – 606 с.

Букліч М.О.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр», обліково-фінансовий факультет,

Науковий керівник: **Чебан Ю.Ю.,**

канд. екон., наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ПРОФЕСІЙНИЙ СКЕПТИЦИЗМ АУДИТОРА ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Скептицизмом є певна життєва позиція людини, в якій завжди є сумніви в наявності істини, в повноті інформації про істину, в умовах самої істини. Зауважимо, що в аудиторській діяльності професійний скептицизм напряму пов'язаний з професійною етикою.

Професійним обов'язком аудитора та практичною вимогою до професії аудитора, пов'язаної з професіоналізмом та професійною незалежністю, є його професійний скептицизм. Аудитор, при формуванні власної думки, повинен враховувати, що отримані аудиторські докази можуть бути викривлені або помилкові з урахуванням суб'єктивних та об'єктивних причин.

Частково використання професійного скептицизму закріплено у законодавстві України. Так, стаття 9 закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторської діяльності» містить твердження, що «аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності при наданні аудиторських послуг зобов'язані дотримуватися принципу професійного скептицизму, який

передбачає допущення можливості суттєвого спотворення інформації, розкритої у фінансовій звітності, внаслідок виявлених при проведенні аудиту фактів або поведінки, що вказують на порушення, у тому числі шахрайство чи помилку, незважаючи на попередній досвід аудитора та суб'єкта аудиторської діяльності щодо чесності та порядності посадових осіб юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється» [1]. Отже, аудитор та суб'єкт аудиторської діяльності повинні критично і з сумнівом підходити до застосовуваних юридичною особою оцінок та фактів, що впливають на оцінку здатності юридичної особи продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Зміст Міжнародних стандартів аудиту визначає поняття професійного скептицизму як підхід, за яким аудитор критично оцінює значущість отриманих доказів.

Застосуванню професійного скептицизму на практиці, зважаючи на зовнішні і внутрішні чинники, сприяють або заважають занадто великий обсяг досліджуваної інформації; неоднозначність одержуваних даних; необхідність ухвалювати рішення в умовах обмеженого часу. У той же час, професійний скептицизм аудитора повинен бути присутнім протягом усього процесу аудиторської перевірки. Аудитор повинен постійно порушувати питання, чи не вказує отримана інформація та зібрані аудиторські докази на можливі суттєві спотворення внаслідок недобросовісних дій. Сумнів завжди асоціюється з розсудливістю, розумом, інтелектом, тому професійний скептицизм має бути заснований на досвіді та професійних якостях аудитора та з дотриманням професійної етики аудитора.

Кодексом етики професійних бухгалтерів передбачено, що професійний бухгалтер чи аудитор має дотримуватися таких фундаментальних принципів: добросовісність, об'єктивність, професійна компетентність, конфіденційність. Від дотримання та ступеня дотримання етичних принципів залежить авторитет аудитора, його професіоналізм та професійна адаптивність, здатність виконувати складні завдання, які будуть перед ним стояти. Питання професійної етики аудитора виникає у різних ситуаціях – зокрема, під час переходу спеціаліста з однієї аудиторської компанії до іншої; укладання договору на аудит з державним підприємством, керівник відділу закупівель якого є близьким родичем директора аудиторської компанії; проведення аудиту фінансової звітності підприємства компанією, яка одночасно здійснює на ньому ведення бухгалтерського обліку тощо. На нашу думку, на всі зазначені ситуації чинить значний вплив застосування професійного судження.

Завдання професійної етики полягає в тому, щоб вивчити складний процес віддзеркалення професійних відносин у площині моральної свідомості. Відсутність етичної поведінки у спілкуванні між зацікавленими сторонами, недотримання або ігнорування етичних правил призводить до виникнення та процвітання корупції [2].

Характерною рисою будь-якої професії є прийняття відповідальності перед громадськістю. Що стосується аудиторів, то для них громадськість охоплює насамперед клієнтів, кредиторів, уряди, роботодавців, працівників, інвесторів, ділові та фінансові кола, а також інших осіб, що покладаються на об'єктивність і чесність професійних бухгалтерів з метою підтримки впорядкованого ведення комерційної діяльності і її контролю. Громадські інтереси визначаються як колективний добробут співтовариства людей та організацій, яким аудитори надають послуги [3]. Саме тут також вбачаємо чіткий взаємозв'язок професійного судження та професійної етики аудитора.

Аудитор, надаючи послугу, має бути максимально уважним і педантичним, підтримувати свій професіоналізм та знання на тому рівні, який гарантує у припустимих нормах клієнту отримання професійних та якісних послуг. Отже, саме у такому контексті найбільше прослідковується взаємозв'язок професійного скептицизму та професійної етики аудитора.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

2. Чебан, Ю.Ю., Ганошенко Т.С. Професійний скептицизм аудитора: теоретичні аспекти. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : тези доповідей VII Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 27 листоп. 2021 р. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 98-100.

3. Салова Н. Професійна етика аудитора: фундаментальні принципи. *Аудитор України*. 2015. №6 (235). С.14-19.

Домбровська В.М.,

здобувачка вищої освіти 1-го курсу другого (магістерського) рівня
кафедри публічного управління та адміністрування

Науковий керівник: **Балан А.А.,**

канд. екон. наук, доцент кафедри

публічного управління та адміністрування

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Україна, як і більшість країн світу, постійно стикається з проблемами корупції, відсутності ефективного управління та недостатньою транспарентністю діяльності державних структур. Державний аудит є важливим інструментом, який дозволяє виявляти порушення законодавства

та ризику, пов'язані з недбалістю чиновників та недостатньою ефективністю системи управління державою.

Система державного аудиту в Україні розвивалась протягом останніх 30 років, відповідно до змін в економічній, соціальній та політичній сферах країни. Перші кроки в створенні системи державного аудиту були зроблені в 1991 році, коли Україна стала незалежною державою.

У 1992 році була прийнята перша версія Закону України "Про державний контроль в Україні", який встановив правову базу для проведення державного аудиту в країні. Починаючи з 1993 року, розпочалися роботи зі створення Національної служби аудиту, що стала головним органом державного аудиту в Україні.[3].

Система державного аудиту в Україні пройшла кілька етапів розвитку, що сприяло її поступовому формуванню та зміцненню.

Перший етап (1991-1997 рр.) був спрямований на встановлення правової бази та інституціональної структури державного аудиту, а також на підготовку аудиторів та розробку професійних стандартів.

Другий етап (1998-2010 рр.) характеризувався зміцненням системи державного аудиту через впровадження міжнародних стандартів, розширення повноважень Державної аудиторської служби України (ДАСУ) та підвищення ролі аудиторських організацій.[4].

Третій етап (2011-до сьогодні) охоплює інноваційні зміни у системі державного аудиту, такі як впровадження електронного звітування та застосування сучасних технологій та методів аудиту.

Процес реалізації публічного аудиту супроводжується не тільки труднощами, а і певними перевагами. Зокрема серед переваг впровадження публічного аудиту можна відзначити не тільки можливість підвищити ефективність роботи органів влади, а і забезпечення проведення громадської експертизи на високому рівні, зменшення рівня корупції і зловживань посадовими особами, підвищення ефективності впровадження демократичних засад та ефективності державного управління в цілому. Окрім того впровадження публічного аудиту сприяє підвищенню рівня довіри громадськості до органів влади.[8].

Аудиторський комітет підприємства, що становить суспільний інтерес, або орган (підрозділ), на який покладено наглядові функції, має забезпечити:

– інформування загальних зборів акціонерів (учасників) або іншого вищого органу управління відповідно до законодавства, органу управління або наглядового органу підприємства про результати обов'язкового аудиту фінансової звітності;

– моніторинг процесу складання фінансової звітності та надання рекомендацій і пропозицій щодо забезпечення достовірності інформації;

– оцінку ефективності систем внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту) та управління ризиками підприємства;

– моніторинг виконання завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності;

– оцінку незалежності суб'єктів аудиторської діяльності, які надають послуги з обов'язкового аудиту [9].

Підвищення кваліфікації аудиторів - для забезпечення високої якості державного аудиту необхідно підвищувати кваліфікацію аудиторів та забезпечувати їхнє професійне зростання.

Забезпечення незалежності аудиторів - необхідно забезпечити достатню незалежність аудиторів від державних органів, що забезпечить більш об'єктивний результат проведеного аудиту.[4].

Таким чином, державний аудит в Україні є важливим інструментом контролю за використанням державних ресурсів, ефективності діяльності державних органів та забезпечення транспарентності управління. Розвиток державного аудиту потребує підвищення кваліфікації аудиторів, використання нових технологій та програмного забезпечення, забезпечення незалежності аудиторів від державних органів та розвитку міжнародної співпраці. Отже, розвиток державного аудиту в Україні має важливе значення для забезпечення сталого розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Лядова Ю.О. Класифікація державного аудиту як складової державного фінансового контролю. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4(20). С. 27–32.

2. Мельник К. П. Функціональний розподіл повноважень суб'єктів аудиту в Україні. *Науковий Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2020. Т.25. Вип. 5 (84). С. 128-134.

3. Мельник О.П. Аудит у системі державного внутрішнього фінансового контролю. *Міжнародний юридичний вісник : збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*. 2014. № 1(1). С. 24–29.

4. Процун К.С. Державний фінансовий аудит в Україні: елементи класифікації. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1(59). С. 81–82.

5. Слободяник Ю.Б. Види і форми державного аудиту. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 351–355.

6. Вовнюк А. Діджиталізація - це якість послуг, ефективність, зручність та прозорість. URL: <https://dpss.gov.ua/news/didzhitalizaciya-ce-yakist-poslug-efektivnist-zruchnist-ta-prozorst-anatolij-vovnyuk>.

7. Діджиталізація управлінських процесів в часи війни, в тому числі в системі публічної служби: плюси і мінуси. URL:

<https://nads.gov.ua/news/didzhytalizatsiia-upravlinskykh-protsesiv-v-chasy-viiny-v-tomu-chysli-v-systemi-publichnoi-sluzhby-pliusy-i-minusy>.

8. Балан А.А., Бондаренко А.О. Публічний аудит: теорія та практика. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2019. № 6 (46). С. 22.

9. Балан А. А., Букорос Т.В. Територіальні громади, як об'єкт публічного аудиту. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2019. № 4 (10). С. 14-19.

Жовта Н.А.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр»,
обліково-фінансовий факультет,
Науковий керівник: **Мельник О.І.,**

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Через розрив у часі між моментом переходу права власності на придбані товари, виконані роботи та послуги і моментом оплати, а також без належного обліку кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками неможливим є належне функціонування бухгалтерського обліку. Важливість обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками визначається й тим, що показники обліку кредиторської заборгованості впливають на ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та інвестиційну привабливість підприємства.

Аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками є загально визнаною основою для оцінки якості обліку та оптимізації системи розрахунків. Питання організації обліку та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками досліджували у своїх працях Н. В. Оляднічук [1], Я. І. Мулик [2], К. М. Нікітчук [3] та інші науковці. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання вдосконалення організації обліку та методичних засад аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах складної економічної ситуації та постійних змін законодавчої бази потребує поглибленого дослідження.

У процесі своєї господарської діяльності суб'єкти господарювання постійно вступають у різноманітні платіжні відносини з постачальниками та підрядниками. Метою аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора

та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», який встановлює загальні цілі незалежного аудитора та описує характер й обсяг аудиту, призначеного для надання незалежному аудитору можливості досягти цих цілей, є висловлення незалежної професійної думки щодо достовірності розрахунків з постачальниками та підрядниками за отримані товари, виконані роботи.

Для забезпечення якості аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками аудитори повинні чітко визначити аудиторські процедури та методи. Вибір методів або процедур є результатом емпіричного професійного судження аудитора, що ґрунтується, з одного боку, на цілях та обставинах аудиту, а з іншого - на особистому досвіді та кваліфікації.

Процедури складаються з певного набору методів, що застосовуються. Однак це не означає, що будь-який метод контролю «закріплений» за певною аудиторською процедурою. Залежно від обставин завдання, аудиторські процедури можуть включати різні методи. Якість аудиторських послуг залежить від вибору оптимальної та відповідної кількості і типу конкретних методичних прийомів.

Завданнями аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками є:

- контроль дотримання чинного законодавства операцій з постачальниками;
- контроль правильності оформлення документів з поставки товарно-матеріальних цінностей;
- визначення правильності оформлення фінансово-розрахункових операцій;
- контроль за дотриманням правильності оцінки товарів, які одержані під час товарообмінних операцій;
- підтвердження повноти і своєчасності оприбуткування отриманих цінностей та обліку спожитих робіт, послуг;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями кредиторської заборгованості в балансі підприємства;
- визначення правильності відображення в обліку зобов'язань;
- встановлення дотримання фінансово-розрахункової дисципліни та її вплив на платоспроможність підприємства;
- встановлення правильності відображення інформації у регістрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності[4].

Розглянемо послідовність етапів аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками та їх документальне забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1 Етапи аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками

Етапи аудиторської перевірки	Документальне забезпечення
1. Оцінка стану бухгалтерського обліку, фінансової звітності та внутрішнього контролю. Перевірка відповідності облікової політики розрахунків з постачальниками нормам діючого законодавства.	Наказ про облікову політику, первинні облікові документи, посадові інструкції працівників, фінансово-економічна звітність.
2. Виконання перевірки правильності відображення зобов'язань в бухгалтерському обліку.	Облікові реєстри, призначені для обліку розрахунків з контрагентами; накладні; рахунки-фактури; відповіді на запити аудитора.
3. Здійснення звірки залишків по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» за даними головної книги із залишками в облікових реєстрах	Головна книга та облікові реєстри.
4. Перевірка реальності кредиторської та дебіторської заборгованостей.	Договори; накладні; касові документи; виписки банку; акти приймання-передачі товарів; платіжні інструкції.
5. Перевірка інвентаризації розрахунків з дебіторами та кредиторами.	Акт інвентаризації розрахунків з дебіторами та кредиторами.
6. Перевірка правильності проведення взаємозаліку заборгованостей.	Акт звірки розрахунків.
7. Формулювання висновків за результатами аудиту.	Робочі документи аудитора, аудиторський звіт.

Джерело: узагальнено авторами

Аудит операцій з постачальниками та підрядниками необхідно здійснювати у рекомендованій послідовності:

- 1) перевірка стану бухгалтерського обліку, фінансової звітності та внутрішнього контролю;
- 2) оцінка основних показників діяльності підприємства;
- 3) аналіз даних інвентаризації розрахунків;
- 4) перевірка реальності кредиторської заборгованості;
- 5) перевірка правильності відображення зобов'язань в обліку;
- 6) перевірка правильності оприбуткування підприємством отриманих від постачальників ТМЦ;
- 7) перевірка правильності відображення в обліку вартості виконаних робіт та отриманих послуг;
- 8) перевірка дотримання цін і тарифів.

На сьогодні ефективні управлінські рішення відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного ведення бізнесу, але це можливо лише за наявності достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Відтак, аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливим інструментом в процесі управління підприємством, оскільки він підвищує якість прийняття обґрунтованих управлінських рішень та дозволяє ефективно контролювати ризики господарської діяльності.

Отже, удосконалення методології аудиту дозволяє керівництву отримувати більше інформації про якість розрахунків з постачальниками та підрядниками та їх відповідність чинним стандартам. Впровадження цих заходів, безсумнівно, значно підвищить ефективність фінансово-господарської діяльності компанії.

Список використаних джерел

1. Оляднічук Н. В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 47. С. 86–92. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).

2. Мулик Я. І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 106–115.

3. Нікітчук К. М. Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 4(04). URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/4_2016/81.pdf (дата звернення: 10.05.2023).

4. Утенкова К. О. Аудит : навч. посібник. Київ : Алерта, 2011. 408 с.

Ivanova N.A.,

cand. econ. science, associate professor
the Department of accounting and taxation
Uman National University of horticulture
City Uman

IMPROVING THEORETICAL AUDIT RESEARCH: IDENTIFYING AND SOLVING PROBLEMS

Theoretical audit research is an important source of knowledge for National Audit and contributes to development and innovation in this area. Despite this, most theoretical studies are currently only theoretical and do not have a practical

component. There is also insufficient availability of experienced auditors willing to participate in the study, or the methods of conducting theoretical research may not be appropriate, which may affect the quality and level of research results. To improve the level of theoretical research in an audit, it is necessary to involve advanced auditors and ensure their motivation, as well as use effective research methods that allow you to achieve more accurate and practical results.

One of the problems is that many advanced auditors do not pay enough attention to theoretical audit knowledge. Some modern auditors may believe that theoretical research is boring and has no practical value in auditing, and that the time spent reading it is a waste of time and resources. However, for the development of audit practice, it is important to have a deep understanding of audit theory, which helps to solve problems and make actions more effective. Auditors should recognize the need and importance of studying audit theory and focus on it in order to leave valuable achievements to future generations.

Research on Audit theory and audit practice should be close and complementary, because theoretical research should be based on experience in audit practice. The lack of communication between these two areas leads to shortcomings in audit practice and theory and encourages auditors to become a major force in audit theory research and raise the level of National Audit theory through practice and research. Both industries must evolve together to complement each other.

Studying audit theory and research in this area requires not only knowledge of methods and skills, but also a systematic approach. Some auditors may have limited thinking when it comes to studying audit theory, and their research may be incomplete.

Before starting your own research, it is important to have a sufficient level of knowledge and understanding of the relevant field, as well as to study the classical works of outstanding scientists both at home and abroad. You need to be open to the ideas and views of other scientists, as they can become reserves for your own research. This is especially important for successful research in the field of audit theory, where understanding and summarizing the results of other studies can help improve your own approaches and methods.

Auditors should improve their ability to conduct theoretical research in the field of audit and improve the level of theoretical knowledge. This can be achieved by expanding your knowledge of the problem and choosing a specific topic that is accurate and focused. Further, it is necessary to develop the

theoretical basis, studying the theory of audit and its interaction with other sciences. The third aspect is the use of modern research methods and equipment for data collection and analysis. The next step is to improve the quality of publications and exchange experience in the field of audit through participation in scientific conferences and seminars. The last aspect is the development of communication skills and interaction with stakeholders, which will allow you to achieve better results in providing audit services.

Касаджик І.К.,
здобувач 3-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Балан А.О.,**
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса

ОЦІНКА ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Аудит є важливим інструментом для забезпечення вірогідності фінансової інформації. Якість аудиторських послуг впливає на довіру до цієї інформації та, в кінцевому результаті, на стабільність фінансової системи. Відсутність чіткого визначення та стандартів якості аудиту створює проблему в області аудиту.

Ціль: оцінити якість аудиторських послуг і розробити методику для її виміру. Ми висуваємо гіпотезу, що якість аудиторської послуги можна підвищити за рахунок удосконалення організації внутрішнього контролю суб'єкта аудиторської діяльності (САД).

Основні документи, які регламентують питання контролю якості аудиторських послуг наведені та відсортовані за авторським критерієм як «пріоритетність слова» тобто, цей критерій має на увазі принцип законності (див. табл. 1).

Слід відзначити що в умовах євроінтеграції, найцікавішим документом для українських САД буде саме директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності яка являє собою маніфестом для відкриття вікна в Європу для САД.

Таблиця 1 Документи які регулюють питання внутрішнього контролю САД за авторським критерієм «пріоритетність слова» [1, 2, 3, 4, 5]

Пріоритет	Назва документу	Обґрунтування
1	Закон України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність»	Цей документ має найвищий статус, оскільки він встановлює основні норми та принципи аудиторської діяльності в Україні.
2	Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 "Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг"	Цей документ детальніше визначає основи контролю якості в аудиторській діяльності на національному рівні.
3	Міжнародний стандарт аудиту 220 "Контроль якості аудиту фінансової звітності"	Цей стандарт є важливим, оскільки він допомагає аудиторським фірмам в Україні адаптуватися до міжнародних стандартів контролю якості.
4	Міжнародний стандарт з управління якістю (МСУЯ) 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг»	Цей стандарт має загальніше застосування і регулює широкий спектр аудиторських послуг.
5	Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності (далі – Директива 2006/43/ЄС)	Цей документ важливий для тих компаній, що діють на території ЄС, але він менш прямо стосується практики аудиту в Україні, якщо компанія не виконує свою діяльність в ЄС.

Цей документ є основною причиною прийняття Закону України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність» від 21.12.2017 була необхідність впровадження Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту і Ради, що стосується обов'язкового аудиту річної та консолідованої звітності, головною метою якої було значне покращення стандартів якості аудиторських послуг. Це повинно стати основою для підвищення довіри до фінансових звітів для всіх зацікавлених сторін, включаючи регулюючі органи та широке коло громадян.

Тож, для САД які, претендують на Європу, повинні максимально забезпечити не тільки дотримання вимог міжнародних стандартів але також, забезпечити виконання критеріїв оцінки якості аудиторських послуг Директиви 2006/43/ЄС:

- система забезпечення якості повинна бути організована так, щоб забезпечити її незалежність від аудиторів і аудиторських фірм, що контролюються, з урахуванням суспільного нагляду;

- фінансування системи забезпечення якості має бути гарантованим і вільним від будь-якого можливого неналежного впливу з боку аудиторів чи аудиторських фірм;

- система забезпечення якості повинна мати достатні ресурси;

- особи, що проводять перевірки з метою забезпечення якості, повинні мати належну професійну освіту та відповідний досвід у сфері обов'язкового аудиту та фінансової звітності, поєднаний із тематичним навчанням з питань проведення перевірок для забезпечення якості;

- підбір контролерів для виконання перевірок з метою забезпечення якості має проводитися за об'єктивною процедурою, спрямованою на забезпечення відсутності конфлікту інтересів між контролерами та аудитором чи аудиторською фірмою, що перевіряється;

- в обов'язку перевірки забезпечення якості, що спирається на адекватну перевірку відібраних аудиторських справ, має передбачатися оцінка дотримання чинних стандартів аудиту та вимог щодо незалежності, кількості та якості витрачених ресурсів, очікуваної винагороди за аудит та внутрішньої системи контролю якості аудиторської фірми;

- за результатами перевірки з метою забезпечення якості повинен складатися звіт, що має містити основні висновки перевірки для забезпечення якості;

- перевірки з метою забезпечення якості повинні проводитися принаймні один раз на шість років, але перевірка з метою забезпечення якості щодо аудиторів або аудиторських фірм, що проводять обов'язковий аудит суб'єктів суспільного інтересу, – не рідше одного разу на три роки (ця вимога викладена статті 43 Директиви 2006/43/ЄС);

- загальні результати системи забезпечення якості мають оприлюднюватися раз на рік;

- зауваження за результатами перевірок для забезпечення якості повинні враховуватися аудитором або аудиторською фірмою в розумний строк;

– у разі неврахування зауважень до аудитора чи аудиторської фірми, за необхідності, має застосовуватися система дисциплінарних заходів чи санкцій [5].

Основні висновки та рекомендації для українських аудиторських фірм можна підсумувати наступним чином:

1. Усі аспекти виконання аудиту повинні бути під контролем з метою забезпечення якості, що включає незалежний контроль, достатнє фінансування, наявність ресурсів, професійну підготовку контролерів, об'єктивний підбір контролерів та періодичність перевірок.

2. Особливу увагу потрібно приділити стандартам аудиту, незалежності, кількості та якості витрачених ресурсів, винагороді за аудит і внутрішній системі контролю якості.

3. За результатами перевірки потрібно скласти звіт з основними висновками, а також враховувати зауваження від перевіряючих у розумний строк.

4. Система дисциплінарних заходів та санкцій повинна бути застосована у випадку неврахування зауважень.

У виконанні цих рекомендацій, українські аудиторські фірми зможуть підвищити якість своїх послуг і покращити свою репутацію на ринку.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. №2258-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

2. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 "Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг" від 01.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4230-07#Text.

3. Міжнародний стандарт аудиту 220 "Контроль якості аудиту фінансової звітності" від 15.12.2009 URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf).

4. Міжнародний стандарт з управління якістю 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг» від 15.12.2022. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/4_ISQM_1_Final_Standard_\(Not_Formatted\)\(uk\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/4_ISQM_1_Final_Standard_(Not_Formatted)(uk).pdf).

5. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_844#Text.

Кємова Я.Р.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Боднар О.А.,**
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів, банківської права та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛКИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Аудит є важливою галуззю в Україні, яка розвивається з кожним роком. З початку незалежності України було прийнято кілька законів, що регулюють діяльність аудиторів та аудиторських фірм, зокрема закон «Про аудиторську діяльність» та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Ці закони створили законодавчу базу для розвитку аудиторської діяльності в Україні. Прийняті стандарти міжнародної аудиторської діяльності дозволяють аудиторам з України працювати за кордоном та залучати іноземні інвестиції. Більшість аудиторських фірм в Україні є міжнародними, а це означає, що вони мають високі стандарти якості та етики в своїй роботі. Уряд України сприяє розвитку аудиту, зокрема, створенням більш сприятливого середовища для підприємництва та інвестицій.

Перспективи розвитку аудиту в Україні є досить великими й багатообіцяючими. Однією з основних перспектив є зростання кількості підприємств, які потребують послуг аудиторської діяльності, особливо після введення нових стандартів фінансового моніторингу в Україні. Крім того, збільшення обсягу іноземних інвестицій в Україні також призводить до зростання попиту на аудиторські послуги. Іноземні інвестори часто вимагають від українських компаній звіти про аудит, які відповідають міжнародним стандартам. Наприклад як у США, де аудит підприємства є обов'язковим для публічних компаній та багатьох інших організацій, які залучають публічні кошти або мають значний обсяг активів. Аудитори повинні мати відповідні сертифікати та дотримуватися строгих стандартів, встановлених Федеральною комісією з цінних паперів та бірж (SEC) [1].

Аудит є інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємства з кількох причин:

– по-перше, аудиторська перевірка дозволяє підтвердити достовірність фінансової звітності підприємства. Це означає, що аудитори перевіряють, чи правильно були обліковані всі фінансові операції та транзакції, і чи відповідають вони дійсності;

– по-друге, аудиторська перевірка може допомогти виявити можливі ризики та недоліки в фінансовому управлінні підприємства. аудитори перевіряють, як ефективно підприємство використовує свої ресурси, чи має достатньо фінансової стійкості та резервів для подальшого розвитку;

– по-третє, аудиторська перевірка може допомогти збільшити довіру до підприємства з боку інвесторів та інших стейкхолдерів. коли підприємство проводить аудит, воно демонструє свою відкритість та готовність ділитися інформацією про свою фінансову діяльність [2].

На жаль, сьогодні аудит в Україні стикається зі значними проблемами, які впливають на якість та довіру до наданих послуг. [3, 4]. Деякі з найбільш серйозних проблем аудиту включають наступне:

1. Конфлікт інтересів - аудитори стикаються з конфліктом інтересів, який може вплинути на їх незалежність та об'єктивність.

2. Недостатнє знання професійних стандартів - низький рівень знань професійних стандартів та недостатня кваліфікація можуть призвести до неточного оцінювання ризиків, неправильного збору доказів та висновків.

3. Недостатнє надання інформації - аудитори стикаються із труднощами у наданні достатньої кількості інформації, яка може бути необхідна по закінченню перевірки.

4. Нестача незалежних аудиторів - нестача незалежних аудиторів може призвести до надання послуг з аудиту, які не відповідають стандартам, та погіршення довіри до аудиторів в цілому.

5. Непрозорість - недостатня прозорість у процесі аудиту може призвести до складнощів у встановленні відповідності з стандартами, а також у наданні достовірної та точної інформації про фінансовий стан компанії.

Отже, незважаючи на низку пов'язаних з цим проблем, їх дослідження сприятиме визначенню пріоритетних напрямів удосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню професії аудитора в господарську практику й формуванню високої довіри та впевненості у високій компетентності вітчизняних аудиторів. Слід мати належні знання та досвід, а також використовувати сучасні методи та технології, які дозволять підвищити якість, ефективність та довіру до аудиторських послуг.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко О.О., Фабіянська В.Ю. Регулювання незалежного аудиту в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №4.

2. Напрями, етапи і методи проведення аудиту в сфері праці. Студентська бібліотека : веб-сайт. URL: <https://buklib.net/books/28239/> (дата звернення 10.04.2023).

3. Чебан Ю.Ю., Єндрес В.С. Впровадження іт-аудиту в Україні: проблеми і перспективи. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18-20 березня 2020 р. – Львів: ЛНАУ, 2020. С. 401-402. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zbirnyk-oblik-LNAU-18-20.03.2020.pdf#page=401> (дата звернення 10.04.2023).

4. Сіренко Н.М., Боднар О.А., Шишпанова Н.О. Інституціональна інфраструктура фінансового ринку: теоретико-практичний аспект/ *Електронне наукове фахове видання з економічних наук Modern Economics*. №25. 2021. С.130-135.

Мітрофанова Ю.В.,

1 курс, освітній ступінь «Магістр», обліково-фінансовий факультет

Науковий керівник: **Чебан Ю.Ю.,**

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ОСКАРЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ: ЗМІСТ СКАРГИ

Процес оскарження в публічних закупівлях є можливістю учасника публічних закупівель довести свою правоту та мати можливість взяти участь у закупівлі. Відповідно до статті 18 закону України «Про публічні закупівлі» органом оскарження є Антимонопольний комітет України та передбачено основні особливості процесу оскарження [1]. Так, скарга учасника або потенційного учасника закупівлі подається до органу оскарження суб'єктом оскарження у формі електронного документа через електронну систему закупівель з обов'язковим накладанням кваліфікованого електронного підпису. Оскарження є платним. Плата також вноситься через електронну систему закупівель. Скарга вноситься до відповідного реєстру та формується реєстраційна карта щодо неї. Далі починається безпосередній процес розгляду скарги, прийняття Антимонопольним комітетом рішення щодо скарги та результати дій після такого рішення [2,3].

Зазначимо, що закон не містить вимог щодо змісту скарги, окрім того,

що «до скарги додаються документи та матеріали (за наявності) в електронній формі (в тому числі у форматі pdf), що підтверджують інформацію, викладену у скарзі, та порушення процедури закупівлі або неправомірність рішень, дій або бездіяльності замовника» та перелік інформації, яку вона має містити. Це, безпосередньо:

- найменування замовника рішення, дії або бездіяльності якого оскаржуються;

- ім'я (найменування), місце проживання (місцезнаходження) суб'єкта оскарження;

- підстави подання скарги, посилання на порушення процедури закупівлі, або прийняті рішення, дії або бездіяльності замовника, фактичні обставини, що це можуть підтверджувати;

- обґрунтування наявності порушених прав та охоронюваних законом інтересів з приводу рішення, дії чи бездіяльності замовника, що суперечать законодавству у сфері публічних закупівель і внаслідок яких порушено право чи законні інтереси такої особи; вимоги суб'єкта оскарження та їх обґрунтування [1].

Ми дослідили зміст певної кількості скарг, поради фахівців з публічних закупівель, теоретичні джерела та визначили основні правила формування такого документу.

1. Дотримуватися вимог законодавства щодо інформації, яка має бути відображеною у скарзі.

2. Зазначати інформацію про закупівлю.

3. Зазначати законні підстави скаржника на оскарження.

4. Має бути чітке обґрунтування порушень прав, з посиланням на нормативну базу, безпосереднє порушення. Скаржник має довести, як саме рішення, дії чи бездіяльність замовника порушили його права та законні інтереси, та чим дії замовника суперечать законодавству у сфері публічних закупівель.

5. Має бути зазначено чому саме неможливо виконати вимоги замовника.

6. Аргументовано посилатися на інформацію з документів замовника (тендерна документація, рішення, відповідь, протокол тощо).

7. Інформація має бути послідовною, лаконічною і структурованою.

8. Доцільно приводити практичні приклади і рішення Антимонопольного комітету України з подібних питань оскарження.

9. Треба чітко зазначити чого саме вимагає скаржник. Наприклад, відхилити, виправити, конкретизувати, визнати рішення замовника неправомірним тощо. Визнати скаржника переможцем не є в повноваженнях органу оскарження.

10. Доцільним буде додати до скарги документи, які зможуть довести незаконний характер дій чи бездіяльності замовника.

11. Скарга – офіційний документ, а не лист. Тому недоцільно та безрезультатно буде наводити факти, які скаржник не може довести, або власні роздуми скаржника.

12. Зазначати у скарзі перелік документів, які до неї додає скаржник.

13. Дотримуватися професійної етики у сфері публічних закупівель.

Отже, дотримання законодавства та вищенаведених правил формування скарги дозволять скаржнику довести порушення його прав та нададуть можливість взяти участь у закупівлі з метою підписання договору та виконання робіт, надання послуг або поставки товарів за умови розгляду та позитивного рішення по скарзі Антимонопольного комітету України. На нашу думку, правильно складений будь-яких документ, зокрема і скарга, - це вже значна частина позитивного рішення та результату.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII ; станом на 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Про встановлення розміру плати за подання скарги та затвердження Порядку здійснення плати за подання скарги до органу оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження : Постанова Кабінету міністрів України від 22.04.2020 № 292 ; станом на 26.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/292-2020п#Text>.

3. Дубініна М.В., Чебан Ю. Ю., Сирцева С.В., Верховодов О.С. Моніторинг публічних закупівель: стан та напрями удосконалення. *Modern Economics*. 2022. № 32(2022). С. 39-47. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-05).

Павленко І.О.,

здобувач вищої освіти спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Бурковська А.В.,**

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри

фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інструментом моніторингу змін у структурі товарно-матеріальних цінностей і руху грошових й інформаційних потоків задля збільшення результативності діяльності суб'єктів господарювання є логістичний аудит. Він суттєво відрізняється від контролю, метою якого є перевірка поточних

результатів та ідентифікація відхилень, в той час як завдання аудиту полягає у перевірці та перегляді не результатів, а принципів (засад) діяльності при реалізації процесів функціонування всієї організації [1].

Французькі військовослужбовці застосовували термін «логістика» у значенні «майстерність перевезень, доставка та локація солдатів». У сфері економіки логістика – це регулювання матеріало- та товаропотоків від виробника до наступної точки призначення. Дефініція «аудит» має латинське походження та означає «прослуховування», у світовій практиці використовується з метою регулювання діяльності економічних суб'єктів у будь-якій галузі [1, 2]. Логістичний аудит - комплексна процедура отримання та оцінювання об'єктивної інформації щодо операцій і фактичного просування по всьому ланцюжку доставок, а також інформування цільової аудиторії про результати перевірки [1, 2]. Комплексність полягає у перевірці на відповідність поточним завданням і стратегічним цілям бізнесу щодо конкурентів у країні, або безпосередньо у галузі.

Можна виокремити такі види логістичного аудиту, як конструктивний, аудит можливостей, грошовий, аудит логістичних витрат, аудит потреб та ступеня логістичних сервісів, аудит товарних і транспортних документів тощо [1, 2]. По відношенню до предмету контролю і перевірки діяльності аудит можуть виконувати співробітники компанії (внутрішній аудит) або сторонньої організації (зовнішній аудит).

Внутрішній аудит застосовується задля удосконалення логістичного механізму, контролю якості відповідно до витрат на логістику згідно умов ринку, налагодження довірчих взаємовідносин між постачальником і клієнтурою і у підсумку – задля ухвалення оптимальних управлінських рішень і містить: аналіз фінансової документації; виявлення недієвого експлуатування ресурсу та джерел невинуватих логістичних витрат; визначення сильної і слабкої сторони логістичних систем організації; встановлення рівня конкурентоспроможності логістичного апарату; здійснення проектування; створення планів покращення логістичних систем [2].

Доцільність проведення аудиту потребує обґрунтування причини його проведення, обсягів і часу перевірки. Переддослідна стадія полягає в аналізуванні та оцінюванні інформації, яка відображена в документації досліджуваного об'єкта [3]. За результатами проведеного переддослідного вивчення документації аудитор встановлює обсяги перевірки, терміни її проведення, а також склад команди фахівців у логістичній галузі щодо виконання конкретних завдань. Компетентність аудиторської групи сприяє унеможливленню будь-яких непорозумінь з замовниками перевірки та результативності її проведення.

Переддослідна стадія включає також визначення наявності аудиторського ризику, що обумовлено певною небезпекою в підтвердженні достовірності інформації при наявності в ній істотних спотворень або визнання несуттєвих викривлень [3].

Після планування аудиторської перевірки складається програма логістичного аудиту, в якій конкретизовані процедури контролю, мета їх проведення, задачі, джерела інформації і методи перевірки [4]. Вона має бути узгоджена з клієнтом, донесена до експертів-аудиторів і аудиторської фірми загалом. Усі розбіжності щодо запланованих заходів, строків перевірки та ін. повинні бути усунуті до терміну її запровадження.

Після затвердження плану і програми логістичного аудиту, керівник аудиторської групи здійснює запит на отримання додаткових документів (за потреби).

Від типу аудиту та джерел інформації вибудовуються етапи перевірки:

- 1) перевірка системи управління логістичною діяльністю;
- 2) перевірка системи планування;
- 3) аудит закупівельної логістики;
- 4) аудит виробничої логістики;
- 5) аудит транспортної логістики;
- 6) аудит розподільної логістики;
- 7) аудит інформаційної логістики;
- 8) аналіз організації складських процесів;
- 9) аудит логістичного сервісу;
- 10) оцінка ефективності логістичної діяльності [5].

У результаті проведеної перевірки складається звіт із зазначенням проблем логістичної галузі об'єкта перевірки, їх числа та висловлюється думка щодо тенденції невідповідності.

Отже, логістичний аудит, як інструмент удосконалення та підвищення ефективності діяльності компанії, вважаємо необхідною складовою для виявлення змін цілей, структури матеріальних і грошових ресурсів, унеможливлення необґрунтованих витрат компаній, підготовки ефективних управлінських рішень щодо, наприклад, запровадження інновацій. Виконання послідовності етапів процесу логістичного аудиту створить можливості для оптимізації і підвищення якості господарських операцій, а також сприятиме зростанню конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Кобилуох О. Я. Аудит логістичної діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2014. № 3 (1). С. 161-165.

2. Назаренко О. В. Аудит логістичного сегменту діяльності підприємства: складові елементи та пріоритетні напрями. *Інвестиції : практика та досвід*. 2019. № 11. С. 5-9.

3. Кириленко Н. О., Мисюк В. О. Аудиторський ризик та його елементи. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3425/> (дата звернення: 04.04.2023).

4. Макаренко А. П., Хайло Г. С. Розробка програми аудиту витрат на виробництво продукції з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 1. С. 68-75.

5. Логістичний аудит від Київської логістичної школи. URL: <https://kyivlogisticsschool.com/logisticheskij-audit/> (дата звернення: 04.04.2023).

Polishchuk A.,
graduate of the accounting and finance faculty
Titarenko A.,
graduate of the accounting and finance faculty
Supervisor: **Dubinina M.,**
Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
Mykolaiv National Agrarian University
Mykolaiv

PROBLEMS AND CHALLENGES IN THE MODERN PRACTICE OF AUDIT OF PAYMENTS

Audit of labor and its remuneration should be considered as one of the subsystems in the general information system of accounting and control. Its organization provides for the solution of the following tasks: audit of personnel records of the company's composition and control over its movement and quality composition; audit of working hours and production of employees, control over the use of working time and compliance with standards; audit of payroll accounting and settlements with employees, as well as control over remuneration and compliance with plans; organization of the accounting apparatus [1].

Benefits audits are an important process that allows organizations to evaluate and optimize their benefits structure. It provides a detailed analysis of the payment system in order to identify opportunities to improve the efficiency and fairness of employees' remuneration. The main essence of the audit is to ensure the transparency and adequacy of the payment system, as well as to identify and eliminate any imbalances or inequities [2].

To conduct an audit of payroll calculations, the auditor must have sufficient knowledge and experience in this area of accounting, monitor changes and improve his professionalism. Therefore, the improvement of the audit will contribute to the control over the level of competence of auditors and the quality of services provided, ensuring the real independence of the auditor and the introduction of sanctions and penalties for auditors regarding the unreliability of the provision of audit services [3].

The specificity of the audit of settlements at agricultural enterprises lies in the need to take into account the seasonality of work, fluctuations in demand for products and other industry features. It is imperative to develop specialized tools that will allow you to effectively manage payments, adapting them to changing market conditions.

In addition, there is a need to integrate the latest information technologies into the audit process, which will automate the collection and processing of data, ensure higher accuracy and transparency of payments, as well as increase the efficiency of management decisions [4].

The study of international experience in auditing payments will help identify successful practices and adapt them to Ukrainian realities, contributing to the development of the agricultural sector, increasing its competitiveness and creating decent working conditions for farmers. Therefore, research in the field of audit of payments at agricultural enterprises is a relevant and promising area that requires in-depth analysis and development of new effective solutions.

Currently, many agricultural companies, including LLC «Zoloty Kolos», are faced with the problem of lack of adequate tools for objective assessment and audit of payment systems. This leads to conflicts, reduced staff motivation and, as a result, a drop in productivity.

The audit of payments at LLC «Zoloty Kolos», which is a representative of the agricultural sector, has its own specifics due to the properties of the industry. The agricultural sector is marked by seasonal employment of workers, which affects the system of payments and requires the adaptation of standard audit approaches to the cyclical nature of agriculture. Payments in the enterprise can vary depending on yields and market prices, so auditors need to take these factors into account when checking the appropriateness of accruals.

The company effectively uses payment audit tools to improve internal processes and increase employee satisfaction.

An important aspect of the development of the payment audit toolkit is its adaptation to the specifics of the agricultural sector and the specific conditions of the Golden Colossus LLC. This involves taking into account the seasonality of agricultural work, the peculiarities of the labor process in the agricultural sector, and the needs for the development of the qualifications of employees.

At LLC «Zoloty Kolos», the audit of payments includes an analysis of the compliance of wages with the minimum guarantees in the agricultural sector,

verification of additional incentives for employees, such as bonuses for the quality of the harvested crop or bonuses for the efficient use of resources. Given the variability of profits in agribusiness, the audit also focuses on analyzing the bonus system so that they are transparent and fair for all employees.

The company has implemented an internal audit system that provides for regular review of the benefits policy to align it with the company's strategic goals and ensure fairness for employees. In addition, the audit includes a periodic review of internal records and accounting data to identify possible errors or incorrect charges, ensuring the accuracy of the financial statements [5, 6].

The audit of payments in LLC «Zoloty Kolos» also includes the use of external databases for benchmarking, which allows you to compare the levels of payments with other agricultural companies. This helps to guarantee the competitiveness of the enterprise in the labor market and attract qualified specialists in the industry. The active use of modern information systems for managing human capital resources contributes to the automation of audit processes and increases the efficiency of monitoring payments.

At LLC «Zoloty Kolos», the payment audit faces challenges caused by the seasonal nature of the agricultural sector, which complicates the planning and analysis of payments. An important problem is to ensure competitiveness and fairness of payments, especially in the context of high competition for qualified personnel in the agricultural sector. Accurate documentation and payroll records and effective internal communication are key to avoiding payout errors and increasing employee motivation. Addressing these issues is critical to the effectiveness of payout audits and the success of the company as a whole.

Table 1 SWOT analysis of the bonus system in the system of LLC «Zoloty Kolos»

	Strengths	Weakness
Internal environment	<ul style="list-style-type: none"> - Retention of employees who show high results, work; - care for the interests of employees with children; - availability of a documented Regulation on bonuses and incentives for employees. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lack of connection between the bonus part of employees and the results of their work; - Focus on short-term results: If bonuses are focused solely on achieving immediate goals, this can affect the long-term strategy of the enterprise and its sustainability.
External environment	Ability to build a bonus system through scientific publications and research, living conditions and desires of employees	Low competitiveness of the system of bonuses and motivation of personnel against competitors.

SWOT analysis of LLC «Zoloty Kolos», Table 1 It is marked by marketing advantages and a well-established payment system, which has a positive effect on the company's reputation and attracts specialists. However, ambiguity in the bonus system can negatively affect motivation and cause strategic risks. The company has opportunities for innovation through improved working conditions, but at the same time, there is a threat of losing talent due to competitive offers. Awareness of these aspects will allow LLC «Zoloty Kolos» to effectively plan strategic development.

Problems in the audit of payments in LLC «Golden Spike» highlights the key challenges in the audit of payments in the enterprise, analyzing specific situations and their impact on the company, aimed at improving payment strategies and the overall activities of the enterprise.

References

1. Morozova E.P., Pavlenko K.A. Problems of accounting and auditing of payroll calculations and ways to solve them. *Economy and society*. 2016. №3. – PP. 522–526.
2. Melnychuk M., Gorbunova I. Organizational model of labor audit and payment. *Young Scientist*. 2022. №6 (106). PP. 103-108.
3. Chepets O., Kinebas I. The Ways to Improve Accounting and Auditing of Labor Payment Calculations. *Business Inform*. 2019. №7. PP. 225–230. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-225-230>.
4. Myronova Yu., Panasenko A. Problems of the organization of accounting of payments for labor at enterprises. *Economy and the region*. 2016. № 1. PP. 121–126.
5. Anishchenko H., Ivanova N. Accounting and audit of payments to employees in the conditions of "joint salary reporting. *Efektivna ekonomika*, 2021. vol. 8. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9149>. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.82>.
6. Kuzmenko K. Audit of payroll calculations at the enterprise. *Technologies and design*. 2016. No.1 (18). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2016_1_18.

Рагуліна А.О.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, 2 курс,
Науковий керівник: **Дубініна М.В.,**
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

BAKER TILLY ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Baker Tilly - українська компанія, яка успішно займається аудитом, бізнес-консультуванням, оцінкою та бухгалтерським обліком; один з лідерів національного ринку. Завдяки членству в Baker Tilly International (міжнародна мережа) має можливість пропонувати своїм клієнтам послуги не тільки в нашій країні, але й у всіх фінансових центрах світу. Водночас активно нарощує нові кадри професіоналів [1]. Наразі вона входить до Топ-5 аудиторських компаній України. Baker Tilly співпрацює з різними клієнтами з різних секторів економіки, включаючи корпорації, малі та середні підприємства, громадські організації, урядові установи та інші.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) включив Baker Tilly до списку компаній, рекомендованих для надання професійних аудиторських та консалтингових послуг. Baker Tilly зареєстрована в РСАОВ (Раді з нагляду за бухгалтерським обліком державних компаній), приватній некомерційній організації, яка контролює якість аудиторських послуг, що надаються державним компаніям [2].

Компанія веде корпоративний блог, в якому ділиться досвідом та знаннями. Також в ньому публікуються інфографіки та аналітичні статті. Однією із складових є звіт про прозорість, який складено відповідно до вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» №2258-VIII.

Звіт розкриває ключові фінансові показники діяльності компанії та мережі Baker Tilly International, основні принципи і політики діяльності команди та основні аспекти системи контролю якості. До юридичних осіб, що оперують під брендом Baker Tilly в Україні відносять: ТОВ «Baker Tilly Україна» (аудиторські послуги та послуги консалтингу), ТОВ «Baker Tilly Україна Бухгалтерські послуги», дочірнє підприємство «Baker Tilly Україна Консалтинг» (податкове консультування, послуги з консалтингу та оцінювання), ТОВ «Baker Tilly Україна Education center» (послуги в сфері бізнес-освіти). Для цілей логістики і управління компанія адміністративно розділена на три регіони: Центральний, Південний та Східний офіс у Києві, Одесі за Запоріжжя відповідно [3, с.4-5].

У корпоративному блозі також щороку розміщується річний звіт компанії. Проаналізувавши останній випуск, можна визначити дохід компанії за останні кілька років (рис.1) [4].

Рисунок 1 - Дохід за відповідний рік, млн грн

Baker Tilly увійшла до ТОП-25 найкращих роботодавців, відкритих для молодих талантів віком до 25 років у рейтингу молодіжного центру кар'єрного розвитку STUD-POINT. Компанія співпрацює з провідними фаховими вищими навчальними закладами та має системний підхід до процесу найму та стажування, що складається з ретельного вивчення анкет і біографій, перевірки кваліфікаційних дипломів, сертифікатів та рекомендацій, де це вважається доречним, проведення індивідуальних інтерв'ю з потенційними співробітниками та їх тестування [5, с.15]

Отже, Baker Tilly - це міжнародна компанія з великим досвідом у сфері аудиту, консалтингу та аутсорсингу. Компанія спеціалізується на обслуговуванні клієнтів з різних секторів економіки та забезпечує високу якість послуг та професійний підхід до роботи з клієнтами. Команда професіоналів з високою кваліфікацією та досвідом роботи в різних галузях забезпечує інноваційні підходи до розв'язання проблем та пошуку оптимальних рішень для клієнтів. Компанія має розвинену систему контролю якості послуг та дотримання етичних стандартів. Baker Tilly - це надійний партнер для клієнтів, які шукають якісні та ефективні рішення для свого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Top Racers - Baker Tilly Ukraine. *Top Racers - Рэнкінг (рейтинг) Адвокатов, Аудиторов.* URL: <https://www.pacers.top/lider/baker-tilly-ukraine/> (дата звернення: 08.05.2023).

2. Baker tilly (Ukraine). Lusha. URL: <https://www.lusha.com/business/a80087371fb3e925/> (дата звернення: 08.05.2023).

3. Сьогодні, заради майбутнього: звіт про прозорість за 2020 рік ТОВ «Baker Tilly Україна». Київ : bakertilly. 22 с.
4. Річний звіт 2020-2021. Київ : bakertilly. 28 с.
5. Сьогодні, заради майбутнього: звіт про прозорість за 2020 рік ТОВ «Baker Tilly Україна». Київ : bakertilly. 22 с.

Таратута Л.В.,
канд. екон. наук, доцент, судовий експерт, аудитор,
директор ТОВ «АФ «Злагода»
м. Запоріжжя

АУДИТОРСЬКІ ЗАВДАННЯ З НАДАННЯ ВПЕВНЕНОСТІ ЩОДО МАЙНОВОГО СТАНУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ІСТОТНИХ УЧАСНИКІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ, КРІМ СТРАХОВИКІВ

Процес перебудови нормативно-правових документів України під вимоги Європейського Союзу передбачає підвищення контролю за фінансовими установами через регулятора, впровадження моніторингу ризиків діяльності. Зокрема, Постановою № 177, від 12.08.2022р., Правління Національного банку України [1] (далі – Постанова №177) передбачено певним категоріям небанківських фінансових установ надати: 1) письмове запевнення у довільній формі про відповідність прямих та кінцевих власників істотної участі щодо фінансового/майнового стану згідно встановлених критеріїв; 2) документи, згідно з главами 38, 39 розділу V Положення про ліцензування та реєстрацію для оцінки фінансового/майнового стану прямих і кінцевих власників істотної участі в небанківській фінансовій установі станом на дату подання запевнення [2] (далі – Постанова №153).

Фізична особа разом із запевненням подає звіт незалежного аудитора щодо оцінки його майнового стану. Згідно п.331 Постанови №153 фізична особа на свій розсуд визначає обсяг і перелік майна та доходів для розкриття в інформації про майновий стан. Таким чином, аудитор опрацьовує лише таку інформацію, яку зазначено у додатку 9 до Постанови № 153, а саме в документі «Інформація про майновий стан фізичної особи станом на відповідну дату».

Виконуючи аудиторське завдання аудитор керується нормами МСЗНВ 3000 «Завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації». Цей стандарт вимагає дотримання етичних вимог, планування й виконання завдання для отримання достатніх і прийнятних доказів для того, щоб надати висновок стосовно інформації

щодо наявності у фізичної особи власних коштів у розмірі, необхідному для визнання його майнового стану задовільним за застосовними критеріями.

Аудитор має отримати розуміння предмета завдання, достатнього для того, щоб ідентифікувати та оцінити ризики суттєвого викривлення інформації, розробили й виконали процедури у відповідь на оцінені ризики, отримали достатні докази на підтримку аудиторського висновку. Предметом завдання є:

1. Перевірка розрахунку розміру власних коштів фізичної особи станом на відповідну дату, його співвідношення з більшою з таких величин:

- величина частини власного капіталу небанківської фінансової установи (крім страховика), пропорційна частці, яку становить розмір істотної участі особи в статутному (складеному) капіталі небанківської фінансової установи (розмір власного капіталу визначається на кінець звітного періоду, що передує даті підтвердження розміру власних коштів);

- величина частини статутного (складеного) капіталу небанківської фінансової установи (крім страховика), пропорційна частці, яку становить розмір істотної участі особи в статутному (складеному) капіталі небанківської фінансової установи;

2. Проведення перевірки підтверджень джерел власних коштів фізичної особи відповідно до підпунктів 334 (крім абзацу третього підпункту 4 пункту 334) та 335 глави 39 розділу V Положення про ліцензування та реєстрацію, затвердженого Постановою Правління НБУ №153 від 24.12.2021р.

3. Перевірка та аналіз інформації щодо платоспроможності фізичної особи, представлену в документі «Інформація про майновий стан фізичної особи станом на відповідну дату».

Аудитор зазначає період дослідження документальних підтверджень. Властиві обмеження при виконанні завдання необхідно оцінювати дуже ретельно. Так, в теперішній реальності військова агресія РФ проти України надала негативний вплив, що пов'язаний зі значною економічною невизначеністю та нестабільністю у світі. Наслідки, скоріше за все, будуть взаємодіяти з наслідками поточних ринкових умов і посилювати їх. Ці умови можуть значно погіршитися через ширші наслідки війни в Україні, посилення інфляційного тиску, скорочення витрат фізичних осіб, зменшення їх платоспроможності. Отже, військова агресія РФ проти України та світова пандемія COVID-19 надають кумулятивний вплив та обмеження щодо своєчасного отримання аудиторських доказів, що стосуються предмету завдання та оцінювання їх якості.

Список використаних джерел

1. Постанова Правління Національного банку України 12.08.2022 №177 «Про особливості застосування процедур реєстрації та ліцензування учасників ринку небанківських фінансових послуг у період дії воєнного

стану та внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0177500-22#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

2. Постанова Національного банку України 24.12.2021 № 153 «Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

3. Міжнародний стандарт завдання з надання впевненості 3000 (переглянутий) «Завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації», редакція 2016-2017рр. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 17.05.2023)

4. Таратута Л. Письмові запевнення істотних учасників небанківських фінансових установ як об'єкт незалежного аудиту наявності власних коштів, джерел їх формування та оцінки фінансового стану і платоспроможності/ Л. Таратута // Матеріали X Міжнародної наукової практичної конференції, 17 листопада 2022 р. Кропивницький: ЦНТУ. - 2022.- С.271- 273.

Чебан Ю.Ю.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

Публічні закупівлі в Україні є сферою та напрямком діяльності підприємств, установ, організацій. Професіоналізація публічних закупівель, зокрема введення посади уповноваженої особи [1], внесення до Національного класифікатора України «Класифікатор професій» професії 2419.2 «фахівець з публічних закупівель» [2], введення окремих освітніх програм та освітніх компонент в освітні програми закладів вищої освіти, пов'язаних з публічними закупівлями [3] є ґрунтовною підставою для окреслення питання з професійної етики в публічних закупівлях.

Так, уповноваженим органом у 2019 році було видано Лист щодо опрацювання питання етичної поведінки замовників під час здійснення публічних закупівель та Настанови щодо етичної поведінки учасників/потенційних учасників під час участі в публічних закупівлях, які

є додатком до цього Листа [4]. Такими документами, які мають рекомендаційний характер, регламентовано впровадження, дотримання та використання у сфері публічних закупівель основних правил етичної поведінки. Зазначені документи спрямовані, насамперед, для використання замовниками, але стосуються всіх сторін процесу закупівель.

Наголошуючи на важливості дотримання професійної етики у сфері публічних закупівель, що є аксіомою та підтверджується важливістю такої сфери в усі часи, а особливо – сьогодні, маємо думку про необхідність розробки таких настанов для учасників та суб'єктів контролю у сфері публічних закупівель. Так, враховуючи що замовники останнім часом у переліку вимог тендерної документації однією з вимог встановлюють наявність затверджених настанов з етики у учасника та наявності відповідальної за це особи учасника, Академією Радник було опубліковано запропонований зміст настанов з етики для учасників, приклади наказів про затвердження таких настанов та про уповноважену особу з дотримання настанов етики у учасника [5].

Нами, за результатами досліджень змістів вимог замовника та документів з етики учасників публічних закупівель, запропоновано деякі доповнення до настанов з етики у сфері публічних закупівель для учасників та переліку обов'язків відповідальної за це особи учасника. Так, нами визначено, що Настанови щодо етичної поведінки учасників/потенційних учасників під час участі в публічних закупівлях (далі за текстом — Настанови) розроблено в межах чинного законодавства, що регламентує публічні закупівлі, з метою закріплення на підприємстві правил етичної поведінки учасників під час участі в публічних закупівлях та виконання договорів з надання послуг та виконання робіт, підписаних за результатами такої участі. Настанови спрямовані на забезпечення та удосконалення розуміння чинного законодавства у сфері публічних закупівель, зокрема з боку володіння інформацією та дотримання професійної етики, задля забезпечення доброї репутації підприємства як учасника публічних закупівель. А також ми вважаємо, що учасник має бути обізнаним із законодавством, принципами та особливостями участі у публічних закупівлях та рекомендуємо учаснику проаналізувати ринок та власні можливості для участі у публічних закупівлях.

До того ж, на нашу думку, така відповідальна особа за впровадження та дотримання етичних правил поведінки учасника має сама володіти та дотримуватися визначених на підприємстві норм професійної етичної поведінки; проводити роз'яснювальну роботу серед усіх працівників щодо знання та правильного розуміння норм чинного законодавства у сфері публічних закупівель; ознайомлювати працівників, які приймаються на роботу, з нормами чинного законодавства у сфері публічних закупівель та такими правилами. Така відповідальна особа має надавати консультаційну

підтримку працівникам підприємства щодо трактування та тлумачення змісту чинного законодавства, виходячи з конкретної виробничої ситуації та вимог замовників, а також зобов'язана слідкувати за змінами та оновленням чинного законодавства та періодично підвищувати професійну кваліфікацію щодо сфери публічних закупівель.

Отже, певні напрацювання у напрямі професійної етики в публічних закупівлях вже є, але вони потребують подальшого удосконалення, розширення, впровадження та визначення відповідальності всіх суб'єктів публічних закупівель за недотримання та порушення.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII ; станом на 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» від 28.07.2010 № 327 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>.

3. Міністерство економіки України URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cd874fd9-308f-4578-995f-e768c82d06f4&tag=Profesionalizatsiia>.

4. Лист Мінекономіки Щодо етичної поведінки під час здійснення публічних закупівель вих. № 3301-04/47784-06 від 15.11.2019 URL: <https://radnuk.com.ua/pravova-baza/lyst-minekonomiky-shchodo-etychnoi-povedinky-pid-chas-zdiisnennia-publichnykh-zakupivel/>

5. Етика в закупівлях URL: <https://radnuk.com.ua/pravova-baza/lyst-minekonomiky-shchodo-etychnoi-povedinky-pid-chas-zdiisnennia-publichnykh-zakupivel/>.

Черкасова С.О.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Національний університет “Одеська політехніка”
м. Одеса

ЗАСТОСУВАННЯ АУДИТУ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Війна Росії проти України завдала масштабних збитків українській економіці та викликала суттєві загрози успішній реалізації концепції сталого розвитку, принципові положення якої визначені в «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року», а в якості мети практичної реалізації заявлено забезпечення високого рівня та якості життя населення

України, створення сприятливих умов для діяльності нинішнього та майбутніх поколінь та припинення деградації природних екосистем шляхом впровадження нової моделі економічного зростання, що базується на засадах сталого розвитку. Досягнення цієї мети відповідає світоглядним цінностям і культурним традиціям українського народу та міжнародним зобов'язанням України [1]. Визначення національних цілей сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави до 2030 року конкретизовано поетапними змінами та орієнтирами для розроблення прогнозних проєктів, програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

При цьому політичні, економічні, соціальні та екологічні виклики умов воєнного часу особливо загострили питання відповідальності бізнесу перед суспільством, а також держави перед людьми, бізнесом та світовою спільнотою. Якщо до війни проблемні питання забезпечення безпеки на різних рівнях управління розглядалися здебільшого в контексті вирішення екологічних проблем забруднення середовища, подолання бідності та голоду, проблем забезпечення поступального, всеохоплюючого та сталого економічного зростання, повної і продуктивної зайнятості, гідної праці для всіх й тощо, то в умовах війни як ніколи раніше найбільш важливим стає проблематика забезпечення безпеки життя людей та їх добробуту через військову агресію й ядерну загрозу.

Таким чином, під час війни дотримання принципів концепції сталого розвитку набуває статусу найважливішого способу зберегти найцінніші активи вітчизняного суспільства – людей, а плани щодо відновлення економіки України та бізнесу в) в поствоєний період будуватимуться за міжнародними стандартами та принципами ESG.

ESG (англ. environmental, social, governance – “довкілля”, “соціальна сфера”, “корпоративне управління”) представляють собою зусилля суб'єктів господарювання по кожному з означених напрямків заради забезпечення сталого розвитку. Ці критерії враховують інвестори та фінансові інститути при прийнятті рішень про інвестиції та кредитування, а також контрагенти – в рамках комерційної діяльності. Отже, суб'єкти бізнесу, що претендують на задовільну ESG-оцінку, мають відповідати стандартам сталого розвитку у трьох категоріях: соціальній, управлінській та екологічній, оскільки відновлення та забезпечення міцних позицій в національній і глобальній економіці досягається через підвищення ефективності та конкурентоспроможності, в основі яких закладено принципи відповідального соціального підприємництва та соціальної відповідальності [2].

Сучасна концепція соціальної відповідальності означає, що суб'єкти господарювання функціонують для досягнення своїх фінансових цілей та

крім цього допомагають суспільству. Ідея полягає в тому, що вони повинні поєднувати прибуткові види діяльності з діяльністю, що приносить користь суспільству. Отже, соціально-відповідальні суб'єкти господарювання не повинні працювати виключно для максимізації прибутку, а мають приймати відповідні управлінські рішення та виконувати дії, що є прийнятними з точки зору цілей і цінностей суспільства.

При цьому корпоративна соціальна відповідальність представляє собою концепцію управління, в рамках якої суб'єкти господарювання інтегрують соціально-аналітичні та екологічні проблеми у свої бізнес-операції та взаємодіють зі своїми зацікавленими сторонами (стейкхолдерів). Саме розуміння довготривалості ефекту від прийнятих управлінських рішень та визнання важливості оцінки впливу суб'єктів господарювання на суспільство призвели до появи питань, пов'язаних з інформуванням стейкхолдерів щодо реалізованих програм у сфері корпоративної соціальної відповідальності на основі формування відповідної нефінансової звітності [3].

Нефінансова звітність (соціальна звітність, звітність зі сталого розвитку) – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображає середовище її існування, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства [4].

За визначенням Глобальної ініціативи зі звітності (GRI – Global Reporting Initiative) термін «звітність зі сталого розвитку» означає звітність, яка охоплює одночасно економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації. При цьому нефінансова звітність визначається в якості інструмента соціальної відповідальності бізнесу, в рамках концептуальних засад якої організації добровільно інтегрують соціальні та екологічні аспекти у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами [5].

Проблематика популяризації та зростання обсягів нефінансової звітності в діяльності суб'єктів господарювання України обумовили необхідність розробки методів і стандартів її заповнення та верифікації, оскільки остаточна довіра до діяльності суб'єктів господарювання може бути лише тоді, коли представлена нефінансова звітність достовірно відображає їх соціальну позицію. Одним із інструментів формування необхідної довіри та надання впевненості щодо нефінансової інформації вітчизняних суб'єктів господарювання являється проведення аудиту нефінансової звітності. Надання аудиторських послуг з підтвердження інформації в області сталого розвитку допомагає їм продемонструвати зовнішнім користувачам нефінансової звітності прозорість та відповідальне ставлення, одночасно надаючи керівництву та особам, які

відповідають за корпоративне управління, впевненість у якості інформації, що в ній розкривається.

Отже, як і у випадку фінансової звітності, оприлюднення нефінансової звітності призводить до появи запитань щодо правдивості тверджень та правильності надання інформації. Метою верифікації у нефінансовому звітуванні є перевірка правдивості (достовірності) як кількісних, так і якісних даних та їх відповідності очікуванням груп впливу [6].

Верифікація нефінансової звітності суб'єктів господарювання повинна містити оцінку відображення ними усіх істотних питань у нефінансових (соціальних) звітах. При цьому верифікації підлягають не лише показники, наведені у нефінансовому звіті, а й система їх збору та зведення. Це допомагає не лише підтвердити правдивість інформації, а й отримати інформацію про можливі способи вдосконалення системи управління їх соціальною відповідальністю. Проведення верифікації аудиту нефінансової звітності суб'єкта господарювання являється сигналом про серйозність сприйняття їм корпоративної соціальної відповідальності.

Таким чином, справжня цінність верифікації нефінансової звітності полягає не в твердженні, що міститься наприкінці, а у тому, що він сигналізує, наскільки важливим є звіт зі сталого розвитку для самого суб'єкта господарювання та наскільки дії щодо відображення в ньому нефінансової інформації є прозорими та відкритими. Наявність аудиторського висновку додає даному звіту достовірності та переконливості, підвищує надійність наданої інформації. Як і у випадку фінансової звітності, аудит нефінансової звітності є питанням довіри: розвитку довіри до нефінансової інформації суб'єкта господарювання ззовні та довіри до компетенцій аудиторів всередині його системи управління.

При цьому звітність зі сталого розвитку на сьогоднішній день як ніколи стає важливою для зміцнення довіри між усіма зацікавленими сторонами, а комплекс послуг в сфері аудиту нефінансової інформації надає можливість підвищувати ефективність внутрішнього контролю суб'єктів господарювання та надавати достатній рівень обґрунтованої впевненості щодо їх соціальної відповідальності в умовах війни та післявоєнний період, роблячи напрям наукових досліджень щодо аудиту нефінансової звітності дуже актуальним та потребуючим подальшого вивчення з метою подальшого вдосконалення процесу його проведення та супутніх йому послуг.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: Підручник / І.Л. Якименко та інші. Київ: НУХТ, 2022. 337 с.
2. Москалюк Г. О. Принципи підготовки звітності у сфері сталого розвитку / Г. О. Москалюк // Перспективи розвитку обліку, контролю та

аналізу в контексті євроінтеграції: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: ОНЕУ, 2016. С. 180-183.

3. Філіппова С.В. Соціальна відповідальність у стратегічному управлінні підприємством: ключові завдання інтеграції за імперативами сталого розвитку / Філіппова С. В., Філіппов В. Ю. // Економіка трансп. комплексу : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ХНАДУ ; ред. кол.: В. Г. Шинкаренко (гол. ред.) та ін. Харків, 2020. Вип. 35. С. 177-202.

4. Кірсанова В.В. Формування нефінансової звітності як інструменту управління сталим розвитком підприємства / В.В. Кірсанова, В.В. Шацков // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2018. № 4 (6). С. 19-25. URL: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No4/19.pdf>.

5. Будько О.В. Принципи підготовки звітності зі сталого розвитку / О.Будько // Збірник наукових праць ЧДТУ. 2020. Вип. 57. С. 26–34. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/206259/207057>.

6. Король С. Аудит нефінансової звітності: проблеми та напрями вдосконалення. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. Випуск 44. Частина II. С. 55-63.

Ясінська І.В.,
студентка 4 курсу, факультету економіки і управління
Науковий керівник: **Замазій О.В.,**
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту і оподаткування
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА АУДИТОРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Євроінтеграція для України є важливим етапом в історії країни, що відкриває нові можливості для розвитку бізнесу та економіки загалом. Один з ключових аспектів євроінтеграції - це гармонізація національних стандартів з європейськими, включаючи аудиторський сектор. Цей процес призвів до відповідних змін в аудиторській діяльності в Україні та має значний вплив на її перспективи розвитку.

Основний аспект євроінтеграції – це уніфікація стандартів бухгалтерського обліку та аудиту, яка відбувається за допомогою впровадження МСФЗ та МСА. Ці міжнародні стандарти, які вже давно були прийняті в країнах ЄС, тепер є обов'язковими для використання в Україні.

В результаті, аудитори в Україні повинні бути готові до роботи за новими стандартами та відповідних вимог.

Однією з ключових змін, пов'язаних з євроінтеграцією, є збільшення вимог до якості та прозорості аудиторських послуг. Аудитори повинні не лише виконувати свою роботу з високою якістю та точністю, але й забезпечувати незалежність та об'єктивність своїх дій. Для забезпечення відповідності вимогам європейських стандартів аудиту, аудитори повинні мати відповідну кваліфікацію та досвід, а також проводити додаткові навчання та сертифікацію. Євроінтеграція також сприяла розвитку аудиторської діяльності в Україні через впровадження міжнародних стандартів аудиту та збільшення вимог до якості аудиторських послуг. Відповідно до цього, аудитори повинні бути більш кваліфікованими та мати широкі знання з різних галузей, щоб забезпечити ефективний та якісний аудит [2].

Однією з головних проблем, з якими стикаються аудитори в Україні, є боротьба зі злочинністю та корупцією, оскільки це значно ускладнює проведення аудиту та підвищує ризики для аудиторських фірм. З цією метою, український уряд вживає заходів для зміцнення правової бази, що регулює аудиторську діяльність, та підвищення відповідальності за порушення аудиторських стандартів.

За останні роки в Україні спостерігається збільшення попиту на аудиторські послуги, що зумовлено необхідністю відповідності до міжнародних стандартів та регулятивних вимог. Однак, для досягнення високої якості аудиту необхідно підтримувати високі стандарти професійної підготовки та розвивати сучасні технології та інструменти аудиту. У подальшому, перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні пов'язані зі зміцненням правової бази, розвитком професійної підготовки аудиторів та використанням сучасних технологій та інструментів аудиту [1].

Також, велику роль в розвитку аудиторської діяльності грає гармонізація вимог та стандартів аудиту з європейськими. У рамках євроінтеграції Україна зобов'язалася досягти відповідності національних стандартів міжнародним та європейським, зокрема Міжнародним стандартам аудиту (МСА) та Директиві Європейського Союзу про аудиторську діяльність.

Це призвело до зміни підходів до аудиторської діяльності в Україні, зокрема, до збільшення обсягу контролю та перевірки фінансової звітності, збільшення обсягу внутрішнього аудиту, посилення вимог до професійної підготовки аудиторів та підвищення якості їх роботи.

Однак, разом із тим, гармонізація вимог та стандартів аудиту з європейськими також створює виклики для аудиторів та аудиторських фірм в Україні. Зокрема, це стосується змін в системі оподаткування, вимог до

декларування фінансової звітності та підвищення рівня професійної відповідальності аудиторів [3].

Впровадження європейських стандартів у сфері аудиту сприяло не лише розвитку професійного співтовариства аудиторів, але й підвищенню рівня довіри до результатів аудиту. Крім того, відповідно до європейських нормативів, аудитори мають право здійснювати ширший спектр послуг, що сприяє розвитку їхньої бізнес-діяльності та підвищенню конкурентоспроможності на ринку.

Зараз в Україні діє законодавство, яке регулює аудиторську діяльність та відповідає європейським стандартам. Зокрема, існують вимоги до освіти, професійної підготовки та сертифікації аудиторів. При цьому, законодавство дозволяє провадити аудиторську діяльність як в межах одного підприємства, так і в рамках аудиторських фірм [2].

На жаль, на сьогоднішній день в Україні існують певні проблеми, пов'язані з аудиторською діяльністю. Зокрема, на думку експертів, недостатня ефективність державного регулювання та надання послуг у цій сфері. Також існують питання стосовно забезпечення незалежності аудиторів та дотримання їхніх професійних стандартів. Отже, можна зробити висновок, що євроінтеграція сприяла розвитку аудиторської діяльності в Україні та підвищенню її рівня професіоналізму. Тому необхідно продовжувати працювати над вдосконаленням законодавства, розвитком професійної підготовки аудиторів та ефективнішою координацією між різними органами влади, які займаються аудиторською діяльністю. Наприклад, можна запровадити більш жорсткі вимоги до кваліфікації аудиторів, що знизить ризики виникнення конфлікту інтересів, а також забезпечить якість та надійність проведеного аудиту [1].

Також, важливим кроком є встановлення прозорості та незалежної системи нагляду за аудиторською діяльністю, що дозволить забезпечити дотримання професійних стандартів та етики. Зараз Україна активно працює над впровадженням Європейського стандарту аудиту (ISA) в національне законодавство, що дозволить підвищити якість та надійність аудиту, зробити його більш прозорим та зрозумілим для всіх зацікавлених сторін [3].

Отже, можна зробити висновок, що євроінтеграція суттєво вплинула на аудиторську діяльність в Україні, зробивши її більш професійною та відповідальною. Проте, необхідно вдосконалювати процес інтеграції та забезпечити якість та надійність проведеного аудиту, а також захист інтересів всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Мулик Я. І. Аудиторська діяльність в Україні: сучасний стан, реформування та розвиток. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 37–47.

2. Гайдучок, Т., & Цегельник, Н. Сучасні реалії та перспективи провадження аудиторської діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2022. №(1-2(95-96)). С. 67-71.

3. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія / за ред. д.е.н., проф. Г.М. Колісник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. - 274 с.

СЕКЦІЯ 5. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Акімова А.О.,
обліково-фінансовий факультет
Науковий керівник: **Мельник О.І.**,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

КРИПТОВАЛЮТА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Зі стрімким розвитком інформаційних технологій щодня з'являються нові інструменти управління економікою, зокрема електронні гроші. Економіки більшості країн світу вдосконалюються та розвиваються, а люди завжди шукають щось краще та зручніше. Це призвело до появи на ринку аналогів традиційних валют – криптовалют.

Криптовалюти — це цифрові валюти, засновані на технології блокчейн. На відміну від гривні, доларів, євро чи інших фіатних валют, немає центрального органу для управління та підтримки вартості криптовалют.

Масштабне вторгнення Росії в Україну виявило незвичайний потенціал цифрових активів. Якщо на початку криптовалютного ринку це часто асоціювалося з фінансуванням «сірих» організацій і нелегальною діяльністю в темній мережі, то найбільш обговорюваним це стало після першого дня війни на українській території, одна з організацій. Фандрайзинг та збагачення оперативних каналів благодійних фондів для Збройних Сил України.

Однією з причин, чому віртуальні валюти настільки привабливі для благодійного ринку, є швидкість і ефективність обробки транзакцій. Адже на ринку віртуальних активів обробка транзакції займає 5-10 хвилин. Така швидкість гарантує миттєве реагування на потреби армії, в разі швидше залучення коштів і закупівлю необхідного обладнання.

Не менш важливу роль зіграла і така властивість крипторинку, як децентралізованість. Технологія блокчейн, яку покладено в основу транзакцій з криптовалютою, за своєю природою не передбачає наявності контрольно-наглядових органів, усі транзакції здійснюються без участі банків чи інших традиційних фінансових установ. Це давало змогу обійти обмеження Національного банку України на електронні грошові перекази та зняття іноземної валюти, введені у зв'язку з воєнною ситуацією, та

значно спрощувало і пришвидшувало постачання військової й гуманітарної допомоги.

Першими до фінансування благодійних фондів через валютні активи долучилися ті, хто не хотів, аби їхня участь у фінансуванні України була очевидною. Анонімність криптогаманців давала змогу благодійникам купувати усе потрібне, не називаючи своїх імен.

Незважаючи на те, що транзакція залишалась анонімною все ж таки система смарт-контрактів є досить прозорою і дає можливість відстежити усі зміни у реєстрі блокчейну, що особливо зручно саме для благодійних організацій – адже це дає змогу переконатись, що кошти йдуть за призначенням. Там же можуть зберігатися й дані про документи, що засвідчують особу, її право на певні види діяльності та медичні довідки. Це відкриває зовсім інші можливості для благодійності та спонукає до переходу у блокчейн. Поки що належного рівня організованості у роботі з масивами різноманітних даних та документації благодійні організації України не досягли, але пожертви у криптовалюти працюють, і вже зараз на ці кошти закупаються ліки для солдатів та тероборони, їжа та предмети першої необхідності для переселенців [1].

Волонтерські фонди отримують донати від криптоспільноти і закупають на них допомогу за кордоном. Найбільший волонтерський фонд «Повернись живим» зібрав у крипті понад \$28 млн – це шоста частина «фіатних» донатів. «Крипта показала себе як інструмент, який може принести реальну користь для наших людей і для України» [2].

Згідно зі звітом ООН на конференції з торгівлі та розвитку в серпні 2022 року, наша держава займає перше місце у світі за рівнем прийняття крипто. Подальшому розвитку у правовому полі сприятиме закон «Про віртуальні активи», який президент підписав у березні 2022 року. Підписання закону є важливим кроком до детінізації криптосектору, запуску легального ринку віртуальних активів і підсилення української економіки. Підписаний Закон: визначає правовий статус, класифікацію та права власності віртуальних активів; визначає регуляторів ринку — Національний банк України та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку; створює умови для подальшого формування правового поля на ринку віртуальних активів; визначає перелік постачальників послуг віртуальних активів та умови їх реєстрації; передбачає впровадження заходів фінансового моніторингу у сфері віртуальних активів. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку буде: формувати та реалізовувати державну політику у сфері віртуальних активів; визначати порядок обороту віртуальних активів; видавати дозволи постачальникам послуг віртуальних активів; здійснювати регулювання, нагляд та фінансовий моніторинг у цій сфері [3].

Крипто-спільнота створила NFT-колекцію з 10 тисяч зображень котів, які постали в образах різноманітних героїв України та допомогли зібрати на морський дрон. За задумом проєкту UACatsDivision, кожен може зайти на сайт і створити унікального «кота» — бійця ТРО, поліцейського, морпіха тощо. Придбавши це NFT, користувачі не тільки допомагають армії, а й отримують унікальний колекційний предмет, який можна використовувати у соцмережах. Крім цього, кожен власник такого «кота» може взяти участь у виборі назви для дрона. Ініціатива UACatsDivision була створена за допомогою крипто-медіа Incrypted та платформи UNITED24. Тільки за перший день NFT-котів продали на 7 млн. грн., а менш ніж за два тижні зібрали на перший безпілотник [4].

Блокчейн став вагомою та невід'ємною частиною благодійництва та волонтерського руху. Фандрейзингова платформа Президента України United24 зібрала на допомогу Україні понад 278 млн. доларів.

За збігом обставин епоха розвитку та популяризації блокчейн-технологій припала на період повномасштабної війни в Україні, зумовленої російським вторгненням. Українці разом зі світовою спільнотою використовують усі можливі інструменти для боротьби з агресором, у тому числі й криптовалюту [5].

Отже, у повномасштабній війні в Україні криптовалюта виконує такі основні завдання: швидкий, анонімний і транскордонний інструмент для збору благодійної допомоги; спосіб збереження активів громадян в умовах інфляції та підвищених ризиків стабільності фінансової системи держави; репутаційні стимули - налагодження механізмів для збору коштів, створення фондів (й державних) для використання криптопожертв характеризують Україну, як передову цифрову державу.

Список використаних джерел

1. Пілій А. Як криптовалюта допомагає ЗСУ перемагати: Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/yak-kriptovalyuta-dopomagaе-zsu-peremagati.html>
2. Мельник Т. Від хайпу до реального інструменту: Журнал Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/inside/iphone-za-kriptu-slidom-za-fokstrot-ta-wog-priymati-oplatu-v-kripti-planuyut-desyatki-biznesiv-navishcho-im-tse-znovu-25082022-7899>
3. Державний сайт України. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Україна легалізувала криптосектор — Президент підписав профільний Закон. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-legalizuvala-kriptosektor-prezident-pidpisav-profilnij-zakon> .
4. NFT-коти допомогли зібрати на морський дрон для ЗСУ: Новини Здорової Людини. URL: <https://nzl.theukrainians.org/telegram-vypustyt-vlasnu-kriptovalyutu.html>

5. Фурман А., Горбатенко А. Біткоїн і війна: як Україну рятує крипта і чи допомагає росії обійти санкції?: *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/bitkoyin-i-viy-na-yak-ukrayinu-ryatue-kripta-i-chi-dopomagaе-rosiyi-obiyti-sankciyi.html>.

Акімова А.О.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: Боднар О.А.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів, банківської права та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Актуальність дослідження фінансової безпеки полягає в тому, що вона, як один із основних елементів національної безпеки, має безпосередній вплив, як на рівень життя громадян, так і на державу в цілому. Внутрішніми аспектами фінансової безпеки можна вважати безпеку фінансової сфери, політичну стабільність, рівень ризиків ринкової кон'юнктури, динаміку інфляційних процесів, масштаб тіньової економіки, рівень корупції в країні тощо.

Зростання інфляції та її високі показники мають негативні наслідки для соціальної політики, стійкості економічної кон'юнктури, і, як наслідок, негативно позначаються на фінансовій безпеці. Справа в тому, що через інфляцію відбувається знецінення національних грошових одиниць, зокрема через те, що інфляційні процеси призводять до втрати купівельної спроможності національної валюти, оскільки ціни зростають, а грошова маса, яка є в обігу населення країни, залишається в тому ж розмірі.

Державна служба статистики повідомляє, що у грудні 2022 року інфляція в Україні зросла порівняно з листопадом на 0,7%, у цілому ціни за 2022 рік зросли на 26,6%. При цьому базова інфляція в грудні порівняно із листопадом 2022 року становила 0,8%, за рік у цілому – 22,6%. Ціни на продукти харчування на споживчому ринку у грудні зросли на 0,7% порівняно з листопадом, на 34,4% – до грудня 2021 року [1].

Небідно відмітити також високий рівень впливу на інфляцію немонетарної групи факторів, зокрема таких, як зростання світових цін на енергоносії та інші сировинні товари, епідеміологічні втрати, запровадження ринкового ціноутворення в енергетиці. З початком повномасштабної війни в Україні немонетарні чинники суттєво посилювали

свій вплив на інфляційну динаміку. Загострення проблем безпеки та логістики призвели до випереджаючого зростання цін на продукти харчування, ліки, паливо, транспортні послуги [2].

Підприємства, зіткнувшись з інфляційними ризиками, змушені підвищувати ціни на реалізацію товарів та послуг, щоб усунути проблеми зниження коефіцієнтів рентабельності та прибутковості. Однак обсяг продажу продукції на майбутні періоди зменшується, оскільки у воєнний час сповільнюється купівельна спроможність населення України, породжуючи спад обсягу сукупного попиту [2]. При цьому запаси окремих видів товарів складах зростають, як і прострочена дебіторська заборгованість. Через війну, фінансова стійкість підприємств погіршується, оскільки відбувається уповільнення швидкості обороту оборотних засобів, а зобов'язання перед кредиторами не дотримуються.

Означені процеси змушують підприємства приймати рішення щодо скорочення обсягів виробництва нової продукції, а це напряму впливає на головний макроекономічний індикатор економіки країни – обсяг валового внутрішнього продукту. В Україні реальний ВВП у 2022 р. зменшився на 11,4% порівняно з 2021 р. [3].

У свою чергу, зниження виробничої активності компаній призводить до необхідності скорочення потреб у трудових ресурсах. Формуються тенденції збільшення кількості вимушених звільнень працівників підприємств, що призводить до зростання безробіття. У 2022-2023 рр. малий та середній бізнес в Україні вже скоротив 1,07 млн працівників. Суттєвим став дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Попит на робочу силу різко зменшився через неможливість працювати у зонах бойових дій, зниження попиту на товари та послуги, проблеми з логістикою та невизначеність майбутнього [4, с. 2]. Окреслені фактори впливають на подальший цикл формування сукупного попиту та пропозиції на ринках.

На рівні підприємств процеси звільнення співробітників – це негативний фактор внутрішньої організаційної культури. Стратегічне вирішення ключових завдань та реалізації антикризових заходів не виконуються. Як наслідок, фінансовий план і бюджетування прогнозування не виконуються, операційний цикл порушується, а рівень конкурентоспроможності організації знижується.

Таким чином зростання інфляції призводить до різноманітних негативних наслідків стабільності економічної кон'юнктури країни. Практично кожен макроекономічний процес, будь-то виробництва, споживання чи інвестиційна активність, має високий рівень впливу з боку показників рівня інфляції. Саме тому зростання інфляції свідчать про загрози для національної безпеки.

Виходячи з актуальних проблем, що формуються під впливом інфляційних ризиків необхідно застосовувати механізми антиінфляційної

політики, спрямованої на забезпечення фінансової безпеки національної економічної системи та суб'єктів господарювання, що функціонують у її рамках [5].

Нинішнє домінування немонетарних чинників інфляції та не достатня спроможність різних сегментів фінансового ринку підлаштуватися до зміни ключової ставки Центрального Банку гальмують антиінфляційні ефекти. Інфляція в Україні у 2022-2023 рр. є результатом цінової компенсації збитків в економіці. В означених умовах більш прийнятними є стабілізаційні інструменти Центрального Банку з розвитку фінансового посередництва у забезпеченні монетарної трансмісії і та подоланні структурної інфляції [6, 7].

Таким чином, можемо дійти висновку, що усі елементи фінансової безпеки тісно пов'язані між собою. Головною метою є забезпечення фінансової стійкості країни. Поточний рівень інфляційних ризиків залишається високим, що вимагає прийняття механізмів антиінфляційної політики, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки національної економічної системи та суб'єктів господарювання, що функціонують у її рамках.

Список використаних джерел

1. Павлиш О. Інфляція в Україні в 2022 році становила 36,6% – Держстат. URL: <https://www.epravda.com.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Данилишин Б. Інфляційні процеси в Україні і світі та їх перспективи. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/513069_inflyatsiyni_protsesi_ukraini_i_sviti.html (дата звернення: 19.04.2023)
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 19.04.2023)
4. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації: Аналітична записка. Київ, 2022. 21 с.
5. Стащук О. В., Панчук А. В., Лесик В. Г. Антиінфляційна політика України в умовах війни. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/> (дата звернення: 18.04.2023).
6. Данилишин Б. Керованість інфляцією: наслідки для повоєнного суспільства. Економічна правда. 14.11.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/14/693781/> (дата звернення: 20.04.2023).
7. Iaroslav V. Petrunenko, Svitlana I. Belei, Maryna V. Petchenko, Nataliia V. Kovalenko, Olena A. Bodnar, Nataliia G. Maslak. Organizational and financial principles for the development of euroregions. International Journal of Economics and Business Administration. 2020. № 8 (3). P. 150-160.

Боднар О.А.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів, банківської права та страхування,
Сизоненко Ю.С.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РОЛІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В сучасних умовах економічна стабільність держави забезпечується насамперед станом її економічної безпеки. Так як бюджетна система країни є головним механізмом реалізації функціонування фінансового плану в державі, то її дієвість особливо важлива для ефективного втілення вкрай необхідного принципу справедливості та соціальної рівності, який має однакове співвідношення виконання на всій території нашої країни [1].

Під бюджетною безпекою розуміють стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням доходів та видатків державного та місцевих бюджетів. Іншими словами, «бюджетна безпека передбачає формування та здійснення такої бюджетної політики, яка була б орієнтована насамперед на реалізацію національних економічних інтересів країни» [2].

Головна економічна роль бюджету виявляється у тому, що він формує фінансову базу для функціонування органів держави та місцевого самоврядування. Сутність бюджету проявляється у тих суспільних відносинах, які пов'язані з концентрацією та використанням його засобів [3].

Забезпечення економічної та бюджетної безпеки входить до складу основних функцій держави і залежить від сформованих внутрішніх та зовнішніх умов. Економічна та бюджетна безпека виражається у захищеності національних інтересів держави, а також у готовності та здатності інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку, підтримки соціально-політичної стабільності суспільства [4].

Система індикаторів ризику бюджетної безпеки регіону включає наступні показники: ризик зниження ефективності місцевих бюджетів, ризик незбалансованості бюджету, ризик зниження автономії місцевих бюджетів, ризик залежності місцевих бюджетів, ризик нестійкості місцевих бюджетів, ризик зниження бюджетної результативності, ризик зниження бюджетної забезпеченості населення [5, 6].

Порогові значення індикаторів бюджетних ризиків відображають критичні значення ефективності та стійкості всієї бюджетної системи

місцевих бюджетів.

Оцінка ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки може бути здійснена з різних підходів, але основними з них є (рис. 1):

Макроекономічний підхід	Секторальний підхід	Функціональний підхід
<ul style="list-style-type: none"> Цей підхід базується на аналізі рівня бюджетних надходжень та видатків в цілому для держави. Оцінка полягає у встановленні зв'язку між рівнем доходів та витрат бюджету з макроекономічними показниками (наприклад, ВВП, інфляцією, заборгованістю держави тощо). За цим підходом бюджетна система є інструментом, який може забезпечити стійкість економіки та стабільність фінансової системи держави.	<ul style="list-style-type: none"> Цей підхід оцінює роль бюджетної системи в забезпеченні економічної безпеки в окремих секторах економіки, наприклад, в енергетичному секторі або в сфері національної безпеки. Він враховує взаємозв'язки між бюджетними видатками та доходами в окремих секторах та їх вплив на стан економіки в цілому.	<ul style="list-style-type: none"> Цей підхід зосереджується на оцінці ролі окремих бюджетних функцій у забезпеченні економічної безпеки. Наприклад, оцінюються функції забезпечення соціального захисту населення, науково-технічного розвитку, інфраструктури тощо. В цьому випадку бюджетна система є інструментом для забезпечення конкретних функцій, які мають важливе значення для економічної безпеки держави.

Рисунок 1 – Основні підходи щодо оцінки ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Усі ці підходи можуть бути корисними при оцінці ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки, але вони мають свої переваги та недоліки. Залежно від конкретної ситуації та мети оцінки, один з них може бути більш ефективним [7].

Макроекономічний підхід може дати загальну картину стану економіки та її стійкості, але не завжди дозволяє зрозуміти, як саме бюджетна система впливає на конкретні сектори економіки та які функції її виконує.

Секторальний підхід може бути корисним для оцінки ролі бюджетної системи у конкретному секторі, але не дозволяє зрозуміти її вплив на економіку в цілому та на інші сектори.

Функціональний підхід дозволяє зосередитись на конкретних функціях, які мають важливе значення для економічної безпеки, але не дає

загальної картини стану економіки та можливих взаємозв'язків між різними функціями.

Отже, визначення підходу до оцінки ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки має бути залежним від конкретної ситуації та мети оцінки. При оцінці ролі бюджетної системи у забезпеченні економічної безпеки області, необхідно враховувати специфіку кожної області, що відрізняється одна від одної особливостями промислового розвитку та спрямованістю економіки.

Список використаних джерел

1. Вашай Ю.В., Жемба А.Й. Міжнародні системи оцінки економічної безпеки держави: комплексні підходи. *Проблеми економіки*. 2020. № 3. С. 4-10.

2. Каїра Л. Г., Кобилянська Л. М.. Основні підходи до забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 31. С. 36-40.

3. Овчаренко О. В. Аналіз наявних підходів до оцінки економічної безпеки регіону. *Наука, технології, інновації*. 2021. № 3. С. 20-29.

4. Тульчинський Р. В., Ханін С. Г. Методичне забезпечення оцінки економічної безпеки регіону в сучасних умовах. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 30-34.

5. Гарькава В. Ф.. Економічна безпека регіонів України. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 37-49.

6. Шалімов В. В., Решетов В. О., Мельник Т. А. Стимулювання соціально-економічного та інноваційного розвитку національної та регіональної економік: врахування в принципах бюджетної системи та оподаткування. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. С. 131-141.

7. Yekimov S., Nianko V., Sirenko N., Burkovska A., Bodnar O. (2022) The Problem of Attracting Private Investment in Agriculture. In: Muratov A., Ignateva S. (eds) *Fundamental and Applied Scientific Research in the Development of Agriculture in the Far East (AFE-2021)*. AFE 2021. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 353. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91402-8_7.

Буга Є.Р.,
здобувачка вищої освіти
3 курсу факультету економіки та управління
Науковий керівник: Ларіонова К.Л.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасному світі банки посідають особливе місце в ринковій економіці завдяки особливостям у діяльності та мають великий вплив на розвиток суспільства та економіку певної країни. З 24 лютого 2022 року вся українська економіка зіштовхнулася з величезними викликами, які виникли через повномасштабне вторгнення росії на територію нашої держави. Запроваджений воєнний стан спричинив появу нових складнощів та викликів у функціонуванні банківської системи загалом.

Постійні повітряні тривоги, підлі удари по об'єктах критичної інфраструктури, перебої з електропостачанням, хакерські атаки - усе це спричинювало труднощі у функціонуванні банківських установ. Ці реалії суттєво впливають на рівень та якість обслуговування клієнтів, а тому передбачають вироблення нових пріоритетів передусім у діяльності цих фінансових установ та їх узгодженням із Національним банком України [2, с. 97].

Багато експертів вважало, що банківська система не зможе підтримувати потреби клієнтів, але на сьогодні банківський сектор працює стабільно. Банки поступово відновлюють роботу своїх відділень на звільнених територіях, хоча їхня кількість по країні скоротилася. Фінансові установи й надалі зберігають довіру вкладників, триває надходження коштів клієнтів, що переважно залишаються на поточних рахунках у банках. Незважаючи на складні часи для українців, у банківських установах зростали і строкові вклади: повільніше у гривні та швидше в іноземній валюті. Обсяги чистих активів сектору надалі збільшувалися. Попит на кредити залишався кволим, втрати від кредитного ризику зростали, тож чистий кредитний портфель скорочувався. Збільшення активів відбувалося передусім завдяки зростанню вкладень у депозитні сертифікати НБУ та кошти в інших банках. Надалі збільшувалася частка непрацюючих кредитів. Попри значні відрахування в резерви, сектор зміг отримати прибуток за рік. Цьому сприяло подальше підвищення процентних та комісійних доходів. Кредитний ризик залишається ключовим, водночас посилюються інші ризики [3].

За період війни ринок покинуло всього лише 6 банків (таблиця 1). За даними таблиці можемо побачити, що з січня 2022 року по березень 2023 року спостерігається скорочення кількості діючих банків в Україні, в тому числі й з іноземним капіталом. Якщо на початок 2022 року кількість банків становила 71 установу, у тому числі 33 з іноземним капіталом, то станом на 01.03.2023 року - 65 та 29 відповідно.

Таблиця 1 Зміни в кількості комерційних банків в Україні з січня 2022 по березень 2023 рр.

Період	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.с. зі 100% іноземним капіталом
На 01.01.2022	71	33	23
На 01.02.2022	71	33	23
На 01.03.2022	69	31	22
На 01.04.2022	69	31	22
На 01.05.2022	69	31	22
На 01.06.2022	69	31	22
На 01.07.2022	68	31	22
На 01.08.2022	68	30	22
На 01.09.2022	67	30	22
На 01.10.2022	67	30	22
На 01.11.2022	67	30	22
На 01.12.2022	67	30	22
На 01.01.2023	67	30	22
На 01.02.2023	67	30	22
На 01.03.2023	65	29	21

Джерело: [1]

У лютому 2022 року російські банки ПАТ «Промінветбанк» та АТ «Міжнародний резервний банк» були ліквідовані в Україні. Через припинення їхньої діяльності, кількість банків, що працювали в Україні на кінець березня 2022 року, скоротилася до 69 установ. У червні 2022 року Національний банк України відніс АТ «Мегабанк» до категорії неплатоспроможних у зв'язку з недотриманням відповідності до вимог законодавства України в своїй діяльності, проте в липні 2022 року НБУ все ж ухвалив рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «Мегабанк». Така доля спіткала й АТ «БАНК СІЧ» - у серпні 2022 року НБУ відніс цю фінансову установу до категорії неплатоспроможних через невиконання банком у встановлений договором термін своїх зобов'язань перед керівним органом за кредитами рефінансування через недостатність коштів, в лютому 2023 році НБУ відніс АТ «БАНК ФОРВАРД» до категорії проблемних і вже в березні того самого року прийняв рішення про його ліквідацію. У зв'язку із запровадженням стратегії скорочення банківського

капіталу, коронакризі, військовим діям на території нашої держави, станом на 01.03.2023 р. кількість діючих банків складає 65 установ.

У розпал війни з росією, в червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС. Така подія вимагає ухвалення урядом низки законопроектів і реалізацію практичних кроків щодо євроінтеграції. Банківський сектор є найбільш активним учасником інтеграційного процесу в порівнянні з іншими галузями економіки, оскільки близько 45% банківських установ станом на березень 2023 року мають іноземний капітал.

Думки науковців щодо впливу євроінтеграції на реформування банківського сектору дещо різняться. Одні вважають, що ця інтеграція матиме позитивний вплив на розвиток банківської системи України та є необхідним кроком для подальшого становлення. Думки інших дослідників не настільки оптимістичні - вони зауважують, що цей процес матиме цілу низку ризиків, які негативно впливатимуть на сектор банківських послуг.

Ефективність реформування банківської системи в умовах євроінтеграції залежить від вирішення ряду проблем, а саме: формування стійкого макроекономічного середовища та розробка макроекономічної політики з урахуванням національних інтересів; скорочення рівня корупції на усіх ланках процесу регулювання та нагляду банківських установ; підвищення ринкової дисципліни учасників кредитних відносин; впровадження ефективного механізму захисту кредитних організацій [5].

Банківська система України швидко адаптувалась до функціонування в умовах тривалої війни, є стійкою та прибутковою. Це досягнуто завдяки реформам, проведеним у попередні роки, перебудові банківських бізнес-моделей, вчасним заходам НБУ [4]. Подальше функціонування банківської системи України залежить від довгострокової стабільності фінансової системи, її здатності підтримувати довіру клієнтів та вміння зберігати операційну ефективність та прибутковість.

Список використаних джерел

1. Кількість банків в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count>.

2. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану й у післявоєнному відновленні України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична : зб. наук. пр. 2022. Вип. 35. С. 96-105.

3. Огляд банківського сектору, лютий 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2023-roku>.

4. Рац, О. (2023). Дослідження ефективності Функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (47).

5. Фурсова, В., Фадєєва, І., & Гавриш, Г. (2021). Вплив Євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. *Економіка та суспільство*, (24).

Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Герасименко О.Є.,
здобувач вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Фінансові технології (Fintech) – це інтеграція технологій, які розробляються і впроваджуються задля вдосконалення та автоматизації фінансових послуг. FinTech охоплює різні галузі економіки, використовують такі технології компанії, власники бізнесу та пересічні споживачі з метою удосконалення управління своїми фінансовими операціями та процесами [1].

Компанії фінансової галузі, які використовують FinTech розширюють фінансову доступність і застосовують технології для скорочення операційних витрат. FinTech складається зі спеціалізованого програмного забезпечення та алгоритмів, які використовуються на комп'ютерах і в смартфонах.

FinTech розвиває глобальну мережу Інтернет, смартфони та додатки до них, соціальні мережі, інноваційні продукти технологічних компаній Amazon, Facebook, Google, Apple, Microsoft, які формують нові стандарти якості, швидкості та зручності для споживачів (альтернативні види платежів, маркетплейси, штучний інтелект, цифрова ідентифікація, біометрія тощо) [2].

Фінансові технології у банківському секторі займають найбільшу частку порівняно із іншими напрямками впровадження FinTech. Лідерами поширення FinTech є країни Азії (Китай, Індія, Сінгапур), країни Латинської Америки і Велика Британія [2]. У США FinTech спрямовано на ринок капіталів, блокчейн з криптовалютою і платежі та перекази, у Великій Британії – P2P, платежі та перекази, а також програмне

забезпечення; в азійських країнах основною сферою цифрових технологій є блокчейн з криптовалютою, платежі та перекази, а також інвестиції та заощадження [3].

Прикладом FinTech є блокчейн, крипто-додатки, BigData, штучний інтелект, однорангові (P2P) кредитні додатки, інвестиційні додатки, робо-консультанти, платіжні додатки тощо. Розглянемо декілька з них.

Технологія блокчейн - децентралізований розподілений реєстр, що відстежує операції з цифровими активами (нерухомість, гроші, земля або нематеріальні блага, патенти, авторські права, брендинг тощо) [4]. Центральний банк Франції розробляє цифрову платіжну систему на основі банку «Societe Generale», використовуючи блокчейн-платформу «Tezos»; фірма «Nomadic Labs», яка є дослідницьким центром, займається розробкою цифрової валюти Центрального банку Франції [5].

На блокчейні заснована робота криптовалют. Першою криптовалютою є біткоїн (BTC), який назвали справжнім цифровим золотом, майбутнім FinTech [4]. Курс BTC надзвичайно волатильний. У біткоїна з'явилося багато конкурентів-криптовалют, які є більш функціональними. Наприклад, ефіріум, за яким доступні інтелектуальні контракти, де контроль виконання здійснює спеціальна програма у послідовному виконанні підписаних умов, і якщо покупець не платить, цифрове право власності автоматично повертається до електронного гаманця фінансової компанії. Також ефіріум використовується у смарт-контрактах, ріпл – у платіжних засобах. У довгостроковому періоді дані валюти видаються перспективнішими, ніж біткоїн.

У криптовалюті зацікавлені інституційні інвестори (Tesla, MasterCard), а також великі банки [4]. У світовій практиці питання використання криптовалют вирішується по-різному, зокрема як об'єкт інвестиційних вкладень (у США криптовалюти вважаються фінансовими активами та оподатковуються; Євросоюз у грудні 2017 р. ввів нові правила щодо анонімності біткоїн-платформи: через ризик відмивання грошей і фінансування тероризму вживаються заходи, що дозволяють дізнатися джерело електронних грошей, а також жорсткіше регулювати обмінні онлайн-платформи).

Метод великих даних (BigData) – це система виявлення не явних, але таких, що часто проявляються, залежностей. У фінансовій сфері великі дані використовуються при оцінці платоспроможності потенційних позичальників. Також метод BigData є інструментом аналізу кредитоспроможності юридичних осіб, використовуючи не тільки загальноприйняті показники платоспроможності організацій. BigData визначає важливі закономірності і складає портрет клієнта. Наприклад, компанія MasterCard аналізує операції, що здійснюються 1,5 мільярдами власників карток у більш ніж 210 країнах з метою бізнес-прогнозування[6].

Наявний масив даних дозволяє відстежувати тенденції ринкового попиту, що є цінною інформацією для багатьох компаній; отримані результати допомагають у розробці пропозицій і в запуску ефективнішої реклами для залучення нових клієнтів; джерелами інформації для аналізу платоспроможності певних груп населення можуть бути дані як самого банку, так і платіжних систем [6].

Перспективною на фінансових ринках є технологія штучного інтелекту (AI). Експертні системи є комп'ютерними програмами, які використовують формальну логіку для пошуку відповідей на спеціалізовані тематики. На сучасних фондових біржах більшість операцій виконується прототипами штучного інтелекту. Точність результатів багато в чому залежить від правильності введення початкового завдання. У фінансовій сфері подібні системи використовуються у плануванні та прогнозуванні. Побудовування моделі прогнозу може здійснюватися як на основі наявних екстраполяційних методів, так і на основі обробки масивів BigData, також на основі експертних систем можна прогнозувати курси акцій, облігацій та інших фінансових інструментів [7].

На основі блокчейн активно розвивається система Peer-to-Peer кредитування, за якої гроші без посередників надаються позичальнику, що дозволяє зменшити рівень відсотків за кредитом, а для кредиторів – збільшити відсотки на капітал. Система може використовуватись для обміну капіталом між підприємствами, минаючи банки і фондові біржі. Наприклад, при випуску облігацій фінансовий посередник за окрему плату розміщує їх на фінансовому ринку, а при використанні системи Peer-to-Peer посередник вже не потрібен.

Цифрові технології у банківському секторі дозволяють використовувати онлайн обслуговування. За допомогою онлайн-банкінгу клієнт здійснює будь-які транзакції, що закладено у інтернет-додатку (купівля-продаж валюти, золота, цінних паперів). Таким чином, фінансові ринки стають більш доступними для широкого загалу користувачів.

Фінансові установи впроваджують автоматизовані call-центри, коли замість працівника з клієнтом розмовляє віртуальний помічник на основі технології розпізнавання слів і фраз та сформованого списку стандартних відповідей. Це знижує завантаженість операторських ліній і спрощує обслуговування клієнтів.

Мобільний банкінг - не нова технологія, проте згодом вона надасть ще більші можливості для користувачів. Також цю систему активно підтримує компанія Apple, надаючи послуги у сфері пірингових платежів.

Отже, менеджмент банківського бізнесу розуміє сучасні виклики та можливості, які надають йому цифрові технології. Впровадження FinTech дозволяє підвищити ефективність взаємодії учасників фінансового ринку,

адже FinTech забезпечує доступність, зручність і простоту здійснення всіх необхідних операцій.

Список використаних джерел

1. Kagan J. Financial Technology (Fintech): Its Uses and Impact on Our Lives. URL : <https://www.investopedia.com/> (дата звернення: 20.04.2023)
2. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Гуліч К. О. Застосування фінансових технологій у банківській системі України. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 2. С. 27-35.
3. Крихівська Н. О., Ромашко О. М., Пукіш О. В. Світова практика впровадження фінансових технологій у банківському секторі. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 362-369.
4. Андрущенко Д. Блокчейн і fintech: як змінюється сфера фінансів. *Економічна правда*. 14.04.2021. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/04/14/672973/> (дата звернення: 20.04.2023).
5. Ніколаєв С. О., Вороненко В. І., Ковальов Б. Л., Гриценко П. В., Одеволе О. О. Блокчейн як фактор цифрової трансформації економіки України. *Вісник Сумського державного університету*. Серія : Економіка. 2021. № 2. С. 16-23.
6. BigData в банках: що це таке й у чому користь для банківського сектору. URL : <https://hub.kyivstar.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
7. AI в банківській сфері. URL : <https://aiconference.com.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).

Грабчук І.Л.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

МОЖЛИВОСТІ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Нинішня фаза євроінтеграції обумовлена комплексом різновекторних факторів, викликів і загроз зовнішнього і внутрішнього характеру [1]. Важлива роль в євроінтеграційних процесах належить цифровізації у різних напрямках, що для нашої країни підтверджено підписанням Угоди про участь України в програмі ЄС «Цифрова Європа» (2021-2027). В межах нашого дослідження розглянемо особливості цифрових технологій для фінансового моніторингу, а саме визначимо взаємозв'язок між рівнем цифрового розвитку країни та ризиком легалізації кримінальних коштів.

Цифрові технології, які супроводжують сучасний бізнес, та цифрова економіка в цілому сприяють переказу та накопиченню на офшорних рахунках коштів, отриманих незаконним шляхом. Крім того, модернізуються способи відмивання коштів, адже збільшується кількість можливостей їх приховування. Так, можливим є переказування грошових коштів без участі банку з використанням, наприклад, платіжних сервісів PayPal або Venmo. В той же час цифрові технології можна розглядати і як інструмент для вирішення проблеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Встановлення взаємозв'язку між рівнем цифрового розвитку країни та ризиком легалізації кримінальних коштів на основі Базельського індексу AML все частіше стає об'єктом дослідження в наукових працях. Значення даного індексу для країн Східної Європи представлено на рис. 1.

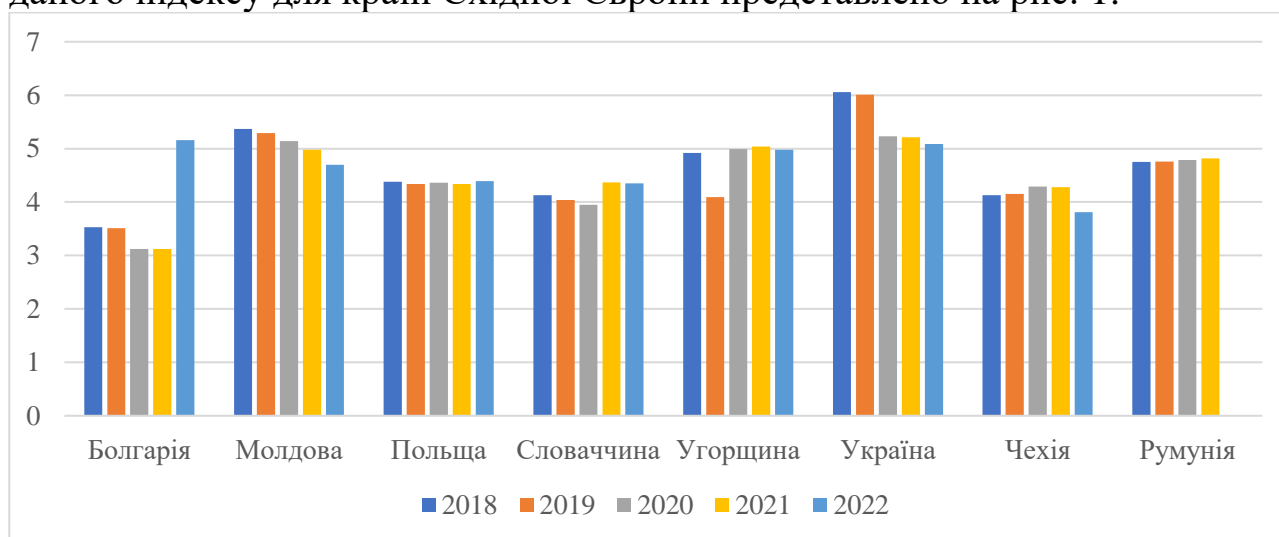

Рис. 1. Значення Базельського індексу AML для країн Східної Європи за 2018-2022 рр.*

Джерело: узагальнено на підставі звітів Basel AML Index 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 [2]

*Примітка. За 2022 р. представлено значення лише щодо тих юрисдикції, які мають достатньо даних для розрахунку надійного показника ризику відмивання коштів та фінансування тероризму і пройшли оцінку за методологією 4-го раунду FAFT

Рівень ризику відмивання коштів та фінансування тероризму в досліджуваних країнах (обрано з регіону розташування України) є різним, оскільки між країнами існують великі відмінності, особливо щодо ефективності заходів в боротьбі з вказаними явищами.

Проведені емпіричні дослідження науковців Бодеску К.Н., Ачімб М.В., Даніела Рус А.І. надають чіткі докази, що збільшення цифрових технологій призводить до зниження ризику відмивання грошей. Причому такі висновки підтверджуються як в країнах з високим рівнем доходу, так і в країнах з низьким рівнем доходу [3]. Саме для останніх характерний нижчий відсоток користувачів Інтернету та значно нижчий рівень

впровадження технологій. Крім того, науковці, проводячи дослідження 162 країн, встановили докази ролі освіти, інновацій та кібербезпеки в Базельському індексі AML, тобто їх впливу на ризик відмивання коштів та фінансування тероризму.

Підтверджують даний взаємозв'язок і українські дослідники. Так, за результатами розробки та апробації багатофакторної регресійної моделі опису впливу ключових детермінант на загальний рівень цифрового розвитку країн світу встановлено обернену пропорційну залежність між рівнем цифрового розвитку та Базельським індексом AML, «що і є логічно обґрунтованим, адже чим нижче значення Basel AML Index, тим менше країна має ризик до залучення її соціально-економічних об'єктів (особливо банків, необанків, фінансових установ, підприємств, бізнесів) в шахрайські схеми з використанням цифрових технологій, інноваційних фінансових технологій для легалізації кримінальних доходів» [4, с. 94].

З наведеними твердженням не можемо не погодитися, проте до обраної авторами методики є ряд питань, зокрема, щодо вибору індикаторів. Так, серед запропонованих є рівень цифрового розвитку (DDL), який розраховується відповідно до індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (IDI) та індексу готовності до мережі (NRI). Проте звіт щодо індексу IDI публікувався з 2009 по 2017 рік та був припинений у 2018 році через проблеми з доступом та якістю даних, тому і представлені дані в цьому звіті значною мірою застаріли. Наразі ведуться роботи щодо розробка та запуск індексу IDI в 2023 р.

Крім того, перелік основних рейтингових індексів цифровізації є досить значним, і «за різними показниками одні й ті ж країни займають різні позиції. Це призводить до неоднозначних висновків та уявлень про реальні оцінки кіберможливості та кіберпотужності країн» [5, с. 75]. Таким чином, однозначно можна стверджувати про вплив цифровізації як на рівень ризику відмивання коштів та фінансування тероризму, так і на заходи боротьби в цій сфері, проте чітко визначити напрям цього впливу в цілому за всіма країнами неможливо. Виходячи з положення, що використання сучасних цифрових технологій, їх активне впровадження в різноманітні сфери господарської діяльності несе як позитивні наслідки, так і ряд загроз, опишемо їх для сфери протидії відмивання коштів та фінансування тероризму.

Систематизація та критичний аналіз підходів науковців до встановлення взаємозв'язку між рівнем цифровізації та рівнем відмивання коштів та фінансування тероризму показали складність в оцінці даних процесів. Саме тому незважаючи на можливості, які надають цифрові інструменти для здійснення операцій банками в ході фінансового моніторингу, необхідна чітка ідентифікація загроз, які вони провокують, та організація послідовного відстеження за операціями з їх використанням.

Список використаних джерел

1. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. Аналітична доповідь: Центр Разумкова, грудень 2022 р. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>.
2. Basel AML Index. URL: <https://index.baselgovernance.org/download>.
3. Bodescu C.N., Achimb M.V., Daniela Rus A.I. The influence of digital technology in combating money laundering: *24th RSEP International Conference on Economics, Finance & Business – Virtual/Online 24-25 February 2022, Holiday Inn Vienna City, Vienna, Austria*. P.8. URL: <https://rsepconferences.com/wp-content/uploads/2022/03/Vienna-Book-Abstract-Completed.pdf>.
4. Койбічук В., Куровська Ю. Вплив інтегральних показників цифровізації суспільно-економічних трансформацій на рівень цифрового розвитку країни. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1. С. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.083>.
5. Барченко Н.Л., Любчак В.О., Лаврик Т.В. Модель індикаторів оцінки національного рівня цифровізації та кібербезпеки держав світу. *Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка»*. 2022. № 2(18). С. 73-85. <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2022.18.7385>.

Добровольська П.А.,

здобувач вищої освіти 2-го курсу обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: **Мікуляк К.А.,**

асистент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

БЛОКЧЕЙ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВНІ ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ FINTESCH СЕКТОРУ

Сучасний розвиток сфери фінансів неможливо уявити без посилення цифровізації фінансових послуг та технологізації операційних процесів фінансових посередників. В умовах сьогодення неможливо уявити ринок фінансових послуг без застосування інформаційних технологій, мобільних додатків, електронних платіжних засобів, грошових переказів онлайн, керування рахунками онлайн та низки інших технологій. Динамічний технологічний розвиток і зростаючі можливості використання інформаційних технологій на ринку фінансових послуг сприяли розвитку

відповідного категорійного апарату. Одним із найпоширеніших термінів у даній сфері є поняття «FinTech» [1].

FinTech розуміють як технології, які використовуються фінансовими службами задля допомогти компаніям у керуванні своїми фінансовими активами за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, включаючи нові застосунки та бізнес-моделі.

На даній стадії розвитку FinTech розглядається як екосистема, яка об'єднує таких учасників фінансового ринку: фінтех-стартапи, регулятори, банки, міжнародні платіжні системи, асоціації банкірів і фінансистів, інкубатори, акселератори, постачальники тощо [2].

З точки зору різновиду інновацій, поняття «FinTech» найбільш наближене до терміну «фінансові інновації». Варто зазначити, що, на відміну від FinTech, фінансові інновації не завжди мають на меті адаптацію певних інформаційних технологій до ринку фінансових послуг. Фінтех-інновації – це в першу чергу технологічні інновації. Розвитку фінтеху посприяли такі технологічні нововведення: технології розподіленого доступу «блокчейн», штучний інтелект, аналітика великих даних «Big Data», інтерфейси програмування додатків, хмарні технології, біометрія тощо [1].

«Блокчейн» – це технологія, яка використовується для формування розподіленої децентралізованої мережі зберігання даних (транзакцій), складовими якої є блоки записів певного розміру, де кожен блок записів містить посилання на попередній і складається за спеціальною математичним алгоритмом у блокувний ланцюжок обчислених ідентифікаторів. Надійний алгоритм шифрування забезпечує його захист. Властивість розподіленості – це така функція, що передбачає збереження копії даних на великій кількості комп'ютерів незалежно від територіального розташування, що ускладнює процес несанкціонованого доступу та підробки даних [3, 4].

Мета блокчейну – дозволити записувати та розповсюджувати цифрову інформацію, при цьому не редагуючи її. Якщо користувач втрутиться в запис транзакцій Bitcoin, усі інші вузли перетнуться один з одним, після чого можна легко визначити розташування недостовірної інформації. Така система допомагає встановити точну послідовність подій. Таким чином, блокчейн є основою для незмінних реєстрів або записів транзакції, які не можна змінити, видалити або знищити [4, 5].

Система блокчейну доволі часто асоціюється з криптовалютою Bitcoin, оскільки остання побудована на основі блокчейну. Дана технологія іноді розглядається як цифровий реєстр транзакцій, угод або контрактів [3].

Нині утворилася низка перспективних напрямів використання блокчейну, а саме: криптовалюти і системи платежів; зміна активів

фінансового ринку (цінні папери, іпотека, право власності, смарт-контракти тощо); прикладна сфера (цифровізація державних фінансів і державного управління, суспільно-економічна сфера) [3].

Технологія Blockchain може полегшити доступ та участь у закупівлях, автоматизувати створення реєстрів, єдиного профілю учасників закупівель та змінити метод ідентифікації їх надійності, оптимізувати операційні витрати, покращити ефективність роботи, інформаційну прозорість та безпеку.

Ця технологія також є корисною у формуванні інформаційних масивів даних про ринок закупівель з використанням різних джерел інформації, а також дає змогу спиратися на багатofакторний інтелектуальний аналіз для забезпечення ефективного прийняття рішень [3].

Цікавим напрямком впровадження технології блокчейн у фінансовому секторі є вдосконалення систем державних реєстрів та управління державними активами. Неможливо забезпечити ефективне бюджетне планування та фінансові ризики державного управління без наявності повної інформації про баланси державного сектору, включаючи всі зобов'язання та активи. Ця інформація має надійно зберігатися, синхронізуватися і захищатися, водночас бути відкритою для швидкого та зручного доступу. Для того, щоб забезпечити все зазначене, варто впроваджувати технологію блокчейну [6].

Страхова галузь також є перспективною для впровадження блокчейну, багато страхових компаній починають використовувати смарт-контракти на блокчейні для сприяння відновленню довіри між страховими компаніями та страхувальниками. Ці закодовані поліси вимагають виключної відповідальності обох сторін договору [7].

Отже, технологія блокчейн децентралізує транзакції та проводить їх максимально безпечно та швидко, запобігаючи маніпуляціям, спекуляціям та шахрайству. Дана інновація продовжує невпинно трансформувати галузь державних фінансів, що в майбутньому дозволить здійснювати спостереження та контроль з мінімальним впливом людського фактору, що значно знизить ризик корупції [6].

Штучний інтелект (ШІ) також є невід'ємною частиною цифровізації фінансової галузі та економіки в цілому. Його можна визначити як галузь комп'ютерної науки, яка автоматизує інтелектуальну поведінку. Методи штучного інтелекту розроблені для забезпечення оптимального прийняття рішень і мінімізації ризику, що сприяє підвищенню ефективності фінансових ринків. Цифрові технології штучного інтелекту доповнюють глобальне фінансове середовище новими можливостями передачі знань, знижуючи ризики та створюючи нові шляхи ефективного управління [8].

Використання штучного інтелекту у FinTech поширюється від послуг, орієнтованих на клієнтів (чат-боти, персоналізований маркетинг тощо), до

внутрішніх процесів управління ризиками (автоматизація транзакцій, аналіз контрактів, автоматизоване управління ризиками) [8].

Технології штучного інтелекту дозволяють учасникам ринку фінансових послуг зменшувати витрати та отримувати віддалений доступ до споживачів, що сприяє більшій фінансовій доступності.

Цифрові технології сприяють створенню шляхів розвитку у фінансових галузях для мобільних операторів, платформ електронної комерції, месенджерів, соціальних мереж та інших технологій з великою клієнтською базою. Використання штучного інтелекту у фінансовій сфері передбачає підвищення швидкості та ефективності роботи, а також скорочення витрат [8].

За допомогою штучного інтелекту можна підвищити рівень якості обслуговування клієнтів, наприклад, шляхом заміни банківських call-центрів при просуванні банківських послуг [9].

Штучний інтелект можна використовувати для аналізу даних обліку нових клієнтів або тих, які припинили використання банківських послуг. За допомогою ШІ можна створювати профілі поведінки клієнтів, що корисно для персоналізації банківських продуктів і використання персоналізованого ціноутворення. Також штучний інтелект може стати ефективним способом оцінки ризиків, виявлення шахрайства, фінансового аналізу та управління портфелем проєктів. Усе це безумовно призведе до стрімкого зростання попиту на дану інновацію вже найближчим часом [9].

Завдяки технології штучного розуму можна мати справу з великими обсягами цифрових даних. ШІ дозволяє реалізувати: посилене спостереження та виявлення фактів; обробку, узагальнення та реєстрацію інформації; мінімізацію помилок в обчисленнях; накопичення та зберігання великих обсягів інформації; збільшення кількості та якості аналізу даних; прискорений аналіз даних; полегшення повторюваних завдань [10].

Ще одна з перспективних областей застосування штучного інтелекту – управління особистими фінансами. Нині існує певний спектр програм, керованих ШІ, які можуть робити довгострокові прогнози на основі даних про витрати і не тільки [9].

Отже, штучний інтелект є ефективним засобом для виконання поставлених завдань у сфері фінансів. Його використання вже найближчим часом відіграватиме ключову роль для збереження конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг. Розвиток штучного інтелекту дозволить зменшити роль людського фактору в діяльності суб'єктів, що відповідно зменшить можливість появи корупції та стане основою для формування економіки інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Рубанов П. М. Аналіз сутності FinTech інновацій. *Науковий журнал «Вісник» Хмельницького національного університету*. 2019. № 4, Том 2. С. 73-76. ULR: <http://surl.li/hhbml> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Мулик Т. О., Олійник О. О. Економічний зміст і види FinTech інновацій. *Науковий журнал «Бізнес інформ»*. 2021. №12. С. 72-78. ULR: <http://surl.li/hhbmw> (дата звернення: 10.05.2023).
3. Пантелєєва Н. М. Інноваційна технологія блокчейн у системі управління державними фінансами. *Науковий вісник Ужгородського університету Серія: Економіка*. 2018. №1 (51). С. 363-369. ULR: <http://surl.li/hhbng> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Дубініна М. В., Сирцева С. В., Буганов О. В., Тусова Н. О. Blockchain-технологія як засіб трансформації бухгалтерського обліку. *Modern Economics*. 2018. № 12. С. 75-80. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V12\(2018\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V12(2018)-11).
5. Атаманчук З. А., Завидовська А. О. Використання блокчейн-технології на підприємствах: світовий досвід та розвиток в Україні. The XIV International Science Conference “Theoretical foundations in practice and science”, December 21-24, 2021, *Bilbao, Spain*. С. 99-106. ULR: <http://surl.li/hhbmv> (дата звернення: 10.05.2023).
6. Мілюкова Н. О. Впровадження технології блокчейн в систему державних фінансів України. *Фінансова інфраструктура у забезпечення сталого розвитку* : збірник наукових матеріалів Міжнародної наук.-практ. конфер., м. Київ, 19 березня 2019 р. Київ, 2019. С. 173-175. ULR: <http://surl.li/hhbod> (дата звернення: 10.05.2023).
7. Охрімчук Є. І. Удосконалення фінансово-економічного сектору України шляхом впровадження технології блокчейн : магіст. робота. Суми : *Сумський державний університет ННІ ФЕМ імені Олега Балацького*, 2020. 42 с. ULR: <http://surl.li/hhbod> (дата звернення: 10.05.2023).
8. Соловій Х., Городиська Н. Використання штучного інтелекту у сфері фінансових послуг. Філософські виміри техніки : III Міжнародна наук.-практ. конфер. молодих учених та студентів, 2022 р. С. 87-89. ULR: <http://surl.li/hhbot> (дата звернення: 10.05.2023).
9. Гаврилко Т. О., Ткаченко Ю. Ю. Технології штучного інтелекту у фінансах. *Фінанси: теорія і практика* : Матеріали XII Міжнародної наук.-практ. інтернет-конфер. К.: Національний авіаційний університет, 2021. С.81-83. ULR: <http://surl.li/hhboy> (дата звернення: 10.05.2023).
10. Козаченко Л. А., Предчук О. А. Використання штучного інтелекту у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали VI Міжнародної наук.-практ. інтернет-конфер., м. Миколаїв, 17-18 листопада 2021 р.

Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 37-41. ULR: <http://surl.li/hhbpj> (дата звернення: 10.05.2023).

Іванюк О.М.,
магістр (другого) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і аудит в державному секторі»
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ

ВИКОНАННЯ КОШТОРИСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Кошторис розпорядника бюджетних коштів є головним плановим фінансовим документом. Кошторис виконує важливу роль в бюджетному процесі та є основою для розподілу відповідної суми асигнувань розпоряднику бюджетних коштів. За допомогою кошторисів визначають обсяги та цільовий напрямок використання бюджетних коштів. Він є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [1].

Кошторис для суб'єктів державного сектора виступає певним інструментом, що передбачає планування фінансової діяльності установи та виконує роль її бізнес-плану.

Так як бюджетні ресурси є обмеженими, то для нормального функціонування і максимальної ефективності господарської діяльності бюджетних установ важливим є визначення вартості наявних ресурсів. Також, виникає необхідність в оцінці усіх можливих джерел покриття видатків задля забезпечення безперебійної діяльності бюджетних установ. Для визначення планових показників доходів та витрат проводяться аналітичні розрахунки, які потім узагальнюються в плановому документі – кошторисі. Даний документ фактично виступає дозволом, відповідно до якого бюджетній установі надаються законні повноваження на отримання та розпорядження коштами, що будуть їй виділені із відповідного бюджету або ж отримані нею за надання певних послуг [2; с. 83-84].

Для обліково-аналітичного забезпечення виконання кошторису, бюджетні установи повинні попередньо розподілити всі кошти, що були

одержані із загального і спеціального фондів згідно з бюджетною класифікацією і в межах коштів, що були виділені.

Фінансування бюджетних установ зумовлює необхідність використання уніфікованої методики обліку та аналізу використання бюджетних коштів. Дане питання потребує комплексного аналізу ефективності використання бюджетних асигнувань на забезпечення потреб господарської діяльності у межах затверджених кошторисом.

Система обліку та аналітичного забезпечення є складовою частиною загальної системи менеджменту і підпорядкована вирішенню його завдань. Основною метою дослідження обліково-аналітичного забезпечення бюджетних установ є вдосконалення, розробка більш ефективних та практичних інструментів підготовки і представлення обліково-аналітичної інформації, що кількісно і якісно відповідає б основним потребам управління [3].

У підсумку можна зробити висновок, що моніторинг за виконанням кошторису бюджетних установ має певні особливості, що зумовлюється принципами, що притаманні кошторисно-бюджетному фінансуванню. Моніторинг включає чотири етапи та на кожному з них необхідно провести конкретні перевірочні процедури, які спрямовані на здійснення контролю за використанням бюджетних коштів.

Список використаних джерел

7. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 15.05.2023).

8. Малиняк Б. Теоритичні основи формування бюджетних видатків. Світ фінансів. 2020. № 4 С. 83-84 (дата звернення 15.05.2023).

9. Порядок складання, розгляду, затвердження а основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ : затв. постаново. Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 № 228. Дата оновлення 16.08.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text> (дата затвердження 15.05.2023).

Кайдалов І.В.,
аспірант кафедри обліку і аудиту
Науковий керівник: **Манойленко О.В.,**
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і аудиту
Смирнов І.М.,
аспірант кафедри обліку і аудиту
Науковий керівник: **Брік С.В.,**
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків

ПІДХОДИ ДО СИСТЕМНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА БАНКІВ

Комплексне дослідження системних ризиків, підкреслює важливість чотирьох моментів у системних кризах: зв'язки, ліквідність, кредитне плече та збитки. Як показано в цій публікації, для страхування ці чотири проблеми необхідно розглядати принципово інакше, ніж для банківської справи.

Контрастні бізнес-моделі та структури балансу страховиків і банків, а також різні ролі капіталу, левериджу та абсорбції ризиків у двох секторах означають, що банківська модель капіталу не може бути застосована до страхування. Інструменти, відмінні від надбавок на капітал, можуть бути більш доречними для вирішення можливих проблем системного ризику [1].

Відмінності між банками та страховиками щодо їх системної ролі

1. Інституційний взаємозв'язок

Банки діють у системі, а саме банківській системі, а страховики – ні. Банки інституційно взаємопов'язані; вони діють шляхом прямого балансового впливу один на одного у формі незабезпеченого та забезпеченого міжбанківського кредитування. Той факт, що існує центральний банк, є ще одним аспектом, який демонструє ступінь, до якого банки функціонують і можуть функціонувати лише в системі.

Страховики інституційно не пов'язані між собою; вони є самостійними операторами в інституційному плані. Не існує ні «системи страхування», ні «центрального страховика», порівнянного з центральним банком.

2. Перетворення зрілості

Банки беруть участь у трансформації строків погашення в поєднанні з левериджем; вони перетворюють короткострокові пасиви в довгострокові активи. Страховики не займаються трансформацією строків погашення. Вони використовують інвестиційний підхід, орієнтований на пасиви, намагаючись узгодити профілі своїх активів із профілями пасивів. Це

змушує їх дуже по-різному реагувати на тиск ринку, ніж інвестор з короткостроковим фінансуванням або кредитним плечем.

3. Ризик ліквідності

Ризик ліквідності властивий банківській справі, але не страхуванню. Банки ризикують мати дефіцит ліквідності; страховики мають багату ліквідність. Депозити є найбільшою статтею балансів банків. Таким чином, банківські зобов'язання є переважно короткостроковими, можуть бути вилучені за бажанням і утримуються виключно трастом.

Страхові зобов'язання є менш незамінними. Зобов'язання щодо страхування загального захисту, майна, страхування від нещасних випадків і здоров'я не підлягають погашенню за бажанням. Вони стосуються екзогенних подій, на які страхувальники не впливають. Частина зобов'язань, яка теоретично може бути відкликана, стосується тих частин бізнесу зі страхування життя, які не є ануїтетами. Але за дострокове зняття часто застосовуються штрафи, а податкові пільги можуть зникнути.

4. Гроші, кредит і платіжна функція

Банки займаються платіжною функцією, вони створюють кредит, а їх зобов'язання становлять гроші. Це означає, що вони є засобом платежу та забезпечують функцію суспільного блага в ринковій економіці.

Зобов'язання страховиків не є грошима, а являють собою неліквідну фінансову вимогу. Крім того, страховики не надають основних послуг фінансового ринку та менш інтегровані в інфраструктуру фінансового ринку. Зокрема, вони не є організаційною частиною платіжних чи розрахункових систем.

Подібності між банками та страховиками

1. Роль фінансових посередників

Подібно до банків, страховики є фінансовими посередниками у сфері страхування життя. Їхні зобов'язання являють собою фінансові претензії до страхувальників, а їхні активи – це переважно фінансові активи. Страховики збирають заощадження, виступаючи посередником між вкладниками та інвесторами, направляють кошти та виконують функцію розподілу капіталу в економіці.

2. Роль інвесторів

Як і банки, страхові компанії є великими інвесторами на фінансових ринках. Вони отримують страхові премії проти обіцянки покрити несприятливі події та перенести заощадження. Премії інвестуються в диверсифікований портфель активів, що включає державні та приватні облигації, акції, позики, фінансування інфраструктури та інші активи.

3. Кредитне плече

Головним ворогом контролю системного ризику є кредитне плече. Лівередж властивий банківській справі та майже відсутній у страхуванні.

Для страховиків найбільше зобов'язання складається з резервів страхувальників. Страховики не беруть борг для придбання фінансових активів для покриття зобов'язань перед страхувальниками. Вони роблять це в основному для фінансування злиттів і поглинань і меншою мірою для створення грошового резерву, якщо це необхідно, або для придбання основних засобів. Для страховиків коефіцієнт левериджу краще визначати не як власний капітал над активами (як для банків), а як власний капітал над боргом, або навпаки, який часто називають коефіцієнтом залучення капіталу.

Ця різниця має серйозні наслідки для регулювання. Для банків додаткові збори на капітал можуть фактично контролювати леверидж, оскільки вони уповільнюють придбання активів, також уповільнюючи зростання кредитування; це процес зменшення боргу. Страховики можуть зменшити заборгованість, але вони не можуть зменшити свої страхові активи, оскільки це означало б скасування страхових контрактів з існуючими страхувальниками, що, як правило, неприпустимо.

4. Роль капіталу

Основою банківського системного регулювання є капітал. На додаток до стримування левериджу, вищі вимоги до капіталу для банків підвищують витрати на зростання балансу та збільшують здатність окремих установ негайно поглинати збитки.

У тій мірі, в якій починають матеріалізуватися ризики ліквідності, банківський капітал може допомогти зупинити початковий відтік, допомагаючи залучити ринкове фінансування або звернення до центрального банку, для чого достатній рівень капіталу є передумовою. Надійні рівні капіталу можна розглядати як першочерговий захист від впливу депозитів або інших недоліків ліквідності.

У страхуванні капітал відіграє зовсім іншу роль. Він, по суті, служить для того, щоб останній страхувальник отримав виплату.

Отже, тоді як у банківській справі капітал входить до послідовності несприятливих подій на початку, у страхуванні він входить до послідовності несприятливих подій наприкінці. Ця різниця має важливе значення для системного регулювання, оскільки змінює ефективність надбавок на капітал.

5. Здатність поглинати втрати

Для банків здатність поглинати збитки з боку пасивів здебільшого обмежується траншем акціонерного капіталу.

У страхуванні вбудовано резервне фінансування – існує властива здатність поглинати збитки у формі участі бенефіціарів у значній частині договорів страхування життя. У цих договорах страхувальники беруть участь у гоє прибутки та збитки від інвестицій, пов'язані з їх політикою.

Таким чином, існує вбудована функція покриття збитків у страхуванні на додаток до траншу власного капіталу.

Висновок

Банки часто розглядаються як архетипічні фінансові установи, і, отже, нагляд за системними ризиками у фінансовій системі природно починається з банківської моделі. Це також виправдано, оскільки банки є ядром фінансової системи (з центральним банком у її центрі) і оскільки банки працюють у тісно взаємопов'язаній банківській системі, де переважають зараження та системні ризики.

Коли регулюючі органи намагаються виявити можливі джерела системних ризиків у типах фінансових установ, відмінних від банків, таких як великі страхові компанії, необхідно відповідним чином адаптувати системну нормативну базу.

Як прямиий наслідок, додатковий капітал може бути не правильним інструментом для вирішення проблем щодо системних ризиків у страхуванні. У випадку, якщо певна діяльність призводить до системного ризику, регуляторні заходи, окрім надбавок на капітал, можуть бути більш [2].

Список використаних джерел

1. Thimann, C (2014), "How Insurers Differ from Banks: A Primer in Systemic Regulation", LSE Systemic Risk Centre Special Paper 3, July.
2. Zigrand, J-P (2014), "Systems and Systemic Risk in Finance and Economics", LSE Systemic Risk Centre Special Paper 1, January.

Краснокутська Л.О.,

здобувач вищої освіти 2-го курсу обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: **Мікуляк К.А.,**

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Процес європейської інтеграції триває вже багато років, і його вплив на різні країни та регіони широко обговорюється. Україна, як європейська нація, також зазнала впливу цього інтеграційного процесу, зокрема в її банківській системі. Актуальність дослідження полягає у вивченні впливу євроінтеграції на діяльність банківської системи України.

Окремі аспекти впливу євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи розглядали у своїх наукових працях В. Фурсова [2], І. Фадєєва [2], В. Гавриш [2], К. Ягупова [6] та ін.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка була підписана у 2014 р. та набула чинності з вересня 2017 р. – це масштабний правовий документ у міжнародних відносинах за весь період існування країни [1]. Серед ключових напрямів гармонізації законодавства відповідно до Угоди окреслено регулювання та нагляд банківської системи. Процес імплементації законодавства ЄС в Україні відбувається за допомогою співробітництва з міжнародними організаціями, що обумовлено нездатністю країн, які розвиваються, самостійно приймати та впроваджувати необхідні рішення з урахуванням інтересів всіх верств суспільства.

Одним із ключових наслідків євроінтеграції для банківської системи України стало прийняття міжнародних стандартів і правил. Оскільки Україна прагне більш повної інтеграції з Європою, їй довелося узгодити свою банківську практику з іншими європейськими країнами. Це призвело до прийняття різних міжнародних стандартів і правил, таких як Basel I, II та III, які допомогли підвищити стабільність і прозорість банківської системи. Впровадження цих нормативних актів допомогло підвищити довіру іноземних інвесторів до українського банківського сектору, тим самим покращивши приплив іноземних інвестицій [2].

Іншим впливом європейської інтеграції на банківську систему України стало посилення конкуренції з боку іноземних банків. З відкриттям українського банківського сектору для іноземних інвесторів багато іноземних банків почали свою роботу в країні. Це призвело до посилення конкуренції в банківському секторі, що мало як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, посилення конкуренції призвело до покращення обслуговування клієнтів і розширення асортименту фінансових продуктів і послуг. З іншого боку, посилення конкуренції також призвело до консолідації банківського сектору, коли багато менших банків були вимушені припинити діяльність.

Європейська інтеграція також вплинула на регулювання української банківської системи. Оскільки Україна прагне узгодити свою банківську практику з іншими європейськими країнами, їй довелося вдосконалити нормативно-правову базу. Відтак НБУ покладено обов'язки щодо забезпечення стабільності та прозорості банківської системи, а також захисту інтересів вкладників. Прикладом цього є фонд гарантування вкладів, який з 13.04.2022 р., дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб», відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки,

нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня його припинення чи скасування [3].

Також наслідком євроінтеграції банківської системи є е-гривня. Е-гривня – це електронна форма грошової одиниці України, її основним призначенням є ефективне виконання усіх функцій грошей, доповнюючи форми готівкової та безготівкової гривні. Користування електронною валютою повинно бути доступним та зручним для будь-яких верств населення, державних органів, юридичних осіб, банків та небанківських фінансових установ. Буде використовуватись для здійснення цільових соціальних виплат, адміністрування та контроль цільового використання коштів, зниження державних видатків, може бути ключовим елементом ефективного розвитку інфраструктури для ринку віртуальних активів в Україні, забезпечить можливість здійснювати транскордонні платежі швидше, прозоріше та дешевше. У жовтні 2022 року ДП «Український інститут інтелектуальної вартості» зареєструвало торговельну марку «е-гривня» та «e-hryvnia», яка належить Національному банку України [4].

Одним із негативних наслідків євроінтеграції став підвищений ризик фінансової нестабільності. Процес інтеграції наразив український банківський сектор на низку ризиків, включаючи валютний ризик, процентний ризик і кредитний ризик. Це зробило банківську систему більш вразливою до зовнішніх шоків, таких як зміни на світових фінансових ринках або політична нестабільність [5].

Крім того, євроінтеграція також вплинула на прибутковість української банківської системи. Зі зростанням конкуренції та консолідацією банківського сектору багатьом банкам довелося скорочувати витрати, щоб залишатися прибутковими. У деяких випадках це призвело до втрати робочих місць і зниження якості обслуговування клієнтів. Крім того, деякі банки вдалися до ризикованої практики кредитування, щоб зберегти свою прибутковість, що збільшило ризик фінансової нестабільності.

Можна сказати, що вплив євроінтеграції на діяльність банківської системи України був значним. Це призвело до прийняття міжнародних стандартів і правил, посилення конкуренції з боку іноземних банків, покращення регулювання сектору та розвитку банківської системи. Однак це також призвело до збільшення ризику фінансової нестабільності та зниження прибутковості деяких банків. Загалом вплив європейської інтеграції на українську банківську систему був як позитивним, так і негативним, і для політиків та зацікавлених сторін у банківському секторі важливо ретельно враховувати цей вплив, продовжуючи орієнтуватися в процесі інтеграції.

У майбутньому важливо, щоб Україна продовжувала узгоджувати свою банківську практику з іншими європейськими країнами, а також вживала заходів для пом'якшення ризиків, пов'язаних із посиленням інтеграції. Це може включати впровадження заходів для підвищення фінансової стабільності, таких як стрес-тестування та створення схеми страхування вкладів. Це також може включати розробку стратегій сприяння конкуренції та інноваціям у банківському секторі, а також гарантувати, що банки працюють у безпечний та стабільний спосіб [6].

Крім того, політики та бенефіціари також повинні зосередитися на сприянні фінансовій грамотності серед населення. Було створено Дія.Цифрова освіта (наразі Дія.Освіта) на якій акумульовано безліч курсів фінансової грамотності як для населення дорослого віку, так і для дітей, сформована рамка цифрових компетентностей. Крім того популярними є бізнес-школа «Юніор Банк» для дітей від державного банку «ПриватБанк», Coursera – міжнародний проєкт онлайн-освіти, на платформі свої курси з фінансової грамотності опублікували Університети МакМастера, Каліфорнії та Флориди, платформа Imractorium, на якій центр «Розвитку КСВ» разом із Career Hub у 2019 році запустили безкоштовний курс, Prometheus – українська платформа онлайн освіти, Дія.Бізнес, де можна пройти онлайн курс фінансової грамотності для підприємців. Ознайомлюючи споживачів із фінансовими продуктами та послугами та пов'язаними з ними ризиками, люди можуть приймати більш обґрунтовані рішення щодо своїх фінансів. Це, своєю чергою, може допомогти покращити загальний стан банківського сектору та економіки в цілому.

Підсумовуючи, можна сказати, що вплив європейської інтеграції на банківську систему України був значним, як позитивним, так і негативним. Хоча прийняття міжнародних стандартів і правил, посилення конкуренції та розвиток сектору були позитивними результатами, існували також ризики, пов'язані з фінансовою нестабільністю та зниженням прибутковості. У майбутньому важливо, щоб Україна продовжувала вести процес інтеграції продумано та стратегічно, водночас вживаючи заходів для пом'якшення ризиків та сприяння фінансовій грамотності серед своїх громадян. Роблячи це, Україна може продовжувати користуватися перевагами європейської інтеграції, водночас зберігаючи стабільність і стійкість своєї банківської системи.

Список використаних джерел

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. Офіційний вісник України. 2014. №75. Т. 1. Ст. 2125. С. 83.

2. Фурсова В., Фадеева І., Гавриш Г. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. Економіка та суспільство. URL: <http://surl.li/hhbba> (дата звернення: 24.04.2023).
3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/pro-fond> (дата звернення: 26.04.2023).
4. Національний банк представив учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів проект концепції е-гривні. URL: <http://surl.li/hhbbaq> (дата звернення: 26.04.2023).
5. Крупка І. Фінансовий ринок України в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <http://surl.li/hhbbaa> (дата звернення: 24.04.2023).
6. Ягупова К. Банківська система України реалії та перспективи. Проблеми матеріальної культури – економічні науки. URL: <http://surl.li/hhbbaa> (дата звернення: 27.04.2023).
7. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Modern Economics*. 2022. № 34(2022). С. 90-96. URL: <http://surl.li/gtept> (дата звернення: 27.04.2023).

Кузло І.О.,

1 курс, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник: **Ратушна О.П.,**
Уманський національний університет садівництва
м. Умань

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Євроінтеграційні процеси у фінансово-кредитній системі України означають набір заходів, що спрямовані на адаптацію фінансового сектору України до європейських стандартів і практик.

Однією з найважливіших складових євроінтеграції є гармонізація законодавства України з європейськими нормами. У цьому контексті, було прийнято цілий ряд законів, які регулюють фінансову діяльність та створення сприятливих умов для функціонування фінансово-кредитної системи відповідно до стандартів ЄС.

Окрім гармонізації законодавства, важливим елементом євроінтеграції є підвищення рівня фінансової стабільності в країні. У цьому контексті, були проведені реформи у банківській та страховій сферах, а також у системі регулювання фінансового ринку.

Окремою темою євроінтеграції є розвиток ринку капіталу та збільшення доступності фінансових інструментів для підприємств та населення. У цьому напрямку, Україна працює над залученням інвестицій, підвищенням конкуренції та забезпеченням захисту прав інвесторів.

В цілому, євроінтеграційні процеси у фінансово-кредитній системі України спрямовані на покращення якості фінансових послуг та збільшення їх доступності для всіх верств населення, а також на створення умов для стабільного економічного розвитку країни в цілому.

У рамках євроінтеграційних процесів, в Україні було запроваджено ряд нових інструментів та механізмів, що мають допомогти забезпечити фінансову стабільність та підвищити рівень конкуренції на ринку фінансових послуг. Наприклад, була створена Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка регулює ринок цінних паперів та забезпечує захист прав інвесторів. Також було створено Національного банку України, який є незалежним органом управління грошовою політикою країни та забезпечує стабільність національної валюти.

З метою забезпечення фінансової стабільності, Україна приєдналась до ряду міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку, та отримала фінансову допомогу та підтримку від них.

Одним з важливих завдань євроінтеграції є також забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг та підвищення рівня фінансової грамотності населення. В цьому напрямку, були прийняті ряд законів та програм, що спрямовані на забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг та підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Окрім цього, в рамках євроінтеграції, Україна працює над вдосконаленням механізмів державного регулювання фінансового сектору та забезпеченням відкритості та прозорості. У рамках вдосконалення механізмів державного регулювання фінансового сектору, було прийнято ряд законів та розпоряджень, що мають на меті удосконалення регулювання фінансового сектору та забезпечення ефективного контролю за його діяльністю. Наприклад, було прийнято Закон України "Про банки та банківську діяльність", який забезпечує захист прав депозиторів та забезпечує стабільність банківської системи країни.

Також, в рамках євроінтеграційних процесів, Україна працює над гармонізацією своїх фінансових законодавчих актів з правовими актами Європейського Союзу. Це допоможе підвищити рівень конкуренції на ринку фінансових послуг та забезпечити доступ до нових інструментів та продуктів.

Наприклад, Україна працює над введенням стандартів ЄС у сфері банківської діяльності, таких як Базельські стандарти, що передбачають встановлення мінімального рівня капіталу для банків та інших фінансових

установ. Це допоможе забезпечити стабільність банківської системи та зменшити ризики для депозиторів та інших зацікавлених сторін.

Євроінтеграційні процеси в фінансово-кредитній системі України спрямовані на забезпечення фінансової стабільності, підвищення рівня конкуренції на ринку фінансових послуг, захист прав споживачів та підвищення рівня фінансової грамотності населення. Водночас, ці процеси допоможуть залучати інвестиції, підвищувати рівень економічного розвитку та створювати нові робочі місця.

Одним з ключових напрямків євроінтеграції в фінансово-кредитній системі України є впровадження європейських стандартів з питань банківської регуляції та нагляду. Це включає в себе стандарти Базельського комітету з банківського нагляду, що визначають вимоги до капіталу банків, їх ліквідності та кредитного ризику. Впровадження таких стандартів сприятиме підвищенню стабільності банківської системи України та зниженню ризику її кризового стану.

Окрім того, Україна активно працює над впровадженням системи фінансового моніторингу та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. В рамках цієї системи було створено спеціальний орган – Державну фінансову службу, яка забезпечує моніторинг фінансових операцій та виявлення підозрілих транзакцій. Це допоможе зменшити ризики фінансових злочинів та сприятиме підвищенню рівня довіри до фінансово-кредитної системи України.

Євроінтеграційні процеси в фінансово-кредитній системі України мають на меті забезпечення її стабільності та конкурентоздатності на міжнародному рівні, залучення інвестицій та підвищення рівня економічного розвитку країни. Такі процеси вимагають від України виконання ряду вимог та заходів, серед яких важливим є підвищення транспарентності та відкритості фінансової системи, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, розвиток електронних платіжних систем та забезпечення кібербезпеки.

Для досягнення цих цілей Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський союз та інші. Зокрема, у рамках угоди про асоціацію з Європейським союзом Україна зобов'язалася впровадити ряд реформ у фінансовій та банківській сферах, а також у забезпеченні прав інтелектуальної власності.

Отже, євроінтеграційні процеси в фінансово-кредитній системі України мають велике значення для економічного розвитку країни та її інтеграції зі світовою спільнотою. Ці процеси вимагають від України виконання ряду реформ та заходів, але в результаті цього країна може

досягти позитивного ефекту, який виявляється у збільшенні інвестиційного потоку та підвищенні довіри до країни.

Однак, важливо зазначити, що євроінтеграційні процеси в фінансово-кредитній системі України не є легким завданням. Україна стикається зі складними викликами, такими як корупція, нестабільність політичної ситуації, низький рівень розвитку економіки та інші. Тому досягнення успіху у цих процесах потребує наполегливої роботи та взаємодії всіх галузей влади, бізнесу та громадськості.

Загалом, євроінтеграційні процеси в фінансово-кредитній системі України мають велике значення для розвитку країни та її інтеграції зі світовою економікою. Успіх в цих процесах залежить від виконання ряду реформ та заходів, які сприятимуть підвищенню транспарентності та стабільності фінансової системи, збільшенню довіри до країни та залученню іноземних інвестицій.

Калнауз Д.В.,
керівник відділення «Миколаївське №27»
Південного макрорегіонального управління
АТ КБ «ПриватБанк»
Кузьмінська А.С.,
здобувач вищої освіти
обліково-фінансового факультету

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні український банківський сектор перебуває у складній ситуації. Запропонована Національним банком України програма реформування банківської системи призвела до суттєвого скорочення кількості банків і принципової зміни роботи найважливіших системних банків. Описаний процес обумовлює об'єктивну необхідність дослідження сучасного стану банківського сектора України та перспектив його подальшого розвитку.

Важливу роль у формуванні економічних відносин між суб'єктами грошового ринку відіграє банківська система. Це пояснюється тим, що банки є одним із найважливіших елементів економічної структури з точки зору організації фінансових потоків. Вони складають основу національної кредитної системи і концентрують основну частину ресурсів країни. Банківська система є галуззю діяльності, яка є найбільш динамічною та

відображає всі позитивні та негативні явища, що відбуваються в економіці [1].

До позитивних сторін банку можна віднести: швидке та ефективне впровадження передових банківських методів, підвищення якості кредитного аналізу, збільшення обсягів кредитних ресурсів, розширення спектру якісних послуг, зниження цін на банківські послуги, впровадження системи страхування банківських послуг, підвищення привабливості дешевих ресурсів [2].

Банківська система України є одним із найрозвиненіших елементів економічного механізму, оскільки її реформування розпочалося раніше за інші сектори економіки України. Однак, незважаючи на ці позитивні явища, все ще залишаються невирішеними питання, а саме:

1. Рівень капіталізації комерційних банків низький. За цим показником вітчизняні банки суттєво відстають від іноземних. Причиною цього є те, що велика кількість нових кредитних установ була створена для вирішення проблем групи фінансової промисловості. Метою інших банків є забезпечення торговельно-посередницьких і валютно-обмінних операцій із швидким обертанням капіталу.

2. Відсутність довіри населення до банків зменшує мобілізацію банками ресурсів порівняно з потенційними можливостями. Довіра населення України до банків все ще значно нижча, ніж у країнах із високорозвиненою ринковою економікою та банківською системою [3].

3. Капітал сильно зосереджений у великих банківських групах (така практика може призвести до розширення угод і змови між великими банками при здійсненні такої діяльності, як встановлення цін на банківські послуги) [4].

Для вирішення вищезазначених проблем рекомендується:

1. Підвищення надійності та фінансової стійкості банків шляхом оптимізації податкового законодавства; розвиток іпотечного фондового ринку.

2. Не допустити зниження рівня капіталізації банку та підвищити його конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом:

- забезпечення пропорційного зростання регулятивного капіталу та його обсягу;
- розробки плану заходів щодо підвищення рівня капіталізації;
- більш агресивне застосування процедур реструктуризації банків.

3. Для недокапіталізованих банків НБУ передбачає такі заходи впливу: зобов'язання з продажу акцій; заборона на виплату дивідендів; обмеження на рівень процентної ставки боргу; запровадження певних пільг щодо оподаткування його частки прибутку з метою збільшення капіталу банку; заборона виплачувати надмірну винагороду керівництву та

приймати депозити від банків-кореспондентів; розвиток фінансового інжинірингу [5].

Слід зазначити, що в українській банківській системі залишається багато проблем, які пов'язані з об'єктивним уповільненням темпів експансії у зовнішньому середовищі, що призводить до посилення конкуренції, зниження активності та ефективності управління системи, вплив процесів глобалізації та ін. У цьому контексті необхідно визначити пріоритети, які забезпечуватимуть сталий розвиток банківського сектору та економіки в цілому, та сформулювати заходи для досягнення цих цілей.

Список використаних джерел

1. Холодна Ю.Є., Рац О. М. Банківська система: навчальний посібник. Харків, 2013. 315 с.
2. Деревська О.Б. Тенденції та перспективи розвитку банківської системи України. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. №6. С. 26-31.
3. Д'яконова І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків. *Вісник НБУ*. №2. 2018. С. 26-31.
4. Смага Л., Гнатів О. Вплив макроекономічних чинників на кредитну діяльність банків. *Вісник Української академії банківської справи*. №1 (24), 2018. С. 21-27.
5. Боднар О.А. Концептуальні основи фінансового інжинірингу в банківській справі / Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2022 р. Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2022. С. 117-119.

Корсун А.А.,
четвертий курс, факультет економіки і управління
Науковий керівник: **Ларіонова К.Л.,**
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ ТА ЇЇ МІСЦЕ У ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека банківської системи є насамперед однією із основних складових фінансової безпеки держави і яка визначається більшістю науковців як такий стан фінансової, валютної, грошово-кредитної, бюджетної, банківської, податкової систем, що

характеризується стійкістю до негативних впливів та спроможністю забезпечити ефективне функціонування та зростання національної економічної системи. Фінансова безпека держави – це її здатність здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів, враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх загроз [1].

Однак необхідно відмітити, що із фінансовою безпекою банківської системи нерозривно пов'язана фінансова безпека окремої банківської установи. Залежність фінансової безпеки окремої банківської установи від безпеки банківської системи зумовлюється прагненням суб'єктів банківського ринку до збільшення прибутку, обмеженістю фінансових резервів банку і джерел їх формування, гострою конкурентною боротьбою, зростанням злочинності в кредитній сфері, підвищенням банківських ризиком у сучасних умовах.

Незважаючи на те, що є велика кількість трактувань сутності фінансової безпеки банку, однак на сьогоднішній день відсутній єдиний підхід до визначення поняття «фінансова безпека комерційного банку», це зумовлює необхідність подальшого дослідження понятійного апарату для уточнення його змісту.

Фінансова безпека банківських установ виступає як дуже важливий елемент системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Оскільки, сучасні фінансові технології пов'язані з рухом грошових коштів – найвразливішого і найліквіднішого ресурсу банків, то для їхнього здійснення необхідно виконувати додаткові вимоги щодо дотримання фінансової безпеки банків.

Також необхідно враховувати, що забезпечення фінансової безпеки банківських установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до фінансових інститутів завдає шкоди фінансовій безпеці всієї країни. Таким чином, фінанси сьогодні є основним каналом зовнішнього контролю та можливого впливу на банківську систему, а значить, і на національну економіку загалом.

Проаналізувавши різноманітні підходи вчених до трактування поняття фінансової безпеки банку та узагальнивши їх, слід зазначити, що одні дослідники інтерпретують її, як функціональну складову економічної безпеки банківської установи, заперечуючи при цьому необхідність виділення фінансової безпеки банку, як окремої її складової і особливу сферу наукового дослідження, інша частина науковців – погоджуються з тим, що фінансова безпека банку є самостійним предметом наукового пізнання [1; 2; 3; 4; 5].

Виходячи з різних проаналізованих трактувань поняття фінансової безпеки банку, можемо виділити такі її ключові характеристики: сприяє ефективній діяльності банківської установи; забезпечує стійкий

фінансовий стан банку; нейтралізує загрози та запобігає банкрутствам; дозволяє своєчасно і на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банківської установи.

Базуючись на ключових характеристиках фінансової безпеки банків пропонуємо наступне уточнення даного визначення, а саме це такий стан банківської установи, що характеризується здатністю протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення стійкого функціонування та здійснення менеджменту в умовах впливу дестабілізуючих факторів та захищеності фінансових інтересів банку.

Зазначимо, що основною метою фінансової безпеки банківської установи є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи загалом на ринку банківських послуг та недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків унаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз. Досягнення означеної мети фінансової безпеки банку уможлиблюється через визначення потенційних проблем в його діяльності, їх усуненні та здійсненні постійного моніторингу за результативністю заходів щодо забезпечення фінансової безпеки банку.

Враховуючи дане визначення фінансової безпеки банку, можна стверджувати, що об'єктом фінансової безпеки – є фінансова діяльність банку. Таким чином, функціонування фінансової безпеки поза фінансовою діяльністю банківської установи неможливе, оскільки, всі фінансові технології мають бути надійно убезпечені від фінансових загроз і небезпек та направлені на мінімізацію ризиків.

Питання фінансової безпеки банківської установи є актуальними не лише безпосередньо для неї, а також і для решти учасників ринкових відносин. По-перше, цією проблемою опікуються власники банку та його акціонери, які турбуються насамперед про розвиток свого банку та несуть за нього матеріальну та соціальну відповідальність перед клієнтами банку. По-друге, фінансова безпека банку також турбує і його клієнтів, які є позичальниками, вкладниками та користувачами будь-яких банківських послуг. Також, дана проблема досить актуальна і для банківського персоналу, який не завжди серйозно сприймає дану проблему, а частіше як якусь далеку, яка його безпосередньо не обходить. Тобто, фінансову безпеку банківської діяльності слід розуміти, передусім, як: фінансову безпеку самого банку як організації та безпеку всіх банківських операцій.

Як зазначалося вище, фінансова безпека окремої банківської установи тісно пов'язана з безпекою банківської системи і вони впливають одна на одну. Наприклад, проблеми, що виникли в одній банківській установі, здатні викликати «ефект доміно» і призвести до банківської кризи на рівні держави. Пояснюється це, насамперед, природою банківської діяльності, адже фінансові посередники працюють переважно з чужими грошима, тому

будь-яка недовіра з боку суб'єктів фінансового ринку до окремого банку, особливо великого, може призвести до масового відтоку депозитів з банківської системи. В той же час, структурні проблеми банківської системи підривають довіру до будь-якого окремого банку, який є частиною даної системи. Все це підкреслює важливу роль, яку відіграє забезпечення фінансової безпеки як окремого банку банків, так і в цілому банківської системи.

На рівні окремої банківської установи фінансова безпека забезпечується якісним підбором кваліфікованих кадрів банку, організацією роботи внутрішнього підрозділу безпеки банку відповідно до покладених на нього завдань, функцій та принципів його роботи. На макрорівні фінансова безпека банківської діяльності забезпечується шляхом визначення комерційних, соціальних і організаційних пріоритетів (регіону, галузі, суб'єкта підприємництва); нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки банківських установ; забезпечення ефективного функціонування центрального банку (контролюючого органу); налагодження системи оцінок та моніторингу реальних і потенційних фінансових загроз життєвим інтересам банківської системи.

Проведений аналіз наукових досліджень показав, що фінансова безпека банківської установи визначається: стійкістю та стабільністю фінансового стану банківської установи; ефективністю проведення контролю за зовнішніми та внутрішніми ризиками; рівнем достатності власного, залученого і позикового капіталу; ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності; ступенем захищеності інтересів працівників банку, акціонерів та партнерів банку.

В результаті проведеного аналізу сутнісних характеристик поняття фінансової безпеки банківської установи вважаємо за доцільне визначити такі її основні функціональні складові, як кредитно-інвестиційна безпека; капітало-ресурсна безпека; безпечний рівень доходів та витрат; валютна безпека.

Список використаних джерел

1. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
2. Барановський О.І. Природа економічної безпеки комерційного банку. *Вісник національного банку України*. 2014. № 7. С. 12 – 19.
3. Мордань Є. Ю., Журавка О. С., Діденко К. В., Кравченко Я. І. Фінансова безпека банків: сутність та оцінка. *Бізнес-інформ*. 2021. №1. С. 243-251.
4. Москвін Б. Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2 (46). С.110-119.

5. Мушеник І. М. Грушецький С. М. Забезпечення фінансової безпеки України в період воєнного часу та в умовах фінансової інклюзії *Modern Economics*. 2022. №32. С. 70-74.

Малашенко О.О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: **Бурковська А.В.**,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТИ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Криптовалюти вже мають свою нішу в платіжних системах; це досить конкурентоспроможні та надійні фінансові інструменти сьогодення. Динаміка зростання капіталізації ринку криптовалют у світі робить біткоїн найвдалішим прикладом використання віртуальної валюти в інформаційній економіці. Оскільки сучасне суспільство неминуче віртуалізується, економіка нашої країни повинна впроваджувати інновації, вирішуючи низку технічних, економічних і правових питань розвитку ринку цифрових активів із залученням досвіду провідних європейських країн.

Криптовалюту деякі наші сучасники [1-6] пов'язують або з відмиванням грошей, або вважають її результатом зміни можливостей ведення бізнесу та фінансових операцій через появу нових технологій.

В Україні поняття електронних грошей офіційно визначене Постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей". Криптовалюта — це грошова одиниця, яка існує в електронному вигляді на основі криптографії; в основі криптомонет - надійне шифрування, що зменшує ймовірність злому, а емісія таких монет здійснюється за допомогою потужних комп'ютерів лише у цифровому вигляді.

До видів емісії криптовалют відносяться технології майнінгу, форжингу і ІСО (зазвичай застосовується одна з них або їх комбінації) [1].

Криптовалютні системи використовують технологію блокчейн і криптографію з відкритим приватним ключем. Блокчейн – це спосіб

організувати записи в блоки, стійкі до несанкціонованої модифікації даних, де кожен блок вказує на попередній блок у ланцюжку [2].

Використання криптовалют як фінансових активів для інвестицій є можливим і привабливим для банківського сектору. Ринок криптовалют виявив, що фінансові активи є низьковолатильними та ризикованими, а їх ціна більшою мірою залежить від розробки та впровадження додаткових технологій для вибраної криптовалюти [3]. Проте в сучасних умовах цифрової трансформації економіки, коли банки впроваджують клієнтоорієнтований підхід, виникає потреба вивчення та розробки всіх можливих варіантів диверсифікації банківської діяльності, які мають супроводжуватися відповідними законодавчими актами [3].

Здебільшого банки можуть використовувати криптовалюту через низьку комісію. Так як децентралізований реєстр не вимагає посередників для здійснення платежу, то банки покупця та продавця можуть працювати безпосередньо, що дозволяє не тільки обійтися без банків-кореспондентів, але й проводити платежі в реальному часі [3, 4].

Здійснюючи операції з використанням криптовалюти, банківські установи наражаються на валютний ризик і ризик втрати коштів внаслідок хакерських атак [4]. Також можливий інший ризик, який полягає в тому, що вартість криптовалюти може бути швидко втрачена через заборону або призупинення торгових операцій, у такому разі банківські установи не зможуть повернути інвестовані кошти, що призведе їх до збитку [4]. В Україні в цьому напрямі вже проводиться робота уряду і з'являються законодавчі акти щодо легалізації функціонування криптосектору.

Під час епідемії коронавірусу та воєнних дій в Україні, суттєво зросла популярність онлайн-платежів та безконтактних платежів і збільшився попит споживачів на швидкі, низьковитратні та надійні грошові транзакції, прискорилися процеси розробки CBDC як способу зниження операційних ризиків платіжних систем [4, 5]. Рішення споживача використовувати альтернативну форму оплати під час пандемії і війни могло бути зумовлене обставинами, але тепер, коли споживач вже набув нового досвіду, цей спосіб оплати може стати для нього свідомим вибором [5].

Розвиток криптовалют може тривати за одним із двох сценаріїв: за першим - криптовалюта має можливість стати аналогом основних валют і буде широко використовуватися для купівлі/продажу та накопичення (без необхідності обміну на національну валюту в певному регіоні); за другим – використання як всесвітньо визнаної електронної валюти, за допомогою якої можна проводити оплату в країні [6].

Отже, криптовалюта представляє собою форму електронних грошей, є "незалежною" від емісійної політики центральних банків і не підпорядковується жодному центральному емісійному центру.

Ураховуючи практику та досвід інших країн у регулюванні ринку криптовалют, урядові органи України вже законодавчо закріпили права та обов'язки суб'єктів ринку віртуальних активів і основні аспекти здійснення державного регулювання в цій сфері. А учасники ринку криптовалют та інвестори все ж повинні пам'ятати про наявні ризики та загрози й убезпечити себе від можливих збитків.

Список використаних джерел

1. Бурковська А.В. Переваги і недоліки використання криптовалюти. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади* : матеріали II міжнарод. наук.-практ. конф., 22-24 листопада 2017 р., м. Миколаїв: МНАУ, 2017. С. 165-168.
2. Бурковська А. В., Лященко Н. В. Місце криптовалюти у фінансово-економічній системі. *Modern Economics*. 2019. № 18(2019). С. 20-25. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-03).
3. Пашинська А. П'ять найпопулярніших криптовалют світу. Окрім біткоіна. Еспресо ТВ. 4 вересня 2017 р. URL: <https://cutt.ly/N45IQrQ>
4. Historical Snapshot. (2017, September 03). Coin Market Cap. Retrieved from. URL: <https://cutt.ly/E45I1DK>
5. Vasylychak, S. V., Kynytska-Iliash, M. V., & Dubyna, M. P. (2017). Vykorystannia kryptovaliut v suchasnykh ekonomichnykh systemakh Ukrainy: perspektyvy ta ryzyky [The use of crypto currencies in modern economic systems of Ukraine: prospects and risks]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Gzhytskoho. Ekonomichni nauky — Scientific Bulletin of the Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology name dafter S. Z. Zhytsky. Economic Sciences*, 19 (76), 19—25 [in Ukrainian].
6. Karcheva, G. T., & Nikitchuk, S. M. (2015). Virtualni innovatsiini valiuty yak valiuty maibutnoh [Virtuali innovative currencies as currencies of the future]. *Finansovyi prostir — Financial space*, 2 (18), 23—29 [in Ukrainian].

Мологіна Т.В.,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
Науковий керівник: **Мікуляк К.А.,**
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

СПОЖИВЧИЙ КОШИК УКРАЇНИ В ПОРІВНЯННІ ІЗ СПОЖИВЧИМ КОШИКОМ ПОЛЬЩІ

Сьогодні, особливо враховуючи циклічні інфляційні процеси та нестабільну соціально-економічну ситуацію в Україні, привертає до себе увагу суттєва невідповідність розмірів мінімальних державних соціальних стандартів і гарантій реальним споживацьким запитам та потребам. Це насамперед стосується прожиткового мінімуму і споживчого кошика, який не відповідає теперішнім потребам соціально-економічного розвитку українського народу, що набуває особливого значення для встановлення споживчого кошика України.

Актуальність проблеми споживчого кошика Україна досліджували такі науковці, як О. Пищуліна, С. Бурлуцький, С. Мірошніченко та ін.

Польща є країною, яка успішно пройшла шлях європейської інтеграції. При цьому за вихідними умовами й масштабами має багато спільного з Україною, тому споживчі кошики України та Польщі потребують детального аналізу й порівняння.

Споживчий кошик – це набір товарів та послуг, що характеризує типовий рівень і структуру місячного або річного споживання людини або сім'ї. Споживчий кошик дає можливість дати реальну оцінку ситуації, що склалася на ринку товарів і послуг, довідатися про рівень споживання і купівельної спроможності громадян, розрахувати рівень інфляції.

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» [1].

Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років;
- дітей віком від 6 до 18 років;
- працездатних осіб;
- осіб, які втратили працездатність [1].

На противагу у Польщі існує чотири категорії мінімального споживання, що визначені методом основних потреб: прожитковий мінімум, соціальний мінімум, поріг соціальної інтервенції й підтримка доходів сімей. Моделі мають форму кошика товарів і послуг (кількість або вартість). Склад кошиків за товарами й послугами науково обґрунтовано фахівцями, що займаються людськими потребами, враховуючи рівень і структуру цін, а також аналіз споживчої поведінки. Склад кошиків визначає дохід, що дозволяє купувати товари, які відповідають основним потребам особистості або домогосподарства. При побудові моделі використовується поточна інформація про доступ до товарів і послуг (постачання), а також знання поточної споживчої поведінки та її тенденцій (попит). Джерелом цих знань є результати опитувань щодо витрат основних соціально-економічних груп населення. Споживчі кошики визначаються для шести типів працездатних домогосподарств:

- одна особа (чоловік, жінка від 25 до 60 років);
- дві особи (чоловік, жінка від 25 до 60 років);
- три особи (чоловік, жінка, дитина від 2 до 4 років);
- три особи (чоловік, жінка, дитина від 13 до 15 років);
- чотири особи (чоловік, жінка, дві дитини від 4 до 6 років і від 13 до 15 років);
- п'ять осіб (чоловік, жінка, три дитини – одна дитина від 4 до 6 років і дві дитини від 13 до 15 років);
- і двох типів домогосподарств пенсіонерів:
- одна особа (чоловік, жінка від 60 років);
- дві особи (чоловік, жінка від 60 років) [2].

Споживчий кошик, в першу чергу, включає витрати на продукти.

Споживчий кошик включає також предмети гардероба, мінімальна кількість яких значно менша ніж в Польщі.

Також в основу українського споживного кошика входять ліки. Наприклад: вата, бинт, валідол, заспокійливі препарати, парацетамол, анальгін, активоване вугілля і так далі. Українці, які виїхали до Польщі через воєнні дії, можуть розраховувати на безкоштовну медичну допомогу.

Таблиця 1 Список та вартість одиниці продукції харчування України та Польщі станом на січень 2022 рік

Продукти	Україна, грн	Польща, злотий
Хліб (0,5 кг)	13,55	2,2
Вершкове масло (200 г)	52,17	4,99
Яйця (10 шт)	35,46	7,5
Молоко (1 л)	28,93	3,49
Сир (330 г)	44,088	3,49
Цукор (1 кг)	27,11	4,79

Олія соняшникова (1 л)	61,05	9,99
Овочі (1 кг моркви, 1 кг цибулі, 1 кг помідор, 1 кг огірків)	133,81	23,87
Картопля (1 кг)	9,29	1,99
Фрукти та ягоди (1 кг полуниці, 1 кг винограду, 1 кг яблук, 1 кг бананів, 1 кг мандарин, 1 кг лимонів)	725,9	85,4
Риба (1 кг)	103,7	39,9
Ковбаса (1 кг)	124,41	12,99
М'ясо курки (1 кг)	73,52	17,99
М'ясо свинини (1 кг)	123,95	11,99
Макаронні вироби (500 г)	12,475	3,59
Рис (1 кг)	29,3	3,19
Гречка (1 кг)	47,61	4,79
Всього	1646,323	242,15

Джерело: побудовано із використанням даних [3; 4]

Громадяни, які офіційно працюють, оформлюють медичне страхування, яке покриває більшість витрат на діагностику або допомогу в критичних ситуаціях. Проте за ліки переважно все одно доводиться платити з власного гаманця.

Отже, порівнявши сучасні підходи до законодавчого забезпечення України й Польщі, можна стверджувати, що в обох країнах є національні особливості. На сьогодні, споживчий кошик звичайного українця вважається порожнім. Визначивши, що сума витрат на продукти харчування в Україні становить 1646,32 грн та мінімальна заробітна плата станом на 1 жовтня 2022 рік становила 6700 грн, можна порівняти витрати на харчування Польщі, що дорівнюють 242,15 злотих (2172,36 грн (курс гривні 2022 року)), та мінімальну заробітну плату Польщі – 2363 злотих (21198,8 грн (курс гривні 2022 року)).

В Україні громадяни витрачають понад 30% на оплату харчування, а поляки до 10% своєї заробітної плати віддають на забезпечення себе їжею. Зважаючи на позитивний досвід Польщі, доцільно ввести у практику визначення соціальних стандартів життя населення в Україні урахування як національної методології, так і методології ЄС для обраних моделей домогосподарств, що дозволить реалізувати конституційні гарантії громадянам достатнього життєвого рівня.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про прожитковий мінімум» Відомості Верховної Ради (ВВР), 1999, №38. URL: <http://surl.li/hhcea> (дата звернення 22.04.2023).
2. Леванда О.М. Порівняльний аналіз підходів до стандартів життя: Україна і Польща. *Проблеми економіки*. 2019. №2 (40). С. 16-23.

3. Продукти харчування у Польщі 2022. URL: <http://surl.li/hhcek> (дата звернення 22.04.2023).

4. Інтернет джерело ukrstat.gov.ua. Середні споживчі ціни на товари (послуги) у 2022 році. URL: <http://surl.li/hhscen> (дата звернення 22.04.2023).

5. Бурковська А. І. Підходи до встановлення рівня прожиткового мінімуму в контексті продовольчої безпеки України // Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Становлення механізму публічного управління розвитком сільських територій як пріоритет державної політики децентралізації», 4 грудня 2018 року.

Рагуліна А.О.,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Мікуляк К.А.,**
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ПРОСТІР

Інтеграція національних банківських систем у світовий фінансовий простір – один із провідних напрямів економічної глобалізації. За сучасних умов необхідність адаптації української банківської системи до вимог Європейського Союзу, з одного боку, та ліквідація наслідків кризових явищ, з іншого спонукає Національний банк України до перегляду підходів управління ризиками в банківській системі. Підвищення спроможності банків ефективно запобігати фінансовим кризам і надавати послуги розглядається як необхідна передумова успішної економічної політики. Водночас вплив проблемних факторів повномасштабного вторгнення та глобальної пандемії, зокрема уповільнення світової економіки та карантинні обмеження в країні, вплинули на банківську систему України [1].

Реалії сучасного глобального світу вимагають найскорішої інтеграції вітчизняної економічної системи, в тому числі її фінансової складової, до міжнародної економіки. Це означає забезпечення взаємодії українських банків з банками та фінансовими установами інших країн з можливістю підвищення ефективності, розширення та забезпечення стабільності фінансової системи. Без цього не є можливими ані повноцінний розвиток національного виробництва, ані задоволення потреб вітчизняних споживачів на належному рівні.

Ключовою метою для інтеграції є розширення можливостей послуг для бізнесу: в українських компаній з'являється можливість отримати доступ до більш широкого спектра фінансових послуг та продуктів, таких як доступний лізинг, кредитування та інші. Це стимулює розвиток бізнесу, зміцнює конкурентоспроможність українських підприємств та привертає іноземні інвестиції [2].

Роль інтеграції банківської системи України до світового простору проявляється в:

- забезпеченні доступу до міжнародного капіталу та інвестицій, створенні можливості отримувати фінансування від іноземних інвесторів і банків, що сприяє розвитку країни та її економіки;
- підвищення конкурентоспроможності банківської системи (інтеграція дозволить банкам України працювати з клієнтами з інших країн, укласти міжнародні угоди та вести операції в інших валютах. Це підвищить рівень конкуренції на ринку банківських послуг та стимулюватиме розвиток банківської системи);
- залучення іноземних інвестицій;
- розвиток нових продуктів та послуг, що відповідають міжнародним стандартам та потребам клієнтів.

Індекс глобалізації КОФ вимірює економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізму. Розглянемо динаміку індексу економічної інтеграції України за період з 2013 по 2020 рр. (рис. 1).

Рисунок 2 – Індекс економічної інтеграції України, 2013-2020 рр.

Джерело: побудовано із застосуванням [3]

Упродовж досліджуваного періоду попри посилення процесів глобалізації світових ринків, ситуація на ринку України не відображала загальної тенденції до зростання.

Інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір має великий потенціал для розвитку країни та покращення життя громадян. Україна є членом Міжнародного валютного фонду та багатьох інших міжнародних організацій, що сприяють розвитку банківської системи та забезпеченню її інтеграції до світового ринку. Однак, існують проблеми з реформуванням банківської системи та боротьбою з корупцією, що можуть ускладнити її інтеграцію. Тому важливо забезпечити високий рівень надійності та стабільності банківської системи, щоб залучати іноземні інвестиції та розвивати міжнародну співпрацю.

Список використаних джерел

1. Economic and banking reforms towards Ukraine's European integration. Міжнародний Центр Перспективних Досліджень. URL: <http://surl.li/hhcmr> (дата звернення: 12.05.2023).
2. Петкова Л. О. Інтеграція України до світового фінансового простору в міжнародних співставленнях та макроекономічній динаміці. *Globalization problems of financial markets*. 2018. Т. 9, № 1. С. 21.
3. KOF Globalisation Index. Startseite – KOF Konjunkturforschungsstelle | ETH Zürich. URL: <http://surl.li/givmr> (дата звернення: 12.05.2023).
4. Сіренко Н. М., Мікуляк К.А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Modern Economics*. 2022. № 34(2022). С. 90-96. URL: <http://surl.li/gtept> (дата звернення: 12.05.2023).

Семенюк А.І.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Боднар О.А.,**
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської права та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В період війни дуже актуальним є питання інформаційного забезпечення підприємств, оскільки багато з них відчули на собі вплив військових подій і загроз, викликаних знеструмленням, бойовими діями та іншими негативними факторами. Через постійні обстріли підприємства півдня України зазнають певних технічних проблем з отриманням інформації, її передачею, тому постає проблема з налагодженням

комунікацій, відновленням логістики, а також каналів отримання інформації.

В реаліях сучасної економіки підприємства здатні ефективно функціонувати, якщо вони дотримуються однієї важливої умови - постійне отримання, оновлення й аналіз достовірної та оперативної інформації [1]. Інформаційне забезпечення є «наріжним каменем» не тільки в процесі управління продуктивністю підприємства, але й на всіх інших етапах його економіко-господарської діяльності. Інформаційні процеси тісно пов'язані з управлінням та слугують базою для вироблення та обґрунтування рішень стосовно шляхів досягнення цілей управління продуктивністю підприємства [2].

Варто відзначити що, чим повніше і достовірніше інформація, чим оперативніше і якісніше її опрацьовано, тим вище обґрунтованість і потенційна ефективність управлінських рішень і дій [3].

В умовах повномасштабної війни змінюється практично все. Також, підпадають до змін й акценти уваги щодо якості виявлення загроз, реакція на їх виявлення, більшість процесів протидії будь-яким формам окупаційної загрози першочергово реалізується в напрямі людиноцентризму та поступовому звуженню прав людини, спираючись на необхідність протидії впливу реально існуючих загроз. Зокрема, варто вказати, що воєнний стан не став стимулом до свавільного владного трактування та застосування суворих обмежень щодо права на інформацію та пригніченням решти конституційних прав.

Роль держави у створенні інформаційної системи, на нашу думку, полягає насамперед у визначенні стратегічних орієнтирів розвитку економіки країни та відповідному створенні умов для функціонування ефективною та прозорою інформаційною системою, що забезпечило б доступність необхідної інформації та дало змогу більш повно оцінити потреби ринку, своєчасно усунути інформаційну асиметрію та одночасно визначити сфери та механізми захисту інформації [4].

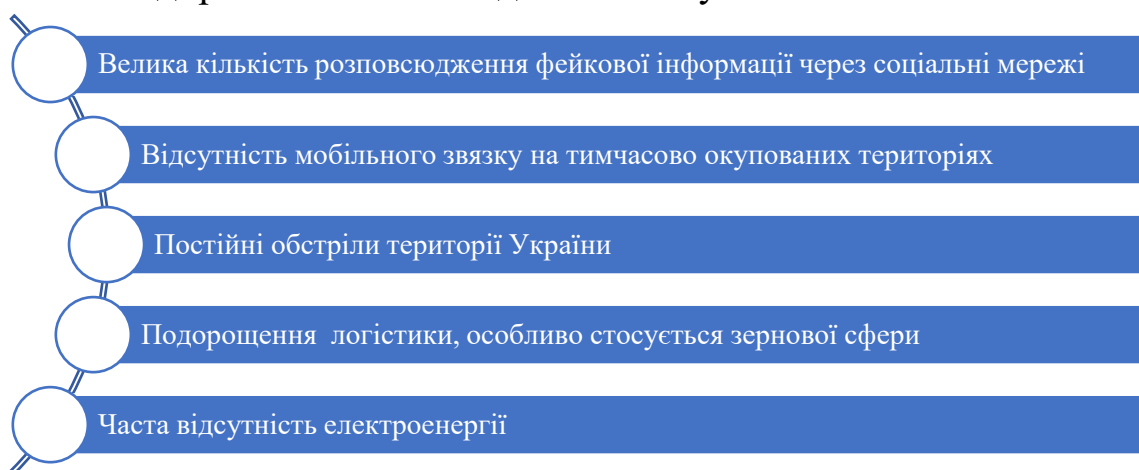
Поступовість та послідовність прийняття необхідних та першочергових нормативних актів, наразі є зрозумілим кроком державної влади, оскільки вони спрямовані на поновлення стабільного життя на тимчасово окупованих територіях, забезпечення безпекового положення на українських територіях та повернення такого положення на тимчасово втрачені території. Отже, з моменту проголошення воєнного стану, всі зміни приймаються відповідно до новітніх реалій та викликів війни. Загалом вони спрямовані на врегулювання деяких аспектів інформаційних правовідносин та інформаційного обігу серед підприємств, врегулювання правовідносин щодо заборони та поширення стратегічно важливої інформації, правового регулювання в аспекті технічного фіксування подій які становлять собою важливість державного рівня, встановлення або посилення юридичної

відповідальності за поширення забороненої інформації та врегулювання процесуального аспекту щодо своєчасної протидії таким діям і вилученню інформаційних даних [5].

Виникла загроза того, щоб блокування правдивої інформації, формування панічних настроїв, формування негативного сприйняття населенням ролі української армії, політичної еліти, дій державної влади має негативний вплив на розвиток ситуації та досягнення перемоги у цій війні [6]. На сьогодні головними шляхами розповсюдження інформаційних викривлень та отримання недостовірної інформації (фейк), особливо в умовах військових конфліктів та війн, є: по-перше, надання інформації через соціальні мережі друзів або груп, на які підписані; надання інформації з підроблених акаунтів відомих людей, політиків, громадських діячів; надання інформації через огляд новин на телерадіомовних каналах; надання інформації через особисті повідомлення або у спільних групах Viber, Telegram, інші меседжери.

До основних проблем впливу військового стану на інформаційне забезпечення підприємств можна віднести наступне:

Джерело: сформоване автором

Отже, можемо сказати, що інформаційне забезпечення – це, насамперед, динамічний процес, за допомогою якого інформація циркулює в системі управління. Основою цього процесу є інформаційні потоки, які складають цю систему. Також, інформаційне забезпечення підприємства потребує постійного вдосконалення та слідуванням за цим процесом, особливо під час війни, адже на інформаційних потоках будується майже весь виробничий потенціал підприємства.

Список використаних джерел

1. Сіренко Н. М., Семенюк А. І. Особливості інформаційного забезпечення фінансового контролінгу підприємств. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №38 (2023), 144-151. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-22).

2. Веретін Л.С. Інформаційне забезпечення як одна із передумов удосконалення управління продуктивність підприємства. *Ефективна економіка*. ТОВ «ДКС-центр». 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4469> (дата звернення 16.05.2023 р.).

3. Гребешков О.В. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства: інформаційні джерела та джерела їх задоволення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. №6. С. 205-208. (дата звернення 16.05.2023 р.).

4. Корнев Ю. Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності. *Вісн. НАН України*, 2008. № 5. С.24-31. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2002/05%20-%20Kornev.pdf?sequence=1> (дата звернення 16.05.2023 р.).

5. Литвин Н.А. Шевченко А.О. Діяльність органів державної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки України під час війни: адміністративно-правовий аспект. *Юридично науковий електронний журнал*. Випуск №1. 2023. С. 299-302. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/71.pdf (дата звернення 16.05.2023 р.).

6. Пархоменок-Куцевіл О.І. Проблеми забезпечення інформаційної безпеки під час здійснення військових операцій та бойових дій. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. Випуск №28. 2022. С.177-181. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/28-2022/35.pdf> (дата звернення 16.05.2023 р.).

Слободян Т.А.,
здобувач вищої освіти 2-го курсу
обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Мікуляк К.А.,**
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, внаслідок багатьох причин, що призвело до негативних

наслідків. Тому державі необхідно розробляти напрями реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток [1].

Звичайно, європейська інтеграція не є явищем, яке виникло несподівано в економічній політиці держави. Україна з кінця 90-х років – початку 2000-х рр. має на державному рівні затверджені програми Європейської інтеграції, відповідно до яких здійснюється поступова адаптація (насамперед законодавства) до вимог і стандартів ЄС. Не є винятком і банківська система, яка також залучена до цього процесу [2].

Водночас проблеми в банківській системі України можуть загострюватися внаслідок євроінтеграційного курсу України, що потребує від Національного банку України розроблення відповідних заходів для управління ризиками й подолання проблем.

Вітчизняний ринок банківських послуг нині має значний потенціал розвитку і тому є привабливим для європейських банків. Проте на поточному етапі розвитку України інтереси вітчизняної банківської системи та іноземних банків не завжди збігаються. На сучасному етапі у країнах ЄС банки сконцентровані на розв'язанні проблем з ліквідністю, у тому числі за рахунок припинення фінансування закордонних філій та дочірніх банків, виведення коштів з менш розвинених країн. Тоді як першочерговим завданням функціонування банківської системи України є не лише збереження стабільності, а й розширення кредитування реального сектору економіки [1].

Діяльність Національного банку України у сфері європейської інтеграції націлена насамперед на імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація положень Угоди підвищує ефективність ринку фінансових послуг, забезпечує наближення національних норм регулювання і нагляду до правил ЄС та міжнародних стандартів. Це також створює передумови для посилення конкурентоздатності та рівноправної співпраці українських фінансових установ з європейськими, сприяє підвищенню рівня надання фінансових послуг та захисту прав споживачів.

Щоб досягти мети, Національний банк України постійно робить кроки, які спрямовані на [3]:

- реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, імплементацію актів права ЄС у вітчизняне законодавство;
- впровадження міжнародних стандартів у сфері фінансових послуг;
- виконання рішень двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС та інших зобов'язань і домовленостей у сфері європейської інтеграції;
- зміцнення довіри до Національного банку як центрального банку.

Європейська інтеграція дає досить позитивний бюджетний ефект, особливо на початковому етапі вступу до Євросоюзу. Фактично бюджет ЄС слугує для забезпечення ефективного функціонування єдиного ринку, а

отже передбачає усунення негативних проявів розширення, незалежно від того, чи це стосується регіону, економічного сектора чи країни.

Але з розвитком подій в Україні та ЄС умови реалізації стратегії можуть значно змінитись і не завжди в кращий бік. Потрібно також зважати на той факт, що ЄС перебуває в процесі трансформації. Збільшення кількості його членів веде водночас як до ускладнень вироблення ефективних політик, так і до зростання різноманітності й неоднорідності розвитку окремих регіонів і держав. На подолання внутрішніх проблем держави-члени ЄС витрачають значні кошти. Втім, ціна розширення не обмежується фінансовими видатками.

Слід розглянути сильні та слабкі сторони в частині підписання угоди з Європейським Союзом для банківської системи України (табл. 1).

Таблиця 1 Сильні та слабкі сторони щодо підписання угоди з ЄС для банківської системи України

Сильні сторони	Слабкі сторони
– ширший доступ до інвестиційних ресурсів західних інвесторів;	– посилення недобросовісної та нерівноправної конкуренції на ринку банківських послуг;
– здешевлення банківських кредитів;	– наростання валютних дисбалансів у структурі активів та пасивів банків;
– відкриття депозитів у євробанку без спецдозволу;	– збільшення розриву між рівнем розвитку фінансового і реального секторів економіки;
– впровадження нових стандартів корпоративного управління та обслуговування клієнтів;	– здійснення банками з іноземним капіталом кредитної політики, яка не завжди відповідає національним інтересам стратегічного розвитку України;
– формування прозорих, якісних і позбавлених корупції схем діяльності банківських установ, відносин між банківською установою та споживачем послуг;	– збільшення зовнішньої залежності банківської системи та каналів впливу нестабільності міжнародних фінансових ринках на ринок банківських послуг України;
– впровадження новітніх банківських продуктів і технологій ведення банківської діяльності.	– посилення циклічності розвитку фінансової системи.

Джерело: побудовано автором на основі даних [1; 4]

Отже, інтеграція банківської сфери України на європейську фінансову площину здатна активувати низку труднощів і ризиків комплексного характеру, та з іншого боку такий крок безумовно матиме позитивні наслідки та зможе оздоровити національну економіку в цілому.

Список використаних джерел

1. Асоціація з ЄС ударить по українських банках та страхових компаніях. URL: <https://ua-ekonomist.com> (дата звернення: 02.05.2023).
2. Буковинський С.А. Банківська система України на шляху євроінтеграції: монографія. Національний банк України. *Центр наукових досліджень*. К.: УБС НБУ, 2015. 496 с.
3. Європейська інтеграція. URL: <http://surl.li/dilqi> (дата звернення: 14.05.2023).
4. Оцінка витрат та вигод від укладення угоди між Україною та ЄС. К.: К. И. С., 2010. 96 с.
5. Сіренко Н. М., Мікуляк К.А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Modern Economics*. 2022. № 34(2022). С. 90-96. URL: <http://surl.li/gtept> (дата звернення: 02.05.2023).

Снідко Є.А.,
здобувач вищої освіти спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Бурковська А.В.,**
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ У ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Управління кредитними ризиками - це процес ідентифікації, оцінки, контролю та зменшення ризику невиконання кредиту або невиконання зобов'язань зі сторони клієнта банківської установи.

Оскільки банківські установи є основними фінансовими посередниками в країнах Європейського Союзу, вони повинні дотримуватись високих стандартів управління ризиками, щоб забезпечити стабільність фінансової системи в регіоні. Управління кредитними ризиками має на меті забезпечення банків достатнім рівнем фінансової спроможності для виплати кредитів і зобов'язань перед своїми клієнтами [1].

Управління кредитними ризиками включає в себе такі етапи: аналіз кредитного портфеля банку, оцінку кредитоспроможності клієнтів, встановлення лімітів на кредитування, контроль за дотриманням умов

кредитних договорів та інші заходи, що дозволяють зменшити ризики невиплат кредитів [2].

Управління кредитними ризиками у процесі європейської інтеграції також передбачає дотримання різних міжнародних та регіональних стандартів і вимог, що встановлені Європейським Союзом. Це включає стандарти капіталовкладень, ліквідності, дотримання нормативів та інші правила, що сприяють стабільності фінансової системи в регіоні.

Особливостями управління кредитними ризиками можуть бути наступні [3]:

1. Стандартизація (у Європейському Союзі використовуються стандартизовані підходи, методики, системи до управління кредитними ризиками);

2. Конкуренція (західноєвропейські банки відчують конкуренцію від зростаючої кількості іноземних банків та фінансових установ. Це стимулює банки до поліпшення управління кредитними ризиками та підвищення якості послуг);

3. Міжнародний характер (кредитні ризики можуть виникати як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Управління міжнародними кредитними ризиками вимагає додаткових знань та навичок, а також врахування міжнародних факторів);

4. Розширення ринків (у межах європейської інтеграції банки отримують можливість розширення та залучення нових клієнтів);

5. Зростання вимог клієнтів (у рамках європейської інтеграції клієнти стають більш вимогливими до якості банківських послуг);

6. Зменшення ризиків (у рамках європейської інтеграції банки можуть зменшити кредитні ризики шляхом диверсифікації портфелів та розширення географії своїх дій);

7. Безпека даних (збільшення обсягів обробки та зберігання інформації у банківській сфері може стати причиною зростання кількості кібератак і крадіжок даних. Управління кредитними ризиками повинно включати заходи забезпечення безпеки даних і захисту від кіберзлочинності);

8. Співпраця з регуляторами (банки повинні співпрацювати з регуляторами у процесі управління кредитними ризиками, що може допомогти знизити ризики та підвищити довіру клієнтів. Зокрема, вимоги до звітності банків можуть бути засновані на ризиках, пов'язаних з кредитуванням, що змушує банки більш уважно стежити за управлінням цими ризиками);

9. Міжнародні стандарти (європейська інтеграція вимагає дотримання банками міжнародних стандартів управління ризиками, зокрема, Basel II та Basel III. Ці стандарти встановлюють правила для

оцінки кредитного ризику, капіталовкладення та інші важливі аспекти управління ризиками);

10. Регуляторна конвергенція (європейська інтеграція сприяє зближенню правових та регуляторних вимог, що регулюють діяльність банків. Це може сприяти стандартизації підходів до управління кредитними ризиками та знизити ризики для банків, що працюють в різних країнах);

11. Розвиток міжнародного банківського ринку (європейська інтеграція сприяє розвитку міжнародного банківського ринку, що забезпечує доступ до різних джерел фінансування та може знизити кредитний ризик для банків, стимулювати розвиток нових продуктів і послуг, що спрямовані на управління кредитними ризиками);

12. Підвищення відповідальності (у рамках європейської інтеграції банки стають більш відповідальними перед своїми клієнтами та регуляторами. Наприклад, Європейський Союз встановлює обов'язкові вимоги щодо повідомлення про порушення правил управління ризиками та штрафує банки за їх порушення);

13. Використання нових технологій (у рамках європейської інтеграції банки мають доступ до нових технологій, що можуть сприяти покращенню управління кредитними ризиками. Наприклад, банки можуть використовувати аналітичні інструменти для оцінки ризику та інші цифрові рішення для автоматизації процесів управління ризиками);

14. Міжнародна співпраця (у рамках європейської інтеграції банки можуть співпрацювати зі своїми колегами з інших країн для обміну досвідом і знаннями щодо управління кредитними ризиками. Це може сприяти покращенню практик управління ризиками та зниженню загального рівня кредитних ризиків для всіх учасників банківського ринку);

15. Розвиток банківської культури (у рамках європейської інтеграції банки можуть здійснювати різноманітні заходи щодо розвитку банківської культури та підвищення свідомості працівників про важливість управління кредитними ризиками. Це може сприяти покращенню якості управління ризиками та зменшенню кредитних ризиків для банків та їх клієнтів.

Загалом, управління кредитними ризиками є важливою складовою успішної діяльності банків, особливо в умовах європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Науменкова С. В., Міщенко В. І. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн. Навчальний посібник. Університет банківської справи НБУ. 2017. С.170.

2. Карчева Г. Т., Хоружий С. Г. Реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 4 (12). Ч. 2.

3. Гармашова Ю. О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. Вип. 14. С. 57-61.

Телкова Д.Г.,
здобувач вищої освіти ФТМ 2к. 9 гр.
Науковий керівник: **Кузуб М.В.**,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЯК ЗАСІБ ПЛАТЕЖУ

Електронні гроші -це спосіб оплати, який існує лише в електронному вигляді, іншими словами, власне у вигляді інформації, що міститься в спеціалізованих базах даних. Це в першу чергу платіж, а не накопичення або інструмент капіталізації. Ви можете використовувати електронні гроші, сплачуючи за різні товари та послуги подібно до того, як це робиться за допомогою банківського рахунку. Ви можете поповнити свій електронний гаманець готівкою, з банківського рахунку, іншого електронного гаманця або використати мобільний телефон [1].

Нові платіжні інструменти з'явилися не випадково, їх поява є об'єктивним процесом, що викликаний новими незадоволеними потребами і підвищенням вимог до ефективності та надійності платежів. Традиційні технології проведення розрахунків через банк, пов'язані з ідентифікацією клієнта, виявляються дорогими для систем масових платежів. Очевидним варіантом вирішення питання ефективності платіжних трансакцій є відмова від зберігання конфіденційних відомостей при віддаленому здійсненні тих угод. Безпека без ідентифікації може бути реалізована за допомогою електронного платіжного засобу, а це собою власне і являють електронні гроші.

Однак використання електронних грошей зіштовхнулось з деякими проблемами, які пов'язані з недостатнім досвідом роботи підприємств, державних органів та споживачів з системами електронних коштів і платежів.

Для вирішення таких проблем часто доводиться приймати рішення без належного обґрунтування. Через це знаходження шляхів адекватного розв'язання даних проблем має велике значення для ефективного використання електронних грошей.

Депозитарієм електронних грошей виступає електронна програма, а пред'явником – пластикова картка, що використовується як символічний валютний документ.

Двома основними групами електронних грошей є карткові (card-based) і мережеві (network-based).

Сутність карткових грошей полягає у використанні смарт-карт – пластикових карт з мікропроцесорами. На них записується грошовий файл, заздалегідь переведений емітенту цих карт. Даний вид грошей менш зручні, ніж мережеві, оскільки потребують спеціального обладнання.

Друга варіація електронних грошей – мережеві гроші (інша назва – гроші на програмній основі), вони мають вигляд грошового файлу, що пересилається організатором розрахунків при отриманні ним традиційних грошей, зберігаються в пам'яті на жорстких дисках або інших знімних носіях. Вони використовуються для оплати товарів і послуг в інтернет-магазинах. Їх можна також обміняти на традиційні гроші

З точки зору рівня емітента електронні гроші бувають фідуціарні (fiat money) – включені в державну фінансову систему на правах окремої платіжної підсистеми і номіновані завжди в національній валюті тієї чи іншої країни. А можуть електронні гроші являти собою і окрему приватну валюту (private currency), яка була визнана в цій якості державної, але вони потребують обміну на валюту державну [2].

Наприклад:

-WebMoney в Європі і Америці, QIWI – мережеві приватні валюти (network-based private currency);

-PayPal, GlobalMoney – мережеві фіатні гроші (network-based fiat money);

-Електронні скарбнички на картах Visa, MasterCard – карткові фіатні гроші (Card-based fiat money)

Переваги використання електронних грошей: анонімність платежів (при оплаті електронними грошима зазвичай вам не потрібно надавати жодної інформації про себе, від вас вимагається лише номер гаманця); захист від податкових органів; швидкість і зручність оплати (транзакція відбувається майже миттєво, ви можете здійснювати платежі, не виходячи з дому); можливість переказу невеликих сум коштів.

Недоліки електронних грошей: кошти зберігаються на рахунок юридичних осіб; без відсотків при заощадженні грошей; ризик шахрайства; відсутнє зняття готівки без комісії (в середньому вона становить близько 1,5% - 10% від суми транзакції).

Зі швидким розвитком електронної комерції з'явилася необхідність здійснювати платежі та пересилати гроші через Інтернет. Тому й виникли електронні платіжні системи, такі як PayPal, MoneyGram та інші. Сьогодні в Україні існує приблизно 10 електронних платіжних систем

Якщо всі власники електронних гаманців захочуть перетворити свої кошти в готівку, платіжна система від цього зовсім не постраждає і буде працювати у звичному режимі. Проблеми з виплатою грошей можуть виникнути за умови, коли банк, у якому утримує свої рахунки компанія-оператор платіжної системи, не матиме змоги розплатитися із вкладником[3].

Останнім часом електронні гроші набули популярності по всьому світу, перш за все, в Західній Європі і США. В Україні вони займають достатньо особливе становище, що пояснюється низьким рівнем поширення персональних банківських послуг. Тому на даний електронні гроші-єдиний використовуваний спосіб безготівкових розрахунків для великої кількості людей.

Вимоги, що регулюють випуск та використання електронних грошей в Україні, викладено у розділі №2 Закону України «Про платіжні послуги» від 01.02.2023. № 1591-IX [4] та Закону №2888-IX, більш відомий як Закон про легалізацію електронних грошей, затверджений президентом України 30 січня 2023 року[5]. Дані документи регулюють діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, та запроваджує слідкування за такою діяльністю.

Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки. Банк надає своїм клієнтам такі фінансові послуги у сфері використання електронних грошей: розповсюдження електронних грошей; здійснення обмінних операцій з електронними грошми; надання засобів поповнення електронними грошима електронних пристроїв; приймання електронних грошей в обмін на готівкові/безготівкові кошти.

Згідно з вимогами у розділі №2 Закону України «Про платіжні послуги» від 01.02.2023 № 1591-IX [4] банк, який планує здійснювати випуск електронних грошей, зобов'язаний спершу узгодити з Національним банком України, правила їх використання в порядку, встановленому нормативно-правовим актом. Відповідно до вимог Нацбанку суб'єкти, що здійснюють операції з електронними грошми, можуть робити це тільки за правилами, погодженими з НБУ.

Електронні гроші - це сучасний так би мовити винахід, який має велику кількість переваг над готівковими і безготівковими коштами.

Однак поряд з численними перевагами ми спостерігаємо і недоліки та проблеми електронних грошей. Ці недоліки можна розділити на 3 групи: недоліки, пов'язані з фізичною безпекою е-грошей (шахрайство, хакерські атаки); недоліки, пов'язані з правовою безпекою(недосконалість законодавчих норм, анонімність); інші проблеми, що власне ми можемо виявити з самої сутності електронних грошей серед них, наприклад, необхідність інтернет-підключення).

Саме завдяки вищеперерахованим плюсам ми розуміємо, що електронні гроші дають можливість отримати значні економічні вигоди усім суб'єктам економіки країни.

Список використаних джерел

1. Махаєва О.О. Електронні гроші в Європі та Україні//Вісник НБУ.— 2004. – 231 ст. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_10/229_Paj.pdf
2. Стаття «Електронні гроші: види і системи» від Bankchart. URL: https://bankchart.com.ua/e_banking/statti/elektronni_groshi
3. Н.Цветкова «Електронні гроші, їх переваги та недоліки». URL:- https://ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/105.htm
4. Закон України «Про платіжні послуги». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
5. Закон України №2888-IX, «Закон про легалізацію електронних грошей»-URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>
6. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. Обліково аналітичне забезпечення антикризового управління підприємством/ М.В. Кузуб Збірник матеріалів науково-практичної конференції.- К.: КНТЕУ, 04/2016, с.13 – 17.

Ткачук А.М.,

здобувач вищої освіти спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: **Бурковська А.В.,**

канд. екон. наук, доцент кафедри

фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З метою участі України у євроінтеграційних процесах, необхідно визначити напрямок та обґрунтувати принципи гармонізації вітчизняного законодавства і економічних сфер з європейським співтовариством. У рамках даного процесу, особливу увагу необхідно приділити фінансово-кредитній системі, особливо банківській сфері.

Українська банківська система наразі має значний потенціал, у складних умовах війни вона працювала безперебійно. Однак, на даному етапі розвитку української економіки інтереси вітчизняних банківських установ та іноземних банків не завжди співпадають. На поточному етапі в

ЄС банки зосереджуються на вирішенні своїх проблем з ліквідністю шляхом виведення коштів із-за кордону через призупинення утримування іноземних філій і дочірніх компаній. Основними завданнями української банківської системи є не лише підтримання стабільності, але і нарощення кредитування реального сектора економіки, що буде дуже актуально і у післявоєнний відновлювальний період.

Питанням дослідження євроінтеграційних процесів банківської системи приділено увагу у працях таких вчених: Фурсова В. [1], Фадєєва І. [1], Гавриш Г. [1], Семещук Я. С. [2] та ін.

Україна здійснює процес європейської інтеграції банківської системи з метою гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами і нормами та забезпечення сталого розвитку національної економіки [1, 2].

Одним з головних напрямків євроінтеграції банківської системи України є впровадження принципів Базельської конвенції, які визначають вимоги до регулятивного капіталу, ліквідності та управління ризиками банківських установ. Для пришвидшення євроінтеграції вітчизняної банківської системи необхідно забезпечити виконання зазначених вимог Базельських принципів всіма банківськими установами України.

Відновлення довіри до українських банків, яка була підірвана під час кризи 2014 року, є ще одним важливим аспектом євроінтеграційного процесу в банківській системі. З цією метою українська влада впроваджує реформи, спрямовані на посилення банківського нагляду, забезпечення стабільності фінансової системи та захист прав депонентів та інвесторів.

Незважаючи на ряд вже успішно здійснених кроків для реформування банківського сектору, Національний банк України надав декілька запитів на отримання експертної допомоги від міжнародних організацій для вирішення питань стосовно [1]:

- трансформації безвиїзного і виїзного наглядів (системи раннього реагування, SREP, пов'язаних осіб та ін.);
- корпоративного управління (стосовно пов'язаних осіб);
- систем CRM (керування зв'язками з клієнтами) та BPM (керування бізнес-процесами), програмних і технологічних продуктів для нагляду за банківськими установами (Suptech/Regtech);
- процесу надання доступу до кредитного реєстру, визначення якості даних;
- розробки внутрішніх процедур з метою оздоровлення і виведення банківських установ з ринку банківських послуг;
- механізму оцінювання профілю ризику банківської установи як складової частини SREP;

- проведення сценарного аналізу для моделювання фінансової діяльності банківських установ та врахування зовнішніх факторів впливу на їх діяльність;

- процедури надання ліцензій Fintech компаніям;

- механізму внутрішньої системи оцінки кредитів (ICAS) і розробки моделі для корпоративних позичальників за даними кредитного реєстру, процедури удосконалення наявного механізму розрахунку рівня ризиків і нагляду для банківських установ, яка відповідає Закону про протидію відмиванню грошей.

Таким чином, на сьогодні процес європейської інтеграції банківської системи є складним і довготривалим. Проте цей процес є необхідним для сталого розвитку економіки країни та приєднання України до європейського простору. Отже, до процесу євроінтеграції національного банківського законодавства слід підходити виважено, враховуючи поточні структурні проблеми та майбутні ризики в українській економіці. Вважаємо, що подальших досліджень потребують питання визначення та оцінки впливу міжнародних фінансових організацій на процес реформування банківської системи України.

Список використаних джерел

1. Фурсова В., Фадєєва І., Гавриш Г. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. *Економіка та суспільство*, (24). 2021. С. 1-7.

2. Семещук Я. С. Банківська система України в умовах євроінтеграції: труднощі та перспективи розвитку. *Студентський вісник НУБІП (1(11))*. 2019. С. 105-107.

Ткачук А.М.,

здобувач вищої освіти

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: **Боднар О.А.,**

канд. екон. наук, доцент

кафедри фінансів, банківської права та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Процес децентралізації в Україні, супроводжує добровільне об'єднання територіальних громад, що у свою чергу є важливою складовою національної безпеки України. Процес децентралізації впливає на

забезпечення життєвих проблем громадян, зменшення соціальної напруженості та забезпечення стабільності на місцевому рівні. Тому, фінансові результати процесу добровільного об'єднання територіальних громад повинні відповідати регіональним інтересам.

Питанням вивчення фінансової безпеки територіальних громад як складової національної безпеки досліджувалось у працях таких вчених: М. В. Волосюк, І. В. Сіренко, Н. Бак, А. С. Полторак, О. І. Мельник, І. В. Баришевська та інші.

Під фінансовою складовою комплексного поняття «економічна безпека територіальної громади» розуміється захищеність її фінансових інтересів, яка досягається шляхом стабільного та повноцінного фінансового забезпечення потреб її функціонування й розвитку [2].

Серед економічної безпеки територіальних громад, фінансова впливає на фінансову безпеку домогосподарств та організацій, розташованих на території громади.

Фінансовий розвиток територіальних громад може сприяти:

1. Зниженню соціальної напруги та криміногенної ситуації на місцевому рівні шляхом збільшення зайнятості та підвищення доходів населення;

2. Розвитку малого та середнього бізнесу, який є важливим джерелом створення робочих місць та економічного зростання в регіоні;

3. Збільшення інвестицій у розвиток регіональної інфраструктури та виробничих потужностей, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіону та його привабливості для інвесторів;

4. Підвищення добробуту населення, покращення якості життя громадян та зменшення ризиків економічної та соціальної дезінтеграції;

5. Сприяння зменшенню залежності регіону від зовнішніх факторів та підвищенню його стійкості до зовнішніх шоків.

Таким чином, прийнятий рівень фінансової безпеки громади досягається шляхом чіткої систематизації її фінансових інтересів та потреб, вивчення можливостей задоволення потреб у фінансових ресурсах, виявлення загроз, що притаманні цьому процесу, та вжиття заходів для запобігання або нейтралізації загрози.

Забезпечення оптимального стану фінансової безпеки страхового ринку сприятиме зміцненню фінансової безпеки держави в умовах глобалізації, реалізації фінансових інтересів на міжнародному рівні. Крім того, за цих умов буде реалізована роль страхування як у розвитку фінансового ринку, так і сприятиме стійкості економічного зростання України [3].

Як специфічна форма виявлення потреб, фінансових інтересів території, громада є учасником взаємопов'язаної фінансової системи,

реалізація якої передбачає отримання вигоди, що гарантує власні інтереси громади, а саме: самостійність і саморозвиток.

Серед таких фінансових інтересів, можна виділити наступні характеристики [2]:

- відображаючи соціальні та економічні потреби, фінансові інтереси є стимулом до розвитку територіальних громад і одночасно чинником забезпечення їхньої фінансової безпеки;

- колективна природа фінансових інтересів територіальної громади вимагає досягнення консенсусу її членів при визначенні пріоритетів і дотримання останніх при виникненні загроз фінансовій безпеці громади;

- фінансові інтереси зосереджені на забезпеченні необхідного обсягу та якісних за своєю структурою фінансових (відповідно, матеріальних, трудових, інформаційних тощо) ресурсів, які забезпечують життєдіяльність територіальної громади;

- за умов бюджетної децентралізації між територіальними громадами можливе загострення конкурентної боротьби за обмежений фінансовий (насамперед, бюджетний) ресурс. Міжтериторіальна конкуренція впливає на стан фінансової безпеки окремих громад і визначає сукупність заходів, яких слід ужити для захисту їхніх фінансових інтересів;

- фінансові інтереси різних територіальних громад об'єктивно відрізняються за напрямком, структурою й строками реалізації. Ще більшою мірою такі відмінності існують між фінансовими інтересами територіальних громад і загальнонаціональними фінансовими пріоритетами.

Таким чином, розвиток територіальних громад повинен бути пріоритетною задачею держави у сфері національної безпеки. Для досягнення цього необхідно забезпечити підтримку малих та середніх підприємств, що розташовані у територіальних громадах. Здійснюючи економічну безпеку, територіальні громади гарантують зміцнення економічного потенціалу кожної з них, що у свою чергу сприяє створенню сприятливого середовища для ведення бізнесу та залучення інвестицій.

Список використаних джерел

1. Волосюк М. В., Сіренко І. В. Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*, № 6. 2021. С. 105-109.

2. Бак Н. Фінансова безпека територіальних громад в Україні: сутність, структурні складові, загрози. *Світ фінансів*, 1(58). 2019. С. 98-110.

3. Полторак А. С., Мельник О. І., Барішевська І. В. Фінансова безпека страхового ринку України. *Modern Economics*, №28. 2021. С. 110-117.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ, АУДИТУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСІВ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції, м. Миколаїв, 22 травня 2023 р.

Технічний редактор: С.В. Сирцева

Формат 60 x 84 1/16. Ум.друк. арк. 7,3

Тираж 100 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету 54020, м.
Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9 Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490
від 20.02.2013 р.